

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

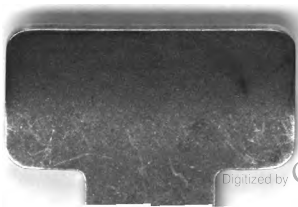
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

L. lat. f.

365

m

lat. f. 365 m

L. lat. f. 365^{ny}

ՔԵՐԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ի Տ Ե Լ Ե Կ Ե Ն
ԼԵԶՈՒԻ

ՔԵՐԵԿԸՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԵԼԵԿԸՆ ԼԵՉՈՒՒ

ԵՇԻԵՏԵՍԻՐԵԸԼ

ԴՆՆԵԿՈՎԻՐՈՍԻՆ ԳՕՉԸՃԵԸՆ

ԴՄԻԹ. ՄԻԱԲ

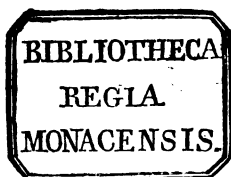

ՊԼԵՆԸ

ԴՏԳԱՐԱՆԻ ՄԻԹԱՐԵԱՆՑ

1886. ՌՄԾԵ.

ԳՅԸ.

Յ Ե. Ռ Ե. Զ Ե. Բ Ե. Ն

Երևարհ. քիս ամմէն երեւելի ազգերը աղէկ ճանչնալով լեզուագիտութեան օգտակար ուսումը լլալը, միշտ փոյթ տարին ու կըտանին իրենց մէջ օր քստ օրէ ծաղկըցնելու ու կատարելագործելու: 'Նոյն փոյթը' մանաւանդ թէ եռանդը առաւելապէս ևս կըտեսնըվի ասոր վան օրս մեր Հայոց ազգին վըպ, որ սկսաւ իրեն պարծանք սեպել զանազան լեզուներ խօսիլ ու ամենայն հոգով ջանալ որ իրեն սիրելի զակընները ասոր մէջ կըրթըվին, որ չըլլայ թէ ասկից յառաջ եկած մեծամեծ քաղաքական շահերէն զուրկ գտնըվին: Իրաւցընէ գովելի փոյթ ու նախանձելի եռանդ, և Եստուած տայ թէ ասոր հետ միանգամայն առաւելու ուսումնասիրութեան ու Եստուածպաշտութեան փոյթը ու եռանդը, որնոր լեզուագիտութեան գլխաւոր վախճանն է: Ուստի աս

Իսկոր Վերականութիւնը երկու մաս բաժնեցինք՝
Լուջի մասին մէջ ութը մասանց բանի հարկաւոր գի-
տելիքները աւանդեցինք . իսկ երկրորդին մէջ՝ ասոնց
մէկգմէկու հետ համաձայնութեան կարգին ու կանոնին
վրայ խօսեցանք : Եւ որպէս զի կանոնները աւելի բա-
ցայայտ ու դիւրաւ իմացվին , ամմէն մէկուն տակը երկեր-
կու ընտիր հեղինակներէն քաղված օրինակներ դրինք :
Խտալական բառերը ներածութեան մէջ միայն հայու
գրով դրինք . իսկ ուրիշ տեղեր իբրև անօգուտ ու
տւերորդ զանց առինք մէյմ՝ որ խտալացի բառերուն

ընթերցմունքը ու արտաբերութիւնը , ուրիշ լեզուններուն պէս դժուար չեն , մէյմ' ալ որ լեզու սորվիլ բաղձացողին ծանր պիտոր չերևայ սորված լեզուին գիրերն ալ ճանչնալ , որ լեզուին ուրիշ դժուարութեանցը քով փոքր ու գրեթէ ոչինչ աշխատութիւն է :

Համաձայնութենէն ետքը՝ քանի մը լեզուագիտութեան օգտակար յաւելուածներ աւելցուցինք , այսինքն՝ Կրթութեան Գործնական. Համառօտ Հայերէն խօսքերը խալերէն թարգմանելու համար (որնոր մասնաւորաբար խալական լեզուի ոճով շինված է) . Կրթութեան իրաւական խաղաղութեան խօսակցութեանց . Կրթութեան իրաւական ընկերացեանութեան և Կրթութեան իրաւական նախագիտութեան : Եւ աս ամէնը այնպէս դիւրնցուցինք , որ սորվողը՝ միայն թէ կամք ունենայ սորվելու , սխալ չիկրնար ընել թէ հայերենէն խալերէն և թէ՛ խալերենէն՝ հայերէն թարգմանութեան մէջ , ինչու որ ան ամէն բառը կամ խօսքը որ չիգիտեր կամ չիհասկընար թուանշանին նայելով՝ տակը ծանօթութեան մէջ կրնայ գտնել , հասկընալ ու այնպէս թարգմանել :

**Այս ամենն աշխատութիւնը սիրով յանձն առինք
ու կատարեցինք պարզապէս սորվողին օգտին ու սիրոյն
համար, որ շեղուն կատարեալ սորվի ու իր աշխատանա-
ցը պտուղը թէ՛ աս աշխարհքիս մէջ և թէ՛ հանդերձեալը
առատութեամբ վայելէ 'ի շնորհս Արարչին իւրոյ:**

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի Տ Ե Ն Լ Ե Կ Ե Ն

ԼԵՆՈՒԹ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ն. Երկու բանի համար հարկաւոր է մարդու՝ լեզուի մը Քրեմաթիկա (Grammática կամաթիկա) սորվել. այսինքն՝ աղէկ խօսելու ու անսխալ գրելու համար նոյն լեզուին կանոններուն համաձայն : Խօսելը կամ գրելը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մարդուն մտքին մէջը եղածը՝ որ գաղափար կամ խորհուրդ կրսովի, ուղած ատենը ուրիշին զգալի նշանաւ մը յայտնել : Եթէ աս նշանը լեզուաւ կրնէ, կրսովի խօս, կամ բռն յայտարար. եթէ գրով՝ խօս, կամ բռն գրարար :

Ք. Եթէ լեզուի մէջ խօսքը եթէ ձայնաւոր ըլլայ և եթէ գրաւոր, բառէ կը շինվի, բառը վանկէ ու վանկը գիրէ :

Իտալացիաց այբու-բէնի զեայ :

Ֆ. Իտալացւոց լեզուն քսանւերկու *) գիր ունի, որոնց ձևը, կարգը, անունը ու հնչումը աս է. որ պարուբեն (Abbici ապրէնէ — Alfabeto ալֆապէթօ) կըսվի :

Երկու-տեղի.	Բաւոր-գիր.	Լեռն.	Չայն.
A	a	ա.	ա.
B	b	պէ.	պ.
C	c	չէ.	չ.
D	d	տէ.	տ.
E	e	է.	է.
F	f	էֆֆէ.	ֆ.
G	g	ճէ.	ճ.
H	h	տ.ք.քա.	հ.
I	i	ի.	ի.
J	j	յէ.	յ.
L	l	լլլէ.	լ.
M	m	էմմէ.	մ.
N	n	էննէ.	ն.
O	o	օ.	օ.
P	p	փէ.	փ.
Q	q	զու.	զ.
R	r	էռռէ.	ռ.
S	s	էօսէ.	ս. շ.
T	t	թէ.	թ.
U	u	ու.	ու. լ.
V	v	վէ.	վ.
Z	z	ձէթա.	ձ. յ.

*) Ո՛հանս Ֆինչու-ի Քանի և հինգ իրանիէն իտալացիաց այբու-բէնը. լատինացիաց իրէս գիրնալ զրան է-է-լ-յընէ-լը. այսինչ k քափփա, x իքս, y իփսիլոն, որոնց առաջնայն րէզ իրգարժածէն իտալացի c իմ ch. Երբորդէն րէզ s իմ ss. Երբորդէն րէզ i :

Գ. Լսոնց մէջէն հինգ հատը a, e, i, o, u, յայնա-
տը (vocalé ձօրակէ) կրավին . ինչու որ իրենք իրենց-
մէ ձայն կը հանեն : Սիւս մնացածները Բողայայն (con-
sonante ժողայայն) կրավին , իրենք իրենցմէ ձայն
չհանելուն համար :

Լ. մէն գրերուն արտաբերութեանը վրայ զատ զատ
խօսիլ աւելորդ կը համարինք . ինչու որ ասոնցմէ շա-
տերը մեր գրերուն պէս կարտաբերվին և որոնք ալ քիչ-
մը կը տարբերին՝ հոստեղս կարգաւ կը գնենք :

C.

Է. Թէ որ աս c գրիս առջևը e, i ձայնաւոր գիրե-
րը ըլլան՝ մեր չ ին պէս ձայն կը հանէ . ինչպէս՝ cera
չէրա, մեղրամոմ, պալ մոմու . cibo չէօ, կերակուր,
եէմէք :

Զ. Թէ որ a, o, u ձայնաւոր գիրերը ըլլան՝ ան
ատենը մեր չ ին կամ Գ ին պէս ձայն կը հանէ ինչպէս՝
corvo Գօրվօ, ագռաւ, գարկա . capo Գաօ, գլուխ, պաշ-
cura Գաւրա, հոգ, գայկը :

Է. Թէ որ c գրիս ու e, i ձայնաւորներուն մէջ h
կամ ուրիշ բաղաձայն գիրմը իյնայ, նոյնպէս մեր չ ին
կամ Գ ին պէս ձայն կը հանէ . ինչպէս՝ cheto Գէօ,
հանդարտ, ռահաթ . cleménza Գլէմէնչա, գթութիւն,
ռահմ :

G.

Ը. Լս ալ c գրին նման, երբեմն թաւ կը հնչէ մեր
չ ին պէս . ու երբեմն սուր մեր ճ ին պէս, ինչպէս՝ gat-
to Գաթթօ, կատու, քէտի . gente Գէնթէ, ազգ, միլլէթ :

Gl.

Թ. Թէ որ աս մասնիկին առջև i ձայնաւոր գիրը

Ոմանք ասոք հախառալը խան հոգ Ժայն իւհաթէն i
Գէրը՝ j ին հէր Է u Գէրը՝ v ին հէր Դէլ Գէլ
համարելով : Բայց աս խաթէրը սխալ է, ինչու-
որ i ու u Գէրէրը յայնաւոր էն . իսկ j ու v Գէրէրը Բո-
ղայայն :

ըլլայ՝ ց ին ձայնը կրկորսըվի, ու տեղը մեզմ ձայնմը կրմանէ գրեթէ մեր էին. պէս, ինչպէս՝ figlio ֆիլիօ, որդի, եվլատ:]սկ երբեմն իբ թաւ ձայնը 1 էն ետև կըպահէ, ինչպէս՝ negligénza նեղիգենչա, զանցառու-
թիւն, իհմալլըգ:

Gh.

Դ. Եւ մասնիկը միշտ մեղմ կարտաբերվի մեր է ին պէս, ինչպէս degno Դեռնօ. արժանի, լայրգ. bagno պաննօ, բաղնիք, համամ:

H.

Ժ. Եւ գիրս կարդալու մէջ ամենեկին ձայն չի հանկեր. և կրգործածվի գրոց մէջ բառի նշանակութիւնը ուրիշ բառէն զատելու համար. ինչպէս՝ ho, o, hai, աի, ha և, hanno աննօ, օժանդակիչ avere ավէօէ, բայէն. կեղքն ու կընշանակեն օւնիմ, ունիս, ունի, ունին. պէնիմ վար, սէնին վար, օնուն վար, օնլարն վար: Որոնք եթէ առանց ի գրվելու ըլլան ուրիշ մասն բանի կըլլան. այս. ինքն o, ai, a, հոլովակերտ մասնիկ են. իսկ anno աննօ ա նուն՝ որ կընշանակէ տարի, երև Սիջարկութեանց մէջ ալ կըմտնեն իրենց արտաբերութեանը ուժ տալու հա-
մար, ինչպէս՝ ohime! օյիմ, վայ ինձ. վայ պանա. deh! Ե, ոհ, տէ:

S.

ԺԲ. Եւ գիրս երբեմն մեր և ին պէս ձայն կըհանէ, ինչպէս՝ spirito ֆիլիթօ, ոգի, ուռհ. երբեմն ալ մեր է ին պէս, ինչպէս՝ casa Կաչա, տուն, էվ:

Sc.

ԺԳ. Թիէ որ աս մասնիկս իր առջևը e, i ձայնաւոր գիրերը ունենայ, մեր շ ին պէս ձայն կըհանէ. ինչպէս՝ scelta շէլօ, ընտրութիւն, իւկիւթլէմէ. scimia շէ-
ֆիօ, կապիկ, մայմուն:

Z.

ԺԴ. Եւ գիրս երբեմն սուր ձայն կըհանէ մեր ց ին պէս. ինչպէս՝ zucca Զուչա, դրում, գապագ. երբեմն ալ թոյլ մեր ծ ին պէս. ինչպէս՝ zelo ծէլօ, փոյթ, գայրէթ: Եւ այց գիտնալու համար թէ երբ պիտի սուր,

ու երբ պիտի թոյլ արտաբերվի, պէտք է վարժութեամբ սորվել ու լաւ խօսողներուն միտ դնելով :

Կէտադրութեան վրայ :

ԺԵ. Կէտադրութիւնը կը սորվեցնէ, թէ ինչպէս պէտք է խօսքին անդամները մէկգմկէ բաժնել, ու ինչպէս պէտք է աղէկ կարդալ : Ինը հատ են այսպիսի կէտերը :

Accénto (´)	Շեշտ.
Apóstrofo (´)	Լպաթարց.
Vírgola (,)	Ստորսկէտ :
Punto vírgola (;)	Կէտստողակէտ.
Due Puntis (:)	Լրկու կէտ կամ միջակէտ.
Punto fermo (.)	Սերջակէտ.
Punto interrogativo (?)	Կէտ հարցական.
Punto ammirativo (!)	Կէտ զարմացական.
Segno della parentesi ( )	Փակագիծ :

Ետնց վրայ երկրորդ մասին մէջը մէկիկ մէկիկ պիտի խօսինք, հոստեղս պէտք համարեցանք խօսիլ միայն շեշտին ու ապաթարցին վրայ. ինչու որ զասոնք յառաջագոյն գիտնալը շատ կօգնէ անուանց հոլովները և յօգից գործածութիւնը աղէկ հասկընալու համար :

Շեշտ :

ԺԶ. Լրկու տեղակ շեշտ կայ, ծանր ու սուղ :

ԺԷ. Ծանր շեշտը (accénto gráve) որ ասանկ (´) նշան մի է, կը դրվի նախ անուանց վերջին ձայնաւորին վրայ, ցրցընելու համար, որ ան անունը ամբողջ գրված չէ, հապա մասնիկմը անկից կտրած է. անոր համար այսպիսի անունները իրճաբէալ անուանք (nomi atroncáti կամ voci trónche) կըսվին. ինչպէս՝ pietà, աստուածպաշտութիւն, իպաբէլ. virtù, առաքինութիւն, փապէլէլ : Որոնց ամբողջը կըլլայ pietate, virtute :

Սրտանկ բառերուն վրայ շեշտ չի դրվիր, բայց

եթէ երկու ձայնաւորով լրմնան, կամ հարկ ըլլայ նշանակութիւնը որոշել, ինչպէս՝ può, կրնայ, գոհութիւն բաց
cioè, այսինքն, եւնի. è, է, Կիւ, որ առանց շեշտի կը
նշանակէ՝ ու, ձէ :

ԺԶ. Երկրորդ՝ կրդրվին հասարակօրէն բայերուն կատարեալին եզակի երրորդ դէմին ու ապառնին եզակի առաջին ու երրորդ դէմին վրայ, նշանակութիւններն ուրիշ բառերէ որոշելու համար, ինչպէս՝ amo, առանց շեշտի կընշանակէ կրտսրեմ, «էվէրի. amò, շեշտի կընշանակէ սիրեց, «էվի. Երկրորդս porto, առանց շեշտի կընշանակէ կրտսնիմ, Ինչպէս՝ բառով, կամ նաւահանգիստ, ինչպէս. portò, շեշտի կընշանակէ տարաւ, Ինչպէս՝ բառով :

ԺԷ. Սուր շեշտը (accénto acúto) որ ասանկ (') նշան մի է, հնարած են գրագէտը անուանմը առջեւ կամ մէջը դնելով՝ նշանակութիւնը փոխելու ու սուղ կամ երկայն արտաբերելու համար, ինչպէս՝ áncora, բառը թէ որ առջի ձայնաւորին վրայ կըշեշտես՝ կընշանակէ նաւուն երկաթը, Ինչպէս Կիւ. Թէ որ մէջի ձայնաւորին վրայ áncóra, կընշանակէ՝ ալ, Կառն : Երկրորդս bália բառը առջի ձայնաւորին վրան կըշեշտես՝ կընշանակէ ստնտու, Կառն. Իսկ եթէ վերջինին վրայ balía կընշանակէ կարողութիւն, Գոհութիւն : Երկրորդ շեշտը ծանր շեշտին պէս գրքերու մէջ ներգործութեամբ չի գրվիր ամէն բառերու վրայ. բայց մենք նոր սորվողներուն դիւրութեանը ու վարժութեանը համար ներգործութեամբ ալ դրինք աս քերականութեան մէջ իւրաքանչիւր բառերու վրայ : Սիւսանկ ու երկաթանկ բառերը միայն չի շեշտեցինք, ինչու որ ըստ ինքեան յայտնի է թէ միապանկները իրենց վրայ, ու երկաթանկները առջի վանկին վրայ կըշեշտըվին :

Ը. Կաթարց :

Ը. Կաթարցը (apóstrofo), որ ասանկ (') սրածայր կէտ մի է՝ կրդրվի անուններուն սկիզբը կամ վեր-

ջը՝ ցըցընելու համար, որ անկից ձայնաւոր գիրմը կրը-
ճատած է՝ դիմացը կամ ետեւը ուրիշ ձայնաւորմը հան-
գիպելուն համար, ինչպէս՝ sopra 'l tetto, փոխանակ
sopra il tetto, տանեաց վրայ, ասի խափնիք։ l'áni-
ma, փոխանակ la ánima, հոգի, ճան։

Խ. Իսկ ուր սովորութիւնը կրներէ *) բաղաձայն
գրերուն առջևնալ կրճատել ձայնաւորը, ապաթարց չի-
ղրվիր. ինչպէս՝ a man destra, փոխանակ a mano
destra, աջ կողմը, ասղնիք։

*) Չորս բաղաձայն l, m, n, r գրերուն առջեւ առանց
ապաթարց գնելու յայնաւոր գրերը իրնան իրճադ-
վել, ինչպէս՝ mal, փոխանակ male, գէշ, բեօթիւ.
uóm, փոխանակ uómo, խաբ, ատէմ. ben, փոխ-
անակ bene աղէլ, էյի. pensiér, փոխանակ pen-
siére, խորհարար, տիւշխնճէ։

~~_____~~

ՄԱՍՆ ԼՈՒՋԻՆ

Ուրիշ հասանք բանի վրայ :

1. **Ինչպէս վերը ըսինք, մարդուն մտքին գաղափարը կամ խորհուրդը ուրիշիմը յայտնելը՝ խօսք կամ բան կըսվի. որնոր ամէն լեզուի մէջ զանազան բառերուն քովէ քով գալովը կըկազմըվի, ու անոր համար մասունք բանի կըսվին (parti del discorso) ու ուրիշ հարտ են *) :**

Nome,	Ինուն.
Artículo,	Յօգ.
Pronóme,	Ղեկրանուն.
Verbo,	Բայ.
Preposición,	Վախագրութիւն.
Avverbio,	Սնկրայ.
Congiuñzióne,	Հաղկապ.
Interjezióne,	Սիջարկութիւն :

---

*) Սասունի բանին համար ինքը իբրեւոյնէն, ածականն ալ զայս հասն բանի հարածելով. շարիւրտալ էօլը, դերանունը ու ընդհանելուլիւնը դուրս յգելով : Երկուսն ալ իրենց իրաւունքը ունին, բայց մէկ հասարակաց սովորութեանը հետեւելու համար ուրիշ բաժնեցիկն. իսկ ընդհանելուլիւնն արեւ յօգը դրինք, ինչու որ ընդհանելուլիւնը ածականէն էրեւելէ արարելութեան հը չանի :

Գ Լ ՈՒԽ Ե Ռ Ե Զ ԻՆ

Լ'նունը ինչ է ու թանի իւրաքանչեւ :

2. Լ'նունը (nome) բառ մի է, որ կրցրցրնէ թէ առ բանս կամ առ բանը ինչ է կամ ինչոր է, ինչպէս città . քաղաք, շէնիւ . grande, մեծ, պէօյի- :

3. Լ'նունը կրբաժնըվի նախ՝ Գոյական ու ածական :

4. Գոյական անունը՝ (nome sostantivo) բանի մը ինչ ըլլալը կրցրցրնէ, ու ինքիւրէն կրնայ մնալ . ինչպէս՝ casa, տուն, ել . fiume, գետ, ըրմագ :

5. Ըծական անունը՝ (nome aggettivo) բանիմը ինչոր ըլլալը կրցրցրնէ, ու ինքիւրէն չի կրնար մնալ : ինչպէս՝ grande, մեծ, պէօյի- . rosso, կարմիր, Գր-իւր :

6. Երկրորդ՝ անունը կրբաժնըվի յարա-ի և հա-արա-ի :

7. Նատուկ անունը՝ (nome próprio կամ particolare) մասնաւոր անձինքը ու տեղերը կրցրցրնէ ու միշտ գլխագրով կրգրվի, ինչպէս՝ Abramo, Աբրահամ, Իպրանի . Costantinópoli, Կոստանդնուպօլիս, Իսթանպօլ :

8. Հասարակ անունը՝ (nome universale կամ comune) մէկ բառով շատ նոյնատեսակ անհատները կրցրցրնէ, ինչպէս՝ cane, շուն, Ինչիւ . uomo, մարդ, տղի :

9. Իարձեալ անունը ունի սեռ, իւր, հոլով ու հոլովան . որոնց վրայ հիմա մէկիկ մէկիկ կրխօսինք :

ԵՕԴՈՒԵՕ՝ ԵՌԵԶԻՆ

Սեռ անուանից :

10. Լ'նունին սեռերը (generi dei nomi) երկու են՝ տրական ու իգական :

11. Լրական անունը՝ (nome maschile կամ masculino) արուն միայն կրցրցընէ, ինչպէս uómo, մարդ, ասի. fratello, եղբայր, գաղաղ:

12. Իգական անունը՝ (nome femminile կամ femminile) եղբ միայն կրցրցընէ, ինչպէս՝ donna, կին, գաղաղ. sorella, քայր, գաղաղաւ:

Սնացած գոյական անունները թէպէտ բնութեամբ ոչ արական և ոչ իգական կրնան ըլլալ, բայց իտալացիք ասոնց վրայ ալ արականի ու իգականի տարբերութիւն կրնեն, ինչպէս՝ campo, դաշտ, օվա արական է. acqua, ջուր, աս իգական է:

13. Լնունմը՝ արական է՝ թէ իգական որոշելու համար, պէտք է նախ իրենց վերջաւորութեանը նայիլ: Երկրորդ՝ յօդերուն՝ որոնք երեք հատ են՝

Եղ. il, lo, la. | Հոգ. i, gli, le.

Երկու առջինները արական անուանց վրայ՝ իսկ վերջինը իգական անուանց վրայ կը դրվին:

Սերջաւորութեան որակէն խոստովանելու համար:

14. Լմեն կենդանի կամ շունչ ունեցող բանմը ցրցընող անունները՝ որոնք արականին մէջ օ կամ e կը վերջաւորին, իգական կը լան օ, e գիրերը *) a ին փոխելով, ինչպէս՝ caválla, ձի, աս. caválla, մատակ ձի, գաղաղ. padrone, տէր, աս. padrona, խաթուն, գաղաղ:

*) Լնոցիկ շապիւրնալ անոնքին իման արտօնին ու իգականին մէջ, ու յօդէն միայն իմացիլ էնչ աս ըլլալին, ինչպէս՝ il և la nipóte, ըստ. եղբ. էն. il և la consórtte, աստ. էն: Աս անուններ ալ, որ արտօնին մէջ՝ իգականի պէզ ալ իմանին, ինչպէս՝ corvo, ագռաւ, գարկա. ու իգական՝ արտօնի պէզ, ինչպէս՝ volpe, աղու, տիւր. vípera, թռչն, էնկերէկ երջանը: Աս ալ որ, բաւարարին միւլէի իրարբերին, ինչպէս՝ uómo, երիկ տար, աստ. donna, կին, գաղաղ. toro, ցուլ, պուղա. vacca, իւլ, ինէկ:

15. Ի՞նչ անկենդան կամ շունչ չունեցող բան՝ մը ցրցունող անունները՝ որոնք օ կրվերջաւորին (բաց ՚ի բառէն *mano*, ձեռք, էլ) . արական են, ինչպէս՝ *libro*, գիրք չիլոս . *compagno*, ընկեր, ազգաբառ :

16. Ի՞նչ անունները՝ որ *a* կրվերջաւորին ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ *casa*, տուն, էլ . *acqua*, ջուր, տա : (Բացառութիւնները տես անուանց հոլովման տակ) :

17. Ի՞նչ անունները՝ որ *i* կամ *e* կրվերջաւորին, իրենց վերջաւորութենէն չեն ճանչցրաւիր, հապա միայն յօդերէն պէտք է ճանչնալ, ինչպէս՝ *la notte*, գիշեր, էլէճէ . *la diócesi*, եպիսկոպոսի թեմը, չիլոս-պոս-հիւս-իւս . *il pesce*, ձուկ, պոլլէ . *il di*, օր, էլէն :

18. Ի՞նչ անունները՝ որ շեշտած *à* կամ *ù* կրվերջաւորին, ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ *la pietà*, աստուածապաշտութիւն, իպոպէլ . *la virtù*, առաքինութիւն, ֆալլէլլէլ : Կան ալ, որ արական են, ինչպէս՝ *il podestà*, ոստիկան, լէպլէ . *Gesù*, Յիսուս, իսս :

19. Բաղքի անունները՝ որ *a* կրվերջաւորին, ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ *Roma*, Հռոմ, Րօ : Թէ որ ուրիշ ձայնաւորովմը կրվերջանան, կրնան թէ արական ու թէ իգական ըլլալ, ինչպէս՝ *il* կամ *la* *popolato* — *a* *Miláno* կամ *Costantinópoli*, բազմամարդ Սեդիոլան կամ Կոստանդնուպօլիս, շէն Սիլան կամ Իսթանպօլ :

20. Վաւառներուն ու գետերուն անունները, թէ որ *a* կրվերջաւորին իգական են, ինչպէս՝ *Itália*, Իտալիա . թէ որ ուրիշ ձայնաւորովմը կրվերջանան՝ ամէնն ալ արական են, ինչպէս *il Tévere*, Տիբերիս . *il Pò*, Պոլ կամ Պարոս .

21. Նառի անունները՝ որ *o* *) կրվերջաւորին՝ արական են ու ծառը կրնշանակեն, ինչպէս՝ *il pero*,

*) Կան անուններ որ *o* վերջաւորութեամբ լին ծառը ու թէ պարսպ լինշանակեն, ինչպէս՝ *fico*, Բուլ խոնիկէնի, ինճիր՝ ինճիր աղաճը . *cedro*, Կարսն

տանձենի, արժաւոր արարձը. թէ որ *a* կրկերջաւորին՝ իգական են ու պտուղը կընշանակեն. ինչպէս՝ *la pera*, տանձ, արժաւոր :

22. Ի՞նչպիսի անուններուն սեռը գտնելը՝ գոյականներէն դիւրին է. ինչու որ ամէն *o* վերջաւորածները արական են, ու *a* վերջաւորածները իգական, ինչպէս՝ *uómo virtuoso*, առաքինի մարդ, *donna virtuosa*, առաքինի կին, *donna virtuosa* գարը :

23. Իսկ անոնք որ *e* կրկերջաւորին՝ թէ արականի յօդ ունին վրանին՝ արական են, թէ որ իգականի յօդ ունին՝ իգական են. ինչպէս՝ *il prudente fanciullo*, խոհեմ աղայ, *la prudente fanciulla*, խոհեմ աղջիկ, *la prudente fanciulla* հրդ : Արոնք որ *to* մասնիկով կրկերջաւորին՝ արական են, որոնց իգականը կըլլայ *trice*. ինչպէս՝ *uómo vincitore*, յաղթող մարդ, *la vincitrice*, *la vincitrice* գարը :

ՅՕԴ ՈՒՆՆՈՒ ԵՐԿՐՈՐԳ

Թիւ անուանց,

24. Ի՞նչունին թիւը՝ (*número dei nomi*) երկու են, ելլալի ու յոշնալի :

25. Ի՞գական (singolare) մէկ հատ բան կըցըցընէ. ինչպէս՝ *il fanciullo*, աղայ, չոճո-գ :

26. Հոքնակին (*plurale*) շատ բան մէկէն կըցըցընէ, ինչպէս՝ *i fanciulli*, աղաք, չոճո-գար :

27. Ի՞մէն իտալացի բառերը, թէ արական ու թէ իգական ըլլան իրենց վերջին ձայնաւորը յոքնակին մէջ ի ին կըփոխեն, ինչպէս՝

Ի՞նչ ինքնի թիւ, աղաճ գալուսնու կամ աղաճ գալուսնու աղաճը :

Եզակի.

ար . il proféta, մարգարէ,
 փէյլափէր .

il príncipe, իշխան,

դէյ .

lo spírito, ոգի, առակ .

իգ . la madre, մայր, անա .

la mano, ձեռք, էլ .

28. Ընդհանուր կանոնէն պէտք է դուրս առնուլ իգական անունները, որ եզակիին մէջ a կրկնըջաւորին, որնոր յոքնակիին մէջ e կրկնուեն, ինչպէս՝

Եզակի .

իգ . la cámara, խուց, օ-

րա .

la stélla, աստղ, էլ-

րա .

29. Ընդհանուր որ եզակիին մէջ i կրկնըջաւորին յոքնակիին մէջ նոյն կրմնան : 'Ենյնպէս միավանկ ու շեշտած բառերը . ինչպէս՝

Եզակի .

ար . il cavadénti, ակրայ

հանող, Կիշ չեգարան .

il di, օր, Կիշ .

il re, Թագաւոր, Կի-

րա .

իգ . la città, քաղաք, շէ-

հր .

Յոքնակի .

i proféti, մարգարէներ,

փէյլափէրէր .

i príncipi, իշխաններ,

դէյէր .

gli spíriti, հոգիներ,

առակէր .

le madri, մայրեր, անա-

լար .

le mani, ձեռքներ, էլ-

լար .

Յոքնակի .

le cámara, խուցեր, օրա-

լար .

le stélle, աստղներ, էլ-

րա .

Յոքնակի .

i cavadenti, ակրայ հա-

նողներ, Կիշ չեգարանլար .

i di, օրեր, Կիշէր :

i re, Թագաւորներ, Կի-

րալար .

le città, քաղաքներ, շէ-

հրէր :

30. Ընդհանուր կրմնան աս ետեւէն եկած բառերնալ՝

la, le spécie, տեսակ, տեսակներ, օյ, օյլար .

la, le serie, կարգ, կարգեր, արա, արալար .

la, le reliquie, մասն, մասեր, փարչ, փարչլար .

la, le progénie, ազգ, ազգեր, Կիշիլ, Կիշիլէր :

31. Կան անուններ ալ, որոնց յղբնակին կանոնի տակ չիմտնար. ինչպէս՝

Եղակի.
Dio, Լստուած, Լսուհի.

l' uómo, մարդ, տղի.

la mógli, կին, էգ.
il bue կամ bove, եղ, էգ.

mille, հազար, ուն.
հիւ.

{Ղրնակի.

gli dei, աստուածներ, ալ.
լուհար.

gli uómini, մարդեր, տղի.
տղի.

le mógli, կիներ, էգ.
ի buoi, եղեր, էգ.

due mila, երկու հազար, էգ.
իսկ ուն.

Ստանաւոր գիրքէն անուններ յոյնալի շինելու համար:

32. Լն անունները որ եղակին մէջ io կը վերջաւորին, յղբնակին մէջ երեք կերպ կը լան այսինքն՝ i, ii, j *). ինչպէս՝

Եղ. il figlio, որդի, էգ. {Ղր. i figli.

il mormorío, քրթ.
մընջիւն, իրարար.

il témpio, տաճար, էգ.
իլէ.

i mormorí.

i témpj.

*) Ստորոգի գիշար է նոր սորվողիս պոչէլ. ինչ էրբ անուններ i կամ ii, կամ j կը վերջաւորի. Բայց ինչ որ առ արած խանութի միտք տանելու ըլլայ նի՝ գիրքային գիրքի մէջ. այսինքն՝ io վերջաւորած անունները առ միջը i յայնաւոր գիրք կամ իբրեւ նշան արտաւոր է՝ նախընթաց բաղադրանքի գիրք՝ յետագայ օ յայնաւոր գիրքի հետ կապելով՝ Բաւր անունը արտաբերելու համար, ինչպէս՝ saggio ու stúdio բառերուն մէջ, որոնք առանց i ի իրան saggo, studo, որ գէշ ինչն է. եւ կամ իբրեւ նշան՝ առ Բաւր i յայ-

33. Լ'ն անունները՝ որ եզակիին մէջ *llo* կրկերջաւորին, յոքնակիին մէջ արտաբերութեան անուշութեանը համար, խառն *s* *) ով կամ ուրիշ ձայնաւորովմը սկսած բառերուն առջևը *gli* կրնան ըլլալ. որոնց նաև եզակիին մէջ՝ բաղաձայն գրով սկսած արական անուններուն առջև (ի բաց առեալ խառն *s*ով սկսածները) ետքի *lo* մասնիկը կրնայ կրճատուիլ. իսկ յոքնակիի մէջ ան մնացած մէկ *l* գիրը՝ *i* կրփոխվի. *ինչպէս՝* *bell' ócchio*, գեղեցիկ աչք, *իւզէլ* *իւզ*. *begli ócchj. quello spécchio*, ան հայելին, *օլ այն*. *quegli spécchi. quel giardíno*, ան պարտեզը, *օլ պարտեզ*. *quei giardíni.*

34. Լ'ն անունները՝ որ եզակիին մէջ *cia*, *gia*, *scia* կրկերջաւորին, յոքնակիին մէջ *ce*, *ge*, *sce* կը ընան. *ինչպէս՝*

նաւոր գրին ջրայ երկնցնէլու համար. *ինչպէս՝* *desío, mormorio*: թի որ առջև ըսած պարաճառիս համար գրվէր է անուանիք ջրայ, ան արեւնի՝ ան անուանիք յոյնական երկու՝ *իւրալ* *իւրալայ*, այսինքն՝ *իւրալ i*, *իւրալ j*, *ինչպէս՝* *il saggio* *իւրալայի*, *ագըլլը*, *i saggj* *իւրալ i* *saggi*. *lo stúdio* *աւսում*, *իլլիս*, *gli stúdi* *իւրալ gli stúdi*: թի որ երկրորդ եզանախառն գրված է ան աւսումը յիշող գրեթէ երկու՝ *i* ով *իւրալ* *ինչպէս՝* *il mormorio*, *i mormorii*, *il desío*, *բաղձանք*, *արգու*, *i desii*: Լ'որ պարաճառը ան է որ, առջևին մէջ *i* գիրը իրեն բնական չէր, անոր համար իւրանցայ յոյնական մէջ. իսկ երկրորդին մէջ իրեն բնական է, ու անոր համար յոյնական մէջ ալ *իւրալ* է:

*) թի որ *s*ով սկսած արական անուանիք առջև բաղաձայն գիրը *sp*, *st*, *ինչպէս՝* *spírito*, *stúdio* ան արեւնի *s* գիրը խառն *s* (*s impura*) *իւրալ*:

la guancia, պյտ, Լանալ .

la spiaggia, ծովեզր, րէնիկ, շէնարը .

la coscia, բարձ, պոսպ .

le guance.

le spiágge.

le cosce.

35. Ըն անունները՝ որ ca ու ga կը վերջաւորին, յոքնակիին մէջ c ու g էն ետեւ h գիրմը կառնուն . ինչպէս՝

la mónaca, մարապետ, Գօլմերի .

la spiga, հասկ, պաշագ .

le monache.

le spighe.

36. Ըն անունները՝ որ co ու go կը վերջաւորին, թէ որ երկավանկ են յոքնակիին մէջ c ու g էն ետեւ h գիրմը կառնուն . ինչպէս՝

l' arco, աղեղ, Լայ .

il fico, թուզ, Ինճիլ .

l' ago, աօեղ, Էյնի .

gli 'archi.

i fichi.

gli aghi.

Ըն կանոնէս դուրս առնելու է porco, խող, Գօ-
նալ բառը, որուն յոքնակին կը լայ porci, greco,
յոյն, Գօնոմ, ու mago մոգ, Ինճիլ բառերը, որոնք
երկու կերպ ալ կրան ըլլալ, այսինքն greci — gre-
chi. magi — maghi:

37. Թէ որ բազմամանկ են go վերջաւորածները՝
ըստ կանոնի ետեւին h գիրմը կառնուն . ինչպէս՝

l' albérgo, պանդոկ, Գօնագ .

l' impiégo, գործ, Էլ, Իսալակալ .

Ըն երկու astrólogo, աստղաբաշխ, Ինճիլ .

teólogo, աստուածաբան բառերը կրնան gi ալ ըլլալ,
ինչպէս՝ astróloghi — gi. teóloghi — gi:

38. Թէ որ co վերջաւորողները իրենցմէ առաջ
բաղաձայն գիրմը ունենան, յոքնակիին մէջ h գիրմը
կուգն, ինչպէս՝

il tedesco, գերմանացի, Ենիլ .

il catafálco, քաւարան .

i tedéschi.

i catafálchi.

39. Թէ որ ձայնաւոր գիրմը ունին, ան աստեղ ci
կը լան, ինչպէս՝

l' amíco, բարեկամ, Գօնիլ .

il médico, բժիշկ, Գէրիլ .

gli amíci.

i médicti.

Antico, հին, էփ, ու cárico, բեռ, էփ, բա-
ռերուն յոքնակին ի ով կըլայ. այսպէս՝ antíchi, cá-
richi.

40. Կան շատ բառեր ալ, որ եզակիի մէջ օ կը վեր-
ջաւորին ու յոքնակիի մէջ կամ i կը վերջաւորին ըստ
կանոնի, ու կամ a, որ ան ատենը սեռերնին կը փոխեն
ու իզական կը լլան. ինչպէս՝

Եղ. ար.	Յգ. ար.	Իգ.
l' anello, մատնի, էփ-վէ.	gli anelli, —	le anella.
il dito, մատ, պարմագ.	i diti, —	le dita.
il braccio, թև, գոլ.	i bracci, le	braccia.

41. Կան յօ վերջաւորութեամբ գոյական արա-
կան անուններ ալ, որոնց յոքնակին ja վերջաւորու-
թեամբ իզական կը լլայ. ինչպէս՝

il centinájó, հարիւրեակ, էփ-վէ.	le centinája.
il migliájó, հազարեակ, պիւնի.	le migliája.
un pajo, չուխ մի, պէր չէլ.	due paja.

42. Ըն անունները, որ ere կը վերջաւորին, եզա-
կին մէջ կրնան ero ալ ըլլալ, իսկ յոքնակին մէջ
երկուքն ալ փ կը փոխեն. ինչպէս՝

pensiére — ero, խորհուրդ, պիւնի.	pensiéri.
forestiére — ero, օտարական. պիւնի.	forestiéri.

43. Ըսպէս ալ ro վերջաւորողները, կրնան յօ,
ալ վերջաւորիլ եզակիին մէջ. ինչպէս՝

Gennáro — jo, Յունվար, Եփ-ար.	
calzoláro — jo, կոշկակար. փոփոխ.	calzolári.

44. Ոմանք ալ եզակի միայն կը գործածվին. ինչպէս՝

prole, զաւակ, զաւակներ, Էփ-ար, Էփ-ար.

progenie, ազգ, «ոյ, «փոխիլ:

Ոմանք ալ յոքնակի միայն: ինչպէս՝

le nozze, հարսնիք, պիւնի.

le forbici, մկրատ, իագոս.

i calzóni, վարտիք, փոն:

Ս երջպէս կան անուններ ալ, որոնք թէ եզա-
կին և թէ յոքնակին մէջ երկու կերպ կը վերջա-
ւորին. ինչպէս՝

Եզ.	Յոք.
l' ala, l' ale, <i>թւ, գանապ.</i>	le ale, le ali.
l' arma, l' arme, <i>զէնք, սէլահ.</i>	le arme, le armi.
la vesta, la veste, <i>զգեստ, էսպառ.</i>	le veste, le vesti.

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն՝ Ե Ր Ր Ո Ր Գ

Հորովք անոսանց :

45. Ենոսանց հորովքը *) (i casi dei nomi) կրցրցընէ անուան մը տեսակ տեսակ փոխվիլը, որ խտալացւոց լեզուին մէջ վեց տեսակ կը լլայ, որոնց անունները ասոնք են՝

Nominativo, Ուղղական. Accusativo, Հայցական.
Genitivo, Սեռական. Vocativo, Կոչական.
Dativo, Տրական. Ablativo, Բացառական:

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն՝ Զ Ո Ր Ր Ո Ր Գ

Հորովմանք անոսանց :

46. Ենոսանց հորովմանքը (declinazione dei nomi) կրցրցընէ անուանց զանազան վերջաւորութեամբ փոխվիլը մէկզմէկէ եզակի ու յոգնակի ուղղականին մէջ. որոնք գլխաւորաբար իրեք հատ են՝

Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
o — i	il maestro, i maestri, վարպետ, ուսուցիչ.		
a — e	la donna, le donne, կին, գայլ.		
e — i	la madre, le madri, մայր, անա.		

Կան շատ անուններ ալ, որ աս կանոնէս կը զարտուղին, ինչպէս վերը երկան խօսեցանք ասոնց վրայ :

*) Իսպառացոց բառերը Տէր Բառերուան ողես աճէն ին ու աճէն հորով իրենց վերջը չեն փոխել. անոր համար ալ չունին ոչ հորով եւ ոչ հորովման. Բայց աս-

Գ Լ ՈՒԽ Ե Ր Կ Ր ՈՐ Գ

Յօդերուն ու հոլովանշան նախդիրներուն վրայ :

ՅՕԳՈՒԵՆՕ ԵՌԵՋԱՒՆ

47. Յօդը (articolo) հոլովական մասնիկ մը է, որ անուններուն առջևը կըդրվի, ու իրենց սեռը, հոլովները, թիւերը ու նշանակութիւնները կորոշէ :

48. Լրկու տեսակ յօդ կայ, որոշեալ ու անորոշ :

49. Որոշեալ յօդերը (articoli determinati) երեք հատ են՝ il, lo, la :

50. Il յօդը կըդրվի Շի բաց առեալ խառն s ով սկսած բառերը) ամէն բաղաձայն գրով սկսած արական անուններուն վրայ. ինչպէս՝ il vino, գինի, շարապ. il figlio, որդի, էվէս :

51. Lo յօդը կըդրվի խառն s ով կամ z ով և կամ ձայնաւորով մը սկսած արական անուններու վրայ. ինչպէս՝ lo spirito, հոգի, առհ. lo zucchero, շաքար, շէշեր, l' uomo, մարդ, ապէս :

52. La յօդը կըդրվի ամէն իգական անուանց վրայ, ինչպէս՝ la casa, տուն, էվ. la madre, մայր, անա. l' acqua, ջուր, առ :

Լսոնք որոշեալ կամ որոշել կըսվին, ինչու որ ուրոշ ու յայտնի բանմը կըցրցընեն ու կըհոլովին այսպէս՝

Լրգ. ար.	Իգ.	Յոգ. ար.	Իգ.
Ուղ. il,	lo,	la,	i,
Սեռ. del,	dello,	della,	gli,
Տրա. al,	allo,	alla,	le.
Հայց. il,	lo,	la,	de', dei,
Կոչ. o,	o,	o,	degli,
Բաց. dal,	dallo,	dalla,	a', ai,
			agli,
			alle.
			i,
			gli,
			le.
			o,
			o,
			o.
			dai,
			dagli,
			dalle.

Եւ չորսընէրուն գիւրոնիւնը համար առ անունները գործածեցին,

53. Ըս իրեք յօդերը *il, lo, la*, իրենցմէ չեն հաշիւիր, ինչպէս որ վերը հոլովեցինք, հապա կրփանան հոլովանշած (segnacaso) նախադրութիւններուն հետ, որոնք երեք հատ են՝ *di, a, da*. այսպէս՝

Di	A	Da
կրշինէ. սեռ. պատ.	կրշինէ տրա .	կրշինէ բաց .
փոխանակ	փոխանակ	փոխանակ
<i>di il, del.</i>	<i>a il, al.</i>	<i>da il, dal.</i>
<i>di i, dei.</i>	<i>a i, ai.</i>	<i>da i, dai.</i>
<i>di lo, dello.</i>	<i>a lo, allo.</i>	<i>da lo, dallo.</i>
<i>di gli, degli.</i>	<i>a gli, agli.</i>	<i>da gli, dagli.</i>
<i>di la, della.</i>	<i>a la, alla.</i>	<i>da la, dalla.</i>
<i>di le, delle.</i>	<i>a le, alle.</i>	<i>da le, dalle.</i>

54. Սնացած հայոց մէջ գտնուած չորս հոլովները, այսինքն՝ պատմականը, գործիականը ու ներգոյականը թէ որ հարկ ըլլայ կրշինվին աս նախադրութիւններով *in, con, su, per* միանալով յօդերուն հետ այսպէս՝

In ներգ. կրշինէ .	Con գործ. կրշինէ .
փոխանակ <i>in il, nel.</i>	փոխ. <i>con il, col.</i>
— <i>in i, nei.</i>	— <i>con i, coi.</i>
— <i>in lo, nello.</i>	— <i>con lo, collo *) .</i>
— <i>in gli, negli.</i>	— <i>con gli, cogli.</i>
— <i>in la, nella.</i>	— <i>con la, colla.</i>
— <i>in le, nelle.</i>	— <i>con le, colle.</i>
— <i>in l', nell'.</i>	— <i>con l', coll'.</i>
Su պատ. կրշինէ .	Per բաց. գործ. կրշինէ .
փոխանակ <i>su il, sul.</i>	փոխ. <i>per il, pel.</i>
— <i>su i, sui.</i>	— <i>per i, pei (pe').</i>
— <i>su lo, sullo.</i>	— <i>per gli, pegli.</i>

*) Թէ որ *con* նախադրութեան էպիէն *lo*լ սխառ մտնանք գայ, երկու իւրոյ ալ իրնայ գրելը, այսինչն ինչ իմ բաց. ինչպէս՝ *collo* իմ *con lo spirito* հոգեով, ուսհ *coll'* իմ *con l'inganno*, խաբէութեամբ, ֆէնտ *coll'* :

Su պատ. կրչինէ .
 Ժողանակ su il, *sul*.
 — su i, *sui*.
 — su lo, *sullo*.
 — su gli, *sugli*.
 — su la, *sulla*.
 — su le, *sulle*.
 — su l', *sull'*.

Per բաց. գործ. կրչինէ.
 Կրնաց ըսվել նաև per il,
 per i և per gli. Բայց ի
 ով սկսած յօդերուն հետ
 աղէկ չէ միացնել. ուս-
 տի չըսվիր pello passá-
 to հապա per lo passáto.
Circa նախադրութիւնն ալ
 կրչինէ մեր պար. ինչպէս՝
circa me, իմ բոլորտիքս,
 պէնիմ էլբրաքընդաւ :

Սինչուկ հիմա խօսեցանք անուննց ու յօդերուն
 վրայ պարզապէս. հիմա տեսնենք ասոնց մէկզմէկու հետ
 հոլովման եղանակը :

Հոլովման աստղին :

Il յօդու կը հոլովին ամէն արական անունները .
 որոնք բաղաձայն գրով կըսկսին (Գէ. 50) :

Եզակի. Singolare.

Ուշ. Nom. il libro, գիրք, ինչպէս .
 Սեռ. Gen. di, del libro, գրքին, ինչպէս .
 Տրա. Dat. a, al libro, գրքին, ինչպէս .
 Հայց. Acc. il libro, գիրքը, ինչպէս .
 Կոչ. Voc. o libro, ով գիրք, էս ինչպէս .
 Բաց. Abl. da, dal libro, գրքէն, ինչպէս :

Յոբնակի. Plurale.

Ուշ. Nom. i libri, գրքեր, ինչպէս .
 Սեռ. Gen. di, dei, de' libri, գրքերուն, ինչպէս .
 Տրա. Dat. a, ai, a' libri, գրքերուն, ինչպէս .
 Հայց. Acc. i libri, գրքերը, ինչպէս .
 Կոչ. Voc. o libri, ով գրքեր, էս ինչպէս .
 Բաց. Abl. da, dai, da' libri, գրքերէն, ինչպէս :

*) Ընդէ Ժամանակները յոգնակին. Դժ ինչպէս Ժամանակները :

Ըստ հորովման տակը կերթան ետքի եկած գոյական արական անուանները . որոնք եզակիին մէջ *o, e ու a* կը վերջաւորին, զորոնք յոգնակիին մէջ *i* կը փոխեն (տէ՛ս 27) :

il cielo, երկինք, Իէօյ .

il delitto, յանցանք, Իէլեւ .

il compagno, ընկեր, այ-

ազգաւ .

il pane, հաց, Էթէր .

il sale, աղ, Բեւալ .

il padre, հայր, պապա .

il cuore, սիրտ, Էիւրէր .

il poeta, բանաստեղծ, շայէր .

il profeta, մարգարէ, փէյ-

զաւէր .

il pianeta, մոլորակ, սէյ-

արէ .

Հորովման Էրկերը :

Lo յօդիւ *) կը հորովին խառն *s* ու վ, *z* ու վ ձայնաւորով սկսած արական անուանք (տէ՛ս 51) :

( ) Էրկնայ տառքն :

Ո. lo schioppo, Զրացան, Բի-

Ս. di, dello schioppo. Ֆէնի .

Տ. a, allo schioppo .

Հ. lo schioppo .

Կ. o schioppo .

Բ. da, dallo schioppo .

gli schioppi .

di, degli schioppi .

a, agli schioppi .

gli schioppi .

o schioppi .

da, dagli schioppi .

նաեւ *li, delli, le*, Բայց հիմա մա սովորութիւնը խառնած է :

*) *Lo* յօդը ինքզինքնովն նաեւ *per*, համար, իշին՝ նախորդութեան Էրկնայ, Բիւրեղեւ տառքն Բառին սկզբնապատու ո՛չ *s*. ո՛չ *z*. Ի ո՛չ յայնապէս իւր ընթաց. այսպէս՝ *per lo consiglio*, խորհրդեան համար . նստահալ իշին :

(Օրինակ երկրորդ :

Ո. l' uómo *), մարդ, արեւ.	gli uómini.
Ս. d', dell' uómo.	di, degli uómini.
Տ. ad, all' uómo.	ad, agli uómini.
Հ. l' uómo.	gli uómini.
Կ. o uómo.	o uómini.
Բ. da, dall' uómo.	da, dagli uómini.

Լսոնց պէս կը հորովին նաև :

lo stúdio, ուսում, իմ.	lo zio, հօրեղբայր, ամուսնաց.
lo spírito, հոգի, սուղ.	l' ángelo, հրեշտակ, հեղեղ.
lo spécchio, հայելի, արեւ.	l' anno, տարի, ել.
lo zoppo, կաղ. թոգալ.	l' erróre, սխալ, էտոր.
lo zúcchero, շաքար, շէշ.	l' órđine, կարգ, արդ.

Հորովն երրորդ :

La յօդիւ կը հորովին ամէն բաղաձայն ու ձայնաւոր գրով սկսած իզական անունները, բայց ձայնաւորով սկսած բառերուն առջևը՝ պէտք է եղակին մէջ la յօդը կը ձառնել **), (արեւ 52) :

(Օրինակ երրորդ :

Եղ. իգ.

Յօդ. իգ.

Ո. la casa, տուն, ել.	le case.
Ս. di, della casa.	di, delle case.
Տ. a, alla casa.	a, alle case.
Հ. la casa.	le case.
Կ. o casa.	o case.
Բ. da, dalla casa.	da, dalle case.

*) Եղևիկին հէջ lo յօդը ամէն յայնաւորութեան առջևը պէտք է ձառնել, իսկ յոգնակին հէջ թայն անունը առջևը, որոնք որ i յայնաւորով իւրեւին. ինչպէս՝ gl' impiégghi. gl' Italiáni.

**) Հոգնակին հէջ ձառնակը, բայց ինչ առջևի բառը e յայնաւորով սխալ. ինչպէս՝ l' erbe, իսկ պէտք, օթլար :

(Երկու երկրորդ :

Եզ. Իգ.
 Ո. l' ánima, հոգի, ման.
 Ս. di, dell' ánima.
 Տ. ad, all' ánima.
 Ն. l' ánima.
 Կ. o ánima.
 Բ. da, dall' ánima.

Յոք. Իգ.
 le ánime.
 di, delle ánime.
 ad, alle ánime.
 le ánime.
 o ánime.
 da, dalle ánime.

Լսոնց պէս կը հոլովին ետեւէն եկած անուններն ալ :

la donna, կին, գարու.
 la piétra, քար, բաշ.
 la barba, մորուք, սա.
 Գաշ.
 l' aqua, ջուր, սա.
 l' uva, խաղող, իւղիւ.
 la fede, հաւատք, Կին.

la pace, խաղաղութիւն,
 բահալւեգ.
 la fame, անօթութիւն,
 ոճլեգ.
 la sete, ծարաւ, ուսուս.
 լուգ.
 la gente, ազգ, իւլիւ.

Օգտագործել անուանց հոլովման շեշտ :

(Երկու աստիճան :

55. Կան շատ անուններ ալ, որ եղակիին մէջ արական են, ու յոքնակիին մէջ թէ արական և թէ իգական (ԳԵ՝ 40) :

Եզ. ար.
 Ո. il dito, մատ, պարտագ.
 Ս. di, del dito.
 Տ. a, al dito.
 Ն. il dito.
 Կ. o dito.
 Բ. da, dal dito.

Յոք. ար. Իգ.
 i diti կամ le dita.
 di, de', dei diti կամ di
 delle dita.
 a, a', ai diti կամ a, alle
 dita.
 i diti կամ le dita.
 o diti կամ o dita.
 da, da' dai diti կամ da,
 dalle dita.

Ըսոր պէս կը հոլովին աս անուններն ալ :

Եզ. ար.	Յգր. ար. իգ.
il labbro, շուրթն, պո-	i labbri — le labbra.
տագ.	
il fondamento, հիմ, բե-	i fondamenti — le fon-
հալ.	daménta.
il frúttó, պտուղ, մշտլէ.	i frútti *) le frúttá, e.
l'osso, ոսկր, հէհ.	gli ossi — le ossa.
il cíglió, յօնք, գաշ.	i cígli — le cíglia.
il membro, անդամ, էղա.	i membri **) — le mem-
	bra.
il legno ***) , փայտ, օրտան.	i legni — le legna, e.

56. Ըս զարտողի հոլովման տակը կրնան երթալ աս հասարակ անուններն ալ՝ որոնք թէ արական են ու թէ իգական. ուստի արականը կը հոլովի կանոնաւոր արական անուններուն պէս, ու իգականն ալ կանոնաւոր իգականներուն պէս :

Եզ. ար. իգ.	Յգր. իգ.
Ո. il, la fonte, աղբիւր, պոնկար.	i, le fonti.
Ս. di, del, della fonte.	de, de', dei, delle
	fonti.
Տ. a, al, alla fonte.	a, a', ai, alle fonti.
Հ. il, la fonte.	i, le fonti.
Կ. o fonte.	o fonti.
Բ. da, dal, dalla fonte.	da, da', dai, dalle
	fonti.

*) Frútte — frúttá պոլլոյն համար իւրովն . իսկ frútti փոխաբերութեան մարտը աշխարհութեան իրարցուն :

**) Membra իւրովն մշտլ իւրականոյն անդամներուն լրաց . իսկ membri ընկերութեան մը անդամներուն համար :

***) Ուր որ legno բառը ինչանայի առջ, արապա, նաւ, կէմի, յոյնալիին մէջ մշտլ արականը իրարցուն i legni, բայց իւր ուր ինչանայի փայտ՝ մշտլ իգականը . le legne իսկ le legna.

58. Ընորոշ յօդերը (artícoli indetermináti) ինչպէս իրենց անունն ալ կը յայտնէ, անորոշ ու անյայտ բան մը կը ցըցընեն : Ըստ տեսակ անորոշ յօդ կայ, բայց գրեթէ ամէնն ալ յառաջ կուգան բացարձակ թուական՝ ու մասնական անուններէն : Երոնց գլխաւորները ստոնք են. uno, alcuno, certo, tutto, qualche : Ըսոնք անուանց հետ հոլովելու առանձին վրանին յօդ չեն առնուր, հապա հոլովանշան նախդիրներով կը հոլովին : այսպէս՝

Եզակի ար .

Չաղելի մը . ոյր չէի :	Սահան մը . ոյր գազան :	Բարեկամ մը . ոյր քօսի :
Ս. un fióre *).	uno scúdo.	un' amíco.
Ս. d' un fióre.	d' uno scúdo.	d' un' amíco.
Տ. ad un fióre **)	ad uno scúdo.	ad un' amíco.
Հ. un fióre.	uno scúdo.	un' amíco.
Բ. da un fióre.	da uno scúdo.	da un' amíco.

Յօքնակի ար .

Ս. alcuni fióri.	alcuni scúdi.	alcuni amíci.
Ս. di alcuni fióri.	di alcuni scúdi.	di alcuni amíci.
Տ. ad alcuni fióri.	ad alcuni scúdi.	ad alcuni amíci.
Հ. alcuni fióri.	alcuni scúdi.	alcuni amíci.
Բ. da alcuni fióri.	da alcuni scúdi.	da alcuni amíci.

*) Ընէն արտօնած բաղադրանք գրով սխառ անուններուն առջեւ (ի բաց առեալ թայն խառն s ով սխառները) առանց ապաւարցիկը դրովք un, ինչպէս՝ un fióre, ե ոչ uno fióre. un giardíno, ե ոչ uno giardíno.

**) Երբոր a հոլովանշան նախադրութեան առջեւ յայնաւորով սխառ անուն մը հանդիպի՝ արտաբերութեան համար d բաղադրանք գիր մը խաւելնայ, a ին վերջէ ծայրին վայ, ինչպէս՝ ad un uómo, ե ոչ a un uómo :

Եղակի իգական.	
Նաւ մը. պէր լալուի :	Սադ մը. պէր գալ.
Ո. una gallína.	un' oca.
Ս. d' una gallína.	d' un' oca.
Տ. ad una gallína.	ad un' oca.
Ն. una gallína.	un' oca.
Բ. da una gallína.	da un' oca.

Յոքնակի իգական.	
Ո. alcune gallíne, Լայլն :	alcune oche, Լայլն :

Եղակի ար.	
Լմէն ժողովուրդ, հէջ ճեմահալ :	
Ո. tutto il pópolo *).	tutti i pópoli.
Ս. di tutto il pópolo.	di tutti i pópoli.
Տ. a tutto il pópolo.	a tutti i pópoli.
Ն. tutto il pópolo.	tutti i pópoli.
Բ. da tutto il pópolo.	da tutti i pópoli.

Եղակի ար.		
Լն պարտեղը. (.) Լ	Լն թռչունը.	Լմէն զինուորը.
պահճի :	Պո գալ.	Նիւ ճէնիճի :
Ո. quel **)	quest' uccélló.	ogni soldáto.
giar-díno.		
Ս. di quel giar-díno.	di quest' uccélló.	d' ogni soldáto.
Տ. a quel giar-díno.	a quest' uccélló.	ad ogni soldáto.
Ն. quel giar-díno.	quest' uccélló.	ogni soldáto.
Բ. da quel giar-díno.	da quest' uccélló.	da ogni soldáto.

*) Tutto — ambo իմ ամբեդուէ բառերը իշխ ի-
րենցիկ ձերք խառնուն յօդը. այսպէս՝ tutto il
mondo, բոլոր աշխարհ, պիւթիւն տիւնեա. ին-
խառնի լսելու՝ il tutto mondo. ambedué i fra-

Հարակի ար .

Ո. quei giardíni.	questi uccélli.	cinque soldáti.
Ս. di quei giar- dini.	di questi uccélli.	di cinque sol- dátí.
Տ. a quei giar- dini.	a questi uccélli.	a cinque soldátí.
Հ. quei giardíni.	questi uccélli.	cinque soldáti.
Ր. da quei giar- dini.	da questi uccélli.	da cinque sol- dátí.

Հարստի անհատից հարմարեց լրաց :

59. Լստուեղ , մարդու , չաստուածներու , քաղ-
քի ու տեղերուն անունները եզակիին մէջ կը հարմարեցնեն
հարմարեցնեն նախադրութիւններով . ինչպէս :

Լ.Տ.	Պետրոս .	Լ.Ննա.	Գ.իոս .	Վ.Եննա.
Dio.	Piétro.	Anna ***).	Gióve.	Vienna.
di Dio.	di Piétro.	d' Anna.	di Gióve.	di Vienna.
a Dio.	a Piétro.	ad Anna.	a Gióve.	a Vienna.
Dio.	Piétro.	Anna.	Gióve.	Vienna.
o Dio.	o Piétro.	o Anna.	o Gióve.	o Vienna.
da Dio.	da Piétro.	da Anna.	da Gióve.	da Vienna.

télli, երկու եղբարի ալ , իբի գարտաշըտա . քի-
սանոյ gli ambedue fratélli.

**) Lo խանիւնով վերջացած անունները (ի բաց ա-
ռեալ խառնածով պատճենները) բաղադրանքի գրով պատճ-
արտան անուններուն առջեւ lo խանիւնը կրկնաբն-
ցանքն եզակիի մէջ , ա իրանոյ մէջ / ու , որոնք յո-
նակիին մէջ i կրկնութիւն (տես 33) :

**) Կանանց անունները երբեմն յօդով ալ կը հարմարեցնեն .
այսպէս՝ I' Anna, dell' Anna, all' Anna, բայց
այնչափ աղէի սովորութիւն չէ :

60. Թիէ որ յատուկ անուններէն յառաջ ածական կամ ուրիշ արժանապատուութեան անուն մը ըլլայ, ան ատենը յօդն ալ՝ պէտք է դնել . ինչպէս՝

L'onnipoténte Iddio, Լ'մէնակարող Լ'ստուած, Գ. առաջինը Լ'լուսինը :
il grande Alessáandro կամ Alessáandro il grande *),
Սեծն Լ'ղեքսանդր, Պիետր Իսիդոր :
il poeta Ovídio, Ովիտիոս բանաստեղծ, Ովիտիոս շայիլ :
il Signor António **): Տէր Լ'նտոն, Լ'նիսն ալա :

61. Լ'ս կանոնէս դուրս պէտք է առնուլ եղբի եկած արժանապատուութեան անունները, որոնք յօդ չեն առնուր :

Don Piétro,	Տէր Պետրոս .
Donna María,	Սարիամ Տիկին .
Monsignór António,	Լ'նտովն Գերապայծառ .
San (to) ***) Paólo,	Սուրբ Պօղոս .
Suóra Anna,	Վարդ Լ'ննա .
Padre Ignázio,	Հայր Իգնատիոս .
Frà (te) Giacómo,	Եղբայր Գակովր :

*) Թիէ որ յօդը ածականին ու յատուկ անունի մէջ ինչոյ, ինչը չենուղիւր . ու մնալ յատուկ անունը ինչուղիւ հոլովանշան նախդիրներով . այսպէս՝ Alessáandro il grande . d' Alessáandro il grande .

**) Գիտունն ու արհեստագործ մարդիկներուն անունի լրաց' որմոր հայտնունի պէս եղած է իբրեւոյ, յօդ ինչոյ դրվել . ինչպէս՝ il Tasso . il Tiziáno . Բայց անոց մէջ միշտ պարտաւէտմբ ինչոյմէ il Poéta Tasso . il Pittóre Tiziáno :

***) Բաղայայտ գրով սխառ յատուկ անունից ասուլի (ի Բայց ասուլի խառն s ուլ սխառնները) to հասնելը ինչոյմիւր . ինչպէս՝ San Basílio . Սուրբ Բարսեղ . San Piétro . Սուրբ Պետրոս . Գիտունի Santo Basílio . Santo Piétro :

62. Լեռներուն, գետերուն, ծովերուն, լճերուն, գաւառներուն ու թագաւորութիւններուն անունները, իրենց ընդհանուր ու մասնաւոր նշանակութեանը համաձայն, կրնան յօդիւ կամ առանց յօդի գրվիլ. այսպէս Európa կամ Ի Európa, Լարոպա: Բայց ծովերուն ու գետերուն անունները ըստ մեծի մասին յօդիւ կը գրվին. ինչպէս՝ (Լ'Atlántico, il Tevere և il Pò):

63. Լճիներուն ու օրերուն անունները առանց յօդի կը գրվին. այսպէս՝

il mese di Maggio, Սայիս ամիսը, Սայիս այլ:
 l'último dì di Giúgno, Յունիսին վերջի օրը. Յունիսին սօն ինիսին:

Յօդիւ ալ կրնան գրվիլ, թէ որ որոշեալ օր մը կամ ամիսմը ցըցընեն. ինչպէս՝

nell Ottóbbre dell' anno passáto. Լնցեալ տարի
 Հոկտեմբերին, Սեպտեմբրի Լնցեալ տարի:

il primo dì di Marzo, Սարտին առջի օրը, Սարտ այլ:
 ինիսին:

64. Հովի ու երկինքին չորս մասերուն անունները միշտ յօդ կառնուն մասնաւանդ ուղղականին մէջ. ինչպէս՝

l'oriente. il levánte. l'est, Լըւեւթ, Սիւսթիւ:
 l'occidenté. il ponénte. l'ovest, Լըւմուտթ, Սիւսթիւ:

il settentríone. la tramontána. il nord, Հիւսիս, Լիւսթիւ:

il mezzogiórno. il mezzodì. il sud, Հարաւ, Դիւսթիւ:

ԵՌԵՆՁԻՆ ՅՕԴՈՒԵՆՔ

Եծական անուններուն զեայ :

ՅՕԴՈՒԵՆՔ ԵՌԵՋԻՆ

Եծական անուններուն հոլովման զեայ :

65. Եծական անունները գոյական անուններէն տարբեր հոլովմունք մը չունին . ինչու որ օ վերջաւորողները կը հոլովին արական գոյական անուններուն պէս . *ա* վերջաւորողները իգական գոյականներուն պէս . Իսկ *ե* վերջաւորողները կամ արականին պէս կը հոլովին և կամ իգականին պէս . ու կը համաձայնին իրենց գոյականներուն հետ՝ սեռիւ, թուով, ու հոլովով . ինչպէս՝

Եզ. ար .

Ո. il buon' uómo .

աղէկ մարդ , էյլ աստ .

Ս. di, del buon' uómo .

Տ. a, al buon' uómo .

Հ. il buon' uómo .

Կ. o buon' uómo .

Բ. da, dal buon' uómo .

Յըր . ար .

i buoni uómini .

di, de', dei buoni uómini .

a, a', ai buoni uómini .

i buoni uómini .

o buoni uómini .

da, dai buoni uómini .

Ո. prudente, il prudente
uómo խոհեմ մարդ ,

ազնւել աստ .

Ս. di, del prudente uómo .

Տ. a, al prudente uómo .

Հ. il prudente uómo .

Կ. o prudente uómo .

Բ. da, dal prudente
uómo .

prudenti, i prudenti uó-
mini .

di, de', dei prudenti uó-
mini .

a, a', ai prudenti uómini .

i prudenti uómini .

o prudenti uómini .

da, dai prudenti uó-
mini .

կամ meno մասնիկները դնելով, ինչպէս՝ più կամ meno ricco, աւելի կամ քիչ հարուստ, չօք կամ ոչ չէնլին. più կամ meno diligénte, շատ կամ քիչ փութաջան, չօք կամ ոչ համարալն :

69. Վերադրականը (superlativo) բանի մը շատ աւելի կամ շատ պակաս ըլլալը կը ցուցնէ, ուրիշին հետ բաղդատելով. ու կը շինվի կամ բաղդատականին վրայ il, lo, la յօդերը դնելով, կամ դրականին վերջը issimo մասնիկը աւելցնելով, ինչպէս՝ il più bello, փէք շատ գեղեցիկ, քէք չօք ինչքէ. la più grande, փէք շատ մեծ, քէք չօք պէտէ. obbedientissimo, փէք շատ հնազանդ, քէք չօք ինչքէ. giustissimo, փէք շատ արդար, քէք չօք սուլի :

70. Ետեւն եկած ածականն անուններուն աստիճանաց կարգը երկու կերպ կը ըլլայ, կամ ուրիշ հասարակ ածականներուն պէս. ինչպէս buono, pñ buono, il più buono, buonissimo, և կամ այսպէս՝

Պրական.	Բաղդ.	Վերադրական.
buono, աղէկ, էյի.	miglióre,	il migliore, ottimo.
cattivo, գէշ, քէ.	peggióre,	il peggioré, pessimo.
grande, մեծ, պէյ.	maggióre,	il maggióre, mássimo.
piccolo, պզտիկ, էյի.	minóre,	il minóre, mínimo.
alto, բարձր, էյի.	superióre,	il suprémo, sommo.

Ետեւն ոմանք ածականի պէս ու ոմանք ալ մակբայի պէս կը զարգնեն, ինչպէս .

molto, շատ, չօք.	più, mag- giorménte,	il più, al più, moltís- simo.
poco, քիչ, ոչ.	meno,	il meno, al meno, pocchíssimo.
bene, աղէկ, էյի.	méglio,	il méglio, ottimamén- te, beníssimo.
male, գէշ, քէ.	péggio,	il péggio, pessima- ménte, malíssimo.

Լ'ս ալ գիտնալու է որ *re* կամ *ro* վերջաւորած
ածական անուններուն գերադրականը *errimo* կըլլայ.
սյսպէս՝

Վրական . Բաղղ . Վեր ,
integro , ամբողջ , պէ- *più integro* , *integerrimo* .
լիւն .

acre , թթու , էշէ . *più acre* , *acerrimo* .
célebre , երևելի , համար . *più célebre* , *celeberrimo* .
salubre , առողջարար , հա- *più salubre* , *saluberrimo* .
տիւլի .

ՅՕԴՈՒՆԾ ԵՐՐՈՐԴ

Վայտիտն ու ածական անունաց ածանցման կամ փոփոխու-
նիւնը վրայ :

72. Վայական ու ածական անուններուն վրայ շատ
անգամ մասնիկ մը աւելցընելով , նշանակութիւննին
կըփոխվի , որոնց գլխաւորները հոս համառօտ ցըցընենք :

73. Լ'սոնցմէ ոմանք աւաւաւտիտն (*augmentativo*)
կըսվին . որոնք բանի մը մեծութիւնը կամ աւաւելու-
թիւնը կըցըցընեն , ինչպէս են աս մասնիկները , *one* , *otto* ,
accio , *astro* , *azzo* , *aglio* *) :

Պարզ .
álbero , ծառ , աղած .

cappello , գլխարկ , շափու .

porta , դուռ , գափու .

Լ'ծանցական .
alberóne , մեծ ծառ , պէոյ-
իւ , աղած .
capellóne , մեծ գլխարկ ,
պէոյիւ , շափու .
portóne **, մեծ դուռ ,
պէոյիւ , գափու .

*) Լ'ս չորս *accio* , *astro* , *azzo* ու *aglio* խանիքները
բանինը գեղաւթիւնը ու անպիտանութիւնը իւրացնեն :

**) *One* վերջաւորած անունները , լիւպիտիւ իգա-
3 *

Պարզ .

gióvane, երիտասարդ, յէ-

լէ գանդ .

aváro, ագահ, լաւաճախ .

médico, բժիշկ, հէթիմ .

pópulo, ժողովուրդ, ճէ-
մահալ .

villáno, գեղացի, հէօյլէ .

gente, ազգ, իւլէլի .

Լճանցական .

giovanóttó, մեծ երիտա-

սարդ, ուէօյլէ-ր յէլ .

avaráccio, անպիտան կամ

գէշ ագահ, ֆէնա լա .

medicástro, անճոռնի

բժիշկ, ֆէնա հէթիմ .

popolázso, հասարակ ժո-

ղովուրդ, պայտաղ .

villanáccio, բիրտ գեղացի,

գառա յէօյլէ .

gentáglío, ռամիկ ժողո-

վուրդ . պայտաղ ճէօփ :

74. Ըմանք ալ նաւաստիան (diminutivo) կրօղին,
ինչու որ բանի մը պզտիկութիւնը կը ցոյցնեն . և աւ
մասնիկներն են . *inc, etto, ello, uolo, uccio, uzzo* .
bello, գեղեցիկ, իւլէլ .

ragázso, մանուկ, չճաւգ .

ragazzíno, մանկիկ, իագ-

ալի .

vécchio, ծեր, ինտիար .

vecchiétto, ծերուկ, ին-

տիարճըգ .

póvero, աղքատ, ֆագաղ .

poverétto, աղքատիկ, պա-

վալլէլ .

pazzo, խենդ, ախագ .

pazzarélló, խենդուկ, ախ-

ագճըգ .

uómo, մարդ, ապիմ .

uomicciuólo, մարդկիկ, ա-

պիմճըգ .

75. Շատ անուններ ալ կան՝ որ կերպ կերպ կը
փոխվին . *ինչպէս՝ libro, libréto, librettino, libri-*
cino, libriccio, librettuccio, libricciuólo, libret-

Իսկ անոններէն իւրեանցին՝ Բայց արտօնէ ինչ : Ըման,
անոնց իգութանն ալ իրարմածէն, այսպէս՝ *la por-*
tana, Բայց աղէի չէ :

tucciuolo Լայլ . *casa*, *casaccia*, *casétta*, *casella*, *casino*, *casellino*, *casotto*, *casuccia*, *casupola* Լայլն :

76. Ոմանք ալ մեր վերացական ուրիշ մասնիկն ուժը ունին . ու ասոնք են *ezza*, *aggine*, *gio*, *zio*, *tà*, *dine*, ու *ura* . Ինչպէս՝

<i>bello</i> , գեղեցիկ, Իւրեւ .	<i>bellézza</i> , գեղեցկութիւն, Իւրեւելի .
<i>scélo</i> , չար հօգիտ .	<i>sceleraggine</i> , չարութիւն, հօգիտութիւն .
<i>servo</i> , ծառայ, հրամայեալ .	<i>servizio</i> , <i>gio</i> , ծառայութիւն, հրամայեալութիւն .
<i>confúso</i> , շփոթ, գաղաւթարար .	<i>confusión</i> , շփոթութիւն, գաղաւթարարութիւն .
<i>umáno</i> , մարդկային, Ինչ .	<i>umanità</i> , մարդկութիւն, Ինչութիւն .
<i>moltidúdo</i> , շատ, չգ .	<i>moltitúdine</i> , շատութիւն, չգլուց .
<i>agricoltóre</i> , երկրագործ, Էրեմէ .	<i>agricoltúra</i> , երկրագործութիւն, Էրեմէլի .

77. Ոմանք ալ մեր ածանցական, ախն, ային, աւոր մասնիկներուն ուժը ունին, ու ասոնք են *vole*, *ano*, *reo*, *esco*, *ale* . Ինչպէս՝

<i>colpa</i> , յանցանք, Գաղաւթ .	<i>colpévole</i> , յանցաւոր, Գաղաւթաւոր .
<i>mondo</i> , աշխարհ, Կիսմէ .	<i>mondáno</i> , աշխարհային, Կիսմէալի .
<i>corpo</i> , մարմին, Բէն .	<i>corpóreo</i> , մարմնաւոր, Բէնիլի .
<i>bárbaro</i> , բարբարոս, Է .	<i>barbarésco</i> , բարբարոսական, Գաղաւթաւոր .
<i>número</i> , թիւ, Կարգ .	<i>numérale</i> , թուական, Կարգ .

78. Ոմանք ալ մեր բացասական և մասնիկին ուժը ունին՝ ու միշտ բառէն առաջ կը դրվին, ու ասոնք են՝ *in, im, dis, s.* ինչպէս՝

fortunáto, բաղդաւոր.

լուսնի.

mortále, մահականացու,

էօլեմէ.

piacévole, հաճոյ, խա-

ղաւ.

onóre, պատիւ, իշխան.

infortunáto, անբաղդ,

լուսնի.

immortále, անմահ, էօլ-

եւ.

spiacévole, անհաճոյ, նա-

խաղաւ.

disonóre, անպատիւ.

թիւն, իշխանի.

79. Վերջապէս կը գտնուին քիչ անուններ ալ, որոնք եզակի ձայնով յորձանակէն և կը վերջաւորին *ame, esca, ume.* ինչպէս՝

polláme, հաւեր, լաւագ-

լար.

bestiáme, հօտեր, սիր-

ւեր.

ossáme, ոսկրներ, բիւր-

ւեր.

legnáme, փայտեր, օրհն-

լար.

soldatésca, զինուորներ,

ճիւղիկներ.

selvaggiúme, երէններ, լա-

յանի հայրանար:

ՅՕՒՈՒՆՈՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

(Թուական անունաց զեւոյ:

80. Իտալացիք հինգ տեսակ թուական անուն (nome numerále) ունին, որոնց կարգը աս է՝

1) Բացարձակ թուականները (numeri cardináli) ածական են՝

Uno, una, մէկ, պէր.

due, երկու, իթ.

tre, իրեք, իւլ.

quáttro, չորս, քիօր.

cinque, հինգ, պէշ.

sei, վեց, ալլէ.

sette, եօթը, էփթ.

otto, ութը, օթթ.

nove, ինը, փօթու.

diéci, տասը, օն.

úndici, տասնըմէկ, օն պէր.

dódicí, տասներկու, օն իթ.

trédici, տասնիրեք, օն

իւլ.

quattórdici, տասնչորս, օն ԿեօրԿ. Եկէ՞նք.	settánta, եօթանասուն, Եկէ՞նք.
quíndici, տասնըհինգ, օն Կէշ. ottánta, ութսուն, Եկէ՞նք.	nonánta, յինսուն, Կոգ-
sédici, տասնըվեց, օն Կլէշ. novánta, յասն.	cento, հարիւր, Եկէ՞նք.
diecisette, յտասնըեօթը, cento, հարիւր, Եկէ՞նք.	ducénto, յերկու հարիւր,
diciasette, յօն Եկէ՞նք. dugénto, յէկէ՞նք.	trecénto, երեք հարիւր, Եկէ՞նք.
dicióttó, տասնըութը, օն Եկէ՞նք. mille, հազար, Կէնք.	due mila, երկու հազար, Եկէ՞նք.
diecinóve, յտասնըւինը, cento mila, հարիւր հա-	zár, Եկէ՞նք.
diciannove, յօն Կոգնու. un millón, միլիոն, Եկէ՞նք.	se i millóni, վեց միլիոն, Կլէշ Եկէ՞նք.
venti, քսան, Եկէ՞նք.	
vent' uno, քսանըմէկ, Եկէ՞նք.	
venti due, քսանւերկու, Եկէ՞նք.	
trénta, երեսուն, օլնու. sei millóni, վեց միլիոն, Կլէշ Եկէ՞նք.	
quaránta, քառսուն, Գլէշ. cinquánta, յիսուն, Եկէ՞նք.	
sessánta, վաթսուն, Կլէշ.	

2) 'Իտալիան թուականները (números ordináli) ածական են, ու իրենց գոյականին հետ կը համաձայնին ածական անուններուն պէս :

Il primo *) առաջին Կէնք. il quinto, հինգերորդ, Կէնք.
il secóndo, երկրորդ, Եկէ՞նք. il sésto, վեցերորդ, Կլէշ.
il tézzo, երրորդ, Եկէ՞նք. il séttime, եօթներորդ, Եկէ՞նք.
il quáрто, չորրորդ, ԿեօրԿ. l'ottávo, ութերորդ, Եկէ՞նք.

*) Թէ որ ասանց յօդը Եկէ՞նք յիշենք՝ Կլէշ Կլէշ. il primo, Կէնք. secóndo Կէնք. secundariamente, Եկէ՞նք.

il nono, Իններորդ, ասոգոն- յունճոն .	il cinquanté- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il décimo, տասներորդ, ասունճոն .	il quinquagé- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
l' un décimo, տասներորդ, ասունճոն .	il sessanté- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il duodécimo, տասներորդ, ասունճոն .	il sessagé- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il décimo terzo, տասներորդ, ասունճոն .	il settanté- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il décimo nono, տասներորդ, ասունճոն .	il settuagé- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il ventésimo, քսաներորդ, ասունճոն .	l' ottanté- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il vigésimo, Էլլինճի .	l' ottuagé- simo, Եփսունե- րորդ, Էլլինճի .
il ventésimo primo, քսաներորդ, Էլլինճի .	il novanté- simo, Իննսունե- րորդ, Էլլինճի .
il trentésimo, Երեսներորդ, Էլլինճի .	il nonagé- simo, Իննսունե- րորդ, Էլլինճի .
il tregésimo, Երեսներորդ, Էլլինճի .	il centésimo, Հարիւրե- րորդ, Էլլինճի .
il quaranté- simo, քառասներորդ, Էլլինճի .	il millésimo, Հազարե- րորդ, Էլլինճի .
il quadragé- simo, Գլորգլորնճի .	

3) Կրկնական զամ համեմատական (numeri pro-
porzionáli).

Sémplice, միակ, ասորդ .	dóppio, կրկին, Էլլինճի .
triplo, երեքպատիկ, Էլլինճի .	una volta, միանգամ, Էլլինճի .
quádruplo, չորեքպատիկ, Էլլինճի .	due volte, երկու անգամ, Էլլինճի .
quíntuplo, հինգապատիկ, Էլլինճի .	tre volte, երեք անգամ, Էլլինճի .
céntuplo, հարիւրապատիկ, Էլլինճի .	cento volte, հարիւր ան- գամ, Էլլինճի .

որ իրեք է . առաջին՝ ես, պէն, երկրորդ՝ դուն, սէն . եր-
րորդ՝ ան, օ :

83. Ինչպիսիք գերանունները (pronómi personáli)
երկու կերպ են . առաջինները՝ հիւսկին՝ յարակից գերա-
նուններ (congiuntívi — affissi), երկրորդները՝ բացարձակ
գերանուններ (assolúti) :

84. Հարակից գերանունները՝ տրական ու հայցական
միայն ունին, թէ եզակիին և թէ յոթնականին մեջ . ինչպէս՝
Իզակի .

Տրական .	mi, ինձի, պանա .	gli *), le, անոր, օնա .
	ti, քեզի, սանա .	si, իրեն, չէնդին .
Հայցական .	mi, զիս պէնի .	il, lo, la, զանի, օնա .
	ti, զքեզ, սէնի .	si, զինքը, չէնդին :

Հոգնակի .

S. ci (ne), մեզի, պիւն .	loro, անոնց, օնլարա .
vi, ձեզի, սիւն .	si, իրենց, չէնդին .
Հ. ci (ne), զմեզ, պիւն .	li, le, զանոնք, օնլարա .
vi, զձեզ, սիւն .	si, զիրենք, չէնդին :

85. Բացարձակ գերանունները ասոնք են io, tu, egli,
se . ու կը հոլովին հոլովանշան նախդիրներով, այսպէս՝

Լաւ չին դէմք , io ես, պէն .

Իզակի .	Հոգնակի .
Ո. Io, ես, պէն .	Noi, մենք, պիւն .
Ս. di me, իմիս, պէնի .	di noi, մերին, պիւնի .
Տ. a me, ինձի, պանա .	a noi, մեզի, պիւն .
Հ. me, զիս, պէնի .	noi, զմեզ, պիւն .
Բ. da me, իզմէ, պէնդին .	da noi, մեզմէն, պիւնդին :

*) Լ. gli գերանունը շատ րեւ իջնաի նախ յոգնակի
որտեղ ու հայցական հոլովներու րեւը . այսպէս՝
gli անոնց իմ զանոնք, օնլարա իմ օնլարը . բայց
այնչափ արեւի չէ :

Երկրորդ դէմք տւ, դուն, «էն.

Եզակի.

Ո. Tu, դուն, «էն.
Ս. di te, քուկին, «էնին.
Տ. a te, քեզի, սանա.
Հ. te, զքեզ, «էնի.
Բ. da te, քեզմէ, «էնարէն.

Յորնակի.

Voi, դուք, «իզ.
di voi, ձերին, «իզին.
a voi, ձեզի, «իզէ.
voi, զձեզ, «իզի.
da voi, ձեզմէ, «իզարէն.

Երրորդ դէմք egli, ան, օ.

Եզակի արական.

Ո. Egli, ei, e', esso, des-
so *), ան, օ.
Ս. di lui, di esso, անոր,
օհուան.
Տ. a lui, ad esso, անոր,
օհու.
Հ. lui **), esso, անի,
օհու.
Բ. da lui, da esso, ան-
կէ. օհարան.

Յորնակի արական.

Eglineno, egli, e', անոնք,
essi, օհլար.
di loro, di essi, անոնց,
օհլարէն.
a loro, ad essi, անոնց,
օհլարա.
loro, essi, զանոնք, օհ-
լար.
da loro, անոնցմէ, օհլար-
արան.

Եզ. իդ.

Ո. Ella, essa, Եզակի.
dessa, ան, օ.
Ս. di lei, di essa. Եզակի.
Տ. a lei, ad essa. Եզակի.
Հ. lei, essa. Եզակի.
Բ. da lei, da Եզակի.
essa.

Յոր. ար.

Elleno (elle), ան-
նոնք, օհլար.
di loro, di esse.
a loro, ad esse.
loro, esse.
da loro, da esse.

Եզ. Յոր.

Ձանի.
di se, իրեն, «էն-
արին.
a se, իրեն, «էն-
արին.
se, զիրքը, «էն-
արին.
da se, իրմէ, «էն-
արինարէն.

*) Եւթի հետեւիներ egli, ella, դէրանուները թայն
նարգուն զայն իրենեցիներն. իսկ esso, essa դէրա-

86. Արտայայտն գերանունները (pronómi possessívi), mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro, բանի մը որոն ըլլալը կըցըցընեն. ածական են, ու կըհամաձայնին իրենց գոյականին հետ՝ սեռով, թուով, ու հոլովով. այսպէս՝

Եղակի ար.

Il mio ^{***}), tuo, suo, nostro, vostro, loro giardíno, Իմին, քուկին, իրեն, մեր, ձեր, անոնց պարտեզը, Պէնի, սէնի, Օսան, պիպի, սիպի, օնարըն պահճէի:

Եղակի իգ.

La mia, tua, sua, nostra, vostra, loro penna, Իմն, քուկն, իրեն, մեր, ձեր, անոնց գրիչը, Պէնի, սէնի, Օսան, պիպի, սիպի, օնարըն գալէփ:

Հոգնակի ար.

I miei, tuoi, suoi, nostri, vostri, loro giardíni, Իմն, քուկն, իրենց, մեր, ձեր, անոնց պարտեզները, Պէնի, սէնի, Օսան, պիպի, սիպի, օնարըն, պահճէներ:

նունները՝ ինչ հարցոս ու ինչ ուրիշ բաներու լեզու:

Desso, a գերանունը զիս, ինչ իմեանի:

**) Հարկերը ինչեւէ՝ որ lui, lei, me գերանունները ուղղականի տեղ ալ իմեանի, բայց աղջի սովորութեան չէ. այլ ուղեղ խորտապարհ և անոնց ուղղականը գտնել. այսինքն՝ egli, ella, io:

***) Լսանք ինչ որ արժանապատիւութեան խառնուրդն ունի անոն ինչ քովին: ունեւան, յօր չէն ասանոր. ինչպէս՝ sua Maestà, լաֆաֆայ, փափափահ. mia madre, mio padre: Բայց ինչ որ գոյական անունները իրենցմէ աստուղ խառնուրդն ունի անոն ինչ քովին ան արեւը յօրը ինչպէս. ինչպէս՝ il mio caro padre, ինչ փրփրահայր, սէպիկի սէպիկի փրփրահայր: la cara mia madre, ինչ փրփրահայր, սէպիկի սէպիկի փրփրահայր:

Հոքնակի իդ .

Le mie, tue, sue, nostre, vostre, loro penne
 Իմին, քուկին, իրեն, մեր, ձեր, անոնց գրիչները,
 Պէննի, «էննի, «նոստրո, «վոստրո, «լորոնք գրելու ինքնակի :

87. Հոքնակի գերանունները (pronómi dimostrativi) բանի մը կամ անձի մը ինչ կամ «չ բնութիւնը որոշ ու յայտնի կրցըցընեն յօդի պէս . անոր համար երբոր գոյական անուններու հետ մէկտեղ կը հոլովին՝ յօդ չեն առնուր (պէս 58) : Լսոնք ածական են՝ ու կը հոլովին հոլովանշան նախդիրներով :

Իզակի .

Հոք .

Quésto, a, *)	ասիկայ, պո .	quésti, e .
cotésto, a,	ատիկայ, շո .	cotésti, e .
quéllo, a,	անիկայ, օ .	quéllo, e .
costúí, costéi,	ասիկայ, պո .	costóro .
cotestúí, cotestéi,	ատիկայ, շո .	cotestóro .
colúi, coléi,	անիկայ, օ .	colóro .
stéssó, a, **) }	նոյն, }	stéssi, e .
medésimo, a, }	նոյն, }	medésimi, e .
ciò ,	ատ բանը, օլ չէ .	

88. Լսոնք պէս կը հոլովին նաև շատ դերանուններ ալ . որոնք մեր մէջը խանութան անուն կըսվին :

*) Quésto, a, ինչպէս ահ բանը՝ որնոր իրողի իսկ է . ինչպէս՝ *quésto libro*, « գիրքը (որնոր էս ունիմ) : Իսկ *cotésto, a*, ահ բանը՝ որնոր լսողին իսկ է . ինչպէս՝ *cotésto libro*. « ար գիրքը (որնոր դուն ունիս) :

**) Stéssó, « medésimo բառերը անշը իմ իբր որոշելու համար, գերանուններու « գոյական անուններուն հետ միմիկ կը բանին . այսպէս՝ *io, tu, egli medésimo* իմ *stéssó* էս, դատ, ինքն . *պէն, սէն, քէնտի* . *noi, voi, egli* իմ *elle* . *no stéssi* իմ *e*, իմ *medésimi*, իմ *e* . *la cosa medésima* . նոյն իբր, օլ չէ .

Ըս կարգիս մէջ աստեղով նշանածները յղանակի չունին :

Uno, a, մէկը, դերիսի.

altri, ուրիշ, Գայրբար (Իշխա ուղղականի մէջ ինքանի) :

altrúi, ուրիշ մարդուն, Գայրբարուն (նշ էրբէր ուղղական իրնայ ըլլալ) :

altro, ուրիշ, Գայրը (ածական անասնի դէպ ինքանի) :

l' uno e l' altro, } Թէ մէկը ու թէ մէկալը,
gli uni e gli altri, } դերիսի քէ օդերիսի.

alcúno, a,

*qualcúno, a,

*qualchedúno, a,

certúno կամ un certo,

*talúno կամ un tale կամ un cotále,

*qualche, ինչ, դաս.

tanto, a,

cotánto, a, } այնչափ, օլտապար.

altrettánto, a,

*alquánto, քիչ մը, դեր քարչ.

*ogni,

*ognúno, } ամէն, հէտի.

*ciascúno, a,

*ciaschedúno, a, } ամէն մարդ, հէր թէշ.

*cadúno, a,

*nissúno կամ nèssúno, a, } Տիշ մէկը, հէշ դերիսի.

niúno կամ neúno,

*verúno, a, } Տիշ բան, հէշ դեր շէյ.

*nullo, a,

*qualúnque,

*qualsisía,

*qualsivógliá, } ինչ բան ըլլայ նէ, նէ շէյ է.

*checchesía,

chiúnque,

chicchiesía,

chi che si sia, } ինչ կամ ով (էնէ) հէր նէ կամ հէր թի (իսէ) :

89. Հարաբերական (relativi) կրավիսն ան անունն ներք, որոնք վերի բառը կամ ամբողջ խօսքը յառաջ կրբերեն՝ ու ասոնք են . ու կը հոլովին այսպէս՝

Հարակի ար . և իգ .

Ո. Il, la quále,	che	որնոր, ի .
Ս. del, della quále,	di che	di cui, որուն որ, ի օնուն .
Տ. al, alla quále,	a che	a cui, որուն որ, ի օնա .
Հ. il, la quále,	che	cui, որնոր, ի օնա .
Բ. dal, dalla quále,	da che	da cui, որմէն որ, ի օնորան :

Յարակի ար . և իգ .

Ո. I, le quáli,	che*)	որոնք, ի օնար .
Ս. dei, delle quáli,	di che	di cui, որոնց, ի օն- լարին .
Տ. ai, alle quáli,	a che	a cui, որոնց, ի օն- լարա .
Հ. i, le quáli,	che	cui, որոնք, ի օն- լարը .
Բ. dai, dalle quáli,	da che	da cui, որոնցմէ, ի օնլարորան :

Երբեմն chi դերանունն ալ կրբանի փոխանակ colui ու che դերանունան տեղ :

90. Հարցական դերանունները (pronómi interrogatívi) իրեք են՝

Chi? ո՞վ, ի՞նչ (խարտա ձեռ իւրմէ) :

che կամ che cosa? Ի՞նչ բան, ի՞նչ շէյ (բանի ձեռայ) :

quale? որը, Կոնիլը (Ի՞նչ խարտա ու Ի՞նչ բանի ձեռայ իւրմէ) :

*) Che դերանունն հոլովանշան նախդիրներով հոլովները di che, a che, da che ինչ տեղ ինչ բանին, բայց Ի՞նչ որ որոշեալ յայտարարութեան ձեռ-

Ասոնց Դիրեքն ալ կը հորովն հարկանշան նախ
դիրներով, այսպէս:

Ո. Chi? Դ յի՛, Դի՛:	Che? Ինչ բան, Ի՛նչ շէշ:	Quále? Դորր, Կան- լըւ. quáli? որոնք, Դի՛լը.
Ս. di chi?	di che?	di quále? quali?
Տ. a chi?	a che?	a quále? quali?
Հ. chi?	che?	quále? quali?
Բ. da chi?	da che?	da quále? quali?

նին. այսպէս՝ il che, lo che, del che եւ այլն.
ան ապէնք ինչանալէն աւ բանը իմ ան բանը:

Դ. Օգտնացական խօսէրուն թէ՛ quále հարցական գէ-
րանոսան գէլ ինքանին che — chi գէրանաննէրը.
զոր օրինակ che uómo! Ինչպիսի մարդ նաոր ա-
տամ. o chi l' avrébbè credúto! Դի՛ ինչոր
հաւորալ. քիմ ինանապիկիր իտի:

յեալ՝ (passáto) անցած բանը, ապառնի՝ (futúro) գալիս։

99. Բայերուն եղանակը (modo) հինգ է *) սահմանական (indicatívo), հրամայական (imperatívo), սորադասական (congiuntívo), աներեւոյթ (infinito)։

100. Բայերուն թիւը (número) անուններուն ու դերանուններուն պէս երկու է եզակի ու յոթնակի։ Ինչպէս՝ Io amo, Լա կըսիրեմ, Պէն «եմքերի»։ Noi amiamo, Սենք կըսիրենք, Պիւ «եմքերի»։

101. Բայերուն դէմքը (persóna) դերանուններուն դէմքին պէս իրեք է, առաջին դէմք (prima persóna)։ Ինչպէս՝ Io, Լա, Պէն։ Երկրորդ դէմք (segunda persóna) Tu, Դուն, Սեն։ Երրորդ դէմք (terza persóna) Egli, Նա, (Օ)։

102. Բայերուն լծորդութիւնը (conjugazione) չորս է **) բայերուն չորս կերպ վերջաւորութիւն ունենալուն համար are, ére, ere, íre։ Ինչպէս՝ amare, temére, léggere, nutríre։

103. Լճէն բայերը՝ որոնք որ ժամանակներուն մէջ վերը ըսված չորս լծորդութեան պէս առանց խռտորելու կրկնանարհին խոնոտաւոր բայք (verbi regolári) կըսվին, իսկ որոնք որ կրկնտորին, զարգաւոր բայք (verbi irregolári) կրկնվին։

Լա որովհետեւ վերը դրած չորս լծորդութիւնները ա-

*) Ըսուելը չորս եզանակ ալ խաւարինէն տանց լեայ, այսինքն՝ ըղձական, կարողական։ Ներողական ու թեական։ Բայք տանք սորադասականէն քարբեր եզանակ ինչէն խոցուցանելը, հապա իրի ելած զանազան սորադասականի պետակներ ինքնաւորվին։

**) Բայերուն լծորդութեանը հասարակաց սովորութեանը հետեւելու համար չորս ըսինք, Բայք ճիշդ քննելու ըլլանք նի իրեք հոսք մայն ինքնանիւն, ինչո՞ք որ ere վերջաւորեալ Բայերը լի առաջ էն եղելը է լի երկայն, ըսք մեծի մասն մօրինակ ինքնաւորվին։

մէն ժամանակներուն մէջ իրենցմէ չեն կրնար խոնարհիլ, ու ներգործական բայերը կարօտութիւն ունին՝ զարտուղի օժանդակ (ausiliäre) *avére* բային . և կրաւորականները՝ զարտուղի օժանդակ էական *éssere* բային, անոր համար նախ առաջին աս երկու օժանդակ բայերուն լրծորդութիւնը դնենք:

ՅՕԳՈՒՆԵՆՈՒ ԵՌԵՋԻՆ

Օգրութիւն օժանդակ բայերուն խոնարհման գրայ:

1) ()ժանդակ *Avére* բայը պսպէս կը խոնարհի:

Սահմանական (Indicativo).

Ներիւ (Presente).

Իշ. Io ho, (ò) *)	Ես ունիմ,	Պէնի	}	
tu hai (ài),	դուն ունիս,	սէնին		
egli, esso	ha (à),	ան ունի,		
ella, essa				
Յգ. noi abbiámo,	մենք ունինք,	պիլի		
voi avéte,	դուք ունիք,	սիլի		
églino, essi	hanno,	անոնք ունին,	}	
élleno, esse				
**)anno,			իլլի	

*) Փոխանակ ho, hai, ha, hannø, ինչո՞ւն ո՞, ài, à, ànno ինչ գործածութիւնը հընարած է իրարաջոյց երեւելի Սէլաւալայի Բանաստեղծը, որուն ինքեւնիւն նախ հիմնական շարհեղինակները: Հարհեղ ալ Բանաստեղծները ինչգործածէն ággio, ave, avei, avéi, avía, ággia, aggiáto, aggiáno, avría, avríano փոխանակ ho, hai, avévi, avéva, ábbia, abbiáte, abbiáno, avrébbe, avrébbero որոնք արեւելեան շարհեղութիւն

Լ'նցեալ անորայ (Passáto imperfétto) .

Եւ . Io avéva (avévo),	Ես ունէի,	Պէնի	} անցեալ անորայ
tu avévi,	դուն ունէիր,	սէնի	
egli avéva (avéa),	ան ունէր,	անու	
Յգր . noi avevámó,	մենք ունէինք,	պիպէ	
voi aveváte,	դուք ունէիք,	սիպէ	
essi avévano (avé- ano),	անոնք ունէին,	անարան	

Լ'նցեալ անորայ անորայ (Passáto perfétto inde-
termináto) .

Եւ . Io ebbi,	Ես ունեցայ,	Պէնի	} անցեալ անորայ
tu avésti,	դուն ունեցար,	սէնի	
egli ebbe,	ան ունեցաւ,	անու	
Յգր . noi avémmo,	մենք ունեցանք,	պիպէ	
voi avéste,	դուք ունեցաք,	սիպէ	
essi ébbero,	անոնք ունեցան,	անարան	

Լ'նցեալ որոշեալ անորայ (Passáto perfétto de-
termináto) .

Եւ .				
Io ho	} avúto,	Ես ունեցայ,	} եմ,	Պէնի
tu hai		դուն ունեցար,		սէնի
egli ha		ան ունեցաւ,		անու
Յգր .				
noi abbiám- mo		մենք ունեցանք,		պիպէ
voi avéte	}	դուք ունեցաք,	} եք,	սիպէ
essi hanno		անոնք ունեցան,		անարան

Իմ հասարակ խօսակցութեան մէջ ասեմքին գործածելէ չեն :

**) Իգական գերանունը ella, essa, ասեմ ժամանակներու մէջ չապէցին, իրենէլ, որովհետեւ արժողութիւնը

Վերադարձի կամ անցեալ անկապի յառաջագոյնի
(Passáto perfétto anterióre) .

Եզ. Io avéva	} avúto,	Ես ունեցած էի,	պէնիս	} անցեալի մէջ
tu avévi		դուն — էիր,	սէնիս	
egli avéva		ան — էր,	օնուհ	
Յոք. noi avevámo		մենք — էինք,	պիյէիս	
voi aveváte		դուք — էիք,	սիյէիս	
essi aveváno		անոնք — էին,	օնլորիս	

Ելուանի (Futúro) .

Եզ. Io avrò,	} Ես ունենամ,	Պէնիս	} Ելուանի մէջ
tu avrái,		դուն ունենաս,	սէնիս
egli avrá,		ան ունենայ,	օնուհ
Յոք. noi avrémo,		մենք ունենանք,	պիյէիս
voi avréte,		դուք ունենաք,	սիյէիս
essi avránno,		անոնք ունենան,	օնլորիս

Իրարեւ անցեալ որոշեալ կատարեալ, ինչպէս՝
Questa mattina ebbi male di testa, adés-
so ho avúto male di petto, Ես առ-
գլխի ցաւ ունեցայ, հիմայ ալ ինքեմի ցաւ ունե-
ցայ. Պու սապահ պաշտմ աղբրտը, շիմոխե
կէզքսիւմ աղբրտը: Երբորբը այսինքն՝ անցեալ
կատարեալ յառաջագոյն՝ Դէ ուրիշ եղած բանէ
մը անմիջապէս առաջ եղածը իրարեւնէ, ու անորա-
բար appénà, tostochè, subitochè Խայլն մալ-
բայնէրով իբրանի, ինչպէս՝ Appénà ebbi avú-
to la tua lèttera, che tuo fratéllo arrivò,
Ի՛նչ անմիջապէս առաջին պէս՝ Եղբայրդ հասաւ:
Ս'էքտուպունու ալտըղըմ կիպի գարտաշնն եւ-
թիշտի:

Հրամայական (Imperativo).

Եւ.

Abbi tu, Ղուան ունեցիր, Սէնին ձար օլաւան.
 non avére *), զուան մի ունենար, սէնին ձար օլաւաւն.
 ábbia egli, անի ունենայ, օնան ձար օլաւան.

Յոք.

abbiamo noi, մենք ունենանք, պիպէն } ձար օլաւան :
 abbiate voi, զուք ունենաք, սիպէն }
 abbiano essi, անոնք ունենան, օնաւորն }

Ստորադասական (Congiuntivo).

Ներկայ (Presente).

Եւ.

Ch' io ábbia **), Որ ես ունենամ, Քի պիպէն }
 che tu ábbia — զուան ունենաս, — սէնին }

(abbi),

ch' egli ábbia, — անի ունենայ, — օնան }

Յոք.

che noi abbiamo, — մենք ունենանք, — պիպէն }
 che voi abbiate, — զուք ունենաք, — սիպէն }
 ch' essi abbiano, — անոնք ունենան, — օնաւորն }

*) Լ'իտալացիներն ձեռք non բացասական խոյնայր գիտելով, իրենցին հրամայականին երկրորդ բացասական գիտել, բայց մշտ պարտաւարժ գիտաւոր բայ ինչպէս, ինչպէս՝ ձեռք օրինակը ըստ խորհրդի պիտոյր ըստ non devi avére. Պիտոյր չէ ունենալ. ճ'այիլ տէրի տիր սանա էտինմէք :

**) Ստորադասականի եղանակին մէջ գործածված շատ խաղիւրդ, օժանդակ բայերուն իրարմէն ժամանակներուն ձեռք ներգործութեամբ գրիւն, որպէս զի սորովոյ հա ձարծելով խօսելու տարեմը գործադրելիս չէրաշէ :

Լեզու անխափար .

Լզ .			
S' io avéssi,	Թե	ես ունենայի ,	Լեզու
se tu avéssi,		դուն ունենայիր ,	
s' egli avésse,		ան ունենար ,	
Օգբ .			
se noi avéssimo,	և	մենք ունենայինք ,	Լեզու
se voi avéste,		դուք ունենայիք ,	
s' essi avéssero,		անոնք ունենային ,	

կամ *) .

Լզ .	Io avréi,	Ես կունենայի ,	Պէշի	Լեզու
	tu avrésti,	դուն կունենայիր ,	սէշի	
	egli avrébbe	ան կունենար ,	սնոն	
	(avría),			
Օգբ .	noi avrémmo,	մենք կունենայինք ,	պիշի	Լեզու
	voi avréste,	դուք կունենայիք ,	սիշի	
	essi avrébbe-	անոնք կունենային ,	սնոնք	
	ro (avriáno),			

*) Լ. Երեւոն Կոնստանտնուպոլսի մէջ, Լեզուի
 և անոնք ինքնակամ Լեզու Լեզուի հետ իրենց մասնա-
 լիկութեան որ լինելու պիտի. Բայց՝ Կոնստանտնուպոլսի
 մասին Լեզուի շատ ինքնակամութիւն. Եւրոպայի որ՝ Կո-
 լինել ինքնակամութեան Լեզուի Բանալ, որ ընդուն-
 արարուելու ունի ու Լեզու se շատ Կոնստանտնուպոլսի.
 Եւրոպայի ինքնակամութեան Լեզուի Բանալ, որ ընդուն-
 արարուելու Լեզուի Կոնստանտնուպոլսի, Եւրոպայի ինքն-
 ակամ Կոնստանտնուպոլսի. S' essi avéssero dei buoni
 libri, avrébbero meno noja. Թե որ անոնք
 աղէկ գրքեր ունենային ընդուն, այնչափ սիրտեր-
 նին չէր նեղանար. Լեզու քի էր քիթապարը
 օրացարը, օր գատար ճանարը սրգըմարը.
 Լեզու անխափարը Կոնստանտնուպոլսի (Condi-

Լինելու խոսքերու .

Եւ .

Ch' io ábbia	Ար ես	ըլլամ,	Վի պէնի	} Ժամ օրու :
— tu ábbia	— դուն	ըլլաս,	— պէնի	
— egli ábbia	— ան	ըլլայ,	— օնան	
Յգ .				
— noi abbi-	— մենք	ըլլանք,	— պիպի	
— voi abbi-	— դուք	ըլլաք,	— պիպի	
— essi ábbi-	— անոնք	ըլլան,	— օնաբն	} Ժամ օրու :
ámo				
— voi abbi-				
áte				
— essi ábbi-				
ano				

Գլխավորութիւն .

Եւ .

S' io avéssi	Եւ որ ես	ըլլայի,	պէնի	} Ժամ օրու Եւ օրու :
— tu avéssi	— դուն	ըլլայիր,	— պէնի	
— egli avésse	— ան	ըլլար,	— օնան	
Յգ .				
— noi avés-	— մենք	ըլլայինք,	— պիպի	
— voi avéste	— դուք	ըլլայիք,	— պիպի	
— essi avés-	— անոնք	ըլլային,	— օնաբն	} Ժամ օրու Եւ օրու :
sero				

Կամ *).

Եւ .

Io avréi	Ես ունեցած	կըլլայի,	պէնի	} Ժամ օրու Եւ օրու :
tu avrésti	դուն	— կըլլայիր,	— պէնի	
egli avrébbe	ան	— կըլլար,	— օնան	
Յգ .				
noi avrémmo	մենք	— կըլլայինք,	— պիպի	
voi avréste	դուք	— կըլլայիք,	— պիպի	
essi avrébbero	անոնք	— կըլլային,	— օնաբն	} Ժամ օրու Եւ օրու :

zionále présente). Իսկ երկրորդը՝ յարաբերական ներկայ (Correlatívo présente) իրիշն, այնպէս

Լ. պատահի .

Եւ .

Quando io avrò

— tu avrái

— egli avrà

Որք .

— noi avrémo

— voi avréte

— essi avránno

Ես կունենամ ,
դու կունենաս ,
ան կունենայ ,

պէնի
պէնի
օնոն

մենք կունենանք ,
դուք կունենաք ,
անոնք կունենան ,

պիպի
պիպի
օնլարն

առիւթ
առիւթ
առիւթ

Լ. ներկայ (Infinito) .

Ներկայ . Avére, ունենալ, լար օլմոգ, երբեմն .

di, ad } avére, ունենալու համար, լար
da, per } օլմ Էլէն .

con, coll' avére, ունենալով, լար օլմ Էլէ .

in, nell' avére, ունենալու ատենը, լար օլ
որոշում պահան .

Լ. նշանակ . avére avúto, ունեցած ըլլալ, լար օլմուշ
օլմոգ .

con, coll' avére avúto, ունեցած ըլլալով,
լար օլմուշ օլմ Էլէ .

առնեցի Բաղարատ ժամանակներուն ու Էրեւան
Էլմո առնանիք իւրաքանչիւր :

- *) Լ. ունի գերակայութիւն անցեալ (Condizio-
nále passáto) Էրեւան . Էրեւանի յարաբերական
անցեալ (Correlatívo passáto) : Լ. առնալ ու Էրեւ
րեւան զանազանութեան համայնի Տիգրէլի արեւ-
Էր Իսրայէլի Իսրայէլի Տիգրէլի Իսրայէլի . Se non a-
vésse avúto nemíci, avrébhe avúto la pen-
sione. Իսրայէլի Իսրայէլի Իսրայէլի Իսրայէլի
Իսրայէլի (առնալ) Էրեւան . Լ. յէր տիւրմանը (վար)
օլմուշ օլմայայրտը, Լ. յիւնը (վար) օլմուշ օլ-
ուրուրուր :

Լ'իյեալ. in, nell' avére avúto, ունեցած ատենը,
 Լ'առանի. avér da avére *) , ունենալու, լար օրալը :

Բնդունելութիւն (Participio) .

Ներկայ . Avénte, ունեցող, լար օրան .

Լ'իյեալ. avúto, a, } ունեցած, լար օրալ-ը .
 avúti, e, }

Ղերբայ (Gerúndio) .

Ներկայ . Avéndo, ունենալով, լար օրալ ինք .

Լ'իյեալ. avéndo avúto, ունեցած ըլլալով, լար օր-
 ալ-ը օրալ ինք :

104. Լ'ս օժանդակ բայով կրկազմովին ամէն ներ-
 գործական բայերուն անցեալ կատարեալը, Ղերբակա-
 տար ու Լ'առանի ժամանակը, որն որ ամէն ներգոր-
 ծական՝ երբեմն ալ չէզոք բայերուն անցեալ ընդունե-
 լութենէն առաջ կամ ետքը դրվելով, իրենց հետ մէկ
 տեղ կրխոնարհի առանց փոխելու անոնց թիւը :

*) Զորվանդան հախաբար-լինաները a - da առ օժան-
 դակ բային ետեւէն եկած աներեւոյթներուն վրայ
 դրվելով իջըրնէ՝ պիտի, ինչպէս՝ Egli ha da
 sapere, Լ'ս պիտոր գիտնայ, () պիլեճէք իմ պիլ-
 մէլի : Abbiámo tutti da moríre, Լ'մենքին պի-
 տի մահնիւ, Հէփսիմիդ էօլէճէյիդ : Avéte da
 ir ad andáre in tal luogo, Լ'ս տեղը պիտոր
 երթաւ, Փելան եէրէ կիտեճէքսին : Avrúi a
 pregárla d' una cosa . Բանի մը համար պիտոր
 աղաչի, Պիր շէյ իչին րեճա էտեճէք իտիմ :

2) ( ) Ժանգակ *Essere* Էական բայը պայտս կըխոնարհի :

Սահմանական

‘Լեբիայ’ .

Լ-չ . Io sono ,	Լա եմ ,	Պէն իմ .
tu sei (se’),	դուն ես ,	սէն սին .
egli è ,	ան է ,	օ պոուր .
Յոք . noi siámo ,	մենք ենք ,	պիւլ իւլ .
voi siéte ,	դուք էք ,	սիւլ սինիւլ .
essi sono ,	անոնք են ,	օնլար արլար :

Լ’նցեալ անխոսար .

Io era (ero) ,	Լա էի ,	Պէն իբիմ .
tu eri ,	դուն էիր ,	սէն իբին .
egli era ,	ան էր ,	օ ուրու .
noi eravámo ,	մենք էինք ,	պիւլ իբիր .
voi eraváte ,	դուք էիք ,	սիւլ իբինիւլ .
essi érano ,	անոնք էին ,	օնլար արլար :

Լ’նցեալ անորոշ խոսարեալ .

Io fui ,	Լա եղայ ,	Պէն օլլում .
tu fosti ,	դուն եղար ,	սէն օլլումն .
egli fu (fue) ,	ան եղաւ ,	օ օլլում .
noi fummo ,	մենք եղանք ,	պիւլ օլլումս .
voi foste ,	դուք եղաք ,	սիւլ օլլումնուլ .
essi furono ,	անոնք եղան ,	օնլար օլլումլար :

Լ’նցեալ սրոշեալ խոսարեալ .

Io sono stato , a ,	Լա եղայ իմ եղած	Պէն օլլում կամ
	եմ ,	օլլում-չում .
tu sei stato , a ,	դուն եղար իմ ե-	սէն օլլումն կամ
	ղած ես ,	օլլում-չումն .
egli } è stato , a ,	ան եղաւ իմ եղած	օ օլլում կամ օլ-
ella }	է ,	լում-չում .

noi siámo stati, *մենք եղանք իմ ե*, *սիւ օլտուս կամ*
 • e, *ղած ենք*. *օլտուսու*.
 voi siéte stati, e, *դուք եղաք իմ ե*, *սիւ օլտուսու*.
ղած էք, *կամ օլտուսու*.
 essi } sono stati, *անոնք եղան իմ օլտուսու*
 esse } e, *եղած են*, *օլտուսու* :

Լինելու խառնուրդ .

Io fui stato, a, *լս եղայ*, *Պէն օլտուս*.
 tu fosti stato, a, *դուն եղար*, *սէն օլտուս*.
 egli } fu stato, a, *ան եղա*, *օ օլտու*.
 ella }
 noi fummo stati, e, *մենք եղանք*, *սիւ օլտուս*.
 voi foste stati, e, *դուք եղաք*, *սիւ օլտուսու*.
 essi } fúrono stati, e, *անոնք եղան*, *օլտուսու*
 esse }

Գերախառն .

Io era stato, a, *լս եղած էի*, *Պէն օլտուսուս*.
 tu eri stato, a, *դուն եղած էիր*, *սէն օլտուսուս*.
 egli } era stato, a, *ան եղած էր*, *օ օլտուսուս*.
 essa }
 noi eravámo sta- *մենք եղած էինք*, *սիւ օլտուսուս*.
 ti, e,
 voi eraváte sta- *դուք եղած էիք*, *սիւ օլտուսուս*.
 ti, e, *նուս*.
 essi } érano sta- *անոնք եղած էին*, *օլտուսուս*.
 esse } ti, e, *լար* :

Լստանի .

Io sarò, *լս ըլլամ պիտի*, *Պէն օլտուս*.
 tu sarái, *դուն ըլլաս պիտի*, *սէն օլտուսուս*.
 egli sarà (fia), *ան ըլլայ պիտի*, *օ օլտուս*.
 noi sarémo, *մենք ըլլանք պիտի*, *սիւ օլտուս*.
 voi saréte, *դուք ըլլաք պիտի*, *սիւ օլտուսուս*.
 essi saránno *անոնք ըլլան պիտի*, *օլտուսուս* :
 (fieno),

Լեզուի խոսքեր.

Ch' io sía	} stato, a,	Որ ես եղած ըլ-	Քի պէն օրնա-2 օ-
— tu síi		լամ,	լայրի.
— egli, ella		— դուն եղած ըլ-	— «էն օրնա-2 օ-
— noi siámo	} stati, e,	լաս,	լասին .
— voi siáte		— ան եղած ըլ-	— օ օրնա-2 օրնա-ն.
— essi, esse		լայ,	լայրի.
— siáno		— մենք եղած ըլ-	— պէս օրնա-2 օ-
		լանք,	լայրի.
		— դուք եղած ըլ-	— «իս օրնա-2 օ-
		լար,	լասինիս .
		— անոնք եղած	— օնար օրնա-2 օ-
		ըլան,	լայրի :

Գերախոսք .

S' io fossi	} stato, a,	Ի՞նչ որ եղած ըլ-	Ի՞նչ պէն օրնա-2
— tu fossi		լայի,	օլայրի.
— egli, ella		— — դուն եղած	— «էն օրնա-2 օ-
— noi fóssi-	} stati, e,	ըլայի,	լայրի .
— voi fóste		— — ան եղած	— օ օրնա-2 օ-
— essi, esse		ըլար,	լայրի .
— fóssero		— — մենք եղած	— պէս օրնա-2
		ըլայինք,	օլայրի .
		— — դուք եղած	— «իս օրնա-2
		ըլայիք,	օլայրի .
		— — անոնք ե-	— օնար օրնա-2
		ղած ըլային,	օլայրի :

Լիակ.

Io saréi	} stato, a,	Ես եղած կըլայի,	Պէն օրնա-2 օրն-
tu sarésti		դուն եղած կըլ-	բոսարն .
egli, essa sa-		լայի,	բոսարն .
— rébbe		— ան եղած կըլար,	օ օրնա-2 օրնա-
			դոս .

noi sarémmo } *մենք եղած կըլ-* *դիւ օլնաւ օլն-*
 voi saréste } *լայինք,* *բոստոս.*
 essi, esse sa- } *դուք եղած կըլ-* *սիւ օլնաւ օլն-*
 rébbero } *լայիք,* *բոստոնաւ.*
 } *անոնք եղած կըլ-* *օնաւ օլնաւ օլն-*
 } *լային,* *բոստաւ:*

Quando io sarò } *Լ. պատահի.*
 — tu sarai } *ես կըլլամ,* *դիւ օլնաւաւ.*
 — egli, essa } *դուն կըլլաս,* *սիւ օլնաւաւ.*
 } *ան կըլլայ,* *օ օլնաւաւ.*
 — noi saré- } *մենք կըլլանք,* *դիւ օլնաւաւ.*
 mo } *դուք կըլլաք,* *սիւ օլնաւանք.*
 — voi saréte } *անոնք կըլլան,* *օնաւ օլնաւա-*
 — essi, esse } *լաւ:*
 saráno } *Լ. ներկայից.*

Ներկայ. di, ad } *di, ad*
 da, per } *éssere, ըլլալու համար, օլնա իլին.*
 con, coll' } *éssere, { ըլլալով, օլնա իլին.*
 in, nell' } *{ ըլլալու ատենը, օլնա*
դաւանան:

Եղեալ. éssere stato, *եղած ըլլալ, օլնաւ օլնագ.*
 con, coll' éssere stato, *եղած ըլլալով, օլ-*
նաւ օլնա իլին:
 in, nell' éssere stato, *եղած ատենը, օլ-*
նաւ օլնաւաւ դաւանան:

Կատանի. éssere per éssere, *ըլլալու վրայ ըլլալ, օլ-*
նա իւրիւրիւր օլնագ. Egli è per partíre. անի-
կայ երթալու վրայ է. օ ինչիւն իւրիւրիւր արի:
Լ. նորոշեալ թիւն.

Եղեալ. { stato, a, } *եղած, օլնաւ:*
 { stati, e, }

Գերբայ.

Ներկայ. Esséndo (séndo), *ըլլալով, օլնա իլին:*

Եղեալ. Esséndo stato, *եղած ըլլալով, օլնաւ օլնա իլին:*

105. Ըս օժանդակ բայով կրկազմըվին ամմէն կրաւորական բայերը, որն որ առաջ կամ վերջը դրվելով ներգործական բայերուն անցեալ ընդունելութեանը վրայ, կրխոնարհի անոնց հետ մէկ տեղ ու կրփոխէ անոնց թիւը ու սեռը: Չէզոք բայերն ալ կրխոնարհին աս օժանդակ բայով փոխելով թիւերնին ու սեռերնին, ինչպէս՝ Io sono andato, a . noi siamo andati, e: Կրգտնըվին շատ չէզոք բայեր ալ, որ (avére) օժանդակ բայով կրխոնարհին, ինչպէս ուրիշ տեղ ասոր վրայ պիտոր խօսինք:

Յ Օ Պ Ո Ի Ը Ն Ե Ի Բ Կ Բ Ո Բ Դ

Բայերուն չորս ընդդռնութեանը վրայ:

106. Are վերջացած բայերը այսպէս կրխոնարհին:

Սահմանական.

Ներկայ.

Io amo,
tu ami,
egli ama,
noi amiámo,
voi amáte,
essi ámano,

Ես կրսիրեմ,
դուն կրսիրես,
ան կրսիրէ,
մենք կրսիրենք,
դուք կրսիրէք,
անոնք կրսիրեն,

Պէն «էվէրի».
«էն» «էվէրսին».
««էվէր».
«էվ» «էվէրիւ».
«էվ» «էվէրսինիւ».
«նաւ» «էվէրլէր»:

Ընցեալ անկապար.

Io amáva (ávo),
tu amávi,
egli amáva,
noi amavamo,
voi amaváte,
essi amávano,

Ես կրսիրէի,
դուն կրսիրէիր,
ան կրսիրէր,
մենք կրսիրէինք,
դուք կրսիրէիք,
անոնք կրսիրէին,

Պէն «էվէր իպի».
«էն» «էվէր իպին».
««էվէր իպի».
«էվ» «էվէր իպի».
«էվ» «էվէր իպինիւ».
«նաւ» «էվէր իպիլէր»:

Io amái *)	իմ ho	իմ ebbi	Լս սիրեցի , Պէն «է՛վրէ՛ս .
tu amásti	— hai	— avésti	դուն սիրե- ցիր , «էն «է՛վ- րէն .
egli amò	— ha	— ebbe	ան սիրեց , « «է՛վրէ .
(amóe)			
noi amám-	— abbiá-	— avém-	amato , մենք սիրե- mo ghնք , պէս «է՛վրէ՛ս .
voi amáste	— avéte	— avéste	դուք սիրե- ցիք , «պ «է՛վ- րէնիս .
essi amárono	— hanno	— ébbe-	անոնք սիրե- ro ro ghն , օնւոր «է՛վրէ՛ս :
(amáro)			

Պէրախար .

Io avéva	amato ,	Լս սիրած էի ,	Պէն «է՛վրէ՛ս իմ .
tu avévi		դուն — էիր ,	«էն — իմն .
egli avéva		ան — էր ,	« — իմ .
noi avevámó		մենք — էինք ,	պէս — իմն .
voi aveváte		դուք — էիք ,	«պ — իմնիս .
essi avévano		անոնք — էին ,	օնւոր — իմնէր :

*) Թեպէտէ (երէն 52) զար զար դրած էինք ու երէս տեսնի խորտակելը՝ ցըցնելու համար որ զար զար նշանակութեան անին . Բայց հոս տեղաւորութեան աւելի դիւրութեամբ համար երէտեւս մայրցինք . Բայց մէջ հոն դրած զանազանութեան ներք պէտք է միտք պահել եւ զգուշանալ , որ մէկը մէկ տեղ չի գործածմէ . Ինչու որ , ինչպէս հոն ծանօթութեան մէջ ըսինք , զար նշանակութեան անի amái , զար՝ ho amáto , եւ զար՝ ebbi amáto :

Լ'աւանդ .

Io ameró,
tu amerái,
egli amerà,
noi amerémo,
voi ameréte,
essi ameránno,

Ես սիրեմ,
դուն սիրես,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրէք,
անոնք սիրեն,
Հրամայական .

Պէն «եմէնէն» .
«էն «եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .

Ama tu,
non amáre,
ami egli,
amiámo noi,
amáte voi,
ámino essi,

Ղուն սիրէ,
մի սիրեր,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրեցէք,
անոնք սիրեն,

Սէն «եմ» .
«եմ» .
«եմ» .
«եմ» .
«եմ» .
«եմ» .
«եմ» .

Ստորադասական .

Եւրոպայ :

Io ami,
tu ami,
egli ami,
noi amiámo,
voi amiáte,
essi ámino,

(Որ) ես սիրեմ,
դուն սիրես,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրէք,
անոնք սիրեն,

(Ին) «եմէնէն» .
«էն «եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .
«եմէնէն» .

Լ'իյեւալ անկապար .

Io amássi *) Լամ ameréi **), (Թէ որ) ես սիրէի, (Ու
tu amássi — amerésti,
egli amásse — amerébbe
(ía),

յէր) «եմէնէն» .
դուն սիրէիր, «էն
«եմէնէն» .
ան սիրեր, «եմ-
էնէն» .

*) Լ'իյեւալ անկապար Բաղդատիէն Զառն Եւրոպայի ստորադասական անկապար Եւրոպայի ստորադասական 5. *

noi amássi- իմ ամերէմմո, ((Ժէ որ) մենք սիրեինք,
mo ((Լյեբ) ղեզ «եմէյեի» .

voi amáste — ameréste, դուք սիրեիք,
«եզ «եմէյեի» եզ

essi amássero — amerébbéro, անոնք սիրեին,
(iano, ébbono), միտք «եմէյեի» եբ.

Io ábbia (Ըր) ես սիրած ըլ- (Բէ) ղեզ «եմէյեի»
լամ, օլայրլ.

tu ábbia դուն — ըլ- «եզ «եմէյեի» օ-
լաս, լասլն.

egli ábbia ան — ըլ- օ «եմէյեի» օլ-
լայ, «ան.

noi abbiámo մենք — ըլ- ղեզ «եմէյեի» օ-
լանք, լայլ.

voi abbiáte դուք — ըլ- «եզ «եմէյեի» օ-
լաք, լասլնլ.

essi ábbiano անոնք — ըլ- միտք «եմէյեի»
լան, օլայանլայր.

Ղեբիտար.

Io avéssi իմ avréi, ((Ժէ որ) ես սիրած ըլ-
լայի, (Լյեբ) ղեզ «եմէյեի»
օլայրլ.

tu avéssi — avrésti, դուն սիրած ըլ-
լայի, «եզ «եմէյեի»
օլայրլ.

egli avésse — avrébbe, ան սիրած ըլլար,
օ «եմէյեի» օլայրլ.

Ներք, Բայց ասանց նշանակումը աղէկ հասկնա-
լա համար (Էրէս 56) Ժանօլում-Էրէսն Տեղ գրած
պանապանում-Էրէսն-Էրէսն ղեզ «եմէյեի» եզ ղեզ «եմէյեի»
լայլ.

**) Ըս Էրէսն ստորագրական անկատարը, սահմ-
նակն ապահովէն իւրէն. օ յայնապարհ ei ին Ժեբ-
լայլ, ինչպէս՝ amerò, ameréi :

noi avéssimo Ի՞նչ avrémmo, } (Ի՞նչ որ) մենք սիրած
 voi avéste — avréste, } ԸԼԱՅԻՆՔ, (Ի՞նչ) պէ
 essi avéssero — avrébbe- } «Ի՞նչ օրայրաւք.
 ro, } ԴՈՒՔ սիրած ԸԼ
 } ԼԱՅԻՔ, «Ի՞նչ «Ի՞նչ
 } ԴՆ օրայրաւք.
 } անոնք սիրած ԸԼ
 } ԼԱՅԻՆ, օրայր «Ի՞նչ
 } ԴՆ օրայրաւք :

Լ՞առնի .
 Io avrò } (Երբոր) ես կըսիրեմ,
 tu avrái } ԴՈՒՆ կըսիրես,
 egli avrà } ան կըսիրէ,
 noi avré- } մենք կըսիրենք,
 mo } ԴՈՒՔ կըսիրէք,
 voi avréte } անոնք կըսիրեն,
 essi avrán- }
 no } Լ՞առնի .

Եւր . Amáre, սիրել, «Ի՞նչ .
 di, ad } amáre, սիրելու համար, «Ի՞նչ էլն .
 da, per }
 con, coll' } amáre, սիրելով, «Ի՞նչ էլն .
 in, nell' } amáre, սիրելու ատենը, «Ի՞նչ էլն
 պահան .

Լ՞ի . aver amáto, սիրած ԸԼԱԼ, «Ի՞նչ օրագ .
 con, coll' aver amáto, սիրած ԸԼԱԼով, «Ի՞նչ
 օրագ էլն .
 in, nell' aver amáto, սիրած ատենը, «Ի՞նչ էլն
 պահան .

Լ՞առ . ésser per } amáre, { սիրելու վրայ ԸԼԱԼ, «Ի՞նչ
 aver ad } Լ՞առնի օրագ :
 Լ՞իդուսելու թիւն .

Եւր . Amánte, սիրող, «Ի՞նչ .

Լ՞ի . amáto, a, } սիրած, «Ի՞նչ .
 amáti, e, }

Վերբայ .

Վեր . Amándo, սիրելով, «եմէն էն .

Լից . avéndo amáto, սիրած ըլլալով, «եմէն օրն էն :

Լսոր պէս կրթոնարհին ուրիշ ամսէն are վեր-
ջաւորած բայերնալ , ինչպէս՝

Pensáre, մտածել, պի- շէնիէր .	trovára, գտնել, պո- նալ .
----------------------------------	------------------------------

onordre, պատուել, իշխել էլիէր .	comandare, հրամայել, պոյաւթնալ .
------------------------------------	-------------------------------------

tiráre, քաշել, չէրէր ,	insegnára, սորվեցնել, էօյրէլիէր .
------------------------	--------------------------------------

chiamára, կանչել, չա- ղէր .	imparára, սորվել, էօյրէն- իէր .
--------------------------------	------------------------------------

lavára, լըվալ, էայգաւթնալ .	conservára, պահել, աւ- լանալ :
-----------------------------	-----------------------------------

107. Լրկայն ու սուղ ere վերջացած բայերը այս-
պէս կրթոնարհին *) :

Սահմանական .

Վերկայ .

Io temo, Լա կըվախնամ, Io leggo, Լա կըկարդամ,

Պէն Գօրգարըմ . Լայլն :

Պէն օգոտում . Լայլն :

tu temi .

tu leggi .

egli teme .

egli legge .

noi temiamo .

noi leggiamo .

voi teméte .

voi leggétte .

essi témono .

essi leggono :

*) Լա էրկոն հոյնալէրը բայերուն խոնարհանիսը գի-
նացի գիմաց ձէլ պէզ գրիմ ձէլոնէլալէն խոսո-
րած ժամանակներուն պարբերութիւնը յըջնէլ-
համար :

Լինելու խոսքերու .

Io teméva, (évo) Ես կը վախնայի, Պէն գորգաբոս . Լայլն :	Io leggéva, Ես կը կարդայի, Պէն օգոստոս . Լայլն :
tu temévi . Լայլն :	tu leggévi .
egli teméva (éa) .	egli leggéva .
noi temevámo .	noi leggevámo .
voi temeváte .	voi leggeváte .
essi temévano :	essi leggévano :

Լինելու խոսքերու .

Io teméi (étti) Իմ ho իմ ebbi, Ես վախցայ, Պէն գորգաբոս . Լայլն :	Io lessi Իմ ho Իմ eb- bi, Ես կարդացի, Պէն օգոստոս . Լայլն :
tu temésti — hai — avésti	tu leggésti — hai — avésti
egli temè (étte) — ha — ebbe	egli lesse — ha — ebbe
noi temémmo — ab- biámo — avémmo	noi leggémmo — ab- biámo — avémmo
voi teméste — avéte — avéste,	voi leggéste — avéte — avéste
essi temérono (éttero, ero) — hanno — éhbero	essi léssero — hanno — ébbero

Գերախոսք .

Io avéva, Ես վախցած էի, Պէն գորգաբոս . Լայլն :	Io avéva, Ես կարդա- ցած էի, Պէն օգոս- տոս . Լայլն :
tu avévi	tu avévi
egli avéva	egli avéva
noi avevámo	noi avevámo
voi aveváte	voi aveváte
essi avévano	essi avévano

Լեղատեմ .

Io temerò, Էս վախենամ,	Io leggerò, Էս կարդամ,
Պէն գորգածաղցի, ևսյլն :	Պէն օգոյածաղցի, ևսյլն :
tu temerái .	tu leggerái .
egli temerà .	egli leggerà .
noi temerémo .	noi leggerémo .
voi temeréte .	voi leggeréte .
essi temeránno :	essi leggeránno :

Հրամայական .

Témi tu, վախցիր դուն,	Leggi tu, կարդա դուն,
«էն գորգ» . ևսյլն :	«էն օգոյ» . ևսյլն :
non temére .	non léggere .
téma egli .	legga egli .
temiámo noi .	leggiámo noi .
teméte voi .	leggéte voi .
témano essi :	léggano essi :

Ստորադասական .

Դերիւյ .

Io tema, (Որ) ես վախենամ,	Io leggá, Որ ես կարդամ,
(Բէ) պէն գորգայլի, ևսյլն :	(Բէ) պէն օգոյայլի, ևսյլն :
tu tema .	tu leggá .
egli tema .	egli leggá .
noi temiámo .	noi leggiámo .
voi temiáte .	voi leggiáte .
essi témano :	essi léggano :

Լեղեալ անկարար .

Io teméssi իմ temérei,	Io leggéssi — leggeréi,
(Թէ որ) ես վախնայի, (Եւ)	(Թէ որ) ես կարդայի, (Եւ)
պէն գորգայլի, և :	պէն օգոյայլի, և :
tu teméssi — temerésti .	tu leggéssi — leggerésti .
egli temésse — temeréb-	egli leggésse — leggeréb-
be (ia) .	be (ía) .

Crédere, ^{հաւատալ, իմանալ}	*cōndúrre *), ^{տանել, ինքն}
godére, ^{վայելել, օգտակար լինել}	*sedúrre, ^{մոլորեցնել, օտար}
pérdere, ^{կորսնցնել, գալուց}	*cíngere, ^{գօտի կապել, գոռակապել}
báttere, ^{զարնել, լուր}	*sciógliere, ^{քակել, լուր}
*scrivere, ^{գրել, եղանակ}	*mèrgere, ^{ընկղմել, պարզ}

108. *Ire*, վերջաւորած բայերը այսպէս կը խոնարհին :

Սահմանական .

Ներքին .

Io nutro (isco), ^{խա կըսնուցանեմ, Պէն պէսլերի}	
tu nutri (isci), ^{դուն կըսնուցանես, ան պէսլերին}	
egli nutre (isce), ^{ան կըսնուցանէ, օ պէսլեր}	
noi nutriamo, ^{մենք կըսնուցանենք, պէսլ պէսլերի}	
voi nutrite, ^{դուք կըսնուցանեք, ան պէսլերին}	
essi nutrono (iscono), ^{անոնք կըսնուցանեն, ան պէսլերի}	

*) Rre լնացած բայերուն ախտաւոր ինքնաբերական աւելցումը վերջաւորած բայերուն պէս, ժամանակ իրենց աւելցումը պէտք է լնայ լատինականին պէս cere, ինչպէս condúcere, որ հիմա իրաւացիաւ վերջաւորուած չէ :

Լինելու անկարգ .

Io nutriva (ivo), Ես կըսնուցանէի, Պէն պէտքերիս.
 tu nutrivi, դուն կըսնուցանէիր, պէն պէտքերիս.

նէիր,

egli nutriva (ia), ան կըսնուցանէր, օ պէտքերիս.

noi nutrivamo, մենք կըսնուցանէինք, պէն պէտքերիս.

նէինք,

voi nutrivate, դուք կըսնուցանէիք, պէն պէտքերիս.

նէիք,

essi nutrivano, անոնք կըսնուցանէին, օնքան պէտքերիս.

նէին,

էր :

Լինելու խառըտու .

Io nutrìi խո ho խո ebbi, Ես սնուցի,

Պէն պէտքերիս, և :

tu nutristi — hai — avésti

egli nutrì — ha — ebbe

(nutrío)

noi nutrimmo — abbiámo — avémmo

voi nutriste — avéte — avéste

essi nutrìro- — hanno — ébbero

no (iro)

} nutrío :

Պէտքախառըտու .

Io avéva, Ես սնուցած էի,

Պէն պէտքերիս, և :

tu avévi

egli avéva

noi avevámo

voi avevate

essi avévano

} nutrío :

Լպտանի .

Io nutrirò, Ես սնուցանեմ, Պէն պէտքեմ.

tu nutrirái, դուն սնուցանես, պէն պէտքերիս.

egli nutrirà, ան սնուցանէ, օ պէտքերիս.

noi nutrirémo, մենք սնուցանենք, պէլ պէսլէյէճէյէպ
 voi nutriréte, դուք սնուցանէք, պէլ պէսլէյէճէյէպ
 essi nutriráanno, անոնք սնուցանեն, օնլար պէսլէյէճէյէպ
 ւէր :

Հրամայական .

Nutri tu (isci), սնուցիր դուն, Սէն պէսլէ .
 non nutríte, դուն մի սնուցա- պէն պէսլէմէ .
 ներ ,
 nutra (isca) egli, ան սնուցանէ, օ պէսլէսին .
 nutriámo noi, մենք սնուցանենք, պէլ պէսլէյէլէյ .
 nutrite voi, դուք սնուցէք, պէլ պէսլէյէյէլ .
 nútrano (isca- անոնք սնուցանեն, օնլար պէսլէսին-
 no) essi, ւէր .

Ստորադասական
 'Ներկայ .

lo nútra (isca), (Որ) ես սնուցանեմ, (Քէ) պէն պէս-
 ւէյէյէյ .
 tu nútra (i) դուն սնուցա- պէն պէսլէյէ-
 (isca), նես, սին .
 egli nútra (isca), ան սնուցանէ, օ պէսլէսին .
 noi nutriámo, մենք սնուցա- պէլ պէսլէյէ-
 նենք, լէյ .
 voi nutriáte, դուք սնուցա- պէլ պէսլէյէ-
 նէք, սինյէլ .
 essi nútrano անոնք սնու- օնլար պէսլէ-
 (iscano), ցանեն, սինւէր .

Լնկեալ անխորհրդ .

Io nutrissi իմ nutriréi, (իմ որ) ես սնուցանեի,
 (լնկէր) պէն պէսլէյէյէյէյ . և .
 tu nutrissi — nutrirésti .
 egli nutrísse — nutrirébbe .

noi nutríssimø Իմս՝ nutrirémmo .

voi nutrístē — nutriréste .

essi nutríssero — nutrirébbero (iano, ébbono) .

Լնչելալ Իսպարելալ .

Io ábbia, (Ըր) ես սնուցած ըլլամ, (ԻՔէ)

tu ábbia Դէն Դէսլէմիշ օլայի . Լայլն :

egli ábbia

noi abbiámo

voi abbiáte

essi ábbiano

} nutrító :

Գլերալսպար .

Io avéssi Իմս՝ avréi, (ԸԷ) ես սնուցած ըլլայի,

(Լչէր) Դէն Դէսլէմիշ օլայի . Լայլն :

tu avéssi — avrésti

egli avésse — avrébbe

noi avéssimo — avrémmo

voi avéste — avréste

essi avéssero — avrébbero

} nutrito :

ԼԴաւանի .

Io avrò, (Լրբոր) ես կըսնուցանեմ,

(ԼԷլաւան) Դէն Դէսլէրաւի . Լ :

tu avrái

egli avrà

noi avrémo

voi avréte

essi avránno

} nutrító :

Լներկոյթ .

ԼԷր . nutrírē, սնուցանել, Դէսլէմիշ :

Լնչ . avér nutrító, սնուցած ըլլալ, Դէսլէմիշ օլայի :

ԼԴա . ésser per՝ nutrírē, սնուցանելու վրայ ըլլալ,
avér a Դէսլէմիշ Իսպարելալ օլայի :

Լնդունելութիւն .

Ներ . nutriente, սնուցանող, պէսէյէն ,

Լնդ . nutrito, a, } սնուցած, պէսէյէն :
nutriti, e, }

Վերբայ .

Ներ . nutriendo, սնուցանելով, պէսէյէն ելն :

Լնդ . avéndo nutrito, սնուցած ըլլալով, պէսէյէն
օլա ելն :

Լսոր պէս կրխոնարհին ետեւէն եկած բայերն ալ , որոնց մէջէն աստղով նշանածները isco միայն կրվեր ջաւորին, ու խաչով նշանածները պարզ օ . իսկ միւս մնացածներն ալ կամ isco կրլլան և կամ օ : Բայց աս վերջինը այնչափ գործածական չէ :

Abborríre, զգուիլ, իբրահ Էլնէյ . †seguírre, ետեւէն երթալ, Էնէնէնիպէն Էլնէյ .

patírre, կրեւ, չէյէյ . *capírre, հասկընալ, աղնամագ .

languírre, նուաղել, հեղագ օլագ . unirre, միացնել, պէր Էլնէյ .

†servírre, ծառայել, իրէյէլ Էլնէյ . *spedírre, խաւքել, Էլնէյ պէրէյ .

†sentírre, լսել, զգալ, Էլնէյ tradírre, մատնել, հայնիլագ Էլնէյ, գամալլամագ :

Յ Օ Դ Ո Ւ Ե Ն՝ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Կրաւորական բայերոս խոնարհման վայ :

109. Կրաւորական բայերը կը խոնարհին օժանդակ
essere *) բայիւ այսպէս՝

Սահմանական .

Ներքայ .

Io sono	} a.	Լս կըսիրովիմ,	Պէն «էմէլէրէմ.
tu sei		դուն կըսիրովիս,	«էն «էմէլէրէն.
egli, essa è		ան կըսիրովի,	« «էմէլէր.
noi siámo,	} e.	մենք կըսիրովինք,	պէն «էմէլէրէն.
voi siéte,		դուք կըսիրովիք,	«իւ «էմէլէրէնիւ.
essi, esse so-		անոնք կըսիրովին,	«նաք «էմէլէրէրէ :
no	amati,		

*) Բայերոս կրաւորականը կրնայ շինվել նաեւ շատ ծա-
մանախնդրոս ձեւ աւ չէպէ՝ *veníre, andáre, re-
stáre, rimanére, stáre* Բայերով, ինչպէս՝ *va
posto, իւրիմ, գօնուլուր. restò կամ rimáse
maravigliáto, պարմայաւ, թաճիւպտէ գալտը .
sta attaccáto, լծած է, գօշուլմուշտուր :* Նոյն-
պէս *si* խանիին աւ երբոր Բայէ իւ յառաջ կամ
էորք իւրիմ՝ կրաւորականի ուժ իւրայ, ինչպէս՝
*si ama կամ ámasi. իւրիմ. սէվիլիր. si amá-
va կամ amávasi, իւրիմէր. սէվիլիրիտի :* Լը-
բէն աւ աւ *si* խանիլը ինչչանալի իրար . ինչպէս՝
*si báttono, իրար իւպարնէն, պիրիպիրինի վու-
րուրար . si ámano, իրար իւրիմէն, պիրիպիրինի
սէվիլիրէր :*

Լինելու անկարգ .

lo era	} amato, a.	Ես կըսիրովէի,	Պէն «էլէլէրի».
tu eri		դուն կըսիրովէիր,	«էն «էլէլէրի».
egli, essa		ան կըսիրովէր,	« «էլէլէրի».
era			

noi eravamo	} amati, e.	մենք կըսիրովէինք,	«էն «էլէլէրի».
voi eravate		Լայլն :	
essi, esse e-			
ravano			

Լինելու խորագրեր .

Io fui	իմ	sono	իմ	fui stato, a	} amato, a.	Ես սիրով-
tu fosti	—	sei	—	fosti stato, a		ցայ, Պէն
egli, essa	—	è	—	fù stato, a		«էլէլի».
fù						Լայլն :
noi fum-	—	siámo	—	fummo stati, e	} amati, e.	մենք սիր-
mo						վեցանք,
voi foste	—	siéte	—	foste stati, e		«էն «է-
essi, esse	—	sono	—	fúrono stati, e		լէլի».
fúrono						Լայլն :

Գերախորհրդ .

Io era stato, a	} amato, a.	Ես սիրոված էի,		
tu eri stato, a		Պէն «էլէլի» խորհրդ .	Լայլն :	
egli}		era stato, a		
essa}				
noi eravamo stati, e,	} amati, e.	մենք սիրոված էինք,		
voi eravate stati, e		«էն «էլէլի» խորհրդ .	Լայլն :	
essi}		erano stati, e		
esse}				

Լինելու .

Io sarò,	} amato, a.	Ես սիրովիմ,	
tu sarái		Պէն «էլէլի» խորհրդ .	Լայլն :
egli, essa sarà			

noi sarémo	}	amáti, e.	մենք սիրովնք, դու և եղբայրս. և :
voi saréte			
essi, esse saránno			

Համայական .

Sii amáto tu,	Ահա քեզ,	Ահա քեզ.
non ésser amá-	դու և մի սիրովնք,	եղբայրս.
to,		
sía amáto egli,	ան սիրով,	օ քեզ.
siámo amáti noi,	մենք սիրովնք,	դու և եղբայրս.
siáte amáti voi,	դու և սիրովնք,	եղբայրս.
síano amáti essi,	անոնք սիրովնք,	անոնք և եղբայրս.

Ատորադասական .

Գրեցի :

Io sía	}	amáto, a.	(Որ) ես սիրովմ,
tu sía			
egli } sía			
essa }			
noi siámo	}	amáti, e:	(որ) մենք սիրովնք,
voi siáte			
essi }			
esse }			

Այսպես անհամար .

Io fossi	իսկ	saréi	}	amáto, a.	(Ի՞նչ) որ ես սիրովեի, (Եղբայր) դու և եղբայրս. և այլն :
tu fossi	—	sarésti			
egli } fosse	—	sarébbe			
essa }					
noi fóssimo	—	sarémmo,	}	e:	(Ի՞նչ որ) մենք սիրովե- ինք, (եղբայր) դու և եղ- բայրս. և այլն :
voi foste	—	saréste			
essi } fóssero	—	sarébbbero			
esse }					

Լինելու խոսքերու.

Io sía stato, a
 tu sía stato, a
 egli } sía stato,
 ella }
 noi síamo stati, e
 voi síate stati, e
 essi, esse síano stati, e

amato, a. (Որ) ես սիրված ըլլամ,
 (Ի՛նչ) պէ՞տք է ինչ օրով:
 Լայլն:

amati, e. (որ) մենք սիրված ըլլանք,
 (ի՛նչ) պէ՞տք է ինչ օրով:
 Լայլն:

Գերախոսք.

Io fossi   Իմ sáréi stato, a
 tu fossi   — sarésti stato, a
 egli } fosse — sarébbe stato, a
 essa }
 noi fóssimo — sarémmo stati, e
 voi fóste   — sarésti statì, e
 essi } fóssero — sarébbbero stati, e
 esse }

amato, a. (Թէ որ) ես սիր-
 ված ըլլայի, (Ի՛նչ)
 պէ՞տք է ինչ օրով:
 Լայլն:

amati, e. (Թէ որ)
 մենք սիր-
 ված ըլլայ-
 ինք, (եղբ.)
 պէ՞տք է ինչ
 օրով:
 Լ.

Լրացանի.

Io sarò
 tu sarái
 egli, essa sarà
 noi sarémo,
 voi saréte
 essi, esse saránno

amato, a. (Երբոր) ես կը սիրվիմ,
 (Եկաման) ի՛նչ պէ՞տք է
 լինի. Լայլն:

amati, e. (Երբոր) մենք կը սիրու-
 վինք, (Եկաման) պէ՞տք է
 ինչ օրով:
 Լայլն:

Լներևոյթ.

Դէր. essere amato, a, — i, e, սիրվել, «ինչի՞նչ»:
 Դն. essere stato, a } amato, a, { սիրված ըլլալ, «ի՛նչ»:
 stati, e } amati, e, { ինչի՞նչ օրով:
 6 *

Վերբայ .

Ե. Essendo io amato, a, } սիրվելով, «եղևի ելե .
essendo noi amati, e, }

Ե. essendo io stato, a, } սիրված ըլլալով,
essendo noi stati, e, } amati, e, } «եղևիշ օրա ելե :

Եսոր պէս կրխոնարհին ամէն կրաւորական բայերը,
ինչպէս՝

Essere lodato, a,	գովվել,	էօյեւմէր .
essere perduto, a,	կորսըվել,	գայոյ օլուանագ .
essere battuto, a,	զարնըվել,	վարսւմագ .
essere tradito, a,	մատնըվել,	գամագլանագ .
essere spedito, a,	խաւրըվել,	լեօնարելմէր :

Յ Օ Դ Ո Ի Ե Ն Ծ Ո Ր Ր Ո Ր Դ

Չէզոք Բայերուն Չեայ :

110. Չէզոք Բայերը իրենցմէ առանձին լծորդու-
թիւն չունին, ու չորս լծորդութեանց մէկուն տակը
կերթան, և բաղադրեալ *) ժամանակներուն մէջ ըստ
մեծի մասին *avére* օժանդակ բայով կրխոնարհին **),
բայց՝ առանց փոխելու թիւերնին, ինչպէս՝

Io dormo,	Ես կըքնանամ,	Պէն ույոսում .
noi dormiamo,	մենք կըքնանանք,	պէս ույոսում .
io ho dormito,	ես քնացայ,	պէն ույոսում .
noi abbiamo	մենք քնացանք,	պէս ույոսում :
dormito,		

*) Բաղադրեալ ժամանակ ինքնին օժանդակ Բայերով
չենլա՞ծ ժամանակները, ինչպիսի եւ Վատարեալը,
Վերականաւորը եւայն :

**) Եղևի իմանալու համար լէ, որ չէզոք Բայերը *avére*
ով, եւ որ չէզոք Բայերը *essere* ով իրենաւորին .
պէտք է գիտնալ որ, երբոր չէզոք Բային անցեալ
ընդունելու լէնը՝ իբրեւ ածական իրնայ գոյական

111. Կրգըտնըվին ուրիշ չէղոք բայեր ալ, որ օժանդակ էssere բայով կըխոնարհին, ու ան ատենը անցեալ ընդունելութեան մէջ սեռն ալ թիւն ալ կըփոխեն, որուն համառօտ խոնարհման օրինակը հոս կըդնենք:

Չեզոք Բային խոնարհման օրինակը:

Սահմանական.

Ներկայ.

Io entro,	Ես կըմտնեմ,	Պէն կերէրի.
tu entri,	դուն կըմտնես,	«էն կերէրսն.
egli entra,	անի կըմտնէ,	օ կերէր:
noi entriamo,	մենք կըմտնենք,	դեւ կերէրեւ.
voi entrate,	դուք կըմտնէք,	«եւ կերէրսնեւ.
essi éntrano,	անոնք կըմտնեն,	օնքաւ կերէրէր:

անոնք մը հէտ կապովէլ, ան տարէնը éssere Բայով իրիտարհին, ինչպէս՝ io sono cadúto, ես ինչայ, պէն տիւշտիւմ. ella é morta, ան (կնը) Տաւա, օլ (գարը) էօլտիւ. ինչո՛ւ որ ինչայ ըսովէլ un' uómo cadúto, ինչած մարդ մը, պիւր տիւշմիշ ատէմ, una donna morta, Տաւած կն մը, պիւր էօլմիւշ գարը: Ինչո՛ւ երբոր աս ընդունելութիւնը իբրեւ ամական չկրնար կապովէլ գոյալանի մը հէտ, ան տարէնը իրիտարհի avére Բայով (գործողութիւն մը ցրելութեան համար), ինչպէս՝ io ho dormíto, ես շնացայ, պէն ուշուտում. ella ha tremáto, ան (կնը) դուլայ, օ (գարը) թիթրէտի. ինչո՛ւ որ չկրնար ըսովէլ (իպալացոյց մէջ) un' uómo dormíto, շնացած մարդ մը, պիւր ուշումով քիշի. una donna tremáta, դուլացած կն մը, պիւր թիթրէմիշ գարը: Ի՞նչ է ընդհանուր խանոնը, Բայց սովորութեամբ ինչայ այլապէս ալ ըլլալ:

Լ'նցեալ անխաբար .
 Io entráva, Ես կըմտնէի, Պէն իրերէրէի. և :
 noi entravámo. մենք կըմտնէինք, ուր և իրերէրէի. և :

Լ'նցեալ խաբարեալ .
 Io entrái իմ տոսայ, Պէն իրերէի. ևսյլն :
 no իմ fui en-
 tráto, a, տրատո, a,
 noi entrámmo մենք մտանք, ուր և իրերէի. ևսյլն :
 — siámo — fum-
 mo entráti, e.

Ղեւրտաբար .
 Io era entráto, a, Ես մտած էի, Պէն իրերէի երէի. և :
 noi eravámo entráti, e. մենք մտած էինք, ուր և իր-
 րէի երէի. և :

Լ'դառնի .
 Io entrero, Ես մտնեմ, Պէն իրերէնէի. և :
 noi entreré- մենք մտնենք, ուր և իրերէնէի. և :
 mo,

Հրամայական .
 Entra tu, Սիր դուն, Սէն իր .
 non entráre, մի մտնել դուն, «էն իրէի .
 entriámo noi, մտնենք մենք, ուր և իրէի .
 entráte voi, մտէք դուք, «իւ իրէի .
 éntрино essi, մտնեն անոնք, «նաւ իրէի .

Ստորադասական .

Դերբայ .

Io entri, (Որ) Ես մտնեմ, (Բէ) ուր և իրէի .
 tu entri, դուն մտնես, «էն իրէի .
 egli entri, անի մտնէ, « իրէի .
 noi entriámo, մենք մտնենք, ուր և իրէի .
 voi entriáte, դուք մտնէք, «իւ իրէի .
 essi éntрино, անոնք մտնեն, «նաւ իրէի .

Լ'իյեալ ահիտար :

Io entrassi ևս (Թէ որ) ես մըտալ (Լյեբ) պէն ներեյ-
 entraréi, ների, ների. Լայլն :
 noi entrassimo մենք մտնելիք, պէն ներեյիտիս .
 — entrerém- Լայլն :
 mo,

Լ'իյեալ խաարեալ .

Io sía entrato, a, (Որ) ես մտած (Ռի) պէն ներիշ
 բլլամ, օլլայլն. Լայլն :
 noi siámo entrá- մենք մտած բլ- պէն ներիշ օլ-
 ti, e, անք, ւլլ. Լայլն :

Պիւրախարար .

Io fossi ևս saréi (Թէ որ) ես մտած (Լյեբ թ) պէն ներ-
 entrato, a, բլլայի, թշ օլլայլուլ. Լ :
 noi fóssimo — մենք մտած բլ- պէն ներիշ օ-
 sarémmo en- ւլլինք, ւլլայլուլ. Լ :
 trátí, e,

Լ'առանի .

Io saró entrato, (Լորբոր) ես կը (Ուէ պամն) պէն
 a, մտնեմ, ներերսէ. Լայլն :
 noi sarémo en- մենք կըմտնենք, պէն ներերսէ .
 trátí, e, Լայլն .

Լ'ներեղյթ .

Ներ. Entráre, մտնել, ներիս :
 Լ'իյ. ésser entrato, a, մտած բլլալ, ներիշ օլլագ :
 Լ'առ. ésser per ևս avér ad entráre, մտնելու վրայ
 բլլալ, ներիէ խաարեալիս օլլագ :

Լ'սղունելու թիւն .

Ներ. entránte, մտնող, ներիս :
 Լ'իյ. entrato, a, մտած, ներիշ :

Պիւրբայ .

Ներ. entrándo, մտնելով, ներիէ ին :
 Լ'իյ. essendo entrato, a, մտած բլլալով, ներիշ օլ-
 ևս ին :

Լ'իյեալ իսպարէալ .

Io mi rallegrái, Լս ուրախացայ, Պէն «Էլէնդի» .
 Իս sono Իս fui Լայլն :
 rallegráto, a,
 noi ci rallegrám- մենք ուրախա- ուր «Էլէնդի» .
 mo—siámo— ցանք , Լայլն :
 fummo ralle-
 gráti, e ,

Վերախաբար .

Io mi era ralle- Լս ուրախացած Պէն «Էլէնդի» իսպարէ .
 gráto, a, եի , Լայլն :
 noi ci eravamo մենք ուրախացած ուր «Էլէնդի» իսպարէ .
 rallegráti, e , եինք , Լայլն .

Լ'դուանի .

Io mi rallegre- Լս ուրախանամ, Պէն «Էլէնդի» .
 rò, Լայլն :
 noi ci rallegre- մենք ուրախա- ուր «Էլէնդի» .
 rémo, նանք , Լայլն :

Հրամայական .

Rallegráti tu, Ուրախացիր դուն, Սէն «Էլէն» .
 non ti rallegrá- մի ուրախանար «Էն» «Էլէնդի» .
 re, դուն .
 si rallegrí egli, ուրախանայ անի, «Էլէնդի» .
 rallegríamo ci ուրախանանք ուր «Էլէնդի» .
 noi, մենք ,
 rallegratevi voi, ուրախացէք դուք, ուր «Էլէնդի» .
 si rallegrino es- ուրախանան օրաւոր «Էլէնդի» .
 si, անոնք ,

Ստորադասական ,

Io mi rallegrí, (Որ) ես ուրախա- (Բի) ուր «Էլէն» .
 նամ, Էլէնդի .
 tu ti rallegrí, դուն ուրախանաս, «Էն» «Էլէնդի» .
 egli si rallegrí, անի ուրախանայ, «Էլէնդի» .

noi ci rallegríam^o, մենք ուրախա- ունալ «հիշեցի»
 voi vi rallegríate, դուք ուրախանալ, «իսկ» «հիշեցի»
 esse si rallegrino, անոնք ուրախա- անալ «հիշեցի»
 նան,

Լ'նշեալ աւիտաբար.
 Io mi rallegrássi (իսկ որ) ես ուրա- (լոյսէ) ունալ «հիշե-
 ցի» rallegreréi, խանայի, նշեցի. Լայլն :
 noi ci rallegrás- մենք ուրախանալ- ունալ «հիշեցի»
 simo — ralle- ինք, Լայլն :
 grerém^{mo},

Լ'նշեալ փառաբանալ.
 Io mi sía ralle- (նր) ես ուրախա- (սի) ունալ «հիշե-
 grát^o, a, ցած ըլլամ, իշ օլաւ. Լ:
 noi ci síamo ral- մենք ուրախացած ունալ «հիշեցի»
 legrati, e, ըլլանք, սա. Լ:

Վերափառաբանալ.
 Io mi fossi ցի sa- (իսկ որ) ես ու- (լոյսէ) ունալ «հիշե-
 réi rallegrá- րախացած ըլ- իշ օլալուր. Լ:
 to, a, լայի, Լայլն :
 noi ci fóssimo — մենք ուրախացած ունալ «հիշեցի»
 sarém^{mo} ral- ըլլայինք, Լայլն :
 legrati, e,

Լ'առանի.
 Io mi sarò ral- (լորոր) ես կու- (լիսկ պահան) ունալ
 legrát^o, a, րախանամ, «հիշեցի»
 noi ci sarém^o մենք կուրախա- ունալ «հիշեցի»
 rallegrátⁱ, e, նանք, Լայլն :

Լ'ներկոյթ.
 'նէր. rallegrársi, ուրախանալ, «հիշեցի»
 Լ'նշ. éssersi rallegrát^o, ուրախացած ըլլալ, «հիշե-
 իշ օլալ :

Լ'առ. éssere per rallegrársi, ուրախանալու վրայ ըլ-
 լալ, «հիշեցի» փառաբանալ օլալ :

Լ'նդունելութիւն .

Լ'եւր . *rallegrantesi*, ուրախացող, «Էլէնէն» :

Լ'նյ . { *rallegrátosi*, *tisi*, } ուրախացած, «Էլէնէն» :
           { *rallegrátasi*, *tesi*, }

Պերբայ .

Լ'եւրիւյ .	{	<i>rallegrándo mi</i> ,	<i>ես</i>	{	ուրախանայլ .	{	պէն	{	«Էլէնէն» :
		— <i>ti</i> ,	դուն				պէն		
		— <i>si</i> ,	անի				•		
		— <i>ci</i> ,	մենք				պիւ		
		— <i>vi</i> ,	դուք				պիւ		
— <i>si</i> ,	անոնք	օնլայ							

Լ'նյեւր .	{	<i>esséndo mi</i>	<i>ես</i>	{	ուրախացած ըլլալով,	{	պէն	{	«Էլէնէն» օնլայ :
		— <i>ti</i>	դուն				պէն		
		— <i>si</i>	անի				•		
		— <i>ci</i>	մենք				պիւ		
		— <i>vi</i>	դուք				պիւ		
— <i>si</i>	անոնք	օնլայ							

Լ'սոր պէս կը խոնարհին ոչ միայն ամմէն կրաւորակերպ չէզոք բայերը, այլև շատ ներգործական բայերն ալ, որոնք իբրև կրաւորակերպ չէզոք կը բանին : Լ'ւ երբոր ասոնք երկու դերանունով կը վարվին, այսինքն՝ մէյմը էական յարակից *mi*, *ti*, և . դերանուններով, և մէյ մ' ալ ցուցական դերանուն ուժը ունեցող *lo* յօդու՝ ան ատենը երկու դերանունն ալ սահմանական ու ստորագասական եղանակներուն մէջ բայէն յառաջ կը գրվին . իսկ հրամայական, աներևոյթ ու գերբային մէջ՝ բայէն վերջը : Լ'սի նոր կանոն մը չէ, ու

վերի օրինակներէն կը հետեւի, բայց սորվողներուն դիւ-
րութեանը համար համառօտ խոնարհմունք մ' ալ հոս
գնենք:

Սահմանական .

Ներկայ .

Io me lo procú-	Ես՝ կը հոգամ,	Պէն գայլը ըլլի .
ro,		
tu te lo procúri,	դուն կը հոգաս,	«էն գայլը ըլլի .
egli, ella se lo	անի կը հոգայ,	• գայլը .
procúra,		
noi ce lo procu-	մենք կը հոգանք,	դիւ գայլը ըլլի .
riámo,		
voi ve lo procu-	դուք կը հոգաք,	«իւ գայլը ըլլի .
ráte,		
essi, esse se lo	անոնք կը հոգան,	«նաք գայլը ըլլի :
procúranó .		

Լնդէալ անխորհրդ .

Io me lo procu-	Ես կը հոգայի,	Պէն գայլը ըլլի .
ráva,		Լայլն :
noi ce lo procu-	մենք կը հոգայինք,	դիւ գայլը ըլլի .
ravámo .		Լայլն :

Լնդէալ խորհրդալ .

Io me lo procurái	Ես հոգացի,	Պէն գայ-
lo sono		լը ըլլի . և :
lo fui		
procuráto *) ,		
noi ce lo procurámmo —	մենք հոգացինք,	դիւ գայ-
ce lo siámo — ce lo		լը ըլլի . և :
fummo procuráto .		

*) Լնդէալ բայերը իրենց յարակից դերանունները
իւր արտօնի հետ հայցական հոլով խնդիր խոս-

Պէտէրապար .

Io me lo era pro- Ես հոգացած էի , Պէն Գայըրէշ
curáto, Երբ , Լայլն :
noi ce lo eravá- մենք հոգացած պէս Գայըրէշ
mo procuráti, էինք : Երբ , Լայլն :

Լ'պառնի .

Io me lo procu- Ես հոգամ , Պէն Գայըրաճաղլի .
rerò, Լայլն :
noi ce lo procu- մենք հոգանք , պէս Գայըրաճաղլի .
rerémo, Լայլն :

Հրամայական .

Procurátele tu, Հոգաւ դուն , Սէն Գայըր .
non te lo procu- մի հոգար դուն , «էն Գայըրմա .
ráre, Գայըրսն .
se lo procúri e- հոգայ անի ,
gli, Գայըրալի .
procuriámo celo հոգանք մենք ,
noi, պէս Գայըրալի .
procurátevelo հոգացէք դուք , «իս Գայըրնիլ : }
voi, «իս Գայըրսնիլ .
se lo procurino հոգան անոնք , «իս Գայըրսնիլ .
essi, Լոր :

նաւն : Եթէ տրական հոլով կառնուին՝ անցեալ ժամանակներու Տէ՛լ՝ essere կամ avére Բայով իւր-
կալելին առանց գոյնելու ընդունելու-լեան «Է-
ն» լեւը, ինչպէս՝ Io me lo sono կամ me lo
ho procuráto. Io mi sono կամ mi ho leváto il
cappélllo, Պէտէրիս հանեցի . Հափգամը չըզար-
տըմ : Ella s' è stracciáto il viso կամ Ella ha
stracciáto il viso a se stéssa, Լ'ն (իմը) երեւոյ
պարտեց , ( ) (զարը) եիւզիւնիւ եարտը : Սիէ որ
հայցական հոլով կառնուին՝ ան արեւել Տէ՛լն essere

Ստորագասական .

Ներքո :

Io me lo procúri, (Ըր) ես հոգամ, (Բէ) պէն գայը-
 tu te lo procúri, դուն հոգաս, պէն գայըսաւն .
 egli, ella se lo անի հոգայ, • գայըսաւն .
 procúri,
 noi ce lo procu- մենք հոգանք, պէլ գայըսաւն .
 riámo,
 voi ve lo procu- դուք հոգաք, • պէլ գայըսաւնը .
 riáte,
 essi, esse se lo անոնք հոգան, • անոնք գայըսաւն-
 procúrino, ւար :

Լինելու անխորտար .

Io me lo procu- (Ին որ) ես հո- (Լյեք) պէն գայը-
 rássi, գայի, բայըսաւն . Լայլն :
 noi ce lo procu- մենք հոգայինք, պէլ գայըսաւնը .
 rássimo, Լայլն :

Լինելու խորտարելու .

Io me lo sía pro- (Ըր) ես հոգացած (Բէ) պէն գայը-
 curáto, ըլլամ, ինչ օրամ, Լայլն :
 noi ce lo siámo մենք հոգացած ըլ- պէլ գայըսաւնը .
 procuráti, ւանք, աս . Լայլն :

Բայով ինքնորհին, ու անցելու ընդհանր-
 ան ալ ինքն ալ ինքնին, Էլլա նոն ս'
 è feríta, Լին (Լին) չէ վերադարձ . ( ) (գարը)
 եարալանմամբ : Essi si sono dirétti a lui,
 Լինոն, ուղղով անոր գային . ( ) Եւար արդու օնա
 կիթտիէր :

Պէտէմարտ .

Io me lo fossi ^{խոս} (Թէ որ) ես հո (Լյէր) պէն գայ-
 saréi procu- ^{գացած ըլլայի,} ^{ըրէշ օրայրբն.}
 rático, a, ^{Լայլն:}
 noi ce lo fóssimo ^{մենք հոգացած ըլ-} ^{պէն գայրբն օ-}
 — sarémmo ^{լայինք,} ^{սայրբն.} ^{Լայլն:}
 procuráti, e,

Լ. պատահի .

lo me lo sarò (Լորբոր) ես կը հո (Նիւստան) պէն
 procuráto, ^{գամ,} ^{գայրբնում.} ^{Լայլն:}
 noi ce lo sarémo ^{մենք կը հոգանք,} ^{պէն գայրբնում.}
 procuráti, ^{Լայլն:}

Լ. ներկայ .

Նիւր . procurárselo, հոգալ, գայրբնադ:
 Լ. նյ . ésserselo procuráto, հոգացած ըլլալ, գայ-
^{րբն օրնադ:}

Վերբայ .

Նիւր . procurándoselo, հոգալով, գայրբն ինն:
 Լ. նյ . esséndoselo procuráto, հոգացած ըլլալով,
^{գայրբն օրն ինն:}

ՅՕԳՈՒԵՆՈՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Հարկաւոր համառօտ ընդհանուր գիտելիք հախընկաց էրէր
ընդհանուր լեզուի վրայ :

115. Լմի՛ն բայերուն աներկոյթին վերջին ձայնաւոր Ե գիրը կրնայ՝ թէ ձայնաւոր, ու թէ բաղաձայն գրով սկսած անուններուն առջև առանց ապաթարցի (ի բաց առեալ ժայն խառն 8 ով սկսած անունները, որոնց առջև աներկոյթները ամբողջ կը գրվին), կը ճատվիլ . այսպէս՝

Voglio leggere Ես գիրքը կուզեմ Խաբէրի օգտագ
questo libro, կարդալ, պո թիւապը.
Egli vuol far Ենի կուզէ ընել ( ) Խաբէր պո շէյ
questo, առ բանը, էլիւ.
Non dormir ni- Հիչ քուն չիկայ, Հիչ ոյգո- Եօգ.
ente.

Avère studiáto, Սորված ըլլալ, Լայրէնիշ օլմագ.
Essere svenúto, Սարմրած ըլլալ, Պայրմագ :

116. Mo վերջացած ժամանակներուն՝ եթէ որ
վերջին վանկը երկան կը հնչէ՝ բաղաձայնիմը առջև օ
ձայնաւորը կրնայ կը ճատվիլ, ինչպէս՝

Siám liberi — eravám conténti — sarém lodáti.
amiám sinceraménte; — temévám la sua frode.

Բայց չըսվի՝ fóssim colpévoli, avéssim vedúto, ևայլն. վասն զի ասոնց մէջ ձայնը վերջին վանկին վրայ չերկնար, հապա առջի վանկին վրայ, այսպէս՝ fóssimo, avéssimo : 'Լոյնպէս կրնայ կը ճատվիլ ամմէն ո՞ւ և ro վերջաւորած ժամանակներուն՝ յոքնակի երրորդ դէմին վերջին օ ձայնաւոր գիրը, իսկ ապառնիին մէջ՝ ո՞ւ մասնիկը, ինչպէս՝ áman, crédon, sénton, amávan, amerán, amásser, potrebbber փոխանակ ámano, amássero. ևայլն :

Bayerische
Staatsbibliothek
München

117. Լ'նցեալ կատարեալին յոքնակի երրորդ դէ-
մին վերջի ամբողջ վանկը կրնայ կրճատուիլ, այսպէս՝
andárono, andáron, andáro, andár.
fúrono, fúron, fúro, fúr.

1) Լ'անյին ծանուցիւմ are վերջաւորած բայերուն վրայ:

118. Լ'ն բայերը՝ որ աներևոյթին մէջ *care ու*
gare կը վերջաւորին՝ ինչպէս՝ *cercáre*, վնասել, պա-
յագ. *pagáre*, վճարել, եօթեմէ. եթէ որ *c ու g* բա-
ղաձայն գրերէն ետեւ *e* կամ *i* գիրմը գայ՝ մէջ տեղը *h*
գիրմը կառնուն, այսպէս՝

Ներ. *cerco, cerchi* (և ոչ *pago, paghi, paghiámo,*
cerci), *cerchiámo*.

Լայն.

Լ'ու. *cercheró, cerche- pagherò, pagherái, pa-*
rái, cercherà, cerche-
rémo. Լայն. *gherémo,*

119. Իսկ որոնք, որ *ciare, giare, gliare ու*
sciare կը վերջաւորին՝ մէջի եղած *i* ձայնաւորը, որնոր
իրեւ նշան դրված է *ciare*, և ոչ *care* արտաբերե-
լու համար՝ կը կորսնցնեն, ու ըստ կարգի are մասնի-
կը կը խոնարհի, այսպէս՝

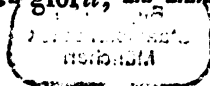
Լ'ներ. *Minacciare*, սպառ- Ներ. *minaccio, i, ia,*
նալ, եօթի ելմէ. Լ'ու. *minacerò.*

mangiare, ուտել, եօթէ. *mangio, i, ia, man-*
gerò.

consigliare, խորհուրդ *consiglio, i, ia, con-*
տալ, եօթի վերմէ. *siglierò, (սուր մէջ *i* չէ*
լրարկել).

lasciare, թողուլ, պրակ- *lascio, i, a, lascerò:*
նալ.

120. Լ'ալ պէտք է գիտնալ որ, երբոր խոնարհ-
ման մէջ երկու *i* քովէ քով հանդիպի, ինչպէս *glo-*
riare էլ gloriá, ան անոնը թէ որ *i* գիրը իրեւ զատ

վանկի նշան չէ դրած նէ, կրնայ յ ուլ ալ գրվել, այսպէս՝ *glorj*, *insidj*, ևայլն. բայց թէ որ իբրև զատ վանկի նշան դրված է սահմանականին առջի դէմին վրայ՝ ինչպէս ասոնց մէջը *invì — o. spì — o.* ան տտենը պէտք է միշտ երկու i ուլ գրել, այսպէս՝ *tu invii, spii*, ևայլն: (Տէ՛ 32.)

2) Նախադասութիւններ քերականութեան վերջում:

121. Այս լծորդութեան տակ գացող բայերուն ներկայ եղանկի երրորդ դէմին վերջին ձայնաւոր *e* գիրը կրկնորովի՝ թէ որ իրմէն առաջ *l, r, n*, գիրերուն մէկը հանդիպելու ըլլայ, այսպէս՝ *si suol dire — si duol di questo*. այսպէս՝ կըսվի նաև *par, pon, tien, vien*. փոխանակ *pare, pone*, ևայլն:

122. Սահմանական եղանակին անկատարը երկու կերպ կըլլայ *eva* կամ *ea*, ինչպէս՝ *teméva* կամ *teméa*:

123. Այն գոյականութիւնն է աս բայերուն անցեալ անորոշ խոսքէն առջև գտնել, ինչու որ քիչ բայեր կան, որ ըստ կանոնի *ei* վերջաւորին, և որոնք որ ալ *ei* կը վերջաւորին, կրնան արտաքոյ կանոնի *etti* վերջաւորիլ ինչպէս տեսար (107): Կան շատերն ալ, որ երեք կերպ կը վերջաւորին *ei, etti, si*, ինչպէս՝

Երբ.

Կոպ.

Նոյ.

Assolvere, ար. *assolvei, etti — assolúto*, *assól-*
ձակել, Գոյվէրիէ. *assólsi.* *to*,

chiudere, գոցել, *chiudei, etti — chiuso*.

Գախախտ.

chiúsi.

perdere, կորսնցնել, *perdei, etti, — perdúto, perso.*

ցընել, Գոյալ

persi,

Էլիէ.

Վերջաւորին է մանաւանդ՝ նոր ստորոգյալներուն ուրոշել, թէ որն է իւրաքանչիւր աս բայերուն կատարեալը, թէպէտև լեզուագէտ Վերականգնորը շատ կանոններ հնարած են դիւրնցընելու համար, բայց՝ բա-

ցառութիւնը դրած կանոններէն աւելի ըլլալով, ուսանողին միտքը աւելի կը շփոթեն, քան թէ բան մը կը պարզեցընեն : Վխաւորներէն քանի մը հարտ հոս դնենք՝

124. Ըն բայերը, որ սահմանականին մէջ *do, ndo, go* կը վերջաւորին՝ անորոշ կատարեալին մէջ սս մասնիկները *si*ին կը փոխեն, ինչպէս՝

Եւր. . . . . Կար. . . . . Ինգ.

Rido, կը ծիծաղիմ, Կուլէրիմ. risi, riso.

Inténdo, կիմանալ, աշխարհ. intési, intéso.

Compúngo, կը տառապեցուցանեմ, Խնձիտիլիմ. compúnsi, compúnto:

125. Ըն բայերը, որ *co, ggo, vo, to*, կը վերջաւորին՝ կատարեալին մէջ սս մասնիկները *ss*ին կը փոխեն.

Եւր. . . . . Կար. . . . . Ինգ.

Condúco, կը տանիմ, Կուլ. condússi, condóttö.

Բիւրիւրիմ.

Affliggo, կը տանջեմ, Է. afflíssi, afflíttö.

Դէնճէ վերիլիմ.

Vivo, կապրիմ, Եաշարիմ. vissi, vissúto, vivúto.

Percuoto, կը զարնեմ, Դու. percóssi, percóssso:

Բոլորիմ.

126. Ըն բայերը՝ որոնց *c* գիրը բնական է, կատարեալին մէջ *o* էն ետեւ *q* գիրով կառնուի, ու կը ըլլան *cqui*, ինչպէս՝

Ըններ. . . . . Եւր. . . . . Կար. . . . . Ինգ.

Piacére, հաճոյանալ, piaccio, piacqui, piaciúto.

Ժագալուլ օլժագ.

Giacére, ընկողմանիլ, giaccio, giacqui, giaciúto.

Եալիմագ.

Náscere, ծնանիլ, Գոլժագ, nasco, nacqui, nato:

127. Ըն կանոնները մէկը գիտնալէն ետեւ կընայ դիւրաւ գտնել նաեւ անցեալ ընդունելութիւնը, ինչու որ, ինչպէս ամմէն կանոնաւոր բայերուն անցեալ ընդունելութիւնը կատարեալ ժամանակին եզակի առջի դէմէն կելլէ. այսպէս ալ կը ըլլայ նաեւ ստոնցը: *Ei, etti*

վերջաւորողներուն սովորաբար կը լսայ *uto*, ինչպէս՝ *temei, etti, temúto*։ *Ssi* վերջաւորողներուն *tto*, ինչպէս՝ *trassi, tratto*։ *lessi letto*։ *Si* վերջաւորողներուն՝ թէ որ իրենցմէ առաջ ձայնաւոր գիրմը ունին՝ կը լսայ *so* ինչպէս՝ *rasi, raso*, թէ որ բաղնաձայն գիրմը՝ ան առեւնը *to*, ինչպէս՝ *scelsi, scelto*։ *colsi, colto*։ Լայլն։ Իսկ ուրիշ բայերուն առանձին զարտուղութիւնը կը տեսնես վարը (129) անկանոն բայերուն խոնարհման կարգին մէջ։

3) Դասուցում *ire* վերջացած բայերուն վրայ։

128. Սխնչով հիմա անորոշ մնացած է թէ արդեօք աս լծորդութեան տակ զացող բայերուն յոբնակի առաջին ու երկրորդ դէմը *iamo, ite*, չեն *ischiámo, ischiáte* պիտի վերջաւորի։ Երկու տեսակն ալ թէ գրող և թէ խօսակցութեան մէջ կը գործածվի։ Բայց՝ աւելի առջինը՝ եթէ որ ուրիշ կողմանէ նշանակութեան շփոթութիւն չի ծագերնէ, ինչպէս կրնար ծագիլ, թէ որ աս *ardire, ardere, atterrire, atterrare* բայերուն մէջ առանց զանազանութիւն ընելու, ըսելու ըլլայի *ardiámo, atteriáte*, ինչու որ չէր իմացվեր թէ ինչ կուզեմ իմացընել։ Կը համարձակինք, վախցընէիք։ չենէ կայրենք կամ գետինը զարնէիք, բայց թէ որ ըսելու ըլլամ, *ardischiámo, atterrischiáte* ան առեւնը ինչ մտօք ըսել՝ բացայայտ կիմացվի։ Նշենք զի *ire* դժուարին է որոշել թէ ասոնց մէջէն, որոնց սահմանականը պարզ օ և որոնց *isco* կը լսայ, և ասոր վարժութենէ՝ ի զատ ուրիշ կանոն չիկայ։ Միայն պէտք է գիտնալ որ՝ որոնք որ *isco* կը վերջաւորին, սահմանական, ստորագասական, ու հրամայական եղանակներուն եղակին մէջ երեք դէմն ալ, իսկ յոբնակին մէջը միայն երրորդ դէմը *isc* մասնիկմը կառնու (տե՛ս 108)։

ՅՕԴՈՒՄԵՆՈՒՆԵՐՈՐԴ

Լինանն իմ զարգացի ու պոխտաւոր բայերուն լծոր-
դութեան վայ :

129. Լինանն կրսվին ան բայերը, որոնք երեք լծորդութեան հասարակ կարգէն դուրս կելլեն, իսկ պակասաւոր՝ որոնք ամեն ժամանակը չունին կամ չեն գործածվիր :

1) Are վերջաւորած անկանոն *andáre, fare, dare, stare* բայերը այսպէս կըխոնարհին :

Սահմանական .

Եւրկոյ .

Կերթամ, ի- րերէի .	Կընեմ, էրե- րի .	Կուտամ, լէրերէի .	Կըկենամ, դուրսդուս .
Vo (<i>vado</i>).	fo (<i>faccio</i>).	do.	sto .
vai .	fai .	dai .	stai .
va .	fa (<i>face</i>).	dà .	sta .
andiamo .	facciamo .	diàmo .	stiamo .
andáte .	fate .	date .	state .
vanno .	fanno ,	danno .	stanno .

Լնցեալ անիաբար .

Կերթայի, ի- րերէիրէի .	Կընէի, էրե- րիրէի .	Կուտայի, լէրերէիրէի .	Կըկենայի, դուրսդուս .
Andáva ,	faceva (<i>fea</i>).	dava .	stava .
andávi .	facevi .	davi .	stavi .
andáva .	faceva (<i>fea</i>).	dava .	stava .
andavámo .	facevámó .	davámó .	stavámó .
andaváte .	faceváte .	daváte .	staváte .
andávano .	facevano .	dávano .	stávano .

Ենթակա խոսքեր:

Գաղի, Էլ- րի.	Բրի, էլ-րի.	Տուի, Վեր- րի.	Կեցայ, պարտաւ.
Andái իմ so- no andá- to, a.	feci (<i>fei</i>) իմ ho fatto.	diédi (<i>detti</i>) իմ ho da- to.	stetti իմ so- no stato, a.
andásti — sei andá- to, a.	facésti — hai fatto.	desti — hai dato.	stesti — sei stato, a.
andò — è andato, a.	fece (<i>fe', feo</i>) — ha fatto.	diéde (<i>diè, dette</i>) — ha dato.	stette — è stato, a.
andámmo — siámo an- dátı, e.	facémmo — abbíamo fatto.	demmo — abbíamo dato.	stemmo — siamo sta- ti, e.
andáste — siéte andá- ti, e.	facéste — a- véte fatto.	deste — avé- te dato.	steste — sie- te stati, e.
andárono — sono andá- ti, e.	fécero (<i>fen- no, férono</i>), hanno fatto.	diédéro (<i>dié- rono, dette- ro, denno</i>), hanno dato.	stéttero — sono sta- ti, e.

Լրացնի.

Լրթամ, էլ-րեմէյի.	Բրեմ, էլ-րեմէյի.	Տամ, Վերեմէյի.	Կեմամ, պարտաւ.
Andrò.	farò.	darò.	starò.
andrái.	farái.	darái.	starái.
andrà.	farà.	darà.	starà.
andrémo.	farémo.	darémo.	starémo.
andréte.	faréte.	daréte.	staréte.
andránno.	faránno.	daránno.	staránno.

Համայնական .

Գնա, եւ .	Ըրէ, եւ .	Տուր, լէր .	Կեցիր տուր .
Va tu .	fa .	da .	sta .
non andáre .	non fare .	non dare .	non stare .
vada egli .	fáccia .	dia .	stia .
andiamo	facciamo .	diámo .	stiámo .
noi .			
andáte voi .	fate .	date .	state .
vádano essi .	fácciano .	díano .	stíano .

Ատորադասական

Եւերայ .

(Որ) երթամ,	Ընեմ,	Տամ,	Կենամ,
(դ) կրէյի .	կրէյի .	լէրէյի .	ստարայի .
Vada .	fáccia .	dia .	stia .
vada (<i>vadi</i>) .	fáccia .	dia (<i>dü</i>) .	stia (<i>stü</i>) .
vada .	fáccia .	dia .	stia .
andiamo .	facciamo .	diámo .	stiámo .
andáte .	facciáte .	diáte .	stiáte .
vádano .	fácciano .	díano (<i>díe-</i> no) .	stíano (<i>stíe-</i> no) .

Լեզու անկարգ .

(Ի՞նչ որ) եր-	Ընէի,	Տայի,	Կենայի,
թայի, (եյեր)	կրէյի .	լէրէյի .	ստարայի .
կրէյի .			
Andássi իմ	facéssi իմ	déssi իմ da-	stéssi իմ sta-
andréi .	faréi .	réi .	réi .
andássi —	facéssi — fa-	déssi — da-	stéssi — sta-
andrésti .	résti .	résti .	résti .
andásse —	facésse —	desse — da-	stésse — sta-
andrébbe .	farébbe	rébbe .	rébbe .
	(ia) .		

andássimo օհհ andré- mo.	facéssimo օհհ farem- mo.	déssimo օհհ darémme.	stéssimo օհհ starémmo.
andaste — andréste.	faceste — fareste.	déste — da- réste.	stéste — sta- réste.
andássero— andréb- bero.	facéssero — farebbero (iano, éb- bono).	déssero — darébbero (darébbo- no).	stéssero — starébbero (ebbono).

Վերադարձ.

(ի՞նչ որ) գա- ցած ըլլայի, (էյէր) նի՛նչ օլայրբ.	Բրած ըլլայի, է՛րիշ օլայր- բ.	Տուած ըլ- լայի, Վէրիշ օլայրբ.	Կեցած ըլ- լայի, Կու- րիշ օլայր- բ.
Io fossi օհհ sarei an- dato.	avessi օհհ avrei fatto.	avessi օհհ a- vréi dato.	fossi օհհ sa- rei stato.

Վերբայ.

Երթալով, նի՛նչ էլ.	Ընելով, է՛րիշ էլ.	Տալով, Վէրիշ էլ.	Կենալով, Կուրիշ էլ.
Andádo, esséndo an- dato.	facéndo, a- véndo fat- to.	dádo, a- véndo da- to.	stádo, es- séndo sta- to.

130. Ըստ անկանոն dare ու stare բայերէն բազադրած բայերը՝ կանոնաւոր բայերուն պէս կը խոնարհին ամեն ժամանակին մէջ, միայն ridáre, dareին պէս կը խոնարհին: Իսկ fare էն բազադրածներուն ամեն ալ իրեն պէս կը խոնարհին:

2) Երկրորդ ծարրալեւան ասի գայտը անխնոն բայերն զարգումը ժամանակներսն այբաբերենի խաղա-
ծարրալեւանը:

Անքրև.	—	—	կար,	Անգ.
Accénde- re,	վառել,	եագեց,	accési,	accéso.
Accórger- si,	խմանալ,	արդամգ,	accórsi,	accórto.
Addúr- re *),	ածել,	իւլիւմէ,	addússi,	addóto.
Affligge- re **),	նեղել,	խնկեց,	afflíssi,	afflítto.
Ardere,	վառել,	եագեց,	arsi,	arso.
Ascónde- re,	թաքու- ցանել,	իւլիւմէ,	ascósi,	ascóso, sto.
Assólvere,	արձակել,	գոյլէրմէ,	assólvi,	assólto.
Assórbe- re,	կլանել,	եռարմագ,	assórsi,	assórto.
Assúme- re,	ստնուլ,	արմագ,	assúnsi,	assúnto.
Chiédere,	խնդրել,	իւլիւմէ,	chiési,	chiéstto.
Chiúdere,	փակել,	գափամագ,	chiúsi,	chiúso.

*) Այսպէս իրենաւորին ամեն առից բազաւրած բը լէրջացած բայերը որոնց ամբողջը ինչպէս արդեն ըսած են (Երեւ 75) լարենախանին պէս պիտոյ ըլլայ cere, այսպէս՝ addúcere, conducere, որ հիմայ չեգործածվել:

**) Ան բայերը որ gere են առաջ յայնաւոր գիրմէ ունին ղշող երկու՝ g ո՛վ իրգրմէն, ինչպէս՝ leggere, leggo, leggi, հայն: Ան բայերը որ ggere, vere եւ arre իւլիւմէրմէն, ինչպէս՝ affliggere, scrivere, trarre, խորարեւանին երկու՝ s ո՛վ իւլիւմէ, ինչպէս՝ afflíssi, scrissi, trassi, afflítto, scritto, tratto:

Հնիք.	Կար.	Հնիք.
Cingere, } <i>պատել</i> , <i>գոշմագ</i> , cinsi, cinto.		
Cignere, }		
Cogliere, } <i>տողովել</i> , <i>լուծմագ</i> , colsi, colto.		
re *), }		
Corre, }		
Concéde- } <i>շնորհել</i> , <i>իման էլ</i> concessi, concess-		
re, } <i>հեք</i> , dei, etti, so, duto.		
Confón- } <i>շփոթել</i> , <i>գալըլըլ</i> confón- confuso.		
dere, } <i>մագ</i> , dei,		
Conósce- } <i>ճանաչել</i> , <i>լանմագ</i> , conóbbi, cono-		
re, } sciúto.		
Córrere, } <i>ընթանալ</i> , <i>«էյել»-հեք</i> , corsi, corso.		
Créscere, } <i>աճել</i> , <i>պեցիլ-հեք</i> , crébbi, cresciú-		
		to.
Cuócere, } <i>եփել</i> , <i>իշխիլ-հեք</i> , cossi, cotto.		
Difénde- } <i>պաշտպա-</i> <i>գործմագ</i> , difési, difeso.		
re, } <i>նել</i> ,		
Discúte- } <i>քննել</i> , <i>լեփլիշ</i> discússi, discús-		
re, } <i>իլ-հեք</i> , so.		
Distíngu- } <i>զանազա-</i> <i>այլմագ</i> , distínsi, distinto.		
ere, } <i>նել</i> ,		
Divídere, } <i>բաժանել</i> , <i>պեցիլ-հեք</i> , divísi, divíso.		
Erígere, } <i>կանգնել</i> , <i>դիլ-հեք</i> , eréssi, erétto.		
Ergere, }		
Esclúde- } <i>արտաք-</i> <i>լեզարմագ</i> , esclúsi, esclúso.		
re, } <i>սել</i> ,		
Espríme- } <i>բացայայ-</i> <i>պեցիլ էլ</i> espréssi, emprés-		
re, } <i>տել</i> , <i>հեք</i> , so.		
Fíggere, } <i>մխել</i> , <i>սոգմագ</i> , fissi, fisso, fit-		
		to.

*) Gliere լեզուցած բայերը խառնուրդի հիմն
gliere հասնիլու lsi էն, ու անցեալին հիմն lto էն
լեզուին, ինչպէս՝ scio — gliere, sciolsi, sciolto,
to — gliere, tolsi, tolto:

Բնորդ.	Կեղծել,	ստեղծել,	կար.	Բնորդ.
Fingere,	կեղծել,	ստեղծել,	finsi,	finto.
Fóndere,	հալել,	լուծել,	fusi,	fuso.
Giúnger-				
re,				
Giúgne-	հասանել,	խփել,	giúnsi,	giúnto.
re,				
Incídere,	հասանել,	խփել,	incísi,	incíso.
Mérgere,	ընկղմել,	արագլորմար,	mersi,	merso.
Méttere,	դնել,	դնալ,	misi,	messo.
Mórdere,	խածանել,	լարմար,	morsi,	morso.
Múnger-				
re,				
Múgne-	կծել,	ստղմար,	munsi,	munto.
re,				
Muóvere,	շարժել,	խփել,	mossi,	mosso.
Náscere,	ծնանել,	արագլորմար,	nacqui,	nato.
Nuócere,	վնասել,	լարմար լել-	nocqui,	nocciú-
				to.
Offénde-	վնասող-	խփել,	offési,	offésó.
re,	ցանել,			
Oppríme-	ընկծել,	լուծել,	oppréssi,	opprés-
re,				so.
Percúo-	հարկանել,	լարմար,	percóssi,	percós-
tere,				so.
Piángere,	լիլ,	ստղմար,	piánsi,	piánto.
Píngere,				
Pígnere,	նկարել,	նկարել,	pinsi,	pinto.
Pórgere,	մատուցա-	ստղմար,	porsi,	porto.
	նել,			
Prénde-	ստղմար,	ստղմար,	prési,	présó.
re,				
Presúme-	խանդգնել,	ճեարել,	presúnsi,	presún-
re,		լել,		to.

Անգլ.	Լատ.	Իտ.	Ֆր.	
Púnger- re,	{	{	{	
Púgne- re,				
Rádere,	խօծել,	պիւղել,	punsi,	punto.
Réggere,	պատասպանել,	իւղել,	ressi,	retto.
Rídere,	ծիծաղել,	իւղել,	risi,	riso.
Rispón- dere,	պատասպանել,	ճիշտապէս,	risposi,	rispó- sto.
Ródere,	կրծել,	իւղել,	rosi,	roso.
Rómpe- re,	քանդել,	գլխաւոր,	ruppi,	rotto.
Scénde- re,	իջանել,	էտիմագ,	scesi,	sceso.
Sciógli- re,	{	{	{	{
Sciórre,				
Scrivere,	գրել,	էտիմագ,	scríssi,	scrítto.
Scuótere,	ցնցել,	շիւղել,	scóssi,	scóssso.
Spénde- re,	ծախել,	հարճել,	spési,	spéso.
Spínger- re,	{	{	{	{
Spígne- re,				
Strínger- re,	{	{	{	{
Strígne- re,				
Strúgge- re,	սեղմել,	սեղմագ,	strínsi,	strétto.
Svélle- re,	{	{	{	{
Svérrer,				
	խլել,	գլխաւոր,	svélsi,	svélto.

Լեզու	Կարգ	Բնիկ
Tacére, լռել,	սառն օղակ, tacqui,	taciúto .
Téndere, ձգել,	էտյակ, tesi,	teso .
Térgere, մաքրել,	սիւլէր, tersi,	terso .
Tíngere, {		
re, { ներկել,	պոյակ, tinsi,	tinto .
Tígnere, {		
re, { առնուլ,	տոլակ, tolsi,	tolto .
Torre, {		
Tórcere, գալարել,	պիւլէր, torsi,	torto ,
Uccidere, սպանել,	էտլիւր, uccísi,	ucciso .
	նել, իւր,	
Ungere, {		
Ugnere, { օծանել,	էտլակ, unsi,	unto .
Víncere, յաղթել,	էլիւլէր, vinsi,	vinto .
Vívere, ապրիլ,	էտլակ, vissi,	{vissúto.
Volére, կամիլ,	էտլիւլէր, volli,	{vivúto.
Vólgere, գարծու,	պիւլիւր, volsi,	volúto.
	ցանել, իւր,	volto .

Bévere — bere, խմել, իւր .

ԱՎՏ . Bevo (beo), bevi (bei), beve (bee) — beviámo (bejámo), bevéte (beéte), bévono (beóno) .

ԼՆԻ . Bevéva (bevéa), bevévi (beevi), ԼԱՅՆՆ .

ԿԱՎՎ . Bevétti (bevvi), bevésti (beésti), bevétte (bévve) — bevémmo (beémmo), bevéste (beéste), bevéttero (bévvero) *) .

*) Լեւոնի Բոյեւոյն խորհրդով եղանակ — յոյնական իւրական գիւլէր խորհրդով եղանակ առջեւ գիւլէր իւլէր, իւլ իւր գիւլէրը սահմանափակելու խորհուրդ :

Լ.դ. Berò, berái, berà, (իմայ լալէ հաւսեալս *beverò*, բայց աղէի չէ).

Զ.ր. Bévi, béa — bejámo, beéte, beáno.

Սոր. Io, tu, egli béva (béa) — beviámo (bejámo), beviáte (bejáte), bévano (beáno).

Ինդ. Bevúto (beúto).

Cadére, կընալ, գէլէի.

Սահ. Cado (cággio), cadi, cade — cadiámo (caggiámo), cadéte, cádono (caggiono).

Կար. Caddi (sono cadúto), cadésti, cadde — cadémmo, կայլն.

Լ.դ. Cadrò, cadrái, cadrà — cadrémo, կայլն. (իմայ լալէ հաւսեալս *caderò* բայց աղէի չէ).

Սոր. Io, tu, egli cada (cággia) — cadiámo (caggiámo), կայլն.

Ինի. Cadréi, cadrésti, cadrébbe, կայլն.

Ինդ. Cadúto.

Dolére, ցաւիլ, աղբըմագ.

Սահ. Dóglío (dolgo), duóli, duóle — dogliámo (dolghiámo), doléte, dógliono (dolgóno).

Կար. Dolsi (mi sono dolúto), dolésti, dolse, կայլն.

Լ.դ. Dorrò, dorrái, կայլն.

Սոր. Io, tu, egli doglia (dolga), կայլն.

Ինի. Doléssi, dorréi, կայլն.

Ինդ. Dolúto.

Dovére, պէտք ըլլալ, լալցի օրագ.

Սահ. Devo (debbo déggio), devi, (debbi, dei), deve (debbe dee) — (dovémo) dobbiámo (deggiámo), կայլն.

Կաթ. Dovéi (dovétti, ho dovúto), dovésti, dovè (dovétte), Լայլն.

Լպա. Dovrò, dovrái, Լայլն.

Հրա. Debbi tu, debba, (déggia) egli — dobbiámo, Լայլն.

Ստոր. Io, tu, egli debba (déggia), Լայլն.

Դնդ. Dovúto.

Parére, երևնալ, ցուցնիմք.

Սահ. Pajo, pari, pare — pajámo (pariámo), paréte, pájono.

Կաթ. Parvi (ho parúto), parésti, parve, Լայլն.

Լպա. Parrò, parrái, parrà — parrémo, Լայլն.

Դնդ. Parúto (parso).

Piacére, հաճիլ, հոշանմագ.

Սահ. Piáccio, piáci, piáce — piacciámo, Լայլն.

Կաթ. Piáqui (ho piaciúto), piacésti, Լայլն.

Ստոր. Io, tu, egli piáccia, Լայլն.

Դնդ. Piaciúto.

Pórre (pónere)*), դնել, գտնագ.

Սահ. Póngo, poni, pone — poniámo (ponghiámo) ponéte, póngono.

Կաթ. Posi, ponésti, pose, Լայլն.

Լպա. Porrò, porrái, porrà, Լայլն.

Հրա. Poni, ponga — poniámo, Լայլն.

Ստոր. Io, tu, egli ponga, Լայլն.

Դնդ. Posto.

*) Լսող պէս ինքանորհին առից բաղադրած բայերը compórre, prepórre, հայն. որոնց ածականը պէտքը ըստ compónere, հայն. որ հինո յգործածած լան չի:

Potére *), կրնալ, գաղաղը օլնագ .

Πωζ. 't, t-r. Posso, puói, può, (puóte) — possiámo, potéte, póssono (ponno).

Կապ. Potéi (potétti), potésti, Կայլն.

Լուսն. Potrà, potrai, potrà — potremo, կային.

Ստոր: 'Եւ. Io, tu, egli possa, Լայլն .

[7]. Potréi (*potria*), **potrési**, **𐎠𐎢𐏁𐎡𐎹**.

127. 128. Potúto.

Rimanére , နိမ္မလ, ဒုတိယနိမ္မလ .

Ууҫ. 'у,т. Rimángo, rimáni, rimáne — rima-
niámo (rimanghiámo), rimanéte, rimán-
gono.

Үмүр. Римási (sono rimáso, sto), rimanésti, rimáse, *уианэсти*.

ᱫᱤᱠᱫᱽᱯᱩᱨ · Rimarrò, rimarrái, rimmarrà, ᱫᱤᱠᱫᱽᱯᱩᱨ.

rim. Rimáni tu, rimánga egli — rimaniámo, *l.*

27. Rimásto, rimáso.

*) **Potére** — **volére** Բայերը երեւցմէ Ետքը յիշող
աներեւոյի ինչ կոչւին . Եւ աս աներեւոյիւ՝ որ օժտե-
լալ Բայով որ լեւոնաբերէ՝ երեւոյ ալ նոյնը ինչպե-
հանջէն, Էնչպէս՝

Non son potúto andáre. Non ho potúto vedére.

Ինչպե՞ս ընդգրկել հեղինակության գործածումը լեզուի ինքնաշարժի
 ու, Երբեք չովժննի յարակից դերանունով (տես
 84) չէն ունենա՞ր՝ իրենան առանց առ ցանապղանա-
 լեան avere բառով ու խոնարհել, պատկա՞հ՝

Lo non ho potúto { non son potúto andáre.

Io non ho volúto — non son volúto venire.

Sapére, գիտնալ, պէմէր.

- Սահ. 'Ներ. So, sai, sa, — sappiámo, sapéte, sanno.
 Կապ. Seppi, sapésti, seppe — sapémmo, Լայլն.
 Լ. Կա. Saprò, saprái, saprà, Լայլն.
 Հրա. Sappi tu, sáppia egli, Լայլն.
 Ստոր. 'Ներ. Io, tu, egli sáppia, Լայլն.
 Ինդ. Sapúto.

Scégliere կամ scerre, ընտրել, իյն-լէնէր.

- Սահ. 'Ներ. Scéglio (scelgo), scegli, scéglie — sce-
 gliámo, scegliéte, scégliono (scélgono).
 Կապ. Scelsi, scegliésti, scelse — scegliémmo, Լ.
 Լ. Կա. Sceglierò (scerrò), Լայլն.
 Հրա. Scegli tu, scelga egli, Լայլն.
 Ինդ. Scelto.

Sedére, նստիլ, օխոյնադ.

- Սահ. 'Ներ. Siédo (seggo, séggio), siédi, siéde —
 sediámo (seggiámo), sedéte, siédono (ség-
 gono, séggiono).
 Կապ. Sedéi (sedétti, ho sedúto կամ mi sono
 sedúto), sedésti, Լայլն.
 Լ. Կա. Sederò (sedrò), sederai, Լայլն.
 Հրա. Siédi tu, siéda (segga) egli, Լայլն.
 Ինդ. Sedúto.

Spégnere, մարել, սփռնիւնդ.

- Սահ. 'Ներ. Spégno (spengo), spégni, spégne —
 spegniámo (spenghiámo), spegnéte, spé-
 gnono (spéngono).
 Կապ. Spénsi, spegnésti, spense, Լայլն.
 Հրա. Spégni, spénga, Լայլն.
 Ստոր. 'Ներ. Io, tu, egli spegna (spénga), Լայլն.
 Ինդ. Spénto.

Tenére, *տենեմք, եւեմք*.

Սահ. 'Եւք. Tengo, tiéni, tiéne — teniámo (tenghiámo), tenéte, téngono.

Կար. Tenni, tenésti, tenne, *կայլն*.

Էդա. Terrò, terrái, terrà — terrémo, *կայլն*.

Նրա. Tiéni tu, tenga egli, *կայլն*.

Սորո. 'Եւք. Io, tu, egli tenga — teniámo (tenghiámo), teniáte (tenghiáte), téngano.

Ինդ. Tenúto.

(Tráere) trárre, *քաշեմք, չեմք*.

Սահ. 'Եւք. Traggo, trai (traggi), trae (tragge) — trajámo, traéte, trággono.

Կար. Trassi, traésti, trasse — traémmo, traéste, trássero.

Էդա. Trarrò, trarrái, trarrà, *կայլն*.

Նրա. Trai tu, tragga egli — trajámo, *կայլն*.

Սորո. 'Եւք. Io, tu, egli tragga, *կայլն*.

Ինդ. Tratto.

Valére, *արժեմք, արեմք*.

Սահ. 'Եւք. Váglio (valgo), vali, vale — vagliámo (valghiámo), valéte, vágliono (válgono).

Կար. Valsi (ho valúto), valésti, *կայլն*.

Էդա. Varrò, varrái, varrà, *կայլն*.

Նրա. Vagli tu, váglia egli, *կայլն*.

Ինդ. Valúto.

Vedére, *տեսնեմք, ինքնեմք*.

Սահ. 'Եւք. Védo (véggio, véggio), vedi (ve'), vede — vediámo (veggiamo), vedéte, vedono (véggono, véggiono).

Կար. Vídi (veddi), vedésti, víde (vedde) — vedémmo, vedéste, vídero (véddero).

Եւր. Vedrò, vedrái, vedrà. Լայլն.

Հրա. Védi tu, veda (vegga) egli — vediámo (veggiámo) noi, Լայլն.

Ստոր. Եւր. Io, tu, egli veda (vegga, véggia), Լայլն.

Ընդ. Vedúto (visto).

Volére, ուզենալ, խորհել.

Սահ. Եւր. Vóglio, vuoi, vuóle — vogliámo, voléte, vógliono.

Կառ. Volli, volésti, volle — volémmo, voléste, vóllero.

Եւր. Vorrò, vorrái, vorrà — vorrémo, vorréte, vorránno.

Ստոր. Եւր. Io, tu, egli vóglia — vogliámo, Լայլն.

Ընդ. Vorréi, vorrésti, Լայլն.

Ընդ. Volúto.

3) Ire վերլացած անխնայ բայերուն այբուբենի խորհուրդները:

Apparíre (apparére), երևնալ, խորհել.

Սահ. Եւր. Apparisco (appajo), apparisci, apparisce (appáre) — apparíamo, apparíte, apparísono (appájono).

Կառ. Apparíi (apparví, sono apparso, apparíto), apparísti, apparí (apparve) — apparímmo, apparíte. apparírono (appárvero).

Եւր. Apparirò, apparirái, Լայլն.

Հրա. Apparisci, apparisca — apparíamo, apparíte, apparíscano.

Ստոր. Եւր. Io, tu, egli apparisca (appája), Լ.

Ընդ. Ընդ. apparíto, appárso.

Díre (խոսել խոսանալու — dicere), ըսել, րեկեր .

Սահ. 'Եր. Dico, dici, dice — diciámo, dite, dicono .

Կար. Dissi, dicésti, disse — dicémmo, dicéste, dissero .

Էդա. Dirò, dirái, *Լայլն* .

Հրա. Di, dica — diciámo, dite, dícano .

Ստոր. 'Եր. Io, tu, egli dica, *Լայլն* .

Դեր. Էնց. Detto .

Moríre, մեռնիլ, հոլեր .

Սահ. 'Եր. Muójo (muóro), muóri, muóre — moriámo (muojámo), moríte, muójono (muórono) .

Էդա. Morrò (morirò), morrái, morrà — morrémo, morréte, morráno .

Հրա. Muóri tu, muója egli — muojámo, moríte, muójano .

Ստոր. 'Եր. Io, tu, egli muója, *Լայլն* .

Դեր. Էնց. Morto .

Offeríre (offríre), մատուցանել, ստանալ .

Սահ. 'Եր. Offro (óffero, offérisco) — offeriámo (offerischiámo), *Լայլն* .

Կար. Offeríi, offrii (offérsi) *), *Լայլն* .

*) Էդա պէս իռլանդացիների հետ չանի ին օրէքացած էայերան խոսարեալը ու ընդունելու լեռան անցեալը, ինչպէս՝

Apríre, apríi   իս   apérsi, apérto .
Copríre, copríi   —   copérsi, copérto .
Sofférire, sofferíi   —   sofférsi, sofférto .

Լ.դ. Offerò (offerirò), offerirái, Լսյլն .

Բնդ. Բնց. Offerto .

Salíre, ԵլլԵԼ, ԶԳԺԳԳ .

Սահ. Ելեր. Salgo (ságljo, salísco) sali (salísci), sale (salísce) — sagliámo (salghiámo), salíte, sálgono (ságljono, salíscono) .

Կար. Salíi (sono salíto), salísti, Լսյլն .

Լ.դ. Salirò (sarrò), salirái, Լսյլն .

Հրա. Sáli, salga — sagliámo, salíte, sálgano .

Սորո. Ելեր. Io, tu, egli salga (ságlja, salísca). sagliámo (salghiámo), sagliáte (salghiáte), sálgano (sálghiano, salíscono) .

Բնդ. Բնց. Salíto .

Udire, ԼսԵԼ, ԻՆԻՆԵ .

Սահ. Ելեր. Odo, odi, ode — udiámo, udíte, ódono .

Կար. Udíi, udísti, Լսյլն .

Հրա. Odi, oda — udiámo, udíte, ódano .

Սորո. Ելեր. Io, tu, egli oda — udiámo, udiáte, ódano .

Բնդ. Բնց. Udító .

Uscíre (escíre), ԵլլԵԼ, ԶԳԺԳԳ .

Սահ. Ելեր. Esco, esci, esce — usciámo (esciámo), uscíte (escíte), éscono .

Կար. Uscíi (sono uscító), uscísti .

Հրա. Esci, esca — usciámo, uscíte, éscano .

Սորո. Ելեր. Io, tu, egli esca — usciámo (esciámo), uscíte (esciáte), éscano .

Բնդ. Բնց. Uscító (escító) .

Veníre, ԳաԼ, ԻՆԻՆԵ .

Սահ. Ելեր. Vengo (vegno), viéni, viéne — veniámo (venghiámo, vegniámo), veníte, véngono .

Կաք . Venni (sono venúto), venísti, venne — venímmo, veniste, vénnero .

Լաք . Verrò, verrái, verrà — verrémo, Լայլն .

Վրա . Viéni, venga — veniámo, veníte, véngano .

Բնդ . Ներ . Vegnénte . Լնյ . Venúto .

131. Պակասաւոր բայը (verbo difettívo) Arrógere, ԵԵԵԼ
ցընեւ, գալեալ . այսչափ ժամանակ միայն ունի :

Պակասաւոր բայը (verbo difettívo) Arrógere, ԵԵԵԼ
ցընեւ, գալեալ . այսչափ ժամանակ միայն ունի :

Սահ . Ներ . Arróge, ԿԵԵԼցընէ, գալեալ .

Կաք . lo arrósi, egli arróse .

Ղհրբ . Arrógéndo .

Բնդ . Arróto .

Calére, հոգը բլաւ, գայլըսը օլեալ, իբրեւ դիմազուրկ
բայ՝ այսչափ ժամանակ կը բանի :

Սահ . Mi	} cale ,	իմ հոգս է ,	պահա	} գայլըսը .
ti		քու հոգդ է ,	սանա	
gli		անոր հոգն է ,	օնա	
ci		մեր հոգն է ,	պիպէ	
vi		ձեր հոգն է ,	պիպէ ,	
loro		անոնց հոգն է ,	օնալաւ	

Լնի . mi caléva, իմ հոգս էր, պահա գայլըսըսը, Լայլն .

Կաք . mi calse .

Լաք . mi calerà (carrà) .

Ստոր . Ներ . che mi caglia .

Լնի . se mi calésse (calerébbe, carrébbe) .

Բնդ . calúto .

Licére, lecére, արժան ըլլալ, ճայրը օլեալ .

Սահ . Ներ . Lice, lece, արժան է, ճայրըսըսը .

Բնդ . Lécito, lítito .

Լա բայը ուրիշ ժամանակ չունի, և ոչ աներեղոյ .
Թը գործածական է. իսկ Թէ որ հարկաւոր ըլլայ՝ ուրիշ

Ժամանակները *essere* օժանդակ բայով իբրև դիմա-
զուրկ կրթանի պսպէս՝ *è lécito, era lécito, Լայլն* :

Gire, *երթալ, իլնէր*.

Սահ. Gite, *դուք կերթաք, «իւ իտէրնիւ»*.

Ե՞նի. Giva (*gía*), givi, giva (*gía*) — givámo, gi-
váte, gívano (*gíano*).

Կա՞ր. Gisti, gi (*gío*) — gimmo, giste, gírono.

Ե՞րբ. Girò, girái, girà — girémo, giréte, gi-
ránno.

Հրա. Gite.

Ստոր. Ե՞նի. S' io gissi, giréi, tu gissi, girésti, egli
gisse, girébbe — gíssimo, girémmo, giste,
giréste, gíssero, girébbero.

Ինչ. Gito. Բաղադրած ժամանակները կը շինվի էա-
կան *essere* բայով պսպէս՝ sono gito, sei
gito, Լայլն.

Ire, *երթալ, իլնէր*.

Սահ. Ite, *դուք կերթաք, «իւ իտէրնիւ»*.

Ե՞նի. Egli iva — ívano, *կերթային, իտէրնիւն*.

Ե՞րբ. irémo, iréte, iránno.

Հրա. Ite voi.

Ինչ. Ito. Եղնպէս ասոր բաղադրած ժամանակներն ալ
essere օժանդակ բայով կը շինվին, պսպէս՝
è ito, era ito, Լայլն.

Olíre, *բուրել, ԳօգնաԳ*.

Ե՞նի. Olíva, olívi, olíva — olívano.

Riédere, *դառնալ, իերի Կեօնէր*.

Սահ. Riedo, riédi, riéde — riediámo, Լայլն.

Հրա. Riédi tu, riéda egli — riedano essi.

Solére, սովորութիւն ունենալ, արեւելի օլմոգ .

Սոհ. Sóglio, suóli, suóle — sogliámo, soléte, sógliono .

Լի. Soléva, solévi, soléva — solevámo, Լայլն .

Ստոր. 'Եւր. Io, tu, egli sóglia — sogliámo, Լ .

Լի. Io soléssi, tu soléssi, Լայլն .

Դերբ. Soléndo .

Լիդ. Solito . 'Նշնպէս ասի ալ կրկնարհի éssere բայով պոսպէս՝ era, fui, sarò solito, Լայլն .

Յ Օ Պ Ո Ւ Ե Ն Օ Ո Ւ Թ Ե Ր Ո Ր Պ

Ղիմազուրի բայերուն լրաց :

132. Ղիմազուրի բայ (verbo impersonále) կրսովի անի՝ որնոր եզակի երրորդ դէմ *) մինակ կը բանի : Իրեք տեսակ զիմազուրի բայ կայ՝

1) Բայ ինչեան, որոնք իրենց յատուկ նշանակութեամբը՝ բաց 'ի երրորդ դէմէն ուրիշ դէմ չեն կրնար ցրցընել, ինչպէս՝

Bisógna **),	պէտք է,	լազն Գրբ .
pióve,	կանձրեւ է,	Ետմաւր Ետաւր .
lampéggia,	կը փայլատակէ,	շէշէլ չագար .
grándina,	կարկուտ կուգայ,	Գուլա իւլէր .
fa d' uópo,	} պէտք է,	ժամեա Գրբ :
fa di mestíeri,		

*) Լիմազուրի անսահման թայն զիմազուրի իւրաքանչիւր ասիւրի դէմ բանող բայերը՝ ինչու որ աս երբեք դէմ ալ ուրիշ դէմերուն պէս դէմ չը իրար չեն, և յատուկ զիմազուրի թայն աներեւոյթ Ետմաւր է :

**) Ղիմազուրի բայերը՝ որ լծարդաւորեան Գուլա որ իւրեան, անոր պէս իւրեանարհին, ինչպէս՝ bisógna ,

2) Ի՞նչ պատահեան՝ որոնք հասարակ ներգործական բայեր են, ու երրորդ դէմին առջի կամ վերջի ծայրին վրայ կրաւորականացուցիչ si *) մասնիկը գնելով՝ դիմազուրկ կըլլան, ինչպէս՝

Si dice, dicesi, կըսվի,	աճիւնէր.
si crede, credesi, կըհարծըվի,	առել լքի.
si discorréva, } discorrévasi, }	կըխօսվէր, աճիւնէր էր.
si discorrerà, } discorreràssi, }	պիտոր խօսվի, աճիւնէնէլէճէր.
si è detto, ըսվեցաւ,	աճիւնէր.

3) Ս'ի՞նչ՝ որոնք ըստ մեծի մասին կրաւորակերպ չէզոք բայերէն կը շինվին, ու իրենք անփոփոխ մնալով՝ խօսողին դէմքին համաձայն յարալից mi, ti, si, ևսլն դերանուններուն մէկը կառնուն, ինչպէս՝

Mi piace,	ինձի հաճելի է,	պահա գապուլ
mi sovviene,	միտքս կուգայ,	Ֆիլիթի Լէլէր.
mi accáde,	ինձի կըհանդիպի,	պահա բապուլ Լէլէր.
mi rincresce,	դժուարս	Լիճի-ճէ
ti rincresce,	դժուարդ	Լիճի-նի
gli rincresce,	դժուարը	Լիճի-նի
ci rincresce,	դժուարնիս	Լիճի-ճի-դէ
vi rincresce,	դժուարնիդ	Լիճի-նի-դէ
rincresce loro,	դժուարնին	Լիճի-նի-նի

bisognáva, ha bisognáto. pióve, ha piovúto, pioverà, ևսլն :

*) Si Լաանիլին աճիւն լնէլ շարադրուլէանց ճէջ աճ vcníre — andare չիլէր Բայիլէն ալ իրգործածվի, այսպէս՝ vien detto, vien fatto, va detto, va fatto, ևսլն :

Գ Լ ՈՒԽ Հ Ի Ն Գ Ե Ր ՈՐ Գ

Նախադրութեան վրայ :

133. Նախադրութիւն (preposizióne) կրավի ան մասն բանի, որնոր անուններուն վրայ դրվելով՝ կամ հոլովներն կը շինէ ու անոր համար կրավի հոլովներ. կամ զիրենք զանազան հոլով խնդիր կառնու ու անոր համար կրավի հոլովներ :

134. Հոլովակերտները ասոնք են di, a, da, in, con, per, su, որոնք ինչպէս ըսած ենք (53, 54) տեսակ տեսակ հոլովներ կը շինեն : Ասոնք, կրավին նաև պարզ նախադրութիւն. ինչու որ իրենք ուրիշէն չեն բաղադրիր, բայց՝ ուրիշ անունները կը բաղադրեն ու հոլովառու նախադրութիւն կը շինեն, իրենց հետ միանալով և կամ զատ դրվելով, այսպէս՝ *accánto* — a canto, *addosso* — a dosso, *appétto* — a petto, որոնք ասոր համար Բաղադրելու նախադրութիւն կրավին :

135. Բաղադրեալ հոլովառու նախադրութիւնները շատ են, ու զանազան հոլով խնդիր կառնուն, որոնցմէ շատ գործածականները հոս դնենք պարզեանի կարգաւ :

Accánto al, del	Հօրը քով,	Փեռերինն էա-
	padre,	նշնառ .
Apprésso il, al,	Աղբի մօտ,	Չէշէյէ էագըն .
	del fonte,	
Avánti l'autún-	Աշունէն առաջ,	Կիւղպէն էվէլ .
	no,	
Avánti a, di, da	Իր առջևը,	Վէնիտէ Էտիւն-
	se,	պէ .
Circa l'affaire,	Շուրջ զգործու-	Սասահալառան
	ղութեամբ,	բայիբ .
Circa a, di cento	Հարիւր դահեկա-	Եւսլ գորտու
piástre,	նի չափ,	գապար .

Fuor del, dal փռնէն դուրս, Գոտարանիս ար-
 forno, շարը.
 Fuori di casa, Տնէն դուրս, Լ՛ջլբէն արշարը.
 Giústo il parer Ըստ իր կարծեաց, Վէհիսի Բահիսի-
 suo, նէ Լէօրէ.
 Giústo il, al po- Ըստ կարողու- Հալիլիէն Լէօրէ.
 tére, Թեան,
 Incontro al sole, Լըկուն դիմացը, Կիւնէշէն Գարշը-
 ունիս.
 Lontano dalla Վաղքէն հեռու, Ը Էհիբիէն Ըրագ.
 città,
 Lungi al, dal Խմեղէն հեռու, Իշիհիէն Ըրագ.
 bere,
 Lungi il, al lido Լը ափամբք ծո- Տեհիլ Գըլըսըն-
 del mare, վու, րս.
 Malgrado mio, Բռնի, Օտաարի.
 Mediante lui, Ընոր ձեռօքը, Օնան ելէ Էլէ.
 Oltre monte, Լեռան անդիի Տալըն օ ոլիւ Էա-
 դին, նընիս.
 Oltre i figli. Տղոցմէ ուրիշ, Լ՛շլարարանի
 պաշիւ.
 Oltre a, di ciò, Ըսկից ՚ի զատ, Պաւնիսն խաարի.
 Per me, Ինձի համար, Պէնիս Էլէն.
 Presso gli uó- Սարդիկներուն Լնսանլարըն Էա-
 mini, քով, նընիս.
 Presso alla città, Վաղքին մօտ, Ը Էհիբիէ Էագըն.
 Presso di due Վրեթէ երկու Սանի Էի օյ.
 mesi, ամիս,
 Prima di lui, Ընկէ առաջ, Օնիսն Էլ լէլ.
 Quanto, inquan- Ըստ մեզ, Պիլէ Լէօրէ.
 to a noi,
 Rasente il lido, Ծովի քովէն, Վըլըս արս.
 Rasente al mu- Պատին քով, Տըլարս Էագըն.
 ro,
 Salvo i soldáti, Օխուորներէն ՚ի Տ՛էնիճիլիբիէն
 զատ, խաարի.

In mezzo de', a' Սնորգերուն մէջ, Զայրելաւ էնիպէ-
pràti,

In vece di lui, Ընոր տեղ, (Նոսն էերինէ .

In riguardo alla Նրէկվան լուրին Տէնիէ խապերէ
novità di jeri, նայելով, Էորէ .

A seconda delle Ըստ իր բաղձա- Վէնիպէ արդէնէ-
sue bráme, նացը, նէ Էորէ :

Գ Լ Ա Ի Խ Վ Ե Յ Ե Ր Ո Ր Դ

Սնխայնէրուն լեայ .

136. Սնկրայ (avverbio) կրավի ան մասն ըանի,
որնոր բայերուն քով դրվելով՝ իրենց գործողութեանց
պարագաները կըցըցընէ, ինչպէս՝ andar presto, piano,
շուտով կամ կամայց երթալ :

Ըստ տեսակ մակրայ կոյ՝ որոնց գլխաւորները
ասոնք են՝

1) Տէգլիան Avverbj di luogo .

Dove, ove,	Ուր,	Ներէյէ, երէ .
Qui, quà,	Հոս,	Պոնիպա, բապա .
Costà, costì,	Հոս,	Պոնիպա, ալա .
Là, lì,	Հոն,	(Նիպա .
vi, quivi,}	Հոն,	(Բայա .
Sù, sopra,	Վեր,	Լօգարպա .
Lassù,	Հոն վերը,	
Giù,	Վար,	Ըշաղցա, ըրա .
Onde, donde,	Ուստի,	Ներիէն .
Quinci,	Ըսկից,	Պոնիպա .
Indi, quindi,	Ընկից,	(Նիպա .
Laggiù,	Հոն վարը,	Ըշաղցա, ըրա .
Innanzi,	Ըսկից ետե,	Պոնիպա ոտը .
Altronde,	Ուրիշ տեղէն,	Վայրը էերիէն .
Presso,	Սնտէն,	Լօգընիպա .
Di, da lontano,	Հեռուանց,	Ուղտգիպա :

2) Ժամանակական — Di tempo .

Quando,	Երբ,	Նէ՛ զաման .	
Allora,	Են ատենը,	( ) Ը զաման .	
Adesso, ora,	Հիմա,	Ե իմի .	
Oramai, } omai, }	Հիմաճուր,	Ե իմիճի .	
Oggi,	Եյսօր,	} Պի՛ն .	
Oggidi,	Եյսօրվան օրս,		
Oggigiórno, }			
Dománi,	Սաղը,	Եարեն .	
Posdománi,	Սաղը չէ միւս օր,	Եարեն Գեյել օղի ի՛ն .	
Jeri,	Երէկ,	Տէ՛ն .	
Jeri l' altro,	Երէկ չէ միւս օր,	Տէ՛ն Գեյել օղի ի՛ն .	
Tempo fa, } una volta, }	Ե ատոնցմէ,	Զօգրան .	
Poco fa,	Վիշմը առաջ,	Պի՛ր ալ է՛լ .	
Poco anzi, }			
Poco prima, }			
Per lo passáto, }	Յառաջ,	Իլէրիփէն .	
Più l' addietro, }			
Finalménte,	Սերջապէս,	Ին ամուսնապա :	

3) Որակական — Di qualità .

Bene,	Եղէկ,	Իյն .
Male,	Վէ՛շ,	Ֆի՛ն .
Volentiéri,	Կամաւ,	Իսփէ՛ր է՛լ .
Di buon grado, }		
Di buona vo-		
glia, }	Եկամայ,	Օգոռուա .
Mal volentiéri, }		
Di mal grado, }		
Di mala voglia, }		

Apposta,	}	Կամօք ,	Սանաւոր ,	Սնգարու .
A bello studio,				
A bella posta,				
Avvertitament-				
te,				
Accidental-	}	Ըստ պատահման ,	Բարդ իկէ .	
mén-				
te,				
A caso, a sorte,				
Presto ,		Հռտով ,	Հագու .	
Piano ,		Կամաց ,	Ետեւ .	

4) Վաւական — Di quantità .

Troppo ,	Հատ ,	Չօգ .
Tanto ,	Ենչափ ,	Օգտար .
Altrotanto ,	Ենչափ ,	Հէնէն գտար .
Più ,	Եւելի ,	Օգտե .
Al più ,	Եւ առաւելն ,	Ինչ չօգ .
Almeno , }	Գոնէ ,	Պարէ .
Almanco , }		
Abbastanza , }	Բաւական ,	Եւելելէ .
A sufficiénza , }		
Soverchiamén-	Ենչափ ,	Իջրաւ .
te ,		

5) Բաւական — Di número .

Primieramén-	Եւ առաջին ,	Եւ լինու .
te,		
Secondariamén-	Երկրորդ ,	Ինչն .
te ,		
Gradatamén-	Կարգաւ ,	Սլոյսա .
Sucessivamén-	Ետեւ ետեւ ,	Եւ ինչպէս ինչ .
te ,		
Vicendevol-	}	Փոփոխակի ,
mén-		
te,		
Scambievol-	}	Եւ օգէն ինչ .
mén-		
te,		
A vicenda ,		
Insieme ,	Սէկ տեղ ,	Պերադէր :

6) Արդարացում — Di affermazione .

Sì, così è,	Հա, այդպէս է,	Պէ՛լէ, պէ՛յլէ Գէր .
Certo, certamente,	Ը՛մարտապէս,	Կերէ՛ք .
Vero, veramente,		
Affè,	Ա՛րդարև,	Ասէ՛հ .
In fede mia,		
Per mia fe,	Ասոյդ ,	Իմաս Բամա՛ :
Appunto,		

7) Բացում — Di negazione .

No, non,	Չէ ,	Եթ .
Non già,	Ոչ երբեք ,	Հիշ ասու .
Giammai,		
non mica,		
Non mai,		

8) Հարցում — D' interrogazione .

Che ?	Ի՞նչ ,	Նէ՛ .
Come ?	Ի՞նչպէս ,	Եթա՛ր .
Perche ?	Ի՞նչու ,	Նէ՛ն .
Per qual cosa ?	Ի՞նչ բանի համար ,	Նէ՛ ինչ .
Forse ?	Ա՛րթէ ,	Ա՛նոյ .

138. Կան ուրիշ շատ տեսակ մակբայներ ալ, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ : Եւ ասոնցմէ ոմանք, ինչպէս տեսար վերը, կամ պարզ և կամ քաջաբանօրէն բաղադրած ածական անուններ են և ոմանք ալ հորոված ածական անուններ, ինչպէս՝

Vero, veramente, da vero, in vero, per verità.
Certo, certamente, di certo, a certo, per lo certo.

Եւ սովորական կանոն ածական անուն մը մակբայ ընելու համար աս է՝

Օ վերջացած ածական անուն մը մակրայ կըլլայ
 o ձայնաւորը amente ին փոխելով, այսպէս՝ vero —
 ver — amente, savio, savi — amente.

Ե կամ i վերջացած ածական մը կըլլայ մակրայ
 իրեն ճօթը միայն mente մասնիկը աւելցնելով այս-
 պէս՝ felice, felice — mente, pari, pari — mente,
 բայց թէ որ e ին առջև l կամ r գիր մը ըլլայ ան ատե-
 նը e ձայնաւորը կըկորսուի, այսպէս՝ civile, civil —
 mente, particolare, particolare — mente.

139. Սակրայներն ալ կրնան ունենալ ածական
 անուանց պէս Բաղդաբաթիան ու Վերաբաթիան: Բաղ-
 դատականները կըշինվին հասարակօրէն մակրային վրայ
 più կամ meno մասնիկը դնելով, ինչպէս՝ più dotta-
 mente, più sapientemente. Իսկ գերադրականը
 կըշինվի, գերադրական ածականին վրայ ըստ վերի գրած
 կանոնին amente մասնիկը աւելցնելով, այսպէս՝ sa-
 pientissim — amente, umilissim — amente.

Գ Լ Ո Ի Խ Ե Օ Թ Ն Ե Ր Ո Ր Դ

Շաղկապի վայ:

140. Շաղկապ (congiunzióne) կըսվի ան մասն
 բանի, որնոր երկու բառ կամ ամբողջ խօսք մէկգլմէկու
 հետ կըկապէ:

Շաղկապնալ մակրային պէս շատ տեսակ կըբաժ-
 նըվի, ինչպէս՝

1) Բաղկերիական — Copulativa.

E, ed,	Եւ, ու,	Սի հի հի,
Anche, anco,	} Եւ, ու,	Սի հի հի.
Ancóra, pure *),		
Sì (a me), sì (a te),	Թի (ինքն), Թի (հի),	Հի (պանա), հի (սանա):

*) Կան խոնի մը շաղկապիչ, որոնք օղորդաբար բառ-ին
 9*

7) Ամփոփութիւն — conclusiva .

Dunque, adun- } Ուրեմն, ուստի, Իհարէ, Էյյլէ Էսէ .
 que, quindi, }
 Ecco, Ըհա, Իշտէ :

8) Անհայտութիւն — Dichiarativa .

Cioè, }
 Vale a dire, } Ըստինքն, Եսնէ .
 Verbi grazia, }

9) Բացասական — negativa .

Nè, no, non, }
 Non già, } Ոչ, չէ, Եկէ Էօգ .
 Nemmeno, }
 Nemmanco, } Եւ ոչ, Եօգ ունէ :
 Neppure, }

Էլան ուրիշ շատ տեսակ շարկապներ ալ, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ո Ի Թ Ե Ր Ո Ր Դ

Անշարժութեան զգայ :

140. Անշարժութիւն (interjezióne) կըսվի ան մասն բանի, որնոր մարդուս սրտին կիրքը կըյայտնէ . ուստի այնչափ տեսակ միջարկութիւն կայ, որչափ տեսակ որ սրտի կիրք կայ, որոնց գլխաւորները ասոնք են՝

1) Ուրախութիւն — Di allegrezza .

Ah ! oh ! o ! }
 Allegría ! }
 Giúbbito ! } Ըհյ, Ըն .
 Viva ! } Ուրախ, Ըսիլ ու .
 evvíva, } Ըպրիս, Սիլ ու .

2) Երբեք — Di timóre .

Ah! ahi!	}	Աս, այ, Ահ, հայ,
Ohi! aime!		
Ohime!		

3) Արարայտ — Di maraviglia .

Oh! ahi!	Ո՛հ,	Հայ հայ .
Puhi! dehi!	Ո՛հ թէ,	Ալլա ալլա .
Capperi!	Բարէ,	Պա, եւ :

4) Բըժան — Di desiderio .

Ohi! dehi!	}	Երանի թէ,	Վեշէ .
Piacesse a Dio!		Երանի թէ,	Ալլա Վեշէ :
Dio voglia!			

5) Կչալ — Di chiamare .

Ehi! ola! ohi!	Ո՛հ,	Հոլա, պէ :
----------------	------	------------

6) Լռութեան — Di tacere .

Zi! Zitto!	Լռութեան,	Սա .
Piano! cheto!	Կամաց,	Եւ լռա :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Համայնությունների վրայ :

142. **Համայնություններ** (concordanza — sintassi) կրավել՝ ութը մասանց բանի մեկզմեկու հետ կապվելը :

143. Երեք եղանակաւ կրկապվին ասոնք, մէյմը անունը՝ անունի հետ, մէյմը անունը՝ բայի հետ, մէյմալ շարակարգութեան մէջ բայը, անունը, նախադրութիւնը, Լայլն՝ մէկը մէկալին հետ : Հոս նախ՝ խօսինք անուանց իւրաքանչիւր հոլովներուն վրայ, ու յետոյ՝ մէկիկ մէկիկ ամմէնուն վրայ ալ կրխօսինք :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը

Հոլովներուն գործածութեան վրայ :

1) Ուղղական հոլով :

144. Երբոր կուզենք մարդումը կամ բանի մը ոմ կամ ինչ ըլլալը իմանալ, կըհարցընենք աս մարդը ոմ է, ի՞նչ Կի, chi è? կամ աս բանը ինչ է, ի՞նչ Կի, che cosa è? որուն պատասխան կըտրվի աս մարդը Պետրոս է, կամ աս բանը խնձոր է, Լայլն :

Եւ հարցման պատասխանը ուղղական կըդրվի, որ անուն Բայի (nominativo agente — oggetto della proposizione) կրավել՝ ու հասարակօրէն բայէն յառաջ կըդրվի :

Լ'նուն բային պիտի համաձայնի իր բային հետ
Թուով ու դէմքով, ինչպէս՝

Iddio è lo scrutatore dei cuóri degli uómini,

Լստուած՝ մարդիկներուն սրտին քննիչն է .

Լըսոյ Խասուլարն գալլինն Լեֆլէշ Էպիֆանի Գիր :

Il sole misura il tempo col suo giro .

La lingua batte, dove il dente duóle .

145. Բնիք որ անուն բային հասարակօրէն բայէն
յառաջ կրդրվի, բայց՝ երբոր բայը հարցական է,
պարզ ժամանակներուն մէջ բայէն ետքը կրդրվի, իսկ
բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ՝ օժանդակ բային ու
ընդունելութեան մէջ կըմտնէ, ինչպէս՝

Dimmi qual dubbio avéte voi?

Բէ ինձի, Ինչ տարակոյս ունիք դուք .

Տէ պան, նէ շէյ Էպիֆանի Էպիֆանի :

Da chi ha ella sentito questo?

A che propósito ha egli detto questo?

146. Թէ որ բայը շատ եզակի անուններ ունի՝
յոգնակի կրդրվի, ինչպէս՝

Pietro e suo fratello António sono partiti .

Պետրոս ու իր եղբայրը Լ'նտովնը գացին .

Պէտրոս վէ Էպիֆանի Գարգաշը Լ'նտովնը Էպիֆանի :

Il tempo e la sperienza generano la prudénza .

L'amóre e la fortuna si cángiano come la luna .

147. Բիչ տեղ ալ եզակի կրդրվի, ինչպէս՝

*Corsevi caro marito, e corsevi le sorelle, i cari
parénti e gli amici .*

Հոն վաղեց սիրելի տղա ու հոն վաղեցին քոյրերը
ու սիրելի ազգականները և բարեկամները .

Օրայս գօշտոն՝ Էպիֆանի Էպիֆանի, օրայս գօշտոնար գող գող-
առջարը, Էպիֆանի Էպիֆանի վէ Էպիֆանի :

*Per ciascuno di questi si corrómpe le biáde, e fa
lor pérdere la virtù naturále .*

148. Թէ որ եզակի բառը յոգնակիի ուժ ունե-
նայ, ինչպէս՝ հաւաքական անունները *pópolo*, gente,
ogni, ևայլն, սովորաբար բայը եզակի կրդրվի, ինչպէս՝

Ogni simile ama il suo simile.

Ըմեն նման իր նմանը կրտրէ.

Հէր պէտքեր ինչպէ՛ք պէտքերին «կէր» :

Il pópolo per quéstá discordia, e tanti rumóri di guérra civile si era solleváto.

149. Քիչ տեղ հեղինակաց գրոց մէջ կը գտնուի,
որ յոգնակի ալ դրած է, ինչպէս՝

Potéte vedére, come il commune pópolo érano ignoránti del vero Iddio.

Կրնաք տեսնել, որ ինչպէս ռամիկ ժողովուրդը ճշմարիտ Ըստուծոյ անգէտ էր.

Կէօրէպէրինիչ, ի նախը պայտը ճէմատի կէրէ՛ք Ըւլան Լանրիպը բար:

Come ogni uómo desináto ébbero, tanti uómini e tanti fémmine concórsero nel castélllo, che appéna vi capéano.

150. Բայց աս սովորութիւնը պնշափ աղէկ չէ,
ուստի նորերը անոր տեղ կը գործածեն il più — la più parte — la maggior parte, և ասոնց նման ուրիշ նոյնանշան բառերը՝ ետեէն սեռական մը դնելով՝ ինչպէս՝

Il più կամ la più parte degli uómini secóndano anzi le loro passióni, che la ragióne.

Շատ մարդիկ աւելի իրենց կրիցը, քան թէ մտացը կը հետեւին.

Ինչանչորոշ չոյ՛ն ագլանգան ըստ, նի՛քսէրինի՛ն պարենա կէրէրէր:

151. Թիւ որ անուն բային անեղական է՝ բայը միշտ յոգնակի կը դրվի, ինչպէս՝

Le nozze dei furfánti dúrano poco.

Չարագործներուն հարսնիքը քիչ կը տևէ.

Ֆիւն իշէլէրին պիշի-նի-ալ պիշի:

Si féceró solénni eséguie.

152. Երբոր խօսքի մէջ զանազան դէմ անուն բայի ըլլայ, բայը ան դէմքը կը դրվի, որնոր աւելի մօտ

է, ինչպէս առջինը՝ երկրորդէն մօտ է, ու երկրորդը՝
երրորդէն, ինչպէս՝

Io e mio fratóllo siámo stati in chiésa.

Ես ու իմ եղբայրս ժամ գացինք :

Պէ՛ն լէ պէ՛նի գարառա՛յն ինչե՛նի կէ՛տի :

Voi e vostri compágni siéte diligénti.

153. Երբեմն անուն բային կամ բայը զօրու-
թեամբ կըդրվի, ինչպէս՝

La lode giòva al sávio, e nuóce al pazzo (la lode).

Գովեստը իմաստունին օգուտ կընէ, իսկ խենդին կըվը-
նասէ :

Սէրհ գլխէն ինչի էարար, պիշնիյի զարար լէրէր :
Egli cadde di timóre, ed io di riso (caddi).

2) Սխառն հոլով.

154. Սեռական հոլով կըդրվի հարցման պատաս-
խանը որո՞ն է, ի՞նչ պէր, *di chi è?* կամ ինչ բանին
է, ի՞նչ շէնի պէր, *di che? di che cosa?*

Ես սեռականը յառիպոյցից կըսվի, ու սովորաբար
յատկացեալէն ետքը կըդրվի, զոր օրինակ՝

Nettúno salvò Enea dalle mani di Achíle.

Պոսիդոն ազատեց զՆէաս Էքիլլէսին ձեռքէն.

Դէ՛նի Էքիլլէսին էքիլլէն Էքիլլէսը գործարար :

*Più vede un ócchio del padróné, che quattro dei
servitóri.*

La supérbia è figlia dell' ignoránza.

155. Յատկացուցիչը քիչ տեղ կրնայ յատկա-
ցեալէն առաջ դրվիլ, ինչպէս՝

*Egli ha di cittadíno vero, e non del prtncipe l' á-
nimo (փոխանակ l' ánimo di cittadíno vero).*

Էնիկայ ճշմարիտ քաղաքացւոյ, և ոչ իշխանի հոգի
ունի .

() Ինչ էլ-բնի իւրեւ շէնիւն, եօգ ի պէն էլ-բնի պէր :
*Hai di stéllé immortáli auréa coróná (փոխանակ au-
réa coróná di stéllé).*

156. Լըրբեմն ալ յատկացեալը զօրութեամբ կը-
դրվի, ինչպէս՝

D' invérno si vede profittare della sera (փոխանակ
nella stagione di).

Ձմեռը իրիկունները շատ կըգործըվի.

Գլըջն աֆշալուրը չֆ էլէնիւր:

Di venti anni era già valoroso (nel età di).

D' Aprile fioriscono gli álberi (nel mese di).

Լ. յսպէս կըսվի նաև un orológio d' oro; statua
di marmo (փոխանակ dalla matéria d' oro, di mar-
mo *), Լայլն:

157. Վիչ տեղ ալ յատկացուցիչը նախդիր չառ-
նուր, ինչպէս՝

Egli è a casa il médico (փոխանակ del médico).

Ընի բժշկին տունն է.

( ) Գեհիին էլէնիւր րիւր:

La Dio grazia (la grazia di Dio).

158. Սեռական հոլովը երբեմն ալ ուրիշ հո-
լովներուն ուժը ունի, ինչպէս՝

Erano uómini, e fémmine di gróssó ingégno, e
i più di tali servígi non usáti (փոխանակ a tali
servígj).

Սարդիկները ու կիները թանձրամիտ էին, ու շատերը
այնպիսի ծառայութեանց չէին վարժած.

Լ. քաջալը վէ գարըլար գարն գաֆալը ըբըլար, վէ չօղ-
• Լարը իըլլէլլէրէ ալլէյմալը:

Fece due galée sottíli armáre e messívi su di va-
lénti uómini (փոխանակ i valénti uómini,
րէն 175 Գ).

Di nóbili uómini fu abítato (փոխանակ da nóbili
uómini).

Tutti lavorávano d' egual forza (փոխանակ con e-
gual forza).

*) Ըստի շարիւրը ածական ալ լընէն, այսպէս՝ oroló-
gio auréo, státua marmórea.

Dimmi *di* che io t' ho offésso (*փոխանակ* in che).
Egli piagnéa e *di* grande pietà non pótea molto
fare (*փոխանակ* per grande).

Non parlármí *di* quel tiránno (*փոխանակ* su quel).

Եւակ աս օրինակներուն մէջն ալ կրնայ իմացվիլ
զօրութեամբ յատկացեալ մը ըստ կանոնին (Լէ- 155)
ինչպէս՝ առջինին մէջ allo stato *di*, Լայլն:

159. Սեռական հոլով կրդրվին նաև չափ ու ա-
նորոշ թիւ մը ցրցընող անուններուն առջևի գոյա-
կանը, ինչպէս՝

Ho vedúto una gran quantità *կամ* un número
eccéssivo *di* gente.

Հաս բաղմութիւն մը տեսայ.

Պէր չօ գալապալէօ Լեօրպէ-մ:

Un boccále *di* vino, che bevvi l' altra sera.

Ho compráto una dozzina *di* cucchiáj.

Եւսպէս կըսվի նաև una quantità *di* pécore,
un bráccio *di* panno, un' óncia *di* caffè.

160. Սեռական կրդրվին նաև շատ հեղ յատուկ
անունները, որոնք մեր մէջը բացայայտիչ *) կըսենք
զոր օրինակ՝

La città *di* Roma è molto antica.

Հռոմ քաղաքը շատ հին է.

Ի՞՞՞ չօ Էսկէ շէհր Կէր:

Il nome *di* Piétro è un nome onórato.

*) Բացայայտիչ (apposizione) կըսվի ան գոյական ա-
նունը, որնոր նախնիւնց գոյականի ինչն ինչ հարով
դրվելը ինքնացայտիչ, ու բացայայտիչը էր բացայ-
տեալին հետ ըստով, սէտի ու հոլովով ինքնա-
յայտի, ինչպէս՝ Ho letto il Floridánte, poema
di Bernárdo Tasso, padre di Torquáto; —
L' ignoránza, madre della superstizióne; —
La religióne, fíglia del Ciélo, única conso-
lazióne dei míseri mortáli.

3) Տրական հոլով.

161. Տրական հոլով կրդովի հարցման պատասխանը որոն, ի՞նչ, a chi? ի՞նչ բանին, ի՞նչ շէյի, a che? ինչպէս՝

Io ti prométto di pregáre Iddio per te.

Ես քեզի կրկոստանամ, որ քեզի համար Լստուծոյ կաղօթեմ.

Պէ՛ն սոնա «հօլ լէրէրէի, ի՛նչ «հնին ինն Լլսահա արեւն էրէրէի:

Sii pronto ad udíre, e tardo al parláre.

162. Տրական հոլովը երբեմն սեռական հոլովի ուժ ունի, ինչպէս՝

Bacciò le mani *alla sua madre* (փոխանակ della sua madre).

Իր մօրը ձեռքը պագաւ.

Լնաւընն էլնի էօփի:

163. Լորբեմն ալ բացառականի, ինչպէս՝

Il ladro si conósce *alle sue ópere* (փոխանակ dalle sue ópere).

Պողը իր գործքերէն կը յայտնըվի.

Խըբըլ միւլնիպէն պէլլի օլը:

Fece pigliáre *a tre servidóri* (փոխանակ da tre servidóri).

164. Լորբեմն ալ գործիականի ու ուրիշ հոլովներուն ուժը ունի, որ մեր մէջը ածականովը կը մեկնըվի, գործիականի՝

Lo pregò *a mani giúnte* (փոխանակ con mani).

Ձեռնամած աղաչեց անոր.

Լըլ Գալուշուգ օնա Եալմարար:

Essere póvero ad arnése (փոխանակ in arnése).

Avvegnachè *a sua colpa* la navicélla sía fracas-sáta (փոխանակ per sua colpa).

Լսպէս կըսվի նաև մակաբոյրէն vestíre alla moda, all' inglése; una veste a fióri; giuocáre ai dar-di, alle carte, agli scacchi, և այլն:

4) Հայցական հոլով.

165. Հարցման պատասխանը զո՛վ, ի՞նչ, *chi?* կամ
 ի՞նչ բանը, ի՞նչ շէյի, *che? che cosa?* Հայցական է:
 Ըս հայցականը խնդիր սեռի (*accusativo paziente*)
 կըսվի, ինչպէս՝

Caino uccise Abéle *).

Կայեն մեռցուց Լքէլը.

Կայեն Լքէլն էօլքի-բրի-:

È più facile lodare la povertà, che sopportarla.

5) Բացատրական հոլով.

166. Հարցման պատասխանը որմէն, ի՞նչ, *da chi? da*
 ի՞նչ բանէն, ի՞նչ շէյի, *da che cosa?* կամ
 ինչչափ ժամանակէն ետեւ, ի՞նչ գաղափարն պէրի, *da*
quanto in qua? բացառական է, ինչպէս՝

Guàrdati da uómo giocatóre, e da lite col tuo
superiore.

Օգոյշ եղիր խաղացող մարդէն ու քու մեծիդ հետ
 կռիւ ընելէն.

Սա՛գըն օյուհնոն ապահարան լէ պէօյի-յի-նի գարշը գե-
 մարան:

L' álbero si conosce dal frutto.

Dall' anno passáto in qua sta ammaláto.

167. Կան քանի մը բայեր, որ փոխանակ տրա-
 կանի բացառական հոլով խնդիր կառնուն յատուկ ա-
 նունները ու դերանունները, և ասոնք ըստ մեծի մասին
 շարժումը ցրցընող բայերն են, ինչպէս՝

*) Հայտնի անուններուն մէջ պէտք է գտնանալ, որ
 ինքիւր սեռին բայէն իմ անուն բայէն տառը չե-
 րբմէ, ինչո՞ւ որ խօսքը իրաւիկն ու իրաւ չի հասկը-
 լէր, ինչպէս ըէ որ ըսելու ըլլած *Abéle uccise*
Caino ինչո՞ւնի որ Լքէլն զԿայեն ինչո՞ւնի
 ըլլայ, որ ստոր է:

Piétro va *dal médico*.

Պետրոս բժշկին կերթայ կոր.

Պետրոս հե՛տէ Լէրեյօր:

Oggi vengo *da voi a pranzo*.

168. Բացառական կըդրվի նաև հարցման պատասխանը ինչպիսի բան կամ ինչ բանի համար, ինչպէս՝

Un fazzolétto *da collo*.

Ս զի լաթ մը.

Պէ՛ր պողպ աղա:

Dátegli aqua *da lavar le mani*.

Եսպէս կըսվի նաև carta *da scrivere*, bicchiere *da vino*, ևայլն:

169. Բացառական հոլովը երբեմն մեր պարառականին կամ անորոշ ժամանակ ցրցընող հայցականին ուժը ունի, ինչպէս՝

Ho guadagnáto in quéstá compra *da mille fiórini* (փոխանակ mille fiórini incirca).

Ես առուստորին մէջ հազար ֆիօրինի չափ վաստրկեցայ.

Պա՛ս ալլ լէրէշ էլէնի պէ՛ն ֆիօրէն գապար գաղանարմ:

Mi ci sono trattenúto *da due mesi* (due mesi incirca).

170. Եղնպէս բացառական կըդրվի հարցման պատասխանը որ քաղքէն ես, ինչպէս՝

Raffaéllo *da Mantelípo*.

Ռափայէլ Սանտելուպացի.

Սանթելուփալլ Ռափայէլ:

San Francéscó *da Assisi*.

171. Բացառական հոլովը երբեմն յարմարութիւն, կամ կարևորութիւն կրցըցընէ, ինչպէս՝

Esséndo egli già d' età *da prete*.

Բահանայութեան հասակը հասած ըլլալով.

Փափաղլլ չաղլլաօ օլն էլէ:

Egli non è terréno *da viti* (accóncio alle viti).

Non era *da farne* tanto schiamazzo (non si dovéa).

6) Վարձիւման, ներգոյական. — Իշխան հարձ.

172. Հարցման պատասխանը որո՞ւն հետ, ի՞նչ էլէ,
con chi? Ի՞նչ բանով, նէ շէջ էլէ, con che cosa?
գործիական է, ինչպէս՝

Con Griselda lungamente, e consolato visse.

Վրիսելզայի հետ երկար ատեն ու մխիթարված ապ-
րեցաւ.

Արեւելքաւ էլ չո՞ք զաման լէ իօշն-լը-գ էլէ Եռչարը:

Il vero mérito va sempre congiunto coll' onestà,
e colla modéstia, come lo è il falso colla va-
nità, e coll' orgoglio.

173. Հարցման պատասխանը ո՞ւր է, ի՞նչ բանի
մէջ է, ներկայի տե՞ր, dove è? ներգոյական է, ինչպէս՝
Scrivi le offese nell' aréna, ed i benfizj nel marmo.
Նախատինքները աւազի վրայ, իսկ բարիքները մարմար
քարի վրայ գրէ.

Ալեւելքի լո՞ւ Եստի-նէ լէ Ելեւելքի ԴերԴեր Լաշ Ես-
տի-նէ Եսալ:

Allorchè un ciéco vuole guidar l' altro, cádono
entrámbi nella fossa.

174. Երբեմն ներգոյական ու տրական հոլովը մէ-
կը մէկալին տեղ կը գործածվին, ինչպէս՝

Egli va alla kամ in kամ nella cámara.

Ենիկայ խուցը կերթայ.

( ) օրայա իրիւր:

Egli va alla — in — nella chiésa.

175. Առջական հոլովը ուղղական անունը կանչե-
լով մը կրնանակէ, ու երբեմն օ մասնիկը ներգործու-
թեամբ չի գրվիր, ինչպէս՝

O Piétro kամ Piétro dammi da bere.

Ո՛վ Պետրոս — Պետրոս խմելիք մը տուր ինձի.

Եւ Պետրոս — Պետրոս էլե՞՞հ տէր շէջ լէ՛ր պանս:

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

Ուրշէալ յօդէրոն գործածութեանը զայս :

176. Երեք կերպով իտալացւոց լեզուի մէջ մի և նոյն խօսքը կրնայ ըսվիլ, ինչպէս՝ *bere vino, bere il vino, bere del vino*: Ասոնց երեքնալ մէկ բան կը ցըցընեն, այսինքն՝ գինի խմել. բայց՝ իմաստից կողմանէ մէկզմէկէ շատ կը տարբերին, ինչու որ առջինը կը ցըցընէ պարզապէս գինի խրմել, առանց որոշելու որ գինին և որչափ գինի պիտի խրմէ: Երկրորդն ալ նոյնպէս կը ցըցընէ գինի խրմել, բայց որոշելով թէ աս գինին և այսչափ գինի պիտի խրմէ (ԳԵ՝ 48): Իսկ երրորդը՝ առանց բացայայտ որոշելու կը ցըցընէ քիչմը գինի խմել: Ասոնց գործածութիւնը աղէկ հասկընալու համար պէտք է հոս դրած կանոնները լաւ միտք առնուլ:

Ճ. Երբոր գոյական անուն մը խօսքի մէջ մինակ կը բանի առանց բոլոր իր տակը եղած տեսակները ցըցընելու ու առանց անոնցմէ մասնաւոր տեսակ մը որոշելու, ան ատենը պէտք է յօդ դնել, այսպէս՝ *Egli vive di erbe* *).

Ընկիպ խոտով կապրի.

( ) օ՛ր է՛ն էաշար:

Le scienze richédono stúdio ed ingégno.

Ho compráto manzi, vitélli, pécore e capre.

Ք. Երբոր գոյական անուն մը խօսքի մէջ ընդհանրապէս կը ցըցընէ բոլոր իր տակը եղած տեսակները և

*) Առածնէրոն ու Բարոյական խօսէրոն ՌԶ անուն Բային ու խնդիրը առանց յօդի իւրրգլին անունն նշանաւութեան ընդհանրութեանը ցըցընելու համար, ինչպէս՝ *Appetito non vuol salsa — amore non ha sapiénza, ed ira non ha conséglio.*

կամ կորուչէ անոնցմէ մասնաւոր տեսակ մը, ան ատենը միշտ յօդ կըդրվի, զորօրինակ՝

L' uómo è un' animále ragionévole.

Սարգը բանական կենդանի մը է .

Ինչպէս որ ֆիբուսէլէն հայտնի Գրք :

L' uómo, che ti ha ingannáto.

Il morto non sente più niénte.

La sorélla del vostro padróné è morta .

Գ. Երբոր ընդհանուր անուան մը տակը եղած տեսակներէն մէկը կամ շատը մէկ տեղ կուզենք ցրցընել, եզակիին մէջ պէտք է գործածել կամ անորոշ յօդերը (ԳԼ՝ 58) և կամ որոշեալ յօդերուն սեռականը (ԳԼ՝ 48) : Իսկ յօգնակիին մէջ միշտ որոշեալ յօդերուն սեռականը *dei, delle, degli* *) կըգործածվի, որոնք ան ատենը յատկացուցչի զօրութիւնը կըկորսնցնեն ու իբրև ուղղական հօլով մասնական *alcúno, alquánto* անուններուն ուժը կըստանան, ինչպէս՝

Vorréi avér un libro da léggere .

Կուզէի կարդալու գիրք մը ունենալ .

Իսպանիայի ի պէտք օգույսաճագ ինչպէ՞ս օլլուան :

Ho compráto del caffè (փոխանակ alquánto caffè) .

Vorréi avér dei libri da léggere (փոխանակ alcúni libri .

177. Երբեմն ալ աս իբրև ուղղական համարված սեռականներուն վրայ հօլովանշան նախդիրը կըդրվի, զորօրինակ՝

Crede parlár a degli sciócchi (փոխանակ ad alcúni sciócchi) :

Կըկարծէ որ խենդերուն կըխօսի .

Սանքը ի պէտք իշխելէ «էյլէյ» :

Comprár con del danáro (փոխանակ con un poco di danáro) .

---

*) Ո՞րքան աս յօդերուն պէշ հոլովանշան նախդիրներն

Գ Լ ՈՒԽ Գ.

Լճախան անուան գոյախանի հետ համայնախաղէան ջլայ :

178. Ինչպէս առջի մասին մէջ (Լէ- 65) ըսինք ածականը՝ Թէ յառաջ ու Թէ ետքը դրվի՝ իր գոյականնին հետ սեռիւ, Թուով ու հոլովով կը համաձայնի*) ու նախդիրը միշտ առաջ դրվողին վրայ կը դրվի, ինչպէս՝
Dai buóni esémpj impáranò i giòvani divénir buóni.

Տղաքը աղէկ օրինակներէն՝ աղէկ ըլլալ կը սորովին .

Չօճո՛գլար էյէ Եղբէ՛լէրդէն էյէ օ՛լմանն Կէրսինի
 ալլըլար :

Una persóna *di rango distínto* è giúnta qui da Nápoli.

179. Թէ որ ածականը երկու կամ շատ գոյական ունենայ՝ յոքնակի կը դրվի, ինչպէս՝

Il padre ed il figlio *conténti*, grandíssima festa féccero.

ալ իրագրծածէն, ինչպէս՝ In verità che si sèntono *di belle cose*, Լայլն :

*) Ի Բայ աստիճան է աս խանսէն mezzo ածախան աշուհը, որ Երբոր metà Բասին Զշահախաղէանք էր իգախան գոյախանէն Ետքը իրարմէ՝ անգործի իմնայ, այսպէս՝ un ora e mezzo — due libre e mezzo. Երբոր չեհամայնիք սեռի- per tutto ածախանը, այլ Երբն իսկեայ իմարի, այսպէս՝ Sono stato *per tutto* Roma — Ho guardáto *per tutto* la strada. Եհամայն իմնան Զան վերադրի իգախան անուան, Երբոր արախան անանիւրուն ջլայ իննան, ինչպէս՝ Gli priégghi non giovárono alcúna cosa, perché quella béstia (Tófano), era pur dispósto a volére.

Հայրը ու տղան ուրախացած, մեծ խնդութեան տօն կատարեցին .

Պապար լէ օլտւ շալ օլտւ լօգ զինէլ էլիլէր :

Demóstene e Ciceróne fúrono *insígni* oratóri.

180. Թէ որ գոյականներէն մէկը եզակի ու մէկալը յոգնակի ըլլայ, ածականը երբեմն եզակիին և երբեմն յոգնակիին հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

Esséndosi Dioneo con gli altri giováni messo a giuocáre a távola .

Դիոն ուրիշ երիտասարդներուն հետ նստած ըլլալով խաղալու սեղանի վրայ .

Դիոն սայրը րիւն գանլլար էլ սոփրա խոփեալէ օյնա-
հայա օլտւրիւ լօգ էլէ :

Il re co' suoi compágni *rimontáti* a caválli, al reále ostiére se ne tornárono .

181. Թէ որ գոյականներէն մէկը արական ըլլայ ու մէկալը իգական, ածականը սովորաբար արականին հետ կը համաձայնի, թէև իգականը աւելի մօտ ըլլայ, զորօրինակ՝

L' uómo e la donna sono *soggetti* alle stesse *passióni* .

Եւրը ու կինը մի և նոյն կրից ենթակայ են .

Լշրէ լէ րիւնէրէ ղիւ Լիւրէն նիֆի Դալիւլա օլտւ լօգ
րոտլար :

Gli álberi e le viti fúrono *distrútti* dalla tem-
pésta .

182. Թէ որ աս պլասեռ գոյականներէն մէկը շատ ըլլայ, ան ատենը ածականը բազմաւոր գոյականի հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

Il padre, la zia e le cugine sono *partíte* .

Հայրը, մօրաքոյրը ու հօրեղբօր աղջիկները գացին .

Պապար, Լիւլէրի լէ ամաճաւորն գրալար Լիլիլէր :

Le sorélle, il padre ed i fratélli sono *andáti* a passeggiáre .

183. Թէ որ նոյնասեռ ու նոյնաթիւ գոյականները շատ ըլլան, նախգիրը առջինին վրայ կը դրվի, մա-

նաւանդ՝ թէ որ ածականը ուրիշ գոյականներուն ալ
յարմարի, և նախդիրը կրկնելու ատենը, պէտք է ա-
ծականն ալ ամմենուն վրայ կրկնել, ինչպէս՝

La vostra saviézza e prudénza supérano ogni cosa
կամ

La vostra saviézza e la vostra prudénza, Լայլն :
Քու խելացիութիւնդ ու խոհեմութիւնդ ամմեն բանը
կըզերազանցէ .

Անձին ինքն լէ ազլն հէր շէյաէն իսպիտէն պիւր :
Andò vagándo per la verde pianúra, e collína
կամ

Andò vagándo per la verde pianúra, e per la ver-
de collína.

Եւ աս վերջինը աւելի աղէկ ա գործածական է :

184. Երբեմն ալ գոյականը զօրութեամբ կըգրվի
ու գոյականին նախդիրը ածականը կառնու, ինչպէս՝

Gl' infelici trovano consolazione nella speranza
(փոխանակ gli infelici uómini).

Ողորմելի մարդիկները իրենց մխթարութիւնը համբե-
րութեան մէջ կըգտնեն :

Անձիւ չէլէր Լէսիւլայը առաջ ելնէպէ պոլուրլար :
Di estate i giorni sono lunghi, e d' invérno corti
(giorni).

185. Երբեմն ալ ածականը իբրեւ գոյական անուն
կըվարվի, ինչպէս՝

Il verde nasce da una composizione del giallo e
del turchino.

Կանանչ՝ դեղին ու կապոյտ գունոյ բաղադրութենէն
կելլէ .

Եւ լէլ՝ առաջ լէ խմբէն պիւր շէյաէն :

Գ Լ ՈՒՍ Գ.

Ղրախան, Բաղդադախան — գերագրախան ածականներուն լրաց:

186. Ղրականները պարզ ածական են (տե՛ս 67) ու երբոր կուզենք երկու նոյն աստիճանի բան մէկզմէ կու հետ բաղդատել աս բառերը կրգործածվին՝ così (si) — come; իսկ così — che; tanto — quanto, իսկ tanto — che; altrettanto — quanto իսկ che; և al pari di ..; ինչպէս՝

Una tela sì bianca *come* la neve.

Ձիւնի պէս ճերմակ կտաւ մը.

Ղար կեռի պէս ղեր ղեր ղեր.

Questo panno è *tanto* caro *quanto* l' altro.

E furbo *al pari* di lei.

Egli è *altrettanto* diligente, *che* իսկ *quanto* suo fratello è trascurato.

187. Լըբեմն աւ բաղդատական մասնիկներուն առջինը զօրութեամբ կը դրվի, ինչպէս՝

Un' arancio dolce, *come* zucchero (տե՛ս. si dolce).

Շաքարի պէս անուշ թուրինջ մը.

Շէտի կեռի պէս լաւիւք փոխադառն:

Abilità ne ho *quant'* un altro.

Tu sei uómo *come* me *).

188. Բաղդատականները սովորաբար դրականներուն վրայ più ու meno մակբայները դրվելով՝ կը-

*) Լ. Բաղդադախան Բանդուխան Երեմիայի նոյն հոգով ղերորը լրան ինչպէս որ վերը տեսար՝ Բայց լե որ Երկրորդ Բաղդադախան Բանդ գերանուան է նե՛ր ան ասիներ լե համայայնի որ ուղղախանի տեղ հայցա- իան իւրիւր. ուստի լրանիւր tu sei uómo come io; այլ come me.

չին՝վին (ԳԼ՝ 68) ու կամ սեռական հոլով խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Il zio è più ricco *del nipote*.

Հօրեղբայրը եղբորորդիէն աւելի հարուստ է.

Լ՛մռճաւ է եղբէնիս գէտի գէտին ԳԼ՝ 69 :

La figlia è meno astuta *della madre*.

189. Եւ կամ հայցական հոլով *che* շաղկապով, ինչպէս՝

Il sole è più grande, *che la luna*.

Լ՛րեւը լուսինէն մեծ է.

Կէտե՛լ ապրան պէտքիս ԳԼ՝ 69 :

Il panno verde mi piace meno, *che 'l turchino*.

190. Թէ որ բաղդատականին ետեւէն եկածը դերանուն մը ըլլայ, *che* շաղկապին տեղ միշտ սեռական խնդիր կառնու, ինչպէս՝

António è più sano *di me* (չէ *che* io).

Լ՛նտոնը ինձմէ աւելի ողջ է.

Լ՛նորսն պէտքէն գէտի սողորսը :

Piétro è meno prudente *di voi* (չէ *che* voi).

191. Երբեմն ալ խօսքին աւելի պայծառութիւն տալու համար մինակ *che* ին տեղ *di* quello *che* կը դրվի, զորօրինակ՝

Mi ha dato più *di quello che* io voléva (փոխ. più *che* io voléva).

Ուզածէս աւելի տուաւ.

Խաբէտեցիմբէն գէտի վերտի :

Ho trovato meno *di quello che* io aspettáva (փոխ. meno *che* io aspettáva).

192. Բաղդատականները կը շինվին նաև *assai*, *molto*, *bene*, *di gran lunga* մակբայներով, ինչպէս՝

Vie più contento. Եւս գոհ. Զօգ խօշտալ :

È *assai* կամ *molto* più póvero di te.

E di gran lunga maggiore.

193. Գերադրականը՝ բաղդատականին վրայ յօդ մը դնելով կը շինվի (ԳԼ՝ 69) ու իր խնդիրը կամ սեռա-

կան հոյով կառնու և կամ հայցական tra — fra նախադրութիւններով, ինչպէս՝

Londra è la più grande di tutte le città d' Európa.

Լոնտրա Լաբողայի մէջ ամեն քաղաքներէն մեծ է.

Լոնտրա Լաբողանէ հէր շէհրէրէնէն պէտէր պէր :

Questi è il più avventuróso fra — tra tutti gli uómini.

194. Թիէ որ գերադրականէն ետե յարաբերական դերանուն մը գայ՝ բայը ստորադասական եղանակ կը դրվի, ինչպէս՝

La più bella cosa, che si possa vedére.

Շատ աղվոր տեսնովելու բան մը.

2-րդ կէտէ Լիթիւնէճէր շէյ :

L' avventúra la più strana, ch' io abbia mai inteso.

195. Գերադրականը կը շինվի նաև կամ դրականին վրայ molto, assai, bene, oltremodo, fuor di misúra, singolarmente, tra, stra ու arcı բառերը աւելցնելով, կամ իրմէ ետքը issimo մասնիկ մը կ'աջընելով (թիւ 69), բայց սա կերպ գերադրականները (որ Բացարձակ գերադրական կը կոչվին) խնդիր չեն առնուր, վասն զի երկու բանը մէկգլմէկու հետ չեն բաղդատեր, հապա բանի մը վերջին աստիճանի աղէկ կամ գէշ ըլլալը կը ցրցընեն, ինչպէս՝

La strada è molto cattiva — assai cattiva — cattivissima.

Շամբան շատ քէշ է. Լիշ չօգ Ժիֆիէ պէր :

Egli è fíero oltre modo.

Un uómo singolarmente dotto.

Tra — strabello, arcıbellissimo.

196. Լորբեմն գերադրական կը լայ դրականը կը րկնելով, ինչպէս՝

Un ragazzo piccolo piccolo (փոխ. piccolissimo).

Պզտըտիկ տղայ մը. Վիշիճիէր չօճօգ.

Era freddo freddo (փոխ. freddissimo).

Գ Լ ՈՒԽԵ.

Թուական անուններուն վրայ:

197. Թուական անուններուն քանի տեսակ ըլլալը վերը (Ը- 80) գրեցինք: Բացարձակ Թուականները բաց 'ի uno էն ամեն ալ անփոփոխ են ու առջևն յոգնակի անուն մը կուգեն, ինչպէս՝

Un padre di cinque figli.

Հայր մը որ հինգ տղայ ունի.

Պէշ էլլաւ ահիւրդդդդդ:

Améndice li fece pigliare a tre servitóri.

198. Թէ որ բացարձակ uno ուլ բաղադրած Թուականներէն ետե գոյական մը գայ՝ Թուով չի համաձայնիր, ինչպէս՝

Egli ebbe vent' uno cavállo.

Քսանը մէկ հատ ձի ունեցաւ.

Եւրի ուր Լանէ տէր լաւ բոլ:

Mi son morte trent' una pécora.

199. Թէ որ գոյականը առաջ դրվի (որ աւելի աղէկն է) ան ատենը կը համաձայնի, ինչպէս՝

Pisóne visse anni trent' uno.

Պիզոն երեսունմէկ տարի ապրեցաւ.

Պիզոն օրուս ուր Եւր Եւրոպա:

Dacchè egli è partito sono giorni cinquant' uno.

200. Երբեք ալ, երբեք ալ, չորս ալ կային իտալերէն կըսվի tutti e due, tutti e tre, tutti e quattro փոխանակ tutti due, tutti tre որ պնդէս ալ ուղիղ է: Եւսոնք ածական են, և Թէ որ իրենցմէ ետքը գոյական ունենան՝ նախդիրը երկուքին մէջ կըմանէ (տէ՛ս 58 Գ. Ժան) այսպէս՝ tutti e due i fratelli — tutte e due le sorélle.

201. Թուական անունները, ինչպէս նաև մասնականները սեռական հոլով խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Uno di noi fu mandato a Parigi.

Մեզմէ մէկը փարիզ խաւորվեցաւ.

Պիլլէնդ Գլիքսի փարիզէ Եօլլանդը:

Alcuni di loro furono strangolati.

Լաանյին Գլիքսի Ժախը, օրերը ա Գալլիէրը համբէլա-
համար:

202. Հարցման պատասխանը ժամը քանի՞ է, ա-
հա՞ն Գալլ Գլիքսի, che ora è? che ora fa? ուղղական է.
ու ora բառը կամ ներգործութեամբ կըդրվի առանց
յօդի, ինչպէս՝

Sono due ore. Ժամը երկուք է. ահա՞ն ի՞նչ Գլիքսի:

Sono tre ore. Ժամը երեք է. ահա՞ն ի՛նչ Գլիքսի:

203. Լա կամ զօրութեամբ՝ որ ան ասանը իրեն
յօդը թուականին վրայ կըդրվի, ինչպէս՝

Sono le due, sono le quattro.

Sono le tre, sono le sei.

Լա ապա հարցմանս սովորական պատասխանները
ասանք են՝

È mezzo giorno.

E un quarto dopo mez-
zodi.

E mezz' ora.

Sono tre quarti dopo
mezzodi.

E un' ora.

E un' ora e un quarto.

E un' ora e mezzo.

E un' ora e tre quarti.

Sono le due — le tre —
le sei.

Sono le otto passate.

Կէսօր է, Եօլլէն Գլիքսի.

Կէսօրը քառորդ անցած է,
ծն ի՞նչ լէյրէ՛ր Կէսի՛շ.

Ժամը կէս է, Եալլի՛ր Գլիքսի.

Մէկին քառորդ կայ, Գլիքսի
լէյրէ՛ր ժալլ.

Մէկ է, Գլիքսի Գլիքսի.

Մէկը քառորդ անցած է,
Գլիքսի լէյրէ՛ր Կէսի՛շ.

Մէկու կէս է, Գլիքսի Գալլ-Գլիքսի
Գլիքսի.

Լըկուքին քառորդ կայ, ի՛նչ լէյրէ՛ր
լէյրէ՛ր ժալլ.

Լըկուքն, երեքն, վեցն, է,
Կէսի՛ր, Ելլ Գլիքսի, Գլիքսի Գլիքսի.

Ութը անցած է, Մէկի՛ն Կէս-
ի՛շ Գլիքսի:

204. Հարցման պատասխանը ժամը քանի՞ին, «ա-
հա՛ն Գալլո», a che ora? quando? տրական հոլով կը-
դրովի ու յօդը զօրութեամբ իմացեալ ora — ore բառին
հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

A mezzodì — all' una	կէսօրը, եօյլն. մէկին,
իսկ al tocco.	դէրփէ.
— alle due — alle tre —	կէրկուքին, երեքէ, Լայլն.
alle quattro.	
— alle cinque — alle sei	հինգին, յէշփէ, Լայլն.
— alle sette.	
— alle otto — alle nove	Ութին, տե՛րիփէ, Լայլն.
— alle dieci.	
— alle undici — a mez- za notte.	Տասնը մէկին, օնդէրփէ, Լ.

Alle undici e tre quarti. 12 ին քառորդ մնացած, 12
նէ շէյրէ՛ Գալլաբոգ.

Verso le quattro e mezzo. Դէպ ՚ի 4 ու կէսին, 4 պո-
լոսալ Գալլաբո.

Dopo le cinque e un quarto. 5ը քառորդ անցած, 5ն շէյ-
րէ՛ ինչէրէ՛:

205. Հարցման պատասխանը ամսոյն քանի՞ին,
այլն Գալլաբո, ai quanti del mese? Թէ որ ամսոյն
առջի կամ վերջի օրն է՝ il primo ու l' ultimo, իսկ
թէ որ ուրիշ օրն է բացարձակ թուականները il due,
il tre Լայլն կը գործածվին, միշտ զօրութեամբ di, օր,
իւն, բառը իմանալով, այսպէս՝ il dì due di Gennajo Լ:
1՝ մսոյն թուականը տրական և կամ ուղղական հոլով
կրնայ դրվել il, կամ հին աստե՛ն գործածված li յօդով,
ինչպէս՝

Vienna il primo — l' ul- timo di Marzo.	Վ Եննա ՚ի 1.—՚ի 31. Սնր- տի. Պէշփէ Սնրաբն 1.—31. իւնի:
--	--

Parigi il dì — addì 12.	Փարէզ Ը ուլիս 12. 1814.
Luglio 1814.	Փարէզի Ը ուլ 12. 1814.
Costantinópoli ai 15. di	Կոստանդնուպօլիս Փետր.
Febbrajo 1831.	15. 1831. Լայլն:

Գ Լ ՈՒԽ Օ.

Լժախան անուններուն խնդրառաւելանը լըայ :

Լժական անունները գոյականներուն հետ թուով, սեռիւ ու հոլովով համաձայնելէն 'իզատ' զանազան հոլով զերենք խնդիր ալ կառնուն :

209. Լաւաւելին կամ պաւաւելին, գէպաւելին կամ րգէպաւելին ցրցընող ածականները սեռական հոլով խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Era un' uómo ricco di beni di fortuna .

Հարուստ մարդ մը էր . Պէր վէնիլն իշէ իրի :

Privo di ragione . Prático delle cose antiche .

Incapace d' un azione cattiva .

210. Հարաբէրաւելին կամ րաւելին ցրցընող ածականները տրական կառնուն, ինչպէս՝

Un' uómo inclinato alla concórdia .

Խաղաղասէր մարդ մը . Ուշիւնլուա Ֆէյելէ պէր իշէ :
Débito allo stúdio .

211. Բաժանում ու ապահովելին ցրցընող ածականները երբեմն բացառական և երբեմն սեռական կառնուն, ինչպէս՝

Ésule dalla pátria . Հայրենիքէն պսորված .

Սլաւանընպան սիւրիլին :

Aliéno dallo — dello stúdio . Scévro da ogni passione .

212. Հարանաւելին, վարձաւելին, բարաւելին, չարաւելին և բնաւելին ցրցընող ածականները in կամ per նախադրութեամբ խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Esser assíduo in alcun lavóro .

Հարունակ գործքի մը վըպս ըլլալ .

Պէր խաւահալ իւլերիլէ րայըմ օլմագ :

Un' uómo chiáro per nobilità famoso per le sue imprése .

Preggiabile per la sua magnanimità e per il suo ingegno.

Egli domiciglia in Venézia.

Կըգտնըվին ասոնց նման շատ ածականներ, որոնք կերպ կերպ հոլով խնդիր կառնուն, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվել:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի.

Գերանուններու վրայ:

213. *Չորս են դերանունները (ՏՆ՝ 81) էական, ստացական, ցուցական, յարաբերական: Եսոնց կարգը կըմըտնեն նաև մասնական անունները (88):*

1) Լայան գերանուններ.

214. Լայան բացարձակ գերանունները (85) բայէն թէ յառաջ ու թէ ետքը դրվին, չեն փոխվիր, ինչպէս՝
Se questi pomi a te piacciono kամ piacciono a te
io ve li donerò.

Թէ որ աս պտուղները կուզես նէ քեզի տամ.

Լյէր պո՝ ձեյվէլէրպէն հալ էպէրսէն սանա վէրէյէմ:

215. Լայան յարակից գերանունները (48) *mi, ti, si, ci, ne, vi, gli, le, il, lo, la* սովորաբար բայէն յառաջ կըդրվին ^{*)}, ինչպէս՝

Io non gli dissi nulla. Եսոր բան մը չըսի.

(Դո՞ւ պէր չէյ Գէմէպէմ:

^{*)} Ընենք սովորաբար, ինչու որ հրամայական (է՛ բաց առեալ էզանի ու յոգնալի երբորդ գէմը ու բացասականը) աներեւոյթ, գերբայ ու ընդհանրական լեւան ձիւ բայէն ետքը կըդրվին:

Lo pregai che *mi* dicesse di lui.

Ella *mi* ha chiamáta *).

Ordinò *loro* di venir quà (loro գերանունը իշխանի և արքայի) :

216. *Ես գերանունները թէ որ բայէն ետքը դրվին՝ իրեն հետ կրմիանան, այսպէս՝*

Credimi fermo che il fatto così è.

Հաւատի ինձի որ ատ այսպէս է.

Եկեղէս իման պոնտ ի մարտահալն պէտքէ արի :

Sono stato colpevole avévi vedúto.

Dandogli *kyam* datogli un colpo mortále si ritirò.

Io mi sono *kyam* sonomi impadronito di questo paese.

217. Իսկ բայերուն միավանկ ու շեշտած դէմերուն վրայ՝ աս գերանուններուն բաղաձայն գիրն ալ կըկըրկներվի, այսպէս՝

Dirovvi a suo tempo. *Ետենը կուգայնէ քեզի կըսեմ.*

Ս ԳԼԵ Ի Երկնիս աստ արի :

Dacci un poco da bere. *Ritirossi* di là.

218. Թէ որ հարկը լայ il, lo, la, li, le ու ne գերանունները, յարակից mi, ti, ci, vi, si գերանուններու հետ բանեցընել, ան ատենը թէ որ ասոնք մեկալներէն յառաջ դրվին նէ i գիրը e ին կըփոխեն, ինչպէս՝

A me dee piacere *rendervelo* (փոխ. di *renderlovi*).

Հաճելի է ինձի ատ բանը քեզի տալ.

Հօշոմա ինչի շունտ աստ մէրմէ :

Pensa di *osservármelo* (osservarlomi).

Se vi piacciono, io *ve* le *kyam* le vi donerò.

Ve ne sono obbligato.

219. Gli գերանունն ալ աս il, lo, la ևայն, գերանուններուն հետ կընայ միանալ, մէջ տեղ e գիրմը

*) Եթէ ներգործական բայերուն ընդունելութեանը իր հայցական ինքրոյն հետ սեռի ու լեզուի ինչ համայնի (տես 276) :

եւեթընելով, որ ան ատենը թէ արականի ու թէ իգականի ուժ կունենայ, ինչպէս՝

Non posso dirglielo (փոխանակ gli — lo).

Զեմ կրնար ասի ըսել անոր . Հա՛նու օնո Կէյէճէ :

Glieli ho dati stamattina (փոխանակ le — li).

220. Lo դերանուան տեղ շատ հեղ il դերանունը, կըգործածվի բաղաձայն գրով սկսած բայերուն առջևը, ինչպէս՝

Assai volte in vano il chiamò.

Հատ հեղ պարապ տեղ կանչեց անի .

Զօգ Կէֆա Նաֆիլէ Էէրէ չաղըրպը օնո :

S' io il desiderassi etc.

221. Թէ որ աս il դերանունը իրմէ առաջ յարակից mi, ti, Լայլն դերանուններուն մէկը ունենայ il ին վրայ ապաթարց կըգրվի, ինչպէս՝

Ve 'l dico, che è cosa impossibile (փոխ. vi il dico).

Չեղի կըսեմ որ աս բանը անկարելի է .

Այլ Կէյօրոմ չէ Գաուլլէիլ շէյ Կէր :

Egli ce 'l diéde.

222. Թէ որ il էն առաջ non մակբայը ըլլայ, վերջի n գիրը կըկորսնցընէ, ինչպէս՝

Più no 'l կամ nol fece (փոխանակ non il).

Ալ չըրաւ անի . Արլլէ Էլլէֆի օնո :

Più no 'l կամ nol riconóbbe.

123. Աս ci, vi, ne դերանունները շատ անգամ տեղական մակբայներու տեղ կըբանին, որոնց ամբողջը պիտոր ըլլայ quici, quivi . ci կընշանակէ հոս, vi, հն, բայց շատ հեղ ալ մէկը մէկալին տեղ կըբանին, ինչպէս՝

Siéte stato altre volte in questo palazzo ? no, non ci sono stato mai.

Ուրիշ անգամ աս պալատը եկա՞ր . չէ, հոս ոչ երբէք եկած եմ .

Գայրը Կէֆա Կոմ ապրայա իւլլիշիլին . խայրը ապա Կոմայա իւլլիշիլին :

Sono stato a Parigi e vi posso ritornare.

Bisogna che io stesso ci vada (*փոխանակ vi*).

Il giardino è sempre aperto, e perciò v'entrano i porci (*փոխանակ ci*).

Լսապէս կըսվի նաև երբեք, երբեք, երբեք, որոնց տակը զօրութեամբ կիմացվի երբեք երբեք երբեք :
mándi tu, Լայլն :

224. Ne բաց 'ի սովորական նշանակութենէ հեղ, զհեղ, կընշանակէ նաև անփոփոխ մնալով ասոր, ասոր, ասի, ասորի և գրեթէ ըստ տեղւոյն մեք ամեն հոլովներուն ուժը կընայ ունենալ, ինչպէս՝

Io non potrò darvene (*փոխանակ darvi di questo*).

Լսկէ չեմ կրնար տալ ձեզի. Պոռնիստի սիւն վերեւի :

Ve ne sono obligato.

225. փոխանակ ըսելու con me, con te, con se կըսվի meco, teco, seco, ու բանաստեղծութեան մէջ nosco, vosco, ինչպէս՝

Dite gli, che meco se ne venga.

Բայց որ ինձի հետ գայ. Տեղի թիւն ինչի :

Ruppi secolui ogni corrispondenza.

Euripide v' è nosco.

226. Ինչպէս գերանունը esso երբեք էական գերանուններուն հայցականին հետ մէկտեղ՝ ինքը անփոփոխ մնալով կըբանի, ինչպէս՝

Ella se n' è andata con esso lui.

Egli è appunto da esso lui.

È sortito di casa con esso loro.

227. Եւ ինչպէս ալ աս egli, gli, ei, e', ella, la, lo, si, Լայլն գերանունները խօսքի մէջ զարդի համար կըգործածվին, ինչպէս՝

Egli è vero — gli è vero. ei pióve.

Չմարտիս է. Կիւնիս Կիւն, Լայլն :

Ella kամ la è pur cosa strana.

Il fatto si è — vero si è.

228. Իտալացիք քաղաքավարութեան համար հասարակ խօսակցութեան մէջ փոխանակ ըսելու դու, կըսեն

յորնակի *voi* դուք, որնոր ածականին կամ ընդունելութեան հետ սեռիւ՝ և ոչ թուով կը համաձայնի, ինչպէս՝

Voi (uómo) *siéte allégro* } *voi* (uómini) *siéte allégri*.
Voi (donna) *siéte allégra* } *voi* (donne) *siéte allégre*.

229. Երբոր մեծ մարդու մը հետ խօսելու ըլլան եզակի իգական *ella* *) դերանունը կը բանեցընեն միշտ զօրութեամբ դիմացինին պէրօնօրիա (signoría) իմանալով, ու ածականը կամ ընդունելութիւնն ալ պիտոր ըլլայ իգական, ինչպէս՝

Come sta *Ella*? (փոխ. *vostra signoría*. — *vossignoría*).

Dove sono i guanti *di Lei*? Andiamo, se *Le* piace. Non s'incómodi, *La* prégo. Questo dipénde da *Lei*.

2) Ստացական գերանուններ:

230. Ստացական գերանունները ածական են (պէ՛ս 86) ու իրենց գոյականին հետ ըստ կանոնի ածականաց թուով, սեռիւ ու հօլովով կը համաձայնին, ինչպէս՝

Per quanto tu hai caro il *mio* amóre.

Որչափ որ քաղցր է քեզի իմ սէրս.

Եւ գաբար ի սանտ սէլլէ-լէ-լէ պէ՛ս պէ՛ս մահապալէլէլէլ:
Letta la vostra lèttera entrò nelle suc cámarere.

231. Շատ անգամ գոյականին զօրութեամբ կը դրվի ու նախդիրը իրենք կառնուն, ինչպէս՝

Viéni e dománda il tuo (փոխ. *il tuo bene* — *avére*).
 Եկու՛ր, քուկինդ խնդրէ՛. Եկէ՛ւ «եմի» ինի խաբէ:

*) Հասով ու ուրիշ խաբէյ շատ խաբէր *Lei* հայցականը ուղղական *Ella* ին պէ՛ս ինքանեցընէն, այսպէ՛ս Come sta *Lei*? Come ha *Lei* dormíto? Բայց՝ յերախանական անունին նայելու ըլլանտ ասի սխալ է ու պիտոր ըլլայ *Ella*, ինչպէ՛ս ինչէն թիտան (տես երես 43 ք. ծան):

Il nemico fece ai *nostri* assai vergogna e danno
(*փոխ. ai nostri famigliari*).

232. *Suo ու di lui դերանուններուն գործածու-
թեանը վրայ պէտք է գիտնալ որ, suo ան ատենը կը-
գործածվի, երբոր իրեն գոյականը խօսողին հետ յա-
րաբերութիւն մը ունի, որ միշտ եզակի պէտք է ըլլալ.
իսկ di lui, di lei և loro ան ատենը կըգործածվի, եր-
բոր առջևի գոյական անունը խօսողին հետ ամենեկին
յարաբերութիւն չունի, ինչպէս՝*

Giuséppe ama *sua* sorélla, e i figli di lei *կամ* di
essa *).

(*Յովսէփ կըսիրէ իր քոյրը ու անոր տղաքները.*

(*Յոսէփ հէնրի Գրիգորիանը մէ օհան էլլարարներ
«իւր» :*

Il padre ama *i suoi* figli, e questi ámano *il loro*
padre.

233. *Ըս դերանունները յօդ չեն առնուր, թէ որ
առջևի գոյականնին ազգականի մը կամ արժանապատ-
վութեան անուն մըն է (դէս 86 Գ. Ժան), ինչպէս՝*

Tu rassomigli in tutto *a tuo* padre.

(*Դուն բոլորովին քու հօրդ կընմանիս.*

Սէն պէսպիսի-իւն պատանա պէնպէսնի :

Scrivo *a Sua* Maestà. Gl' *interéssi di Sua* Altézza.

234. *Նշնպէս յօդ չեն առնուր, երբոր կըհարցը-
վի աս բանը որո՞ն է, ինչպէս՝*

Di chi è questo libro? È mio, è tuo և ոչ il mio,
il tuo.

3) (Նույնիան դերանուններ :

235. (Նույնական դերանունները՝ բաց 'ի costui,
colui և իրենց իգականներէն՝ ածական են ու իրենց

*) Թէ որ լսէ՛ Giuséppe ama la sua sorélla e
i suoi figli Դոսը չէր հասկընէր, թէ իրեն՝ չէն
հոնց որոսը իրեն :

գոյականին հետ սեռիւ, թուով ու հորովով կը համա-
ձայնին (տէ՛ս 87), ինչպէս՝

Se *questi* libri a te piacciono io ve li donerò.
Ի՛նչ որ աս գիրքերը կուզենէ քեզի տամ.

Լայնէր պո- իլ-թաղարփան հալ էրէրէն սանա վէրէյի:
La sua ária era quella d' un' uom dabbéne.

236. Լայն *quésti*, *cotésti*, *quégli* դերանունները առանց գոյականի՝ յոգնակի վերջաւորութեամբ եզակի կը ցրցընեն ուղղականին մէջ, երբոր խօսքը երիկ մարդու վրայ ըլլայ, ինչպէս՝

Quésti fù felice e *quégli* fu sfortunáto.

Լսիկայ բաղաւոր եղաւ, իսկ անիկայ դժբաղդ եղաւ.

Պո- լալհիլ օլո- լէ օ լալհիլ օլո-:

Cotésti venne premiáto, e *quegli* castigáto.

237. Եւստ անգամ ասոնց գոյականը զօրութեամբ կը դրվի, որ նախընթաց խօսքէն կիմացվի, ու ածա-
կանը կը համաձայնի թուով սեռիւ և հորովով զօրու-
թեամբ իմացված գոյականին հետ, ինչպէս՝

Il tuo cappéllo è grande, come *quello* di mio fra-
téllo.

Իւու գլխարկդ իմ եղբորս գլխարկին պէս մեծ է:

Սէնին շափտան գարպաշէն շափտաւ ինչի պէտքի, րի-
Egli cerca il suo profítto, e non *quello* del suo
padróne.

238. Դերանունները *cóstui*, *colui* և իրենց ի-
գականները ուղղականի մէջ այնչափ չեն գործածվիր,
երբոր մեծ մարդու մը վրայ խօսք ըլլայ, իսկ սեռակա-
նին մէջ վայելչութեան համար գրեթէ միշտ նախդիր
չեն առնուր, ինչպէս՝

Il *costui* padre è un' uómo ricco (*փոխ.* il padre
di *costui*).

Այսոր հայրը հարուստ մարդ մըն է.

Եւստան պարտաւ պիւր գէնիլն տարալ րը:

Salabaétto liétto s' uscì di casa *cóstei* (*փոխ.* di casa
di *costei*).

239. Եղբայրս շատ հեղ փոխանակ a lui, a lei, a loro, di loro կը դրվի lui, lei, loro, ինչպէս՝

La loro arroganza è cagione della loro rovina (փոխ. di loro).

Իրենց յանդգնութիւնն է պատճառ իրենց կործանմանը.

Բէկորէլէրն խորհուրդս որոշ հարապ օլալարնն
«Եղբայր»:

240. Իրբեմն ալ աս սեռականները յառաջ կը դրվին ու յատկացեալներուն յօդը իրենք կառնուն, ինչպէս՝

La di lui casa è vicina alla chiesà (փոխ. la casa di lui).

Ինոր տունը ժամին մօտ է.

(Պատ. Էվէ իւլիէնէ Եագընարը:

Բայց աս սովորութիւնը պնչափ աղէկ չէ:

241. Սասնական անունը altrui ուղղականէն ի զատ ամէն հօլով ունի, և սեռականին ու տրականին նախդիրը երբեմն մէկ դի կը ձգվի, ինչպէս՝

Egli non ha mai detto male altrui (փոխ. d'altrui).

Ուրիշի վրայ ամենեւին չար չի ասեցաւ.

Չայրընն հագընա ալա ֆէնա սեյլէմէրի:

Non fate male altrui (փոխ. ad altrui).

242. Իրբեմն խօսքին ուժ տալու համար noi, voi, loro դերանունները altro ածական անուան հետ մէկ տեղ կը բանին, ինչպէս՝

Noi altri resteremo a casa, e voi altre andrete a passeggiare.

Մենք տունը կը մնանք, և դուք պրտըտելու կերթաք.

Պիւ Էվի Գալլուլ Է Էվ Էլիէնէ Էմիլիէնիւ:

243. Սասնական անունը tutto կը նշանակէ Բոլոր, որ երբոր քանտ մակըային հետ մէկտեղ կը բանի, կը նշանակէ բոլոր ինչափ որ կայ նէ, ինչպէս՝

Vi darò tutto quanto.

Ինչափ որ կայ նէ բոլորը քեզի տամ.

Էլի Էլի Էմիլիէն Էմիլիէնի:

Distrusse tutti quanti i poderi.

249. Լ'ս դերանունը երբոր իբրև պարզ ածական կամ իբրև հարցական կրբանի՝ յօդ չառնուր, ինչպէս՝

Non so *quale* Iddio dentro mi stímola.

Չեմ գիտեր որ Լ'ստուած ներքուստ զիս կրմղէ .

Պիւմի հանիւ Լ'լսած էլէրիսին ունի տիւրէր :

250. Ըստ անգամ ալ come նախադրութեան ուժը ունի, ինչպէս՝

Imperadóre d' Austria, *qual* re d' Ungheria.

Լ'ուստորիոյ կայսրը Ունկարիոյ Թագաւորի պէս .

Նէկէնի գլխուց Սննտուն փափշահը ինչի :

251. Լ'բրեմն ալ բաղդատական անուան պէս կրբանի քովը tale բառը կամ զօրութեամբ և կամ ներգործութեամբ ունենալով, ինչպէս՝

Tale qual mi vedéte.

Լ'յնպէս, ինչպէս որ զիս կրտեսնես .

Թւէ՛ք էօյլէ, նաւը՛ս ունի ինչի-բանի :

Spéro che saráno *quali* io li voglio (*փոխ. tali, quali*).

252. Թէ որ կրկնես *quale* յարաբերականը, նոյնպէս՝ *chi, cui, altri, uno, tale, questi, quegli* դերանունները կրնանակեն պոպոք, ինչպէս՝

Qual sen' andò in campagna, *qual* quà, *qual* là.

Սէկը դաշտ գնաց, մէկը հոս, մէկը հոն .

Պոպոք գլխի ինչի, պոպոք պո-բայտ, պոպոք օրայտ :

A *chi* piáce, a *chi* nò. Diéde a *cui* tre, a *cui* quattro fioríni.

Altri legge, *altri* scrive.

Uno piánge, *uno* ride. *Tale* è troppo tímido, *tale* è troppo ardíto.

Questi di tutto è pago, *quegli* di tutto si lagna.

253. Onde մակրայը, Վսեմ շարագրութեանց մէջ, il *quale*, *cui* դերանուններուն ամմէն հոլովման տեղ կրբանի, ինչպէս՝

L' *ánima* gloriósa, *onde* si parla (*փոխ. di cui — della quale*).

Փառաւոր հոգին որուն վրայ որ կրկնուի ,

Ստաբիլի- ճան, ի ծնունդէն ի ստաբիլի- ճան :

Que' begli occhj, *ond' éscono saétte* (փոխ. da cui, dai quali).

La mano *onde* io scrivo (փոխ. con cui).

La medésima porta *onde* era entráto (per cui, per la quale).

254. Լորենցի ալ նախդիրով կրբանի, քնչպէս՝

Non so d' *onde* venga (փոխ. da qual luógo).

Չեմ գիտեր ուտի կուգայ . Պէ՛տէ՛ ի ներքին ինք :

Non so d' *onde* procéda (փոխ. da qual cosa).

Գ Լ Ո Ի Խ Բ,

Բայերուն խնդրաւորեալ լեզու ընդհանրապէս :

255. Լական բայը *essere* ու քանի մը էական բայի ուժ ունեցող բայերը *divenire*, *diventare*, *restare* ու *rimanere* երկու ուղղական կուզեն, որոնց մէկը անուն բայի ու մէկալը ուղղական խնդիր կը լինայ, քնչպէս՝

Alessandro fù un gran conquistatóre,

Ալեքսանդր մէկ մեծ աշխարհակալ մը եղաւ .

Իսթեմաիք ուրի նամար . Փէ՛թի՛ ինչ զբաւ :

Suo amico *Pietro* è diventáto *mercánte*.

Egli resta mio *debitóre*.

256. Կան քանի մը բայեր ալ, որոնք էական բայի պէս երկու ուղղական կուզեն, զոր օրինակ՝

Egli è stato elétto *imperatóre*.

Ընի կայսր ընտրվեցաւ . ( ) Գլխաւ ալեկալի (զբաւ) :

Egli è stato creato — *proclamáto Imperadóre*.

Egli è chiamáto *kam* ha nome *Pietro*.

Ըյապէս կրսվի նաև nascere galantuómo , morire póvero , կայն :

257. Լյական *essere* բային տեղ շատ անգամ
avére օժանդակ բային երրորդ դեմը կըգործածվի,
դնելով նաև շատ հեղ եզակին՝ յորճնակի տեղ, ինչ-
պէս՝ *)

Qui non *ha* altro da dire, se non che (փոխանակ
qui non è).

Հոս ըսելու ուրիշ բան չիկայ, բայց եթէ. Լայլն .

Պատահա Գայրը Կէյեճէ Զէյ ԷօԳ, անճաճ Խայլն :

Con quanti *sensáli aveva* in Firénze, *tenéva* mer-
cáto (փոխ. *erano*).

258. Վիչ տեղ ալ *essere* բայը՝ *avére* ին տեղ կը-
գործածվի, ինչպէս՝

Essi *godévano* del lor *amóre* e già *buóna* pezza
godúti n' *erano*, quando avvenne (փոխանակ
godúti avévano).

259. Վերգործական բայերը բաց ՚ի իրենց անուն
բայիէն՝ հայցական հոլով մը կառնուն **), որ ինդիք
սեռի (accusativo *paziente* — *oggetto dell' azione*)
կըսվի, ինչպէս՝

Achille *uccísse* Ettore.

Իբրիւլէս մեռցուց Չիկտոր .

*) Եթէր ci իմ vi դերանունները *essere* իմ *avére*
բայերէն առաջ կըգնին՝ ինչպէս ին կայ, կան Խայլն
(տես 222), ինչպէս՝ C' è — v' è — *ecci* — *evvi*
qui un qualche *médico*? Vi sono — ci so-
no delle *persóne*. V' ha — *havvi* molta gente
póvera. V' ha de' *Principi* (փոխ. v' hanno).

**) Կան շատ ներգործական բայեր, որ հայցական ինչ-
դիք չեն առնուր, այլ իսպիմ բացայայտութեանը
— խորաբերութեանը համար՝ սխալման, պարսկան իմ
բացատրական հոլով մը միայն խառնուին, ինչպէս՝
Parláva di alcuni *affári* — il *galantuómo*
non nuoce a *néssuno* — questa dipende
da me.

ጊዜ-ረድዳ ጊዛታዎች- ክፍሎች-ጥቅም :

Chi per tutto vuol dir la verità, non trova ospitalità.

260. Կան քանի մը ներգործական բայեր, որ երկու հայցական խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Io *mi* chiámo *António*.

ԼՆՈՒՆԱ ԼՆԱՊՈՒՆ Է. ԼՊԸՄ ԼՆԻՊՈՒՆ ԳԻՐ :

Lo conósko gioviále uómo.

Լ՝յայտն էր իր խելի նաև *crédere, giudicàre, ripu-
tàre uno galantuómo* Լայն:

261. 'Ներգործական բայերը բաց 'ի հայցական հոլովէն ուրիշ հոլով մ' ալ կառնուն, որ խնդիր բնութեան կրսմի, ինչպէս՝

**Le divine cose a danári e vendévano e comprá-
vano.**

Լ՛ստուածային բաները ստակով թէ՛ կըծախէին ու թէ՛ կըբնէին.

ԼՄՀ-ն շեղելի գեղեցիկ ալիք վե Խաղաղության :

Nell arbitrio rimise l' andàre e lo stàre.

262. Կան մէկ քանի բայեր, որ երկու տրական
կուղեն, ինչպէս՝

Il perdonare le ingiurie non si deve ascrivere a vergogna, e ad infamia, ad un' uomo onesto, ma a gloria e ad onore.

Լ՛նիրաւութիւնները ներեւը՝ առաքինի մարդու մը ա-
մօթ ու նախատինք չէ, մանաւանդ՝ փառք ու
պատիւ .

Այս-ընթացում Թեմայի ընդհանուր ղեկավարի պաշտոնը, իսկ
չափով ղեկավարելու պիտի :

Gli ho appigionáto le tre cámere a tre sciúdi.

Ei gliela lasciò *quasi* diéde a *cinque fiorini*.

Լայկէս կըսէի նաեւ վéndere una cosa ad uno a caro prezzo — a buon mercáto կամ վéndere una cosa per mille lire կամ mille lire. Pagáre diéci lire per gli stiváli կամ pagáre gli stiváli con diéci lire կամ pagáre gli stiváli dieci lire.

263. 'Երգործական բայերը serviré, soddissfäre, compiere, adempíre, այլ և չէզոք բայը ubbidíre իրենց խնդիրը կամ հայցական և կամ տրական հոլով կառնուն, ինչպէս՝

Servíre — soddissfäre — ubbidíre *alcuno* կամ *ad alcuno*.

Cómpiere — adémpiere *il suo dovere* կամ *al suo dovere* և այլն :

264. 'Երգործական բայերը tógliere, rubáre, involáre, chiédere ու domandáre, փոխանակ բացառականի տրական հոլով կառնուն խնդիր բնութեան, ինչպէս՝

Tolse *al padróne* la vita.

Իր տէրը մեղուց. Ըղաւնը Էօլփիւրփի :

Chiése *all' Imperadóre* il perdóno della sua colpa.

265. Ըն բայերը՝ որոնք տարածում կամ մէկ տեղաց ուրիշ տեղ անցնիլ կրցըցնեն, per նախադրութեամբ հայցական հոլով խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Spárso avéa sassi per la stráda.

Ճամբուն վրայ քար տարածած էր .

Եօլ Էօփիւնի լաշ Գաղլէմը ըրը :

Già *per tutto* avéa il sole colla sua luce recáto il nuóvo gíorno.

Egli passò *per la cámara*.

A Roma si può andáre o *per Firenze*, o *per Loretto*.

266. Կրաւորական բայերը (ԳԷ՝ 109) իրենց խնդիր սեռին բացառական հոլով կառնուն, ինչպէս՝

CartáGINE fu distrúttá *da* *) *Scipióne*.

Կարբեղոն Սկիպիոնէն կործանեցաւ .

Դառնուլ Իսկիլիոնիսիւն Էրգըրը :

I Románi fúron più volte sconfítti *da Annibale*.

---

*) Լաբէնիս *da* նախադրութեան ԳԷ՝ per իւրրիւն, ինչպէս՝
CartáGINE fu distrúttá *da* Լաբ per Scipióne.

267. Թէ որ մէկը աս խօսքերը ներգործական բայով ուզէ բացատրել, պէտք է կրաւորականին բացատրական խնդիր սեռին ուղղական հոլով դնել, ու ուղղականը հայցական, այսպէս՝

Scipióne distrusse Cartágine.

Anníbalé sconfisse più volte i Románi.

268. Չէզոք բայերը բաց 'ի հայցականէն խնդիր բնութեան ամմէն հոլով կրնան առնուլ, ինչպէս՝

Entrárono nella chiésa tre uómini.

Ժամը երեք հոգի մտաւ. Վէլէ՞ւէյէ է-ւ շէնէ կէրտէ :

Quegli abbisógna *di poco*, che poco desidera.

S' infórmano i sensáli *delle* qualità, e *della* quantità delle mercanzíe.

Con la sua fante si consigliò.

Կըգըտնըվին չէզոք բայեր ալ, որ հայցական հոլով խնդիր կառնուին, բայց ասոնց տակը զօրութեամբ նախադրութիւն մը կիմացվի, ինչպէս՝

Questa vita, *che* noi viviámo, di fatíche innumerábili è piéna (փոխ. in che).

Ըս մեր կեանքը անթիւ նեղութիւններով լեցուն է.

Պո- պիւլէ՛յ էօֆիլ-ժիւ-լ ապըսըլ Ֆշաֆաթլար էլէ Կօլու- Կօլու :

Il villáno sogna *l' arátro* e *bovi*, e *'l marróne*, e *la vanga* (փոխ. per l' arátro).

Dormíto hai, o giòvine, *un breve* sonno.

Գ Լ Ո Ի Խ Թ.

ԼՆԵՐԻՆԵՆ ԺԵՅ :

269. Թեպէտե աներեւոյթ եղանակը ըստ ինքեան անփոփոխ է, ու անորոշ բան մը կը ցըցընէ. բայց շատ հեղ իբրեւ գոյական անուն ամեն հոլով կրնայ գործածվիլ, ինչպէս՝

L' invidiare altrui è cosa vile e vergognosa.

Ուրիշին վրայ նախանձիլը անարգ ու ամօթալի բան մը է.

Գայրընտ գլխանմագ հեօլի- լէ ու-լանտմագ շէյ Գիլ :

Io non parlo del non volere.

Col gittár sassi fúrono sbaragliáti gli uccélli.

Tutto l' éssere dell' uómo consíste nell' amáre Dio ed il próssimo.

270. Երբոր խօսքի մէջ աներեւոյթ բայը ուրիշ գիմաւոր բայի մը հետ կը կապվի, ինքը կամ պարզ կը գրվի, ինչպէս՝

Bisógna ritornáre.

Պէտք է դառնալ . Եսպիստ Գրը Գեօնիէ :

Questo si chiáma dormíre — voléte mangiáre.

271. Եւ կամ հոլովանշան di, a, da, Լայլն, նախադրութիւններով՝

1) Di.

Di հոլովանշան նախդիրը սովորաբար կը գրվի, երբոր նախընթաց բայը ուղալանի, բաղանի, յոյս, երկնող, հաճութիւն, լեղբորո-ութիւն, արգելք, խորհուրդ, խոս- րոմ, պարմանի, ուրախութիւն ու դադարում կը ցըցընէ, ինչպէս՝

Vi prégo di non dirlo a nessuno.

Կաղաչեմ որ մէկու մը չըսես ասի :

Եւ լալբարըն իմանել Գեմեյեանի պանտ :

Spéro di ritornár domani — Temo di offéndarlo.

Mi piáce di avérlo vedúto — Permettétemi di dirvi.

Vi comándo *di* restituirgli súbito la sua roba.
Mi proibíva *di* toccárló — Desídéro *di* vedérsi
felíce.

Vi consíglio *di* stare in casa — Vi prométto *di*
riportárvélo dománi.
Ha cessáto *di* pióvere.

Իսկ այս ատ խօսքերուն մէջ զօրութեամբ կիմացվի
ինչպէս ըսինք (155) յատկացեալ մը, այսինքն՝ la for-
túna, il piacére կամ la consolazióne բառերը, այս-
պէս՝

Vi prego il piacére di non dirlo a nessuno *և* այլն :

2) A.

A նախգիրը կըդրվի, երբոր նախընթաց դիմաւոր
բայը գիտում, Կէլիք երկու, հանգիստ ու Դատարանի-ն
կրցըցընէ, ինչպէս՝

Ritórna *a* far la stessa cosa.

Իսկ բանը ընելու կըդառնայ .

( ) Ը շէնի էլի-նի Կէլիք :

Mandáte *a* préndere — Comíncia *a* far giòrno —

Sta *a* sedére — *a* dormíre.

Imparái allóra *a* balláre — Insegnátemi *a* dipín-
gere — S' applica *a* lettúra (Կէ՝ 209).

3) Da.

Da կըդրվի երբոր նախընթաց բայը բանի մը լա-
ծանը կամ ընդհանուր-նի-նը կըբացայայտէ (Կէ՝ 167).

Portáte *da* sedére . Իստեղու համար աթոռ բեր .

( ) Ը-բաւ էլն ինչի-նի ինչի-ն :

Avréte molto *da* pensáre — non ha *da* vívere.

Portáte *da* bere (այսինքն՝ qualche cosa, che è *da*
bere).

4) Per.

Per նախադրութիւնը կը դրվի աներեւոյթին վրայ
բանի մը պատճառը յայտնելու համար, ինչպէս՝
Fece ogni sforzo *per* andárvì.

Ձեռքէն եկածը բոլոր երթալու համար.

Եղի է մեռել ինչպէս ինչպէս :

Egli è morto giovine *per* non essere stato regolato.

272. Per նախադրութիւնը *essere* ու *stare* բայերուն ետեւ մօտ ժամանակ ըլլալու բան մը կը ցըցընէ, ինչպէս՝

Egli è *per* partíre. Են երթալու վրայ է.

○ Եղի է ինչպէս մեռի :

Egli sta *per* moríre.

273. Երբեք *che* շարժապով գիմաւոր բայ դնելու տեղ՝ գիմաւոր բայի մը առջեւ պարզ աներեւոյթ մը կը դրվի, զորօրինակ՝

Risposero lietamente *se* *essere* apparecchiati (փոխ. *ch' essi erano*).

Պատասխան տուին, որ իրենք պատրաստ են.

Ընդհանուր վերաբերմամբ, ինչպէս կը ցըցընէ :

Tutti concédono *la virtù essere* necessaria alla felicità (փոխ. *che la virtù è necessaria*).

274. Dopo, dove, d' onde մակբայներուն ու *chi*, *cui*, *che* գերանուններուն ետեւ պարզ աներեւոյթ մը կը դրվի, որ մեր մէջը գիմաւոր բայով մը կը մեկնուի, ինչպէս՝

Non so *dove* trovarlo (փոխ. *dove* possa trovarlo).

Ընդհանուր գիտեմ որ, ուր կընամ գտնել կամ պիտի գտնեմ. Պէտք է ինչպէս պարզապէս ընել :

Non hanno d' onde vivere (փոխ. *d' onde* possano vivere).

Qui è questa cena, e non sería *chi* mangiarla (potésse).

Non sa *a cui* raccomandarsi (possa).

Non so *che* fare, nè *dove* andare (possa—debba).

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ.

(Դիպոմատիկական լեզու) :

275. Լքելու տեսակ ընդունելութիւն կայ, այսինքն՝ ներկայ ու անցեալ: 'Լերկայ ընդունելութեան գործածականները շատ քիչ են, ու ուր որ հարկ ըլլայ՝ սովորաբար ուրիշ մասամբ բանի կը շինվին, ինչպէս՝

Durante la guerre *) կամ mentre durava la guerra.

Dio permettente կամ Se Dio permétte — Dio permettendo.

276. Լնցեալ ընդունելութիւնը կամ ներգործական է և կամ կրաւորական: 'Լերգործականները կը խոնարհին օժանդակ *avére* բայով (տե՛ս 104), իսկ կրաւորականները օժանդակ *essere* բայով, որ ան ատենը ըստ կանոնի ածականաց իրենց գոյականին հետ կը համաձայնին (տե՛ս 105), ինչպէս՝

Il padre vi *ha* lodati.

Հայրերնիդ զձեզ գովեց. Փե՛տէրէնիդ յիշէ՛ցաք:

Voi siéte stati lodati dal padre.

277. Ի՞նչ որ ներգործական ընդունելութեան առնուն բային իրմէ յառաջ դրվի՝ երբեմն կը համաձայնի իր հայցական խնդրոյն հետ, և երբեմն չի համաձայնիր, ինչպէս՝

Egli ha *ricevuto* le vostre lettere.

Ընի քու թղթերդ առաւ. ( ) չե՛տաւ լաբընը ուղարկել:

Avéa la luna *perduti* i raggi suoi.

Egli ha *tagliata* la mano.

*) (Դիպոմատիկական անունն հէտ առ Բեռնի կապիւնը բացարձակ բացառական (ablativo assoluto) իշխել, որ լաբին լեզուէն հարձ է խալացոյց հել, Բայց այնչափ յաճախ գործածելու չէ:

278. խէ որ անուն բային իրմէ վերջը դրվի սո-
վորաբար չի համաձայնիր, ինչպէս՝

Le fatiche che hanno sofferto i soldati.

Օ ինուորներուն քաշած աշխատութիւնները:

Շէնիճիւնէն չեպէն չհիմնէ:

I regni che ha conquistato Alessandro.

379. Երբործակերպ չէզոք և դիմադուրկ ռայե-
րուն ընդունելութիւնը միշտ անհամաձայն կըմնայ,
ինչպէս՝

I gran calóri, che ha fatto in quest' anno.

Ես տարվան սաստիկ տաքութիւնները.

Պէտքէն չեպէն չեմքար:

Le tre ore, che l' ammalato ha dormito, gli sono
state molto salutífere.

280. Երբեմն ընդունելութեան օժանդակ բայը զո-
րութեամբ կըդրվի ու ընդունելութիւնը իր անուան
հետ կըհամաձայնի, ինչպէս՝

Impadronitisi i soldati della città (փոխ. essendosi
impadroniti).

Օ ինուորները քաղաքը առնելով.

Շէնիճիւնէն չեմքէն չեմ ինչ:

Giunto dunque il famigliare a Génova, date le
léttere, e fatta l' ambasciata, fù dalla don-
na con gran festa ricevúto.

281. Երբեմն ալ օժանդակ բայը շաղկապով մէկ
տեղ ընդունելութենէն ետքը կըդրվի, ինչպէս՝

Inteso che l' ebbe (փոխ. tosto che l' ebbe inteso).

Իմացածին պէս. Եւստիպիոս ինչ:

Ricevúto che l' avrò (փոխ. súbito che l' avrò ri-
cevúto).

282. Եւստ անգամ վայելչութեան համար are
վերջացած բայերուն ընդունելութեան տա մասնիկը կը-
կըճատվի ու իբրեւ ածական անուն կըվարվին, ինչպէս՝

La továglia è sporca փոխ. sporcáta.

286. Այլ աս սովորութիւնը աղէկ չէ, ու անոր տեղ կամ պարզ դերբայ գործածելու է և կամ աներևոյթ մը in, con, per ևայլն, հոլովանշան նախդիրներով, որ աւելի գործածական է, ինչպէս՝

Nel vederlo in tale stato, ne sentì compassione.

(փոխ. *vedéndolo*).

Ըն վիճակին մէջ տեսնելով զանի վրան գթացաւ.

(Օ) Լ հաւրէ Լեօրէ եւէ օն Բերհամէն Էլ-Խի:

Per essere venuto tardi, fù escluso (փոխ. *essendo venuto*).

Coll' insegnáre s' impara (փոխ. *insegnándo*).

287. A նախդիրով աներևութիւն տեղ՝ *mandáre* բայը դերբայ մը կուգէ. ինչպէս՝

In più parti per il mondo *mandò cercándo, se, etc.* (փոխ. *mandò a cercáre*).

Աշխարհքիս չորս դին խաւրեց փնտռելու համար, որ և. Էրէ Էյուլէրէ ապա չքորտը որոնոյա Խայն:

Mandò pregándola, che venisse (փոխ. *mandò a pregárla*).

288. Թէ որ դերբայէն յառաջ *andáre, stáre, veníre* չէղոք բայերը դրվին՝ կընըանակեն գործքի մը շարունակութիւնը, զորօրինակ՝

Egli andáva cercándo il suo libro (փոխ. *cercáva il suo libro*).

Սիրօրինակ իր գիրքը փնտռելու վրայ էր.

Պէր Կիւլէյէ Տիւադընը աբաբ ըսը:

Sto scrivéndo — pensándo (փոխ. *scrivo, penso*).

Egli si venne accorgéndo (փոխ. *egli s' accórse*).

289. Լըբեմն ալ աս չէղոք բայերուն դերբայները՝ ուրիշ բայերուն դերբայները իրենց խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Andándo cogliéndo per i campi certe erbe (փոխ. *mentre andáva cogliéndo*).

Լըբոր դաշտերէն խոտեր ժողվելով կերթար.

Հաւան Բաւալարդան օր Բօժ Էրէրէ Էրէրէրէ:

Venendo esaminando ogni cosa, se ne accorse
(փոխ. mentre veniva esaminando).

290. Լորբամբ ալ օժանդակ բայերուն դերասյը
ընդունելութեանց առջև զօրութեամբ կը դրվի (ԳԼ՝ 279),
ինչպէս՝

E detto questo se n' andò (փոխ. avendo detto).

Բախով ասի գնաց. Պաշտօն փէյշա՝ ինքի:

Unitisi agli altri s' opposero (փոխ. essendosi uniti).

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Բ

Համայնաբնական խորհրդի լեզու:

291. Խտայրերէն շարադրութիւնը երկու տեսակ է,
խոնարհութեամբ կամ պարզ (costruzione semplice) ու ան-
խոնարհ կամ շրջան կամ քնար (costruzione figu-
rata).

292. Կանոնաւոր կրկին շարադրութիւնը, երբոր
ամեն մասունք բանի իրենց կարգաւ կը դրվին, այսինքն՝
նախ առաջ՝ անուն բային իրեն ածականովը ու յետ-
կացուցիչովը թէ որ ունի, ետքը՝ բայը իրեն անմիջա-
կան մակբայովը ու խնդիրներովը, ամենուն ետեւն
նախադրութիւնը իրեն խնդիրներովը ևսյն, ինչպէս
կերեայ աս խօսքին մէջ

*Quel ricco mercante di Lipsia manderà domani
infallibilmente il suo primo amanuense alla
vostra casa per rendervi il danaro affidato-
gli tempo fa.*

Ի իսպախին ան հարուստ վաճառականը՝ վաղը ստուգիւ-
պիտի խաւրէ քու տունդ առաջին գրագիրը՝ վճարե-
լու համար քեզի շատոնցմէ իրեն տուած ստակը:

Ի Էփեսոսն ու զինչին պապիկեանը Եպրէն եւ Էլէնիսի
Եփեսոսացի Էփեսոսի պապ Եպիփանէսը Էփեսոսի Էփեսոսի,
չօգտան պէրի օստ վերաբերին ագլիյն Էփեսոսի Էփեսոս:

Չէր ունենար աս ազգեցութիւնը, թէ որ բնական
կարգաւ ըսէր՝ .

O cuore amato molto, ogni mio ufficio è fornito
verso te, nè mi resta più altro a far, se non
di venire a fare compagnia con la mia ani-
ma alla tua.

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Գ.

Վերախնայան յեւրոն լըայ :

294. Երկու կերպ է քերականական ձևը, գլխաւոր
(ellissi) ու աւելադրութեան (pleonásmo).

295. Օգտուում կրավի, երբոր բացայայտութեան
ու վայելչութեան համար խօսքին մէջ բառ մը կը պակ-
սի, ինչպէս դրինք համաձայնութեան մէջ իւրաքան-
չիւր կանոնաց տակը, բայց՝ հոս ամենն ալ մէկէն 'ի
մէկ կարգացողին առջև բերելու համար համառօտիւ
դնենք :

1) ( ) ընտել գլխաւոր գոյական անունան :

Cadér da alto; scéndere
al basso (զօրութեամբ ինա-
luógo).

Èssere da molto (mérito).

Èssere da poco (prégio).

Levársi, alzársi (dal
letto).

Durár molto, poco
(tempo).

Di doménica (nei giòrni
di Doménica).

Era di giòrno (in tem-
po di).

Or teme del pópolo
(l' ira).

Avéva domandáto il Vés-
covo di questi (la com-
pagnia di questi).

Per avér sino a quello
speráto (a quello mo-
ménto).

Tutto il pópolo a una
chiédeva per capitá-
no Argrícola (a una
voce).

2) Օւղլւոն բայի :

Non éssere disatténto (non devi).	Maravíglia, che sei sta- to una volta sávio (ma- ravíglia è).
Vía di quà (vía va di quà).	Volentiéri (la farò vo- lentiéri).
Nel suo mortório fécono i soldáti per lo duólo e piánto nuóva sedi- zione, e non v'era chi quietárta (potésse).	Bene (va bene). Che maladétta sia l' ora ch'io prima la vidi (de- sídero che mala).

3) Օւղլւոն անբերանի ու ընդունելիքն :

Egli giúnse fin là, ma più avánti non potè, o non volle (andáre— fare).	Mandáre per una cosa (per préndere una cosa). Mísero! a che son io (ridóttto).
Io andrò per li tuoi fra- télli (chiamáre).	Avvéenne, che Calandrí- no quivi venne per ac- qua (per préndere).

4) Օւղլւոն շարժումի :

Teméva non gli avve- nisse alcun male (te- méva che).	Siccóme teméva di qual- che mala ventúra, non volle restáre (così non volle restáre).
Quantúnque fosse cir- condáto da ogni parte, se ne fuggì (pure se ne fuggì).	Il tempo mináccia, con- viéne affrettárci (per- ciò conviéne).

Լեւոնդրութեան վրայ :

296. Լեւոնդրութիւնը զեղջման հակառակն է,
ինչպէս որ անոր մէջ բացայայտութեան ու վայելչու-
թեան համար բառ մը կրպակսի, նոյնպէս ասոր մէջն ալ
նոյն պարտաւորութիւնը համար բառ մը կաւելնայ :

1) Բացառապես՝ Լեւոն Համար Գրքածված Խանիկիւրը
առնելու (ripieni di evidenza).

*Bene. L' un dall' altro lontano ben diéci miglia.
L' ho cercato ben diéci volte.*

Bello. Io lo riléssi di *bel* nuóvo.
Io me ne accórsi sul *bel* primo.

E. Il cantár del gallo non ha servito stamáne
a destárti, *e*?

Se voi non gli avéte, e voi andáte per essi.

Ecco. Ecco io non so ora dir di nò,
Ora *ecco*, disse la donna, per questa vol-
ta io non vi vòglio turbare.

Già. Caddi non già come persóna viva.
Il fece non già per amóre, ma per inte-
résse.

Mai. Vi sarébbe egli *mai* qui alcúno?
Disse *maisì*, ch' io lo conósko.

Երբեք կըստի նաև *come mai? ora mai? quando mai? եպրի* :

Mica — miga — punto. Son novélle, e vere, non
son *mica* fávole.

Tebaldo non è *punto* morto, ma è vivo e sano.

Ora. Or che non vai là, dove sei aspettato?
Ora io ve l' ho udito dire mille volte.

Pure. *Pur* finalmente egli è arrivato.
Ma se *pure* avvenísse.

Tutto. Stávasi *tutto tímido, tutto confúso.*
Il giovane era *tutto solo.*

Uno. Se i miei argomenti frivoli già tenéte, quest' *uno* solo ed último a tutti gli altri dia supplemento.

Via. Ed andò tutto sol *via*. Gittata *via* la spáda,
la qual già per ferírlò avéa tiráta fuór-
ri . . . corse à piè di Natan.

2) Ու այլ-բանի համար գործածված աւելորդական խա-
նիւնէրը ասանք էն (ripieni di veggio — di eleganza)·

Egli, ei, ella, այլ է համապատասխան համար *egli* էն
Կէլ *gli*, է *ella* էն Կէլ *la*·

A me pare *egli* ésser certo, che, etc·

Gli era in questo ostello una donna vedova·

Esso· աս *lui, lei, loro, noi, voi* Կէրանանիւրան
հէր խաղէլով, այսպէս·

Esso lui, esso lei, esso loro Լայլի·

Con· *Stássi con meco, con seco, con esso teco*·

Si· Oltre a quello che' egli fu ottimo filósofo
morale, *si* fù egli leggiadrissimo e co-
stumato, *Si* è tanta la benignità di Dio·

Non· Cominciò a temere, che il fatto *non* an-
dasse a riúscir male·

Dúbito che *non* vénga oggi·

Mi, ti, si, ci, vi, ne· Io *mi* credéva, che voi fo-
ste un santo·

Essi *se ne* son pártiti· *Ti* giáci e dormíviti·

Io, tu· Io il so ben *io*, quel che farò·

Che *ti* senti *tu*?

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Գ

Ուղղագրութեան վրայ :

297. Ուղղագրութիւնը՝ որ խտաւրէն *ortografia*
կըսվի, կըսորվեցընէ ուղիղ գրել ու անսխալ արտա-
սանել ամեն բառը ու խօսքը իւրաքանչիւր լեզուին սո-
վորութեան համաձայն :

298. Ուստի երկու է ուղղագրութիւնը, աւելա-
գրութեան բառից ու աւելագրութեան խօսից կամ Կրո-
հութեան :

1) Ուղղագրութիւն Բառեր :

299. Բառից ուղղագրութիւնը սորվելու համար մտադրութենէ ուրիշ աղէկ կանոն չիկայ : Բայց կը գտնուին շատ բառեր, որ երբեմն աս' և երբեմն ան գրով կը գրվին, որ լծրէ գիւր կըսվի, որոնց վրայ կարգաւ խօսինք :

Լծորդ են՝ b, v ուստի կը գրվի serbáre և serváre.

— d, t ու կը գրվի etáde և etáte.

— l, i լատինէն առած բառերուն մէջ, ինչպէս՝ fióre և flore, témpio և templo.

— n, m, l աս b, m, p գրերուն առջև և բարդ բառերուն մէջ, ինչպէս՝ Giambattista փոխ. Gian Battista, colla փոխ. con la.

— p, v, ինչպէս՝ copérta և covérta, sopra-stáre և sovrastáre.

— r, d, l, j, ինչպէս՝ raro և rado, peregríno և pellegríno, paro և pajo.

Ի՞նչ որ խառն s ով սկըսած անուններէն առաջ բաղաձայն գրով լմնցած բառ մը ըլլայ, ինչպէս՝ i գիր-մը կաւելնայ, ինչպէս՝ con istupóre, per istringérlo, non ispéro.

Յատուկ անունները ազատ են աս կանոնէն, ուստի չըսվիր Con Istéfano, հապա con Stéfano. Լստի máre, státe, squisitézza բառերը փոխանակ iի e գիրմը կառնուն, որնոր կը ճատման համար կորսնցուցած էին, ինչպէս՝ in estáte, in estimáre և այլն :

Ի՞նչ որ ինչ առաջ լմնցած բառը ձայնաւոր մը կը վերջաւորի՝ ան ատենը պէտք չէ i գիրը եւելցընել, ուստի աղէկ չէ գրել l' istéssso ինչպէս կընեն շատերը, այլ lo stéssso.

Պարձեալ խառն s ով սկսած անունները՝ թէ որ in կամ con նախադրութիւններով բարդ բառ մը կաղ-մելու ըլլան n գիրը կը կորսնցընեն, ինչպէս istínto փոխ. instínto, conspiráre փոխ. conspiráre.

Ս գիրը բանաստեղծութեան մէջ՝ օ ձայնաւոր գրին քով կրկորսվի, այսպէս՝ *core* փոխ. *cuóre, novo* փոխ. *nuóvo*.

Ի ծորդ են՝ *z* ու *c*, ինչպէս՝ *uffizio* և *uffício, spézie* և *spécie*.

Իս ալ պէտք է գիտնալ որ, երբոր միավանկ կամ բազմավանկ բառերը ուրիշ մասնիկի մը հետ կը միանան՝ սովորաբար յետադաս բառին սկզբնատառ բաղաձայն գիրը կրկրկնովի ու կրկնելու սովորական մասնիկները ասոնք են՝ *a, da, ciò, che, fra, tra, già, colà, costà, ò, e, n, si, su* և այլն. ինչպէս՝ *accìò daccchè, acciocchè fralle, giammai eppùre, onvéro, sicchè, sulla* և այլն:

Իսոր հակառակը երբեմն ալ բարդ բառերուն մէջէն ձայնաւոր գիր մը՝ ուրիշ ձայնաւորի մը հանդիպելուն համար կրկորսովի, ինչպէս՝ *sovrumáno, sottintendere* փոխ. *sovera umáno, sotto inténdere*. Երբեմն ալ չի կորսնչուիր, ինչպէս՝ *arcie loquentíssimo, dolciamaro, proávolo*, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորովիլ:

Իսոյք բաւական չէ լեզուագէտի մը գիրերը աղէկ ու անսխալ գրել, պէտք է միանգամայն ասոնք աղէկ արտաբերել ու կարդալու ատենը բառը կամ խօսքը մէկը մէկալէն բաժնել ըստ վայելչութեան տեղւոյն շեշտելով, բթելով, երկնցնելով, սղելով կամ բոլորովին հանգիստ տալով, անոր համար հարկաւոր է կէտադրութիւնը, որ ուղղագրութեան միւս մասն է, ու տրոհութիւն կրսիլ:

2) Տրոհութիւն:

300. Կէտադրութիւնը ինչ բան է ու քանի կը բաժնուի առջի մասին մէջ (Երեւ. 5) խօսեցանք, նոյնպէս հոն մեկնեցինք ինչ բան է շեշտը ու ապաթարցը ու երբ կը գործածվին. հոս ալ խօսինք հիմա մնացածներուն վրայ:

1) Ստորագրութիւն՝ որ ասանկ (,) նշան մը է, կը ծա-

ռայէ պարբերութեան մէջ խօսք մը ուրիշ խօսքէն զատելու համար, որոնք առանձին առեալ իմաստ մը չեն իտար, ու կրցրցընէ խօսքին քիչմը հանգիստ տալ առանց մեծ շունչ առնելու :

2) **Կէսապարտութեամբ** (;) կըդրվի այնպիսի խօսքերուն ետեւը, որոնք թէպէտ և առանձին առեալ կատարեալ իմաստ մը կուտան, բայց՝ կրցրցընեն, որ հարկաւորապէս ետեւի խօսքէն կախում ունին, ուր ատորակէտէն աւելի պէտք է հանգիստ տալ խօսքին :

3) **Սխալութեամբ** (:) կըդրվի, երբոր խօսքին իմաստը թէպէտ ամբողջ է, բայց ուրիշ ամբողջ խօսքին մասն է, ուր առջիններէն աւելի պէտք է հանգիստ տալ խօսքին :

4) **Սխալութեամբ** (.) կըդրվի, երբոր ամբողջ խօսքը լմնացած՝ անոր ետեւէն ուրիշ խօսք մը կըսկսի :

5) **Հարցական** (?) չիդրվիր հարցական բառին վրայ ինչպէս մեր լեզուին մէջ, հապա հարցական պարբերութենէն ետեւ : **Նշանակէ՛**

6) **Օտարացական** (!) ալ, հարցական նշանին պէս միշտ զարմացական պարբերութենէն ետեւը կըդրվի :

7) **Փախուցիկ** ( ), [ ] բառ մը կամ խօսք մը ուրիշ բառերէն կամ խօսքերէն զատելու կամ մեկնելու համար կըգործածվի :

Ըս ամեն վերը դրած տրոհութեան նշանները կըստնեն աս օրինակներուն մէջ :

Come ho io da fare (disse un giovane ad un' uómo attempáto e pien d' esperiénza) per far fortuna? Per quanto, io so, rispóse questi, ci sono due o tre espediénti, de' quali vo' ben lasciárvene la scelta. Siáte intrépido e valoróso dinánzi al nemíco, disprezzáte i perícóli e la vita istéssa; voi saréte colmáto d' onóre, di títoli di gradi e di pensióni.

Che terríbil cosa è la peste! dicéva un cavalliér preoccupáto della sua nobilità: non è sicúra nemmén la vita d' un gentiluómo.

301. Կան քանի մ' ալ տրոհութեան նշաններ, ինչպիսի է Իտալերը (. . .) որ կըրցընէ խօսքին կախ մնալը կամ խօսքին մէջէն կտոր մը դուրս ձգվիլը. «պարբերութիւն» (—) որ պարբերութիւն մը ուրիշ պարբերութենէն զատելու կամ ըսվածը մտածելու՝ ժամանակ տալու համար կըգործածվի. Եթերը (« ») որ դրսէն առնելով խօսքին սկիզբը ու վերջը կըդդի. Ենթադրուի (—) որ տողերուն ծայրը չիմնցած բառերուն վանկին առջին կըդդի՝ միւս տողը վանկին հետ միացընելու համար, որ նաև տողադարձ կըսվի: Տողադարձին կանոնները ասոնք են՝

Եթէ որ երկու ձայնաւորին մէջ բաղաձայն գիր մը ըլլայ՝ վարի տողը կանցնի, ինչպէս՝ a — mi — co, di — vi — no. Բարդ բառերը աս կանոնին տակ չեն խնար, ուստի չիբաժնըվիր di — singanno, ma — la-gévole, այլ dis — inganno, mal — agévole.

Եթէ որ երկու բաղաձայն ըլլայ՝ մէկը վերի տողին ծայրը պէտք է թողուլ, և մէկալը վար անցընել, ինչպէս՝ pat — teg — già — re, af — fán — no.

Եթէ որ երեք բաղաձայն ըլլայ՝ մէկը միայն վերի տողը կըմնայ, իսկ միւս երկուքը վարի տողը կանցնի, ինչպէս՝ om — bra, sem — pre.

Եթէ որ երկու կամ երեք բաղաձայններուն մէկը s է՝ ամեն բաղաձայններն ալ վարի տող կանցնին ու ձայնաւորը մինակ կըմնայ, ինչպէս՝ di — sprezzo, que — sto, a — spétto, pe — sce.

Երկրորդ ձայնաւորը մէկը մէկալէն ոչ երբէք կըբաժնըվի, ուստի չի գրվիր pi — a — cére, sci — o — gliere, gi — uóco, այլ pia — cére, scio — gliere. giuó — co.

Ս' երջապէս՝ պէտք է զգուշանալ, որ չըլլայ թէ տողին վերջը ապաթարց նշանաւ բաղաձայն բառ մը մնայ, այսպէս gl' — doléa. Բայց թէ որ բառը ձայնաւոր գիրով մը կըվերջանայ տողին վերջն ալ կրնայ մնալ, այսպէս՝ de' — libri, ne' — libri.

Ս. Ե. Բ. 9.

Յ Ե Ն Կ .

Ըծախան անուն 32, 147, 157	Կրաւորական բայ . 80, 171
Ըյբուբէն 2	Կրաւորակերպ շէջոյ . 88
Ընկերայն 178	Համայայնութիւն . . 135
Ընկանոն բայ . . . 102	Համայայնութեան խորհ . 180
Ընորոշ յօդ 26	Հայցական հոլով . . 142
Ընուն 9	Հոլովունի անունաց . 18
Բաղդարական . . 33, 150	Հոլով անունաց . . 18
Բայ 49	Սնիբայ 127
Բայերուն 4 ընդդրութիւն	Սնանական անուն . . 45
նը 65	Սնանի բանի . . . 8
Բացառական . . . 20, 142	Սնորդութիւն . . . 133
Գլերադրական . . 34, 151	Տօդ 19, 145
Գործիական . . . 20, 144	Նախադրութիւն . . 123
Գլերանուն 41, 158	Ներածութիւն . . . 1
Գլերբայ 178	Ներգոյական . . 20, 144
Գլեմազուրի 121	Շաղկապ 131
Գլական 33, 150	Որոշեալ յօդ . . . 19, 145
Օտարադէ բայ . . . 102	Ուղղագրութիւն . . 184
Բնորոշելութիւն . . 176	Ուղղական հոլով . . 135
Բնի անունաց 12	Չեզոք բայ 84
Բնական անուն . . 38, 153	Սեռական հոլով . 20, 138
Խնդրառութիւն ածական	Սեռ անունաց . . . 9
նաց 157	Տրական հոլով . . 20, 141
Խնդրառութիւն բայից 168	Տրահութիւն . . . 187
Կլերադրութիւն . . 5, 187	Վերականգնական յի . 182
Կոչական 144	(Ը)ծանդալ բայ . . . 51

ፊኒክስ ስብስብ

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ճ Ա
Կ Ր Թ Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն Գ Ո Ր Ն Ն Ե Կ Ե Ն
Ի Տ Ե Լ Ե Կ Ե Ն Լ Ե Գ Ո Ւ Ի Բ Ս Տ Ի Բ Ե Բ Ե Ն Չ Ի Ի
Կ Ե Ն Ո Ր Ն Ե Ց Բ Ե Բ Ե Կ Ե Ն Ո Ւ Թ Ե Ե Ն

Ուղղական հոլով (աէս լէ- 144).

1.

Սարդը կառաջագրէ ¹, ու լսարուած կըկարգագրէ ²,
Ուր որ ամօթ չիկայ ³, պատիւ (ալ) չիկայ: Լմէն
սկիզբը դժուար է: Լղէկը ⁴ աղէկ է, բայց շատ աղէ-
կը ⁵ կըգերազանցէ ⁶: Հայրը կուլայ, ու տղան կըխնայ:
¹ Propórre, նէր. ² dispórre, ն. ³ mancáre, չ. ⁴ il buó-
no, ⁵ il migliore, ⁶ vincere.

2. (աէս 145).

Լս փութաջան ¹ չեմ մի: Ինչո՞ւ համար դուք չէք
խօսիր բարձր ձայնիւ ²: Լս մարդը դուն ճանչցա՞ր մի:
Լնի քեզմէ չառա՞ն ³ մի աս թուղթը: Դուք ժամը քա-
նիին կերթաք կերակրո՞յ ⁴:

¹ Diligente, ² ad alta voce, ³ ricevere, ն. ⁴ pranzo,
pranzáre.

3. (աէս 146).

Բնութիւնը ¹ ժամանակը ու համբերութիւնը աս
աշխարհքիս շատ մեծ բժիշկն են: Ուր որ ² բռնութիւնը
³ կըտիրէ (հոն) օրէնք ու իրաւունք ⁴ տեղի չեն ունե-
նար ⁵: Լնցեալը ու ապառնին միշտ մեղի կերեան ⁶ ներ-
կայէն աղէկ:

¹ Natúra, ի՜դ. ² la dove, Գ. ³ forza, ի՜դ. ⁴ ragione, ի՜դ.
⁵ avér luogo, ⁶ parére, չ.

4. Սեռական հարմար (տէ՛ 154) :

Կենաց բոսկէները ¹ սուղ ² են : Հովին սաստկութիւնը ³ հանեց ⁴ ծառերը : Լճքատուօթիւնը ծուլութեան վարձքն ⁵ է : Ղիմաց տեսիլքը ⁶ հոգւոյն հայելին է : Պարտիզին տէրը ⁷ հոս չէ : Լրկնից աստղները, օդին ⁸ թռչունները, ծովին ձուկերը Լստուծոյ գործքն ⁹ են :

¹ Momento, տր. ² prezioso, ած. ³ furóre, տր. ⁴ sradicáre, ներ. ⁵ prêmio, տր. ⁶ fisonomía, իգ. ⁷ padróne, տր. ⁸ ária, իգ. ⁹ ópera, իգ.

5. (տէ՛ 159).

Ղերձակը ¹ կուզէ ինը կանգուն ² չուխայ ³, տասնվերկու հատ ⁴ կոճակ ⁵ և կէս ունկի ⁶ ապրշում ⁷ : Խաւրէ բերելու մէկ գլուխ ⁸ շաքար, ու երկու լիտր ⁹ խահվէ : Լ՛ն ձիերուն բազմութիւնը ¹⁰ որնոր կըտեսնես՝ իշխանին ¹¹ է :

¹ Sartóre, տր. ² braccio, տր. ³ panno, տր. ⁴ una dozzína, ⁵ bottóne, տր. ⁶ óncia, ի. ⁷ seta, ի. ⁸ pane, տր. ⁹ libbra, ի. ¹⁰ quantità, ի. ¹¹ príncipe, տր.

6. (տէ՛ 160).

Պեղորորուրկ ¹ քաղաքը մեծ Պետրոս (Խոյնէր) թագաւորութեան ատենը ² շինվեցաւ ³ : Լճք աշխարհագրութեան թուղթը ⁴ ու փնտուցէք Լ՛նտոն քաղաքը :

¹ Pietroburgo, ² sotto il regno, ³ fabbricáre, ն. ⁴ carta geográfica, ի.

7. Տրական (տէ՛ 161).

Լրէկ թուղթ մը գրեցի հօրս ու մօրս : Սի հաւատար ¹ երբէք ² խաղացողներուն ³, շողորթթողներուն ⁴, խաբեքաններուն ⁵ ու կեղծաւորներուն ⁶ : Օղջերուն՝ բանը չկաջողեր ⁷ : Լճերտները պիտոր հնազանդին իրենց վարպետներուն : Լրթանք իրեն հետ Հոովմ :

¹ Prestár fede, ² mai, Ա. ³ giuocátore, տ. ⁴ adulátore, տ. ⁵ impostóre, տ. ⁶ ipocrito, a ⁷ riu-scíre, չ.

8. (ԳԼԽ 164).

Նաւ մը առագաստ բացած ¹ կուգար կոր: Մասոր եռանկիւն ² գլխարկ մը գնեցի ³: Տէր Մետոյեան տղան Նեմցեի պէս հագած էր ⁴: Մնի կախած ⁵ ժամացոյց մը ունի: Տէր Պետրոսը զբաղած ⁶ է թուղթ խաղալու:

¹ A véla, ² a tre corni (*becchi*), ³ compráre, ն. ⁴ vestírsi, է. ⁵ a pendolo, ⁶ occupársi, է. ⁷

9. Հայտաւան (ԳԼԽ 165).

Հանդարտ ¹ գետը իր ափունքը ² ծաղկած ունի: Ոսկին կրկառաւարէ ³ զաշխարհ: Օղջը կը համրէ ⁴ տարիները, և զօրաւորը ⁵ յաղթանակները ⁶: Մմէն ծաղիկ կը էն ետքը ⁷ կը կորսնցընէ հոտը: Մեծի դիւրին է գովել զաղքատութիւնը, քան թէ քաջել զանի ⁸:

¹ Tranquillo, ա. ² riva, է. ³ governáre, ն. ⁴ numeráre, ն. ⁵ il forte, ⁶ vittória, է. ⁷ al fin, Գ. ⁸ sopportarla.

10. Բացառաւան (ԳԼԽ 166).

Ես իմացայ հօրմէն, և ոչ տղաքներէն: Բռնունը վանդակէն ¹ ելաւ: Ուստի կուգան կոր աս տէրերը. ոմանք ետ կը դառնան ² որսէն ³, ոմանք պտըտելէն ⁴ և աս վերջինները ձուկ որսալէն ⁵: Ես կը սպասեմ կառողսէն ⁶ թուղթ մը, որնոր երեք ամիսէն ետեւ լոնդոն է:

¹ Gábbia, է. ² ritornáre, է. ³ caccia, է. ⁴ passéggio, ա. ⁵ pescáre, ն. ⁶ Carlo.

11. (ԳԼԽ 167.)

Ես ամմէն օր կերթամ տէր Պետրոսին, ինչու որ անոր քովը կը տեսնեմ, կիմանամ և կը սորվիմ ամմէն տեսակ բանը ¹: Վնա տէր Կղեմեսին, ու ըսէ անոր որ աս իրիկուն ² ինձի գայ: Օտուան գնաց կօշկակարին ³ ու դերձակին, և երբոր կը դառնայ ⁴ բժշկին պիտի խաւրեմ:

¹ Ogni sorta di cose, ² stasera, Գ. ³ calzolajo, ա. ⁴ al suo ritórno.

12. Վարժաւան (ԳԼԽ 172).

Ես անի չիվտացուցի ¹ հիշ մէկ խօսքով ²: Մտնով ու համբերութեամբ կը սորվեմ ամմէն բան: Մար-

դը՝ իր կենաց առաջին մասը պիտոր անցնէ ³ մեռելոց
հետ, երկրորդը՝ կենդանեաց ⁴ հետ, ու ետքինը իրեն
հետ ⁵ : Հայրը տղաքներովը գեղ գնաց :

¹ Offendere, ա. ² alcuna paróla, ³ deve passáre,
⁴ vivo, ա. ⁵ se stesso.

13. Երեւոյան (աւ. 173).

Ողորմելիները ¹ կը գտնեն (երէնց) մսի թարութիւն
նը ² համբերութեան մէջ : Բոլորս խցին մէջ չէ, անի-
կայ կամ խոհակերոցը ³ գացած պիտոր ըլլայ ⁴ կամ գի-
նետունը ⁵ : Սարդը ոչ երբէք աղէկ կը ճանցըվի, բայց
եթէ ⁶ խաղու, բարկութեան ⁷ ու գինովութեան ⁸ մէջ :

¹ Gli infelici, ² consolazióne, ի. ³ cucina, ի. ⁴ sarà
andata, ⁵ cantina, ի. ⁶ che, շ. ⁷ cóllera. իր.
⁸ vino կամ ubbriachézza.

14. Per և su հարկերէն լըայ (աւ. 54, 269).

Լնիկայ անտառէն ¹ անցաւ և ոչ գեղէն ² : Թըռ-
չունը երբեմն ³ յարկի վրայ էր, ու երբեմն ծառի վրայ :
Լ. յօր երկայն պտոյտք ⁴ մը ըրինք պատնիշին ⁵ վրայ :
Լնիկայ ծախեց իր ձին երեք հարիւր ֆիօրինի :

¹ Selva, իգ. bosco, ա. ² villaggio, ա. ³ ora, Գ.
⁴ passeggiata, ի. ⁵ bastióne. ա.

15. Երկնի խաւեր :

Վրոնլանտացւոց ¹ զբաղմունքը ձկնորսութիւն ու
որս է : Կիները կօգնեն ² իրենց երկինքներուն ³ երբոր տան
մէջ գործք մը չեն ունենար : Լ. ծեմունք ⁴, նապաս-
տակք, ծովու շունները ու ձուկերը իրենց գլխաւոր ապ-
րուստն ⁵ են, ջուրը ու պալէնայի եղը ⁶ իրենց ըմպելի-
քը ⁷ : Վրոնլանտացւոց զգեստը կը կայանայ ⁸ նեղ բաճ-
կոնի ⁹ մը վրայ, (սրն) շինված (է) ծովային շան մոր-
թէն ¹⁰

¹ Gronlandése, ² prestar ajuto, ayudáre (Կ. իւլէ)
³ maríto, աբ. ⁴ daino, աբ. ⁵ alimento, աբ.
⁶ oglio di baléna, ⁷ bevándá, ի. ⁸ consistere, շ.
⁹ giubbóne, աբ. ¹⁰ pelle, ի.

16.

Չորս բան կայ շատ յարգելի ¹ կենաց երջանկու-
թեան համար. առողջութիւն ², հոգւոյ խաղաղութիւն ³,
բաղդի բարիք ⁴ ու բարեկամները: Սարդիկներուն աշ-
խարհք կոչվելը ⁵ ճանչնալու համար է զճշմարտութիւնը,
սիրելու համար զգեղեցիկը, ուղեւու համար զբարին, ու
գործելու համար շատ աղէկը ⁶:

¹ Stimabile, ... ² salute, sanità, է. ³ quiéte, է.
⁴ bene, ... ⁵ vocazione, է. ⁶ ottimo, ...

17. (աէ" 176 ք).

Հաց, ընդեղէն ¹ և ջուր էին անապատականնե-
րուն ² մինակ կերակուրը ³: Տուէք անոր գինի, հաց
ու միս ու ինքը ասոնցմով գոհ կը ըսայ ⁴: Լորէկ իրիկուն
իրեն բերել տուաւ ⁵ գարեջուր ⁶, պանիր ու ընկոյզ:
Կուղէի հիմա գրել թուղթ մը, բերէք ինձի թանաք ⁷,
գրիչ, թուղթ, ու կնքելու մոմ ⁸:

¹ Legúme, ... ² eremita, ... ³ alimento, ...
⁴ ne sarà contento, ⁵ farsi portáre, ⁶ birra, է.
⁷ inchiostro, ... ⁸ cera di Spagna.

18. (աէ" 176 ք).

Լգրիական ¹ ծովուն ձուկերը շատ համով ² են:
Պետրոս կրկարդայ Գողէպվայ ³ խաղերը ⁴: ԼՂ չու-
նիմ ⁵ ոչ ոսկի և ոչ արծաթ: Վու տիրոջ քոյրը
երէկ մեռած է: Լւրոպա ⁶ Լփրիկէէն ⁷ աւելի բազմա-
մարդ է ⁸:

¹ Mare Adriáco, z saporíto, ... ³ Cozzebue, ⁴ com-
média, է. ⁵ non ho più, ⁶ Europa, ⁷ Africa,
⁸ popoláto, ...

19. (176. Գ.)

Լնիկայ աղվոր պալատներ ունի: Լղէկ լուրեր ¹
ունիմ ձեզի տալու ²: Լնիկայ ունէր բարեկամներ,
ճանչվորութիւններ ³ ու աղէկ յանձնարարութիւններ ⁴,
անոր համար նաև բաղդ ⁵ ունեցաւ շուտով մը խնդրած
պաշտօնը ⁶ ընդունելու ⁷: Լն գիրքը զարմանալի բաներ
կրպատմէ ⁸:

¹ Nuova, novità, է. ² da darvi, ³ conoscénza, է. ⁴ raccomandazióne, է, ⁵ vantággio, ար. ⁶ posto, ար. ⁷ ottenére, ն. ⁸ trattáre, ն.

Ածական անասնոց վրայ :

20. (Գէն թիւ 178).

Ղեղեցկութիւնը կրնանի ¹ գեղեցիկ վարդի ու պրանչելի ² ծիածանի ³ : Տեսար մի դուն դրացւոյն ⁴ քառանկիւն ⁵ պարտեզը, երկար մարգագետինը ⁶ ու բարձրը տունը : Վաղաքավար ⁷ ու փութաջան աշկերտները պարգև կրնդունին ⁸ :

¹ Rassomigliare, չ. ² magnífico, ար. ³ arcobaléno, arco celéste, ար. ⁴ vicíno, ար. ⁵ quadrato, ար. ⁶ práto, ար. ⁷ morigeráto, ար. ⁸ ésser premiáto.

21.

Հատ փութով ու անխոնջ ¹ աշխատութեամբ ² կրցաւ ³ զարմանալի բաներ ընել ⁴ : Իմաստուն մարդիկ ներէն ոմանք կարծեցին, որ աշխարհքս կրդառնայ ⁵ : Ընիկայ իմացուց ⁶ իր հարուստ եղբորը իր բազմաթիւ ⁷ ընտանեաց ⁸ ողորմելի ⁹ վիճակը :

¹ Istancaóble, ար. ² assiduità, է. ³ giúgnere, չ. ⁴ compíre, ն. ⁵ giráre, չ. ⁶ notificáre, ն. ⁷ númeroso, ար. ⁸ famíglia, է. ⁹ compassionévole, ար.

22. (Գէն 184, 156, Ժան. Խ.)

Աշխատաւոր ¹ անձանց քաղցր են ամմէն զուարճութիւնները ², իսկ դատարկներուն ³ ամմէն բան ձանձրութիւն ⁴ կրբերէ : Սեր քաղաքը քարէ կամուրջ մը ունի, ձերինը ունի մինակ մէկ հատ մը փայտէ : Ընտոմէ ընդունեցաւ Լոնտոնէն ոսկիէ ժամացոյց մը ու արծաթէ սուր մը :

¹ Laboriósó, ար. ² divertiménto, ար. ³ oziósó, ար. ⁴ noja, է.

Ածականաց ասպիճաններու վրայ :

23. (Գէն թիւ 186).

Իմ գլխարկս այնպէս մեծ է, ինչպէս իրենը : Ըփրիկէ այնչափ բազմամարդ չէ, որչափ Լարոպա : Իմ

խուցերս այնպէս պայծառ ¹ չեն, ինչպէս քուկիններդ :
Ըս ծառը այնպէս շիտակ ² է, ինչպէս միւսը :

¹ Chiáro, ա. ² dirítto, ա.

24. (ա՛ւ 188, 70).

Ըս չուխան աղէկ է, բայց անի աւելի աղէկ է :
Տուէք անոր աւելի հաց ու քիչ միս : Լոնդրա Փարի-
զէն աւելի մեծ է : Լամ խուցս քուկինէդ քիչ լուսաւոր
է : Պետրոսը ինձմէ աւելի առողջ է : Լնձի աւելի ասի ¹
սիրելի է ² քան թէ անիկայ ³ :

¹ Questo quí, ² mi piáce, quello là.

25. (ա՛ւ 193).

Ըմառը (աբո՛ւր) տարւոյն եղանակներուն ¹ մէջ շատ
օգտակարն (է) մեզի կրցրցընէ յայտնապէս ² Ըստուծոյ
նախախնամութիւնը ³ : Լոնդրա Լարդպայի քաղաքնե-
րուն մէջ ամմէնէն մեծն է : Ըս մարդը ամմէն մարդիկ-
ներուն մէջ աւելի բաղդաւորն ⁴ է : Ըս քաղաքը շատ
աղէկ է, շատ աղվոր շինված է, ու շատ զուարճալի ⁵
շրջականներ ⁶ ունի :

¹ Stagióne, է. ² evidentemente, ³ providénza, է.
⁴ aventuróso, ա. ⁵ améno, ա. ⁶ contórno, աբ.

26. (ա՛ւ 195).

Շունը՝ կենդանեաց մէջ մարդուն աւելի սիրելի ¹
ու օգտակար է : Շատ օգտակարները՝ որոսոյ շուներն ²
են, ու անոնք՝ որոնք պահպանութիւն կընեն ³ մեր տնե-
րուն գիշերվան ատենը ⁴ հաշելով ⁵ : Լան նաև ⁶ մեծ
շուներ (աբո՛ւր) կոչված (էն) ոչխարի շուներ ⁷, որով-
հետե կըպահեն ու կըպաշտպանեն ոչխարները ⁸ գայլե-
րուն ⁹ դարանքներէն : ¹⁰

¹ Affezionáto, ա. ² cane da caccia, ³ fare la guar-
dia, ⁴ in tempa di notte, ⁵ latráto, աբ. ⁶ v' ha
pure, ⁷ pecorájo, աբ. ⁸ pécora, է. ⁹ lupo, աբ.
¹⁰ insidia, է.

Խուսական անուններու լեզու :

27. (ա՛ւ 197, 80).

Սինչուկ հիմա ¹ կըճանչանք տասնրմէկ հաւ. միայն մո-
լորակ : Ընիկայ երկու տունի տէր ² է : Ըս բանը ես չորս

հոգիէն ընցի : Զին Լգիպտացւոց ատենը ³ կըտրվէին իւրաքանչիւր զինուորներուն՝ բաց 'ի ⁴ կտոր մը երկիրէն ամմէն՝ որ 'հինգ լիպրայ հաց ու երկու լիպրայ միս, ու քիչ մը գինի :

¹ Fin ora, ² proprietario, ար. ³ presso gli antichi Egizj, ⁴ oltre, նի. (հյց. Իւսւէ.)

28.

Զուովմայ առաջին թագաւորը Զոմուլոս ¹ եղաւ, երկրորդը՝ Լուսմա Պոմպիլիոս ² : Լուսմին պունիկեան ³ պատերազմէն մինչուկ կարթագինեայ ⁴ կործանումը ⁵ տասներու թը տարի անցած էր : Լուսմինէն մինչուկ երկրորդ պունիկեան պատերազմը քառասունըութ թը տարի կըհաշուէին ⁶ և երկրորդէն մինչուկ երրորդին վերջը եօթանասուն տարի կըհամրէին ⁷ :

¹ Romolo, ² Numa Pompilio, ³ punico, ար. ⁴ Car-táagine, ⁵ distruzióne, ի. ⁶ contáre, ն. ⁷ com-putáre, ն.

29. (ԳԷ՝ 202, 203).

Դամը քանի՞ կրկարծէք ¹ որ ըլլայ. ժամը քանի՞ է ձեր ժամացուցին վրայ ² : Կարծեմ, որ դեռ երկուք չէ : Տասնըմէկուկէս է : Զէ հիմաճուկ ³ զարկաւ տասվերկուքը : Կըլսեմ կոր որ ժամ կըզարնէ, համրեցէք ժամերը : Կէսօր է, կէսօրը քառորդ անցած է : Պալատականի ⁴ մը՝ թագաւոր մը ըսաւ, ժամը քանի՞ է (արաւս պարտախան պոլոս) ան ժամն է, որնոր հաճելի է ձեր Սեծափառութեանը ⁵ :

¹ Crédere, ն. ² al vostro orologio, ³ in questo punto, ⁴ cortigiano, ար. ⁵ Vostra Maestà.

30. (ԳԷ՝ 204).

Դամը քանի՞ին պիտոր երթաք պըտըտելու ¹ : Լըրեքին կէսօրվընէ ետքը : Լըրե պիտոր դառնաք տունը. ինը քառորդ անցած ու կըմնանք մէկ տեղ ² մինչուկ տասն ուկէս : Լըրե կերթաք անկողին. սովորաբար ³ տասնըմէկին քառորդ մնացած : Սաղը կըտեսնըվինք ու թը կէսին առտըվանց :

¹ Passeggiare, չ. ² insiéme. ³ ordinariamén-
te, ⁴.

31.

Յամին 1714 կոստանդնուպոլիս մեծ կրակ¹ մը եղաւ։
Հիւսիսային հողմը սկսելով² կրակը³ այնպէս սաստիկ
յառաջացաւ⁴, որ երեսուն ժամու միջոցին մէջ պրեցան⁵
15,000 տունը չափ⁶։

¹ Incéndio, ² ^{ար.} ³ esséndosi leváto aquilóne, ⁴ fuó-
co, ⁵ ^{ար.} ⁶ fece de' progressi così rápidos, che,
⁷ abbruciare, ⁸ da 15,000 case.

Եւսիսային գիւղականներու լեռնայն քաղաքները։

32. (Գլխ. 214).

Եւս անոր կրգրեմ շատ հեղ¹, բայց անի ինձի պա-
տասխան չի տար։ Եւրոպական մի Պետրոսին եղբայրնե-
րը. հրամմերես, շատ աղէկ զիրենք կը ճանչնամ, ու զա-
նոնք շատ կը յարգեմ²։ Ըսէ մօրգ³ երբոր զանի կը տես-
նես, որ վաղը իրեն խոստացած⁴ գիրքերս կը բերեմ։

¹ Spesso, ² ^{ար.} ³ stimare, ⁴ ^{ն.} ⁵ promettere, ⁶ ^{ն.}

33. (Գլխ. 215.)

Չօղ կը փնտռես, զիս չենէ անի։ Որո՞նք ցըցուց
անի տպած գիրը¹. Ինձի, քեզի, անոր, ան (հօգ),
մեզի, ձեզի, անոնց։ Եւստովնը փախաւ² միշտ չար ըն-
կերներէն, բայց՝ ոչ երբէք իրեն եղբայրները, ուստի
աս է պատճառը, որ³ մենք ալ անի դուրս ըրինք⁴ մեր
ընկերութենէն⁵։

¹ Stampa, ² ^{ի.} ³ fuggire, ⁴ ^{չ.} ⁵ ecco perchè, ⁶ esclú-
dere, ⁷ ^{ն.} ⁸ società, ⁹ ^{ի.}

34. (Գլխ. 216, 217.)

Եւրոպական մի քեզի աղաչել, որ տաս ինձի¹ աս ջրոյ
գաւաթը։ Եւս տեսայ պարտականները² ու ըսի անոնց,
ինչ որ ինձի յանձնած էիք³, բայց անոնք ինձի աղա-
չեցին ըսելու համար ձեզի, որ վաղը պիտոր գան ան-
ձամբ ձեզի։ Եւս կը արար միտքս բերել⁴ ձեզ տես-
նելու։ Տօր ինձի մարդու⁵ թաշկինակ մը, որ տամ քե-
զի աղտոտը⁶։

¹ Pórgere, ² ^{ն.} ³ debitóre, ⁴ ^{ար.} ⁵ comettere, ⁶ ^{ն.} ⁷ sov-
venirsi, ⁸ ^{ի.} ⁹ ^{չ.} ¹⁰ netto, ¹¹ ^{ն.} ¹² sporco, ¹³ ^{ն.}

35. (ԳԼԻՆ 218, 219.)

Եւս փոխ տրւի ¹ անոր իմ գիրքս, ու պսօր ինձի անի ետ պիտի դարձնէ ²: Եւս իկայ ունի աղվոր պարտեզ մը, ձեզի զանի ցըցոնց մի: Եղբայրը շատ գործք ³ ունի, ու անոր վրայ ինձի հետ խօսեցաւ ⁴: Եւս չեմ կրնար ձեզի ասի ըսել, որ ճշմարիտ ըլլայ: Վիրքերը քրոջս տրւիր. հրամմերես, անոնք իրեն տուի աս առտու:

¹ Imprestare, ն. ² rimandare, ն. ³ affare, աբ. ⁴ me ne ha già parlato.

36.

Վայրը կուզեր երթալ Եւնա խաթունին, պատմելու համար անոր երեկվան դիպուածը ¹, բայց ես անոր խորհուրդ տրւի ² չընելու ասի մինչև որ հայրը իրեն ատ բանը չըսեր նէ ³: Եւս իկայ աղվոր գիրք մը ունէր ու անի ինձի տուաւ: Եւս բանը քեզի կըխօստանամ, ու քեզի կըսեմ, որ չեմ զգլար ⁴ երբէք ասի քեզի խօստանալու համար:

¹ L' avventura di jeri, ² dar consiglio, ³ finchè il padre non glielo abbia detto, ⁴ pentirsi, ի. չ.

Ci ու vi գէրանուանելոյն վրայ:

37. (ԳԼԻՆ 223.)

Սարգստը տօնն է մի. չեմ գիտեր, կըկարծեմ, որ դեռ հոս ըլլայ: Վեռ դասատան մէջն է. չէ, ալ հոն չէ: Ս ենետիկ ու Սիլան գացիր մի ¹. չէ, ոչ երբէք հոն (Գլխակ) գացած եմ: Եւս կըզնէի աս ամմէն վաճառը ², թէ որ հոս քիչ մը վաստըկելու բան մը ըլլար: Վննեցի ³ իր հաշիւը ⁴ ու հոն և ոչ պզտիկ սխալ մը ⁵ գտայ:

¹ Essere, ² merce, ի. ³ esaminare, ն. ⁴ conto, աբ. ⁵ sbaglio, աբ.

38.

Եւս պիտոր ընես ¹ վազը սիրելի եղբայր, պիտոր երթաս խաղու տեղ ²: Չեմ գիտեր ես հայրս ինչ պիտոր ընէ, անիկայ թէպէտեւ ³ խօստացաւ ինձի հոն տանելու, բայց դեռ հոն չի գացինք: Թէ որ հայրս թող տար ⁴ շատ կըբաղձայի ⁵ հոն երթալ: Կուզե՞ս մի,

որ իրեն ըսեմ ու քեզի համար իրեն աղաչեմ. կաղաչեմ սիրելի եղբայր ըրէ ինձի աս շնորհքը, ու անի քեզի չէ չըսեր ⁶ :

¹ Che faréte? ² ridóttó, աբ. ³ bensì, շ. ⁴ permétere, ն. ⁵ aver vóglia, ⁶ egli non ricuserà.

Ne գէլանաւան վայ:

39. (աբ. 224.)

Տանձ գնեցի ու անկէ երկու հատ կերայ, ու զանոնք շատ աղէկ կրգտնեմ, կուզէք մի անկէ քանի մը հատ ¹ : Կաղաչեմ տուէք ինձի անկէ ու շատ շնորհակալ կըլլամ ² ասոր համար ձեզի: Շատ աղէկ, առէք անկից որչափ որ կուզէք նէ: Ընիկայ անցեալ ³ տարի շատ ծառայներ ունէր, հիմա չեմ կարծեր որ ալ զանոնք ունենայ:

¹ Alcuno, ² éssere obbligáto, ³ passáto, scorso, ա. 40.

Ընիկայ առ առաւելն ¹ քսանըեթը տարվան է: Ես երեսուն էն աւելի եմ: Ես շատ սիրով կուտեմ եզան ² միս, տուր ասկէ կտոր մը: Տէրը տուաւ ծառային հարիւր ֆիօրին իրեն ծառայութեանը համար, բայց անի պսշափով գոհ չէ ³ :

¹ Al più, Ա. ² manzo, աբ. ³ ésser conténto.

41. (աբ. 227, 225.)

Կերեայ ¹ որ անձրե պիտոր գայ ² . չէ, ձիւն կու գայ կոր: ՂԺուարին է ամմէն մարդէն սիրվիլ ³ : Ո՛վ է անի որնոր քեզի հետ ⁴ խօսեցաւ հիմա ⁵ :

¹ Ei sembra, ² volére pióvere, ³ farsi amáre, ⁴ seco voi, ⁵ in questo istante.

42.

Հիւանդացար մի դուն. հրամներես, այնպէս է ¹ : Ինչո՞ւ համար աս խնձորը չես ուտեր. աղէկ չէ, թըթուաշ ² է: Տուր ինձի քու գրիչդ. աւասիկ, շատ աղէկ է անի: Ղրէ մեզի ինչ որ ³ կըպատահի ⁴ բանակին մէջ ⁵, բայց ըսէ մեզի ստոյգը:

¹ Lo sono, ² agrodólce, ա. ³ ciò che, ⁴ succedere, ⁵ armáta, է.

Լրբիլի Խօսեր :

43.

Սիրելի բարեկամ. կենդանի՞ ես մի դուն, չէ՞նէ մե-
ռած. կը յիշես ¹ մի ալ բան մը իմ գործքերուս վրայ :
Կուզես մի ինձի ուրիշ բան գրել ², չէ՞նէ ³ կուզես այս-
պէս երկար թղթակցութիւնը ⁴ մոռնալ ⁵ : Ս'երջապէս
ըսէ ինձի ինչ պիտոր ըլլայ աս մեր բարեկամութիւնը :

¹ Ricordarsi, Ի. չ. (սեռ. Իսպ.) ² mi voléte più
scrivere, ³ օ, շղ. ⁴ carteggio, ար. ⁵ porre in
dimenticanza.

44. (ԳԼԽ 229.)

Իմ դառնալէս ¹ ետեւ մեծ հոգս ² է, գրել հրամա-
նոցը (Իմ գրեթէ-Ինքն) ու ընել ³ հրամանոցը անթիւ
շնորհակալութիւններ աղվոր կառքիդ ⁴ համար, որնոր
հրամանոցը հաճոյ երեցաւ ⁵ տալ ⁶ ինձի իմ ծամբորդու-
թեանս համար : Հրամանոցմէ թողութիւն կրկնդրեմ ⁷
պահելու համար ասի խօսք տուած (Ժամանակ) աւելի ⁸ :

¹ Ritorno, ար. ² sollecitudine, Ի. ³ réndere, Խ.
⁴ carrózza, Ի. ⁵ piacere, չ. ⁶ favoríre, Խ. ⁷ do-
mandáre, chiedere ad uno scusa, perdono.
⁸ più a lungo di quel che avéa promesso.

Սպասեալան գլխաւորանց վրայ :

45. (ԳԼԽ 230, 231, 233.)

Իմ եղբայրս առաւ իր գաւազանը ու իր գլխաւոր
ու գնաց ¹ : Ս'եր գիրքերը Թրեստէն դեռ չի հասան :
Ձեր պարտէզը իմինէն շատ անէկ է, բայց իմինը ձերինէն
շատ մեծ է : Ես կը յարգեմ ² քու մայրդ ու կը սիրեմ
քու հայրդ, բայց քու եղբայրներուդ համար չեմ կը-
նար ունենալ նոյն համարումը ³ :

¹ Se n' è andato, ² stimáre, Խ. ³ sentimiento, ար.

46. (ԳԼԽ 232.)

Ս'արդը ունի իր գեղեցիկութիւնը, իր զովութիւնը ¹
ու իր հոտը, բայց ունի նաեւ իր փուշերը : Ղուբսը ²
այսօր մեզի եկաւ իր քոյրովը ու անոր տղովը, իրեքն
ալ վաղը կուզեն երթալ իրենց տնաւսին ³ տեսնելու

Համար իրենց շէնքը⁴ : Լոռնք շատ պատուած ու սիր-
ված են իրենց հպատակներէն⁵ :

¹ Freschézza, ի. ² conte, ար. ³ fattóre, ար. ⁴ fábrica, ի. ⁵ súddito, ար.

47. (ԳԼԽ 234.)

Ինձի ըսվեցաւ, որ աս գեղը¹ ձերը ըլլայ : Որոնց
է աս նամակները, քուկդ են. չէ, իմն չեն, իմ եղբորս
են : Որոնն է աս գիրքը, իմն է, որոնն է աս սուրը²,
քուկդ չէ՞ մի. չէ, անորն է :

¹ Villa, ի. ² spada, ի.

Պարսկերէն :

48.

Կուռնէլիա¹ մեծին Ակիպիոնի աղջիկը ու Սեմ-
պրոնիոս հիւպատոսին² կինը³ հռովմայեցի խաթուննե-
րուն⁴ ընկերութեան մէջն էր, որոնք ցրցընել կուտայ-
ին իրենց գոհարները⁵, իրենց պատուական քարերը⁶
ու իրենց զարդը⁷ : Կուռնէլիա հարցըվեցաւ ցրցընելու
համար նաեւ ինքն ալ իրենը : Լս իմաստուն հռովմայե-
ցին, շուտով մը իրեն զաւակները մօտիկցընել տուաւ,
որոնք խնամով⁸ կրթած էր հայրենեաց պատուոյն մէջ,
ու ըսաւ ցրցընելով զասոնք, ահաւասիկ իմ գոհարներս
ու իմ զարդս⁹ :

¹ Cornelia, ² Console Sempronio, ³ moglie, ի. ⁴ da-
ma, ի. ⁵ gioja, ի. ⁶ gemma, ի. ⁷ abbiglia-
ménto, ար. ⁸ diligenza, ⁹ ornamento, ար.

Հոգաւոր գերանման լեզու :

49. (ԳԼԽ 235, 236, 237.)

Լս տունը, աս մարգագետինը ու աս այգիները¹
ծախվեցան վաճառականի մը : Լս ձիերը ձերն են, ա-
սիկայ աղէկ է, բայց անի բան մը չարժեք² : Լս գիր-
քերը իմն են, թէ որ կուզէք առնուլ զասոնք, պիտոր
ինձի տաք զանոնք : Լսի պատուաւոր մարդ մըն է, ես
անի շատ աղէկ կրճանչեամ, բայց ատի՛ ինչպէս որ կըսվի
աղէկ անուն չունի³ : Լսիկայ չէ՞ մի իմ եղբայրս Յով-
հաննէսը, որնոր ան պարտիզին մէջ կըպտուրտի կոր :
Լսէ՞⁴ թող տանք աս պաղ բաները⁵ ու գանք անոր,

որնոր աւելի հարկաւոր է ⁶ : Լ՛ս երեկվանին հակա-
ռակն է :

¹ Vigna, ի. ² non val nulla, ³ non gode la miglior fama, ⁴ Orsù, Բ. ⁵ freddúra, ի. ⁶ importare, չ
50. (ԳԼԻ 237, 87. ծան. Բ.)

Լ՛ս տարվան հունձըը ¹ պիտոր չըլլայ այնպէս ա-
ռատ ² անցեալ տարվան պէս : Վրու տունդ մեծ է
իմ եղբորս (ԳԼԻ) պէս : Ես ինքս կուզեմ ընել աս բանը :
Ղուռն ինքդ յանցանք ունիս ³ ատ բանին մէջ : Ինքը
պատճառ տուաւ աս բանին : Լ՛ս բանը բուն իրմէ, չէնէ
եղբորմէն լսեցիր : Լ՛մմէն մարդ կըհոգայ ⁴ իրեն համար :
Լ՛հաւաստիկ երկու կտոր ⁵ չուխայ նոյն գործարանէն ⁶
նոյն լայնութեամբ ⁷ և նոյն գունով ⁸ :

¹ Raccólta, ի. ² abbondante, ա. ³ aver colpa. ⁴ aver cura (ԳԼԻ. Ինքէ), ⁵ pezza, ի. ⁶ fabbrica, ի.
⁷ larghiézza ի. (ԳԼԻ.), ⁸ colóre, ա. (ԳԼԻ.)

(Երաբէրական դէրանաւան վրայ :

51. (ԳԼԻ 244.)

Խնչպէս կրկոյվի ան զօրագլուխը ¹ որնոր ձեր քո-
վը կերակուր կերաւ ² : Լ՛ւաստիկ ան գիրքը, որնոր դուք
կրփնտուէր : Որոնք են ան տէրերը, որոնք կրքնակին
առաջին դասիկոնը ³ : Ս՛ենք կըսիրենք միշտ զանոնք,
որոնք զմեզ կըսիրեն : Լ՛ւաստիկ ստակը որնոր քու տե-
րութեանդ պարտական եմ (ԳԼԻ.)

¹ Capitáno, ա. ² pranzáre, ա. ³ piano, ա.

52. (ԳԼԻ 246, 247.)

Խաղը՝ որուն համար այնչափ անձինք կրկործա-
նին ¹ շատ վտանգաւոր զուարճութիւն մը է : Լ՛նիկայ
չիճանչնար վտանգը, որուն մէջ գտնուկեցաւ : Ղուռն
խօսեցար գործքի մը վրայ, որմէն ես բան մը չիմա-
ցայ ² : Որնոր ³ ուրիշներուն գաղտնիքը ⁴ կըյայտնէ ⁵,
կըվշտացուցանէ ոչ միայն զանոնք, որոնք որ անոր ըսած
են ⁶, այլ և զանոնք, որոնց որ զանոնք (ԳԼԻ) ըսած
է : Ղիտցիր, որ ես աղէկ եմ անոր հետ (ԳԼԻ) կը-
խոնարհի ⁷, ու թշնամի ⁸ անոր, որնոր ինձի դէմ կը-

կենայ ⁹ : Որնոր չի սերմանեց, իրաւունք չունի հուն-
ձի սպասելու :

¹ Rovinäre, ն. ² comprendere, ն. ³ chi, ⁴ secré-
to, աբ. ⁵ sveläre, ն. ⁶ confidäre, չ. ⁷ céde-
re, չ. ⁸ implacábile, ⁹ contrastäre, չ.

53. (աէ. 248.)

Ըս խաթունը նոյն է, որուն հետ իմ քոյրս
Հռովմ ճամբորդութիւն ըրաւ : Ըս բանիս վրայ եղ-
բորս հետ խօսեցէք, առանց անոր չեմ կրնար խոս-
տանալ ձեզի բան մը : Ըհաւաստիկ նամակը, որուն վրայ
աս առտու ձեզի հետ խօսեցայ : Ըհաւաստիկ զմեկինը ¹,
որնոր կուզէիր ինձմէ գրիչդ կտրելու ² համար :

¹ Temperino, աբ. ² temperäre, ն.

54. (աէ. 247, 88.)

Որնոր կուտայ, կըշատցընէ ¹ ամմէն բաները, որ-
նոր կընդունի, զասոնք կըքիչցընէ ² : Լըրկու Բրուտոսն
ալ զոհեցին հասարակապետութեան ³, մէկը իր տղան,
միւսը իր հայրը : Լւրաքանչիւր օր կըբերէ իրեն հետ
նոր բան մը ⁴ : Ըվ է ան յանդուգը ⁵, որ կըհամար-
ձակի ⁶ գէշ խօսիլ ⁷ մեր վրայ :

¹ Aggrandíre, ն. ² diminuíre, ն. ³ repúbblica, ի.
⁴ qualche cosa di nuovo, ⁵ temerário, ⁶ osá-
re, չ. ⁷ parlar male.

55. (աէ. 88, 90.)

Բաղդը իր ուզածը ընող է ¹. ասիկայ կուտայ ²
իր բարիքը ³ (անոր) որուն որ կըհաճի : Պէտք չէ հաւա-
տալ ⁴ շատ անոր խօսքին ⁵, որնոր ուրիշին ծախուքը ⁶
առատաձեռն ⁷ է : Ընչ բանի կըծառայեն ազահին գան-
ձերը, թէ որասոնք չիգործածեր նէ ⁸ : Սեր Ժամացոյցնե-
րուն մէկը գէշ կերթայ կոր, որը. աւաստիկ ասի :

¹ Capriccioso, ա. ² accordäre, ն. ³ favóre, աբ.
⁴ fidärsi, ի. չ. ⁵ proméssa, ի. ⁶ a spésa d' al-
trui, ⁷ liberäle, generoso, ⁸ far uso.

Պարտութեան :

56.

Փիլիսոփային մէկը լսելով տղայ մը, որնոր խօսելու

ատենը մասնաւորապէս¹ անսովոր² բառեր ու խմաստ-
ներ³ կը գործածէր⁴, որ մարդ մը չէր կրնար հասկընալ,
անոր ըսաւ, ով խենթ⁵ պէտք է լռես⁶ որ ան ատենը
աւելի քիչ⁷ կը հասկընանք :

¹ A bella posta, ² inusitado, ³ espressione, ⁴ ⁵ servirsi, ⁶ oh, pazzo che siéte ⁷ non
avéte che a tacére, ⁷ ancor meno.

Բայէրու խնդրատալէանը վայ :

57. (ԳԼԽ 255.)

Միկայ գոհ է իր վիճակին վրայ : Դուք խոհեմ
էք, ինչու որ ծեր էք : Միկայ չէր ըլլար այսպէս տը-
կար¹, թէ որ վէրէ՛² չէր ըլլար նէ : Որնոր պղտիկու-
թեան ատենը անհոգ³ կը ըլլայ, ծերութեան ատենը ցա-
ւալի⁴ կեանք մը կունենայ : Հայրը կուգէ որ իր որդին
բժիշկ ըլլայ :

¹ Magro, ² ético, ³ negligénte, ⁴ penóso, ⁵

58. (ԳԼԽ 257. ԺԱՆ. Խ. 223.)

Չիկայ անկէ աւելի ապերջանիկ մարդ մը, որնոր
երբեք հակառակութիւն¹ չէ քաշած² : Կան աշկերտներ
որ աղէկ գրքեր ունին, բայց կարդալու բաղձանք չու-
նին, կան ալ որ գրքեր չունին ու բաղձանք ունին : Չիկայ
աւելի գովելի բան մը կըսէ Կուինտիլիանոս, բայց եթէ
սորվեցընել ուրիշներուն, ինչ որ մէկը գիտէ³ :

¹ Avversità, ² ³ prováre, ⁴ ⁵ ciò che si sa.

59.

Կան ոմանք, որ հաստատել¹ կուզեն թէ գարե-
ջուրին գործածութիւնը առողջութեան շատ օգտակար²
է, բայց կան ալ, որ բոլորովին հակառակը կը հաստա-
տեն : Սարսիլիայէն³ հինգ մղոն հեռու կան շատ բարձր
լեռեր, որոնք ըստ մեծի մասին ձիւնով պատած են⁴ :
Ի հոգունային⁵ օդը շատ աղէկ չէ, ճախին⁶ տեղ ը-
լալուն համար⁷ որմէ ան կողմերը⁸ շատ կայ :

¹ Affermáre, sostenére, ² ³ prosperévole, ⁴ ⁵ Mar-
siglia, ⁶ coprírsi, ⁷ Livorno, ⁸ palúde, ⁹ a mo-
tívo, per causa, ¹⁰ contórno, ¹¹ ¹²

60. (ԳԼԽ 259.)

Եւ ըսեցի շատ հաճութեամբ իրեն երջանիկ դարձրի։
Ինչ ըրին Հռովմայեցիք երբոր Լենիբաղ¹ կըսպառ-
նար առնուլ² զՀռովմ։ Ներակոյտը³ խաւրեց զՍկի-
պիոն դէպ ի Կարթագինէ հրամանաւ առնելու զանի։
Կոռիոլանոս⁴ պաշարեց⁵ զՀռովմ ուստի ինքը վնասը-
ված էր⁶։ Հռովմայեցիք սովորութիւն ունէին պահե-
լու սափորներու⁷ մէջ իրենց նախահարցը⁸ մոխիրները
ու ոսկրները։

¹ Annibale, ² conquistáre, Ն. ³ senáto, Խ. ⁴ Co-
rioláno, ⁵ assediáre, Ն. ⁶ scacciáre, Ն. ⁷ urna,
Ի. ⁸ progenitóre.

Համասօս պատմութիւնի մասցէալ Խոնոնայ վրայ։

61.

Հատ հարուստ¹ (մարդ) մը, բայց անխելք, քա-
րի² վրայ պատկերը քաշել տալով³, ցրցուց աս պատ-
կերը⁴ բարեկամին մէկուն, ու անոր հարցուց, որ փո-
րորը⁵ աղէկ իրեն նմանութիւնը առած է մի⁶։ Որուն
պատասխան տուաւ բարեկամը, ստոյգ կատարելապէս.
ինչու որ ձեզի կընմանի հոգւովը ու մարմնովը։

¹ Riccone, Խ. ² marmo, Խ. ³ esséndosi fatto ef-
figiár, ⁴ figúra, Ի. ⁵ scultóre, Խ. ⁶ incontrá-
re, Ն. Ներք.

62.

Լիփոնսոս Սպանիոյ թագաւորը, (անոր) որ խոր-
հուրդ կուտար կոր պատերազմի նեղութեան¹ մէջ
նոր հարկեր դնելու², ըսաւ, ինձի աւելի վախ կուտան³
իմ ժողովրդեանս արցունքը, քան թէ թշնամեաց բռ-
նութիւնը։

¹ Angustia, Ի. ² impórre, Ն. ³ far paura.

63.

Կատոմբ իր պզտիկութեան ատենը շատ¹ լռակաց²
էր, ու չէր ուզէր խօսիլ մէկու մը առջև։ Ետը համար
երբոր յանդիմանվեցաւ³, պատասխան տուաւ, թող

անարգրվի ⁴ իմ լուռութիւնս, միայն թէ գովելի ըլլայ ⁵ իմ կենաց ընթացքս ⁶ : (Ան ապէնք) կըխօսիմ, երբոր գիտեմ խօսիլ այնպիսի բաներ (որոնք) լսելու արժանի են :

¹ Estremamente, ² taciturno, ³ rimproverare, ⁴ biasimare, ⁵ approvare, ⁶ condotta, է.

64.

Հարուստ մարդ մը, բայց շատ անխելք ¹ աղվոր գրքատուն ² մը ունէի, որուն վրայ իմաստուն ³ մարդ մը խօսելով, ըսաւ : Ասիկայ կընմանի սապատողի ⁴ մը (Գամալաբա), որնոր կըտանի իր սապատը ⁵ կռնակը ⁶ ու անոր երբէք չինայիր :

¹ Ignorante, ² biblioteca, է. ³ dotto, ⁴ gobbo, ⁵ gobba, է. ⁶ dietro alle spalle.

65.

Անխելք մարդ մը կանարգէր ¹ մէկխելացի մարդը ² ականջներուն մեծութեանը համար : Ես պէտք է որ խոստովանիմ, ըսաւ ասի, առոնց մարդու մը համար շատ մեծ ըլլալը, բայց դուն ալ պէտք է որ նմանապէս ինձի հաւտաս ³ ասոնց իշու մը համար շատ պրզտիկ ըլլալը :

¹ Schernire, ² un uomo di spirito, ³ accordare, ⁴ un.

66.

Մէկը ¹ տեսնելով իր բժշկին անցնելը, մէկալ դին դարձաւ ² : Պատճառը հարցընողներուն ³ ըսաւ, այնչափ ժամանակ է որ չի հիւանդացայ, մինչև կամենամ կոր առջևը երկնալու :

¹ Un certo tale, ² voltarsi dall' altra parte, ³ chiestagli la ragione.

67.

Մեծ մարդ մը ¹ շատ երկար ատեն իր թագաւորէն ² պատվովելէն ² ետև, ու չըլլալով ալ այնչափ համարման ⁴ մէջ, գտաւ աստիճաններուն վրայ, երբոր թագաւորէն կըդառնար, նոր իրեն տեղ մտնելու բաղձացողը ⁵, որնոր հոն կերթար կոր, ու հարցուց ա-

սոր որ Թագաւորին քով նոր բան մը կայ մի ⁶. բան մը չիկայ ըսաւ ասի, բայց եթէ ⁷ ես կիջնամ կոր ու դուն կեղեւս կոր:

¹ Un gran Signore, ² Sovráno, ար. ³ essere favorito, ⁴ credito, ար. ⁵ competitore, ար. ⁶ se da Sua Maestà vi fosse qualche cosa di nuovo, ⁷ senonche.

68.

Սարդ մը, որնոր հետու կրգտնըվէր քարոզէն, պնպէս ¹ որ չէր կրնար լսել անի, ըսաւ, անիկայ ինձի հետ խօսեցաւ ձեռվըներովը, ես ալ զինքը մտիկ ըրի ² աչվըներովս:

¹ In modo, ² ascoltare,

69.

Վաղքի մը պատգամաւորները ¹ հրաման ուղեցին յի եսպասիանոս կայսերէն արձան ² մը կանգնել ³ իր պատուոյն համար ⁴, որուն ծախքը կըհասներ ⁵ քսանը հինգ հազար դրամակչոյ ⁶: Ընի որ ընութեամբ ազահ էր, անոնց ցրցընելու համար, որ աւելի ⁷ կըսիրէ բնական ⁸ ստակը, երկնցուց ⁹ ձեռվըները ըսելով, աւասիկ տեղի ¹⁰ ուր կրնաք դնել ձեր արձանը:

¹ Deputato, ար. ² statua, ի. ³ alzare, ն. ⁴ in onore suo, ⁵ ascendere, ն. ⁶ dramma, ի. ⁷ meglio, ⁸ in natura, ⁹ stendere, ն. ¹⁰ base, ի.

Համառօտ ընդանի նամակաց իրենու-իւն:

70.

Սիրելի Ընտոյն իմ: Ըւասիկ քեզի Բարեկամ խնայանց ¹, որնոր ինձմէ խնդրեցիր քու վերջին (Լոյի-ի-դ) մէջ: Սրտանց կուրախանամ ² քեզի ծառայելու պրպէս առիթ մը ունենալու ատենըս: Կտոյ մնայ աս գիրքը քու քովդ ինչչափ որ կուզես, որնոր քու ձեռքդ, ստոյգ եմ որ ազեկ պահված կըմնայ: Եւ ուրիշ բան մը չեմ բաղձար, բայց եթէ ասոր ընթերցման ³ մէջ կարենաս գտնել այնչափ հաճութիւն, որչափ որ ես գտայ: Ստոյգ կեցիր ⁴, որ միշտ ինձի ուրախութիւն մը է ⁵

կրնալս, ինչպէս ասոր մէջ, նոյնպէս ամմէն ուրիշ առիթներուն մէջ ծառայելս⁶ :

¹ Amíco dei fanciúlli, ² godére, 4. ³ lettúra, 1.
 ⁴ vivi certo, ⁵ sarà sempre di soddisfazione
 per me, ⁶ prestar servigio.

71.

Աիրելի բարեկամ իմ : Լսեցի Տէր Ստեփաննոսէն, որ քու ծնողքդ միտք ունին ծախելու հին չալելու նոսագարանդ¹, ինչու որ քեզի նոր մը գնեցին Տէր Գրիգորէն : Թէ որ ատ բանը ստոյգ է նէ², քեզի կաղաչէի, որ ըսէիր ինձի ինչ է գինը, օրովհետեւ իմ Տէր Զօրեղայրս միտք ունի գնելու ասի³ ինձի համար, ու կարգել⁴ վարպետ մը որ ինձի ներդաշնակութիւնը⁵ սորվեցընէ : Իսկ ուրեմն շուտով մը, ինչ կըպահանջեն քու ծնողքդ, ու երբ իմ Տէր Զօրեղայրս կրնայ ատ բանին վրայ իրենց հետ խօսիլ⁶ :

¹ Pianofórté, աբ. ² ove ciò fosse vero, ³ non sarebbe lontano da comprárló, ⁴ assegnáre, ն.
 ⁵ música, 1. ⁶ abboccársi.

72.

Լմեայարգելի Տէր Զօրեղայր : Իմ ուրախութիւնս՝ լսելու ատենս որ երջանկապէս առողջացած էք շատ մեծ եղաւ, ինչպէս նաեւ շատ մեծ ցաւս եղաւ, որնոր ունեցայ ձեր հիւանդութեան ատենը : Չեմ դադրիր երբէք շնորհակալ ըլլալու¹ (Լսաւ-ծոյ) նախախնամութեանը², որնոր շնորհաց իմ բաղձանացս³ (այնպիսի) Զօրեղայր մը, որուն շատ պարտական եմ, ու շատ սրտանց կըսիրեմ զինքը : Ուրիշ բան մը չեմ խնդրեր ասորվան օրս, բայց եթէ ձեր հիմակվան վրայ գալը⁴ շուտով մը տեղի տայ նորոգ⁵ երկաթատե⁶ առողջութեան վիճակին : Իմ կողմնէս ձեզ ապահով կրնեմ, որ ձեռքես եկածը կրնեմ⁷ ձեզի քաղցր ընելու համար ձեր կեանքը, որնոր ինձի շատ սիրելի է և կըմնամ մեծաւ յարգանք⁸ :

¹ Ringraziáre, ն. ² Provvidénza, 1. ³ voto, աբ. ⁴ convalescénza, 1. ⁵ flórido, ա. ⁶ durévole, ա.
 ⁷ fare di tutto, ⁸ Sono col massimo rispetto.

73.

Սիրելի բարեկամ իմ: Ըրդէն տասնըւորս օր է, որ բնութեամբ շատ վտանգաւոր հազ մը կարգելու զիս գալ դասատուներ: Ուստի ասոր համար շատ ցաւալի վիճակի մէջն եմ ¹, չիկրնալու համար գտնըվիլ թուականութեան ² քերականութեան, ու սուրբ գրոց մեկնութեան ատենը, որնոր պիտոր ընէ մեր սիրելի վարժապետը աս միջոցին մէջ ³: Ուստի շատ հաճոյական բան մը կրնէիր ինձի թէ որ երբեմն գայիր տեսնելու ⁴ զիս ու հաղորդէիր ինձի շատ հարկաւոր բաները ⁵, որոնք իմ հեռաւորութեանս ատենը կրմեկնըվին դասատան մէջ: Ստոյգ եղիր որ, թէ որ երբէք գտնելու ըլլամ զքեզ (որնոր Լստուած չընէ) (առ) վիճակին մէջ, որուն մէջն եմ ես հիմա, կրտեսնէիր ինչչափ հաճութեամբ ու յօժարութեամբ կրնէք հատուցումը ⁶ քու, Լայլն:

¹ Eccomi quindi nella trista situazione, ² aritmética, ի. ³ in questo intervallo — tratto di tempo, ⁴ cercare, rivedere, չ. ⁵ importante, առ. ⁶ altrettanto, Կ.

74.

Երէկ իրիկուն ուշիկէ հասանք երջանկապէս Ս Ենեւ տիկ: Սեր ճամբան շատ զմեզ չաշխատոցուց: Ընցանք զուարճալի դաշտերէն, հեռուանց տեսանք աղվոր ու զարմանալի տեսնելու բաներ ¹: Պանդոկներուն ² մէջ ամմէն տեղ աղէկ նայեցան ³ զմեզ ու միշտ գրեթէ քաղցր ու հաճոյական ⁴ ընկերութիւններ գտանք: Ըս քաղքին դիրքը ⁵ շատ աղէկ է, ու կը յուսամ մնալ հոստեղս շատ յօժարութեամբ: Ընմիջապէս կը գրեմ հրամանոցը աւելի մանրամասնաբար ⁶ ուրիշ նամակաւ: Հաճելի ըլլայ ⁷ հրամանոցը իմ խանդակաթ ⁸ բարեկամութեանս հաստատութիւնը ⁹ Լայլն:

¹ Prospettiva, ի. ² albergó, առ. ³ trattare, չ. ⁴ agradévole, առ. ⁵ situación, ի. ⁶ específicamente, Կ. ⁷ gradíre, չ. ⁸ afetuoso, առ. ⁹ assicurazione, ի.

75.

Արհրաւիրեմ զձեզ աս ¹ հինգշաբթի առաքմանց-
վան համար վայրենի պծերուն ² որսոյն իմ գեղիս մէջ:
Ուր որ կըգտնուվին ուրիշ շատ մեր բարեկամներն ալ:
Ստոյգ կըսեմ որ ինձի շատ հաճոյական բան մը կընէք,
թէ որ հոն գալու ըլլաք ³: (Լ՝նոյ) որնոր որսոյ սիրող
է, ինչպիսի էք դուք, լեռան դժուարութիւնը ⁴ անհա-
ճոյ չեբեար: Եւ կըյուսամ որ աս ուրախութիւնը կը-
շնորհէք ինձի, ու կըմնամ մեծաւ յարգանք, ևայլն:

¹ Próximo, ա. ² camózza, ի. ³ interveniré, չ.
⁴ incómodo.

76.

Լ՝մենասիրելի բարեկամ: Վուք զիս արտմեցու-
ցիք ¹ յանգիմանութիւններով, որոնց կարծեմ թէ ար-
ժանի չէի ²: Լ՝դդէն երեք անգամ ³ (է ոյ) ձեզի իմ
առողջութեանս ու իմ բաներուս ծանօթութիւնը տու-
ած եմ: Լ՝ս չորրորդն է որ ձեզի կըգրեմ: Լ՝նչ յան-
ցանք ունիմ ես, երբոր նամակները իրենց սահմանեալ
տեղերը ⁴ չեն հասնիր նէ: Վրեթէ, գրեթէ ձեր վրայ
գէշ կըմտածէի կոր: Կըբաղձայի, որ սյնչափ վաղվաղ-
կոտ ⁵ չըլլայիք զիս գէշ դատելու մէջ և թէ համոզվէիք
միանգամ ընդ միշտ ⁶ որ ես եմ անկեղծ ձեր, ևայլն:

¹ Mortificaré. ն. ² meritáre, ն. չ. ³ per ben tre
volte, ⁴ destinazione, ի. ⁵ precipitoso, ա.
⁶ una volta per sempre.

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Բ

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԻՏԵԼԱԿԸՆ

ՎԵՂԻՔԵՎԵՐԵԿԸՆ ԽՕՍԵԿՑՈՒԹԵՆՆՑ

1) Ողջունի:

Buon giorno. } Ben levato. }	Բարի լյս .	Սաղաքընք Խայր օլա .
Ha Ella dormi- to bene?	Հրամանքնիդ ա- ղէկ քնացա՞ք մի .	Ճէնաղլինիդ էյն աղջադանաղլա :
Buona sera.	Բարի երեկուն .	Եղջամընք Խայր օլա :
Buona notte.	Գիշեր բարի .	Կէճէնիդ Խայր . օլա :
Bipósi bene. } Dorma bene. }	Վառներնիդ ա- նուշ ըլլայ .	Ելլահ առհալըգ վերսին :
Le augúro un buon appetito.	Բարի ախորժակ .	Իշտահ օլա :
Pariménte.	Նոյնպէս հրամա- նոցը .	Վիզալի ճէնա- ղլինիդ :
Buon pro Le fáccia.	Ենուշներ ըլլայ .	Եվնիկիկը օլաուն :
Buon viággio.	Երթա՞ք բարով .	Ելլահ ալլալի վերսին :
Le augúro un próspero suc- césso.	Ետուած բա- ներնիդ յաջողէ .	Ելլահ էլնիկի բարո վերսին :
Servitór suo.	Չառայ եմ .	Իվնիկիկի գու- լաուն :

Umilissimo ser- vo.	Լ՝մենախոնարհ ծառայ .	Լ՝պնա գոլա- նուլ :
Ben venúta V.S.	Բարով եկաք .	Լ՝սոչ իկարնիկ :
Come sta Ella di salute?	Խնչպէս էք , ա- ռողջ էք .	Լ՝յոբիտիկ , հոշ- խաւանուլ :
Sto bene — ma- le.	Լ՝ղէկ եմ , գէշ եմ ,	Լ՝յոյ իմ , ֆէնաւ ըմ :
Così, così.	Սանկ նանկ .	Ը հոյլե պեոյլե :
Con sua licen- za.	} Ձեր հրամանաւը .	Իպնիկ ելե :
Con perméso.		
Addio Sig. a ri- vedérci.	Ս՝նաք բարով Պարոն .	Լ՝լաւա սըմարաւ- արք էֆէնպիմ :

2. Հարցման .

È egli perméso di domándarle?	Կրնամ մի՞հարցը- նել հրամանոցը .	Ղ՝հապնիկե ու- րապի լէրիյիմ :
Cosa cománda?	Խնչ կըհրամայէք .	Սէ՛ էիւ հոբիտի- նիկ :
Chi cerca? chi dimánda?	Օ՞ով կըփնտռէք . զ՞ով կուզէք .	Ք՝ի պարարնուլ . քիմ իսպիրսիտիկ :
Che c'è? che co- sa è?	Խնչ է , ի՞նչ բան կայ .	Սէ՛ պիւր . նէ լաւ :
Come si dice quésto in Ita- liáno?	Լ՝ս բանը Իտա- լերէն ի՞նչպէս կըսվի .	Պո- Տալէանճա- նաւը պէնիլի :
Quánto costa quésta robà?	Լ՝ս բանս ի՞նչպի- կարժէ .	Սէ՛ պեյիւր պո- շէյ :
Dove va Lei co- sì in frétta?	Լ՝յսպէս արտո- րալով ո՞ւր կեր- թաք կոր .	Պեոյլե աճէլե նէ- րէյի իկեյոթաւ- նուլ :
Che giòrno è og- gi?	Լ՝յսօր ի՞նչ օր է .	Սէ՛ իմն պիւր պո- լիմ :
C'è nissúno in casa?	Տուներ մարդ կայ մի .	Լ՝լաւ չիմե լաւ իլ :

E venúto a tempo?

Եւ ժամանակին եւ վազելիս ինչ որ Բիշ:

Quanto tempo
che è partito?

Quánti ne ab- Լճոյն քանին է. Լճին Գաջնիս լլը
biámo del
mese?

Dove sta di casa il Sig. médico? *Պարոն բժշկին տունը ո՞րն է.* Ուստի հեռի՞ն է՝
հե՛րկա՞յն Կոնստանդնուպոլիս :

Quì, al primo piano. Հոս, առջի դաստի- Պահարան, եւ
կոնք. Գալերան :

Ne la ringrázio. Հոգհաղալ եմ. Ելեմ հաղալ օղա:

3. 'სტრუქტურა :

Che c'è di nuo- **Ի՞նչ բան կայ նոր. Լինիլի նի՞ հավասարի-**
vo? **մար :**

Non sa Ella niente di nuovo? Հրամանքնիդ նոր ըմբռնութիւնքն Դժբախտութիւնքն
բան մը չէք գիտեր . դիւր եկնի համար դիւր եկնի համար :

Non ho inteso l'aria che si levava. Ma le parole che
nulla. ma le parole che si levava :

Che si racconta di bello per la città?

Քաղաքը նոր է կենդանի և հարուստ ինչ կրպատմանով և կոր .

Եկե՛ք տեսնել և լսել :

Ho inteso dire che avremo pace.

Da chi l' ha in- *ብሐረር ኃረግካዊ* . *ብክፍላዊ ክፍላዊ*
tésó Ella? *ክፍላዊ*

E la gazzetta Լրագրէն . Գալիւնաբան :

Ha Ella avúto
nuove di suo
fratello?

Stia sicúro, che non me ne scorderò. *Այահով կեցէք որ չեմ մոռնար:* *Եւ ի՞նչ էլ եմ հիշել, ուսումնական:*

Mi dispiáce, che ciò non sia in mio potére, ebbéne farò il mio possibile, vedrò. *Կըցաւիմ որ ատ բանը իմ ձեռքս չէ, բայց ինչ որ կրնամ ընել նէ կրնեմ, տեսնեմ:* *Աճըլմի ի՞նչ պո- շէյ էլ եմ արեւելեացի պո- ծի-մէ էլ- լեմքէն ինչ-նի գո-տար էլ եմ, պո-տարը:*

6. Հորհախալութեան:

Grazia — mille grazie. *Հորհակալ եմ. Այս առաջ օր առն:*

Gliene rendo infinite grazie. *Հրամանոցը շատ շնորհակալ եմ. Չօգ հեշտան էմ. Տահամեք օր-նալ:*

Quánto Le sono mai obbligáto! *Ինչչափ հրաման- նոցը շնորհակալ ըլլալու եմ. Մէ գո-տար ծի-նա- պիտէ հեշտան օր-նալը:*

Sono molto sensíbile alla sua bontà. *Եւ շատ շնորհակալ եմ հրամանոցը բարութեանը. Ո՞ր հեշտան պիտէ չօգ լե- շէ-մի-ք առ-տարը:*

Come Le contracambierò io sì gran favóre! *Ինչպէս հրաման- նոցը պայպիսի մեծ բարեաց փոխարէ- նը պիտոր ընեմ. Մարը պո- էյլեյէ պե-րէնի էրէ- պիւ-մէ էյլէ:*

Mi porga Ella pure occasi- ni di servírla. *Հրամանքնիդ ալ զիս ձեր ծառայու- թենէն չի մոռնար. Ո՞ր հեշտան պիտէ իր-ւոյնի-նի ինչ-նի պիտէ ծառայելը:*

7. Խորհրդախոսութեան:

Che c'è da fare? *Ինչ ընելու է. Մէ էլ եմ արեւելեացի:*

Che cosa mi consiglia? *Ինչ խորհուրդ կուտար ինձի. Մէ լե-մի-նի-նի ինչ-նի պիտէ:*

In quánto a me io diréi — io per me diréi — saréi di parére.	Լ,ս կըսէի որ .	Պէն գերեզմանի .
S' io fossi in suo luógo in sua vece.	Ինձի կերևայ որ .	Կանա Լեօնիանի .
Ed Ella che ne dice? cheglie- ne pare?	Իմ կարծիքս .	Պէնի Լեւոնի .
Per mio avviso converrébbe far così.	Ի՞նչ որ ես հրա- մանոցը տեղը ըլլայի .	Լ,յէր պէն ճէնա- պիտիկն էրէն- դէ օրայնորդի .
Lásci far a me.	Հրամանքնիդ Ի՞նչ կըսէք . Ի՞նչ պէս կերևայ հրա- մանոցը .	Ո՞րքան պիտի պէր ինչ, նապ- Լեօնիանի .
Lo dico pel suo meglio.	Ինձի կերևայ որ այսպէս պէտք է ընել .	Պանա պէտք է ճէ, ճէնապիտիկ Լեօնիանի .
	Ինձի թող տուէք .	Պանա հազար պիտիկ .
	Հրամանոցը բա- րւոյն համար կըսեմ .	Ո՞րքան պիտի Լեօնիանի .

8) Հրամանքնիդ :

Veníte un pò quì.	Ի՞նչ մը հոս ե ,	Պիտիկ Լեօնիանի .
Vedéte chi è — chi bussa.	Ի՞նչ ով է . ով է գուռը զար- նոցը .	Պանա ճէնա- պիտիկ օ . ճէնապիտիկ Լեօնիանի .
È il Sig. ( ) che bramerébbe avér il piacer di reverirla.	(Լ. Լ.) Պարոն է որ կըբազմայ հրամանոցը հետ տեսնելի .	(Լեօնիանի) Լեօն- ապիտիկ Լեօն- ապիտիկ Լեօն- ապիտիկ .
Ditegli che pás- si — che resti servíto.	Ի՞նչ որ ներս հրա- մայէ .	Պիտիկ ճէնա- պիտիկ .
Andáte a com-	Պանա, Ինձի	Լեօն, ճէնապիտիկ .

- prármí carta, *Թուղթ, գրիչ ու գուլէմ ձէ Բերէր*
 penne ed in- *Թանաք գրենէ. Տեղ ուլ պաննա:*
 chióstro.
- Portátemi un *Ինք ինձի կաղա-* Պէր Բիլլէ, պէր
 calamájo un *մոր մը, Թղթոյ* գառապալ Տեղապար
 fóglio di car- *Թերթ մը ու* ձէ պէր գուլէմ Լէ-
 ta ed un tem- *զմեղին մը.* բաշէ Լէլէր պա-
 períno.
- Avrò anche bi- *Նշտարք մ' ալ* Պէր Բուլա Երթի-
 sógno d' un' *հարկաւոր է.* զա Բրբ:
- Non tardáte *Հատ մ' ուշանար* Զոգ օյաւաննա, շա-
 molto a veníre- *շուտով եկուր,* Բո- Լէ:
 Vengo súbito. *Հիմա կուգամ.* Լ'իտէ. ՀաԲո-
 Լէլէր:
9. Լ. Կանալի ձեայ:
- Che tempo fa *(Պը Ինչպէս է* Պա Լէն Հալա
 oggi? *սյսօր.* Զանալ Բրբ:
- Fa bel tempo. — *(Պը աղէկ է,* Հալա չօԳ էյէ Բիբ,
 cattívo tempo. *գէշ է.* Ֆէնա Բրբ:
- Oggi è una bella *Լ. Սօր շատ աղէկ* Պա Լէն Հալա
 giornáta. *օր մըն է.* չօԳ Լէ-գէշ Բիբ:
- Il tempo è se- *(Պը յստակ է.* Հալա էյէ Բիբ ա-
 réno. *Պը յստակ է.* չօԳ Բրբ:
- Fa caldo. *Տաք է.* Սըճագ Բրբ:
- Fa un gran cal- *Հատ տաք է.* Զոգ սըճագ Բրբ:
- do.
- Il tempo è can- *(Պը փոխվեցաւ.* Հալա Բեյլէլէր:
- giato.
- Si leva il ven- *Հով կելլէ կոր.* Բե-գլէտա չօԳայ-
 to.
- L' ária è riempi- *Լ. Բիլլէր ամպե-* Հալա պուլու-Լ
 ta di núvole. *րով պատած է.* պուր:
- Pare che vóglia *Կերկայ օր անձրե-* Կեօրէնիտէր Տե
 pióvere. *պիտոր գայ.* Լուլա-ր Լէլէր:

Mi rincresce di non aver pré- so meco l'om- brélla.	Կըցաւ իմ որ հետս հովանոցս չեմ առած .	Լապզեք թէ ողբեմք չէ՛նէնքի մը հըլլի :
Oggi è una gior- nata molto rí- gida.	Ըյսօր սաստիկ ցուրտ է .	Պա՛ն ի՞նչ չօք ո՞- ւով դուրս :
Son tutto inti- rizzáto dal fréd- do.	Ի՞նչորով ինչ սա- ռած եմ պա- ղէն .	Պաշտան այսպա- սա՞հ սօս-գրան դոնտ-շում :
Accendéte un pò il fuóco.	Ի՛նչ մը կրակ վա- ռեցէք .	Պէր փայլաւ ալեւ եւագընդ :
Riscaldáte bene la stúfa.	Ո՞ր առարանը աղէկ տաքցուցէք .	Աստուծոյ է՛նչ գրե- պընդ :
Pare che vóglia nevicáre.	Կարծեմ որ ձիւն պիտոր գայ .	Կէօրէնի՛նք թէ գար ետաճագ :
La notte passáta è cadúta tan- ta neve che si potrà andár in islitta.	Լըրէկ գիշեր այն- չափ ձիւն եկաւ որ, մինչև բալ- խըրով կրնայ երթացվիլ .	Տիւն ի՛նչ ու գա- րար գար ետա- յը թէ, լաթիմ գրագի էլ ի՛- րեղիքնի :

10) Լ'նիպէնէն ելելու ու հագնելու վայ :

Ehi, camerière! chi è di là?	Ի՛շտ, սենեկապետ, հոն ու՞ր կայ :	Ի՛նչ, հասե՛րի, ծառ- սի՛մ վար :
Illustríssimo — Sig.	Հրամայեցէք . Տէր իմ .	Ի՛նչե՛նքի :
Bisognerà che io mi levi — vóglio alzármí.	Կուգեմ ելլել .	Վազմագ խորհրդի :
Recátemi una camíscia netta.	Սաքուր շապիկ մը բեր .	Պէր լե՛րիկ ի՛նչ ի՛նչի :
Dátemi da far la barba.	Ի՛նչի՛նչ հար- կաւոր բաները բեր .	Թէրա՛շ լագընի ի՛նչի :

Metterà oggi il vestito nero? *Այսօր սեւ զգեստ- Պո- Լին սեւահ*
նիզ կը հագնիր. բա- րա- արանք Լինի-
սինի:

Nò, stamáne fa un pò frésco, uscirò in cap- pòtto. *Չէ, առ առտու քիչ մը պազուկ Լոգ, պո- ասպակ*
է, կրկնցովս արե քարշառ ասո-
կուզեմ ել- ճագ արբ քաթօն
լել. Ին Խարերի չե-
ճագ:

11. Վիսանալու զեայ:

Cominciò ad a- *Սկսաւ քունը Ույգո- ասո- Լինի-*
ver sonno. գալ. օր:

Che ora fa al suo orológio? *Ժամը քանի է. Սահալ- Լինի Գաշ*
արբ:

Le úndici sono suonáte. *Տասնը մէկը զար- Օնդիլի Լո- Բոն- Լ*
կած է. րո- արբ:

Già così tardi. *Ըտենը անցած է. Ս Գալի Լինի:*

Il mio orológio non va bene, avánza — ri- *Իմ ժամացոյցս Պլինի ասահլ- Լինի*
աղէկ չերթար, Էյ Լինի- Բոն- Լ
յառաջ կերթայ Ինի Լինի- Բոն- Լ
— ետ կը մնայ. Լինի Գալի:

E già tempo d' andársene a casa. *Տուն երթալու Լինի Լինի- Լ*
ատենը եկած է. Գալի Լինի:

Andiamo a let- *Ընկողին երթանք. Լալալա Լինի:*
to.

Non posso più tenér apérti gli occhj. *Ըջվըներս ալ չեմ Պայր Լինի- Լ*
կրնար կոր բա- ալալայորոմ:
նալ.

Dátemi una can- *Ղրազ մը տուր Պիլ Բլի — Լինի*
delá. քնձի. լիլ պան:

Dove è lo smoc- *Ուր է մոմի մկրա- Նիլի- Լինի Լինի*
colatójo? ալ. Լինի- Լինի
Լինի:

Mettételo sul *Ըտանակին վրայ Ըտանակին Լինի*
candellière. գիր. Լինի:

Dimáni mi sve- յ աղը ժամը հինգ- Լաւրեն սահաւել պէշ
glieréte alle cin- ու կէսին ար- պաշտոն-դ աս ույ-
que e mezzo. Թընցուր զիս. անարը պէշի :
Ripósi bene. Վրուներնիդ ա- Լաւր հրահաւելը գ-
նուշ ըլլայ . լիւրոն :

12. Ուրիշն ու խիտն լաւ :

Mi dica, ma sen- Բէկը ինձի, բայց Տէրինիւ պանս,
za complimén- առանց քաշմե- Լիւրիճիւ, գահ-
ti ha fatto già լու նախաճաշիկ լաւը ելիւրիճիւ
colazione? ըրիք մի : Բի :

No davvéro, Ստուգիւ չէ. ինչու Լաւր . արդեւս
perchè per որ շիտակը հրա- ճիւտապէնիւ իւն
dirgliela, so- մանոցը հետ ը- պէրապէր ելի-
no venúto a նելու համար Բիւն իւրիճիւ :
farla da Lei. եկած եմ .

Brávo, senza ce- Լաւրիք առանց Լաւրիճ, նաւ ել-
remónie, così քաշմելու, այս- Դեւիւ, պէոյլի
mi piáce. պէս կըսիրեմ . հաւ երբիճ .

Vuóle caffè o Խաշմէ մի կուզէք, Վաւիճ Բիւրաբիւ-
ciocoláta? չէնէ չիքօլաթ . նիւ Էօգսս չի-
քօլաթի :

Per me è tutto ինձի համար ամ- Պանս իւրիճ հեթոճ
uno. մէնը նոյն է . պիւր պիւր :

Dove pranza og- Ուր պիտոր ճաշէք Լաւրիճ Լաւրիճ
gi. այսօր : նիւրաբիւրաբիւր
պիւրիւ պիւրիւ :

Vuol far peni- Կուզէք մի ինձի Լաւրիճ Բիւրաբիւ-
ténza meco? հետ ճգնիլ : նիւ իւն օրու-
Լաւրիճ :

Oggi sono im- Լաւր գործք ու Պաւրիճ իւն լաւ,
pegnáto, ma նիւ, բայց ու- Լաւրիճ Բաւրիճ
un'altra vol- ըիշ անգամ կը- Դա ճահաբ երբ-
ta profitterò ջանամ որ հրա- Բիւ, Բիւ Բաւրիճ

Quésto è tróppo **Լսի շատ սուղ է.** Գուշտ արհաւել
 caro.
 Ho pagáto 12 **Գլխարկին համար** 12 ֆիորին վը 12
 fioríni per il 12 ֆիորին վը 12
 cappello.
 Vorréi un bel **Լշվոր թխագոյն** Պէր ինչեւ Գոյն
 panno oscúro.
 չուխոյ մը կու
 զեմ.
 Eccogliene uno **Լւասիկ մէկ հատ** Իշտե ուր լւան
 che è eccelén-
 te.
 մը որ շատ աղ-
 նիւ է.
 Quánto costa? **Ինչ կարժէ, կան** Եւ Գեյեր, ար-
 quánto dimán-
 da il bráccio? **գունին ինչ** շնան
 կուզէք.
 Diéci fioríni il **Տասը ֆիորին** Լշտե լւան
 braccio.
 կանգունին.
 րին :

14. Էլեանդի ինչ լեայ :

Mi sento poco **Քիչ մը անհան** Պէր ալ հեյֆէ
 bene.
 գիտեմ.
 եօգ :
 Mi è venúto **Սրտս հիւանդու** Ինչքէն ուր
 male.
 թիւն մը եկաւ :
 հեյֆեպէս ինչպէ :
 Andáte pel mé- **Գնա՛ւ բժշկին ու** Կլի՛ն հեյֆե, մէ
 dico, dite che
 venga súbito.
 ըսէ, որ շուտով
 մը գայ.
 Կէ ինչպէս :
 Ecco! che vié- **Լւասիկ կուգայ** Իշտե ինչեւ :
 ne.
 կոր.
 Sig. Dottóre, Le **Տէր բժիշկ՝ ծառայ** Ուստի հեյֆէ, գու-
 sono schiávo.
 եմ.
 լուսնապէս :
 Mi prési la li- **Համարձակեցայ** Ուստի հեյֆէ ինչպէ
 bertà di farla
 chiamáre, es-
 séndo già al-
 cúni giorni,
 che sto molto
 male.
 համարձակեցայ
 կանչել տալու,
 ինչու որ քանի
 մը օր է որ շատ
 գէշ եմ.
 Կէ ինչպէ :

Che cosa si sente? **Ի՞նչ ունիք .**

Mi sento una sì gran deboléz-
za per tutto
il corpo, che
non posso rég-
ger in piédi.

La testa mi fa
molto male.

Non dormo la
notte, e non
posso man-
giar niente.

Mi lasci un pò
sentirle il
polso.

Vediámo la sua
lingua.

Ella ha la feb-
bre.

Si sente voglia
di vomitáre?

Ha la bocca a-
mára, quan-
do sì svégliá?

Ha molta sete?

Qual è il suo or-
dinário modo
di vívere?

Ha avúto delle
altre malat-

տեղիք .

Պէտէւն զեճո-
ւելիս եօյլէ ոյր
շնորհելէն զտիժ-
լէ՛ զար չի, այ-
սփ իսորնորէ
դուրմայա լա-
գալիւն իօգ :

Պաշտ չօգ աղբը-
յօր .

Կէճէ ոյոյոյամօս
զէ հիշ ոյր շնյ
էնյէմէն :

Գոյ զերէն, ոյր
ալ նախընթաց
դուրմայա :

Տեղիէն զափա-
լէն :

Ղեկադիւնիւն հե-
տարէն զար :

Երեյնիւ ոյո-
ւանդօրն :

Ոյանարդէն
զափալ աղբըն
աճը յարբ :

Զօգ առնալն
առնալն :

Սիւ նի լարալ
էօմիւր ինչիւր
սիւնի :

Իօրիւնիւր հիշ
գայրէ հասար-

tíe nella sua vita.	ւանդութիւն քաշած էք .	լեզ չէք շփշփա- նիլ :
Esólita di prén- der medicí- ne?	Պեր առած ու- նիք .	Ի՞նչ ալը լընը վար իլ :
Respíra con fa- cilità?	Պիւրութեամբ շունչ կառնո՞ւք .	Պօղայլեզ էլն հե- ֆէս ալը բնալ- նըլ :
Le prescriverò una medicina.	Հրամանոցը դեղ մը գրեմ :	Ո՞րն ալը նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ :
Eccóle la ricét- ta.	Եւստիկ ձեզի դե- ղի նուսխայ մը :	Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ :
Si tenga in letto prenda la me- dicína ogni due ore, stía di buon ani- mo e domani alla stéssa ora verrò a ritro- varla.	Եւստիկ ձեզի մը մէյ մը դեղը առէք, ապա- հոյվ կեցէք և վաղը սա առե- նը կուգամ հը- րամանքնիդ տեսնելու .	Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ : Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ : Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ : Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ : Ի՞նչ է նիլն ուր ի՞նչ է ալըլ :

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԳ

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԻՏԵԼԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՅԱՆ ԱԻԹԵԼՆ

Mássime ¹Anéddoti ² e i Raccónti piacevoli.

1.

Passata la fática è dolce il ripóso. La pratica val più della grammática. L' amicízia è la vita dell' ánima. Il sospétto è il veléno dell' amicízia. Ogni fática mérita il suo prémio. L' oro govérna il mondo. Necessità non ha legge. Bandiéra véchia, onor di Capitáno. Présto e bene non si conviéne. Delíbera con lentézza, ed eseguísci con prontézza.

2.

Nè fiamma senza fumo, nè virtù senz' invídia. In casa de' poltróni ogni dì³ è festa. Chi ben comíncia ha la metà dell' ópera. Chi ha tempo, non aspétti tempo. Niun felíce è amíco dell' infelíce. Non si ódono ⁴ le campáne piccióle, quándo le grándi suonano. Aspettáre e non veníre stáre in letto e non dormíre, servíre e non gradíre ⁵, son tre cose da moríre. Il silénzio è la rispósta de' Savj. I saggi ⁶ hanno la bocca nel cuóre,

¹ Լուսած, ² պատմութեան գաղտնի ու անձանիսն պարագան, կամ պարիսն պատմութեան, ³ օր, ⁴ udíre, լսել, ⁵ հաճելի ըլլալ, ⁶ ինչպիսիք:

ed i matti il cuore in bocca. Il bene non è conosciuto, se non è perduto.

3.

Non ha il pallio ¹, chi non corre. La pena è zoppa, ma pur ella arriva. Fuggi quel dolce che può farsi amaro. Non parlare senza essere interrogato ² e sarai più stimato. Chi molte cose incomincia, viene a capo ³ di poche. Non ha il dolce a caro, chi provato non ha l'amaro. Le buone parole ungono, e le cattive pungono. Chi non ha danari in borsa, abbia il miele in bocca. Chi cerca, trova. Chi paga debito, fa capitale ⁴.

4.

Il candore ⁵, la docilità ⁶, la semplicità sono le virtù dell' infanzia. ⁷ Amato non sarai, se a te solo penserai. Accostati ai buoni, e sarai uno di essi. A grassa cucina, povertà vicina. Il cavar sempre dal sacco, e non rimetterne mai, ne fa presto trovare il fondo. Sii pronto ad udire, e tardi a parlare. Non lodar il bel giorno, innanzi sera. Quanto meno l'uomo è veduto, tanto più è desiderato. Odi, vedi, e taci, se vuoi viver in pace. Chi non vede il fondo, non passi l'acqua.

5.

Un animo allegro non invidia un principe. Dio ti guardi da un ricco impoverito ⁸, e da un povero quand' è arricchito ⁹. Dopo il fatto ognuno è buon consigliere ¹⁰. Dove l'oro parla, ogni lingua tace. Parla poco e parla bene, se vuoi es-

---

¹ ճապակուլիւն առաւել, ² հարցունել, ³ շնչունել, ⁴ գումար-
դրամաց, սէրմայէ, ⁵ աղիտանութիւն, բայց հոս ձա-
րաց անխելութիւնը ինքնայնիկ, ⁶ հրաւիրութիւն, անասնո-
ղութիւն, ⁷ պղնց հասակը, ⁸ աղբարարացած, ⁹ հարստ-
ացած, ¹⁰ խորհուրդ արժեք:

sere stimato un uómo di mérito ¹. Difénder la sua colpa, è un' altra colpa. Cattíve lingue tagliano più che spade. Chi perde la fede non ha più altro da pérdere.

6.

Pittaco venne domandato un gíorno: Qual era la cosa, che non si dovéva fare che al più tardi possibile? *Préndere* danari in préstito ² dall' amico; rispos' egli.

Qual era la cosa che si dovéva far sempre? *Approfittare* ³ del bene e del male che ci accade.

Ciò che éravi di più spiacevole? Il tempo. Di più nascósto? L' avveníre. Di più fedéle? La terra. Di più infedéle? Il mare.

7.

Anacarsi disse: che la vite portava tre sorte d' úve: il piacére, l' ubbriacchézza ⁴ ed il pentiménto.

Un gíorno gli venne domandato ciò che bisognava fare per impedíre a qualchedúno di mai beber vino? Non havvi miglior mezzo ⁵, rispos' egli, che di méttergli dinanzi un uómo ubbriaco, affinché lo esamini esattaménte.

Un gíorno dopo avére considerata la grossézza ⁶ delle tavole di una nave: aime! esclamò egli, colóro che viaggiano sul mare non sono lontani dalla morte che di quattro dita ⁷.

Dicéva pure che i mercati ⁸ érano luóghi, che

---

¹ Uómo di mérito, գովելի և արարելու մարդ, ² *prénder* in préstito, փոխ առնուլ, ³ օգուտ հանել, ⁴ գինովութիւն, ⁵ Non havvi miglior mezzo, լաւագոյն միջոց չիկայ, ⁶ խոշորութիւն, ⁷ չորս մարտ չափ, ⁸ ժամառաարեղէ, պաղար:

gli uómini avévano stabilíti per vicendevolménte ingannarsi.

8.

Aristótile dicéva a' suoi amíci ed a suoi discépoli, che la sciénza era riguárdo ¹ all' anima, ciò che la luce era riguardo agli occhj; e che se le radíci n' érano amare, dolciíssimi in ricompénsa n' érano i frútti.

Venéndogli richiésto qual era la cosa che più prèsto scancellavasi? Si è la riconoscénza rispos' egli. — Ciò che era la speranza? Si è, diss' egli, il sogno d' un uomo che veglia.

Domandato quale differénza éravi tra i sapiénti e gl' ignoránti? altrettanta rispos' egli, quanta ve n' ha fra i vivi ed i morti. Qualchedúno gli domandò un giòrno ciò che dovéano fare i suoi discépoli per approfittár molto? Dévono sempre sforzársi ² di raggiúgnere i più avanzáti, rispos' egli, e di non aspettár colóro che véngono dopo essi.

9.

Carlo Magno sigilláva ³ i trattáti ⁴ col pomo ⁵ della sua spada; dove probabilménte vi era un imprónto ⁶ *io li farò poi tenére*, dicéva egli, *col-la spada*.

10.

Un provinciále vedéndo che un suo amíco si dava del vanto ⁷ per ésser Parigíno, gli disse: *per quel che spetta a ciò*, ⁸ *tu non hai nulla di*

---

¹ Riguardo al ánima, *հոգւոյն բազմապատկեմանէ*, ² ջանալ, ³ նշխել, ⁴ պաշտ, պալլ, շարժ, ⁵ պարուս, խնդր, հոս' սրոյ երանախալ, *գլխով գապղէսի*, ⁶ իշնի, ⁷ darsi del vanto, պարծենալ, ⁸ per quel che spetta a ciò, *ուս իտեմանէ*:

più di 'quello che hanno i topi ' e le mosche di Parigi.

11.

Dolabélla dicéva a Ciceróne: *voi lo sapéte pure non avér io che trent' anni: E non vuói tu che lo sáppia*, rispose Tullio, *se son già oltre diéci anni, che mel vai dicéndo.*

12.

Un cavallerizzo di non molta abilità ² dovén-
do montáre su d' un cavállo troppo alto, e temén-
do di non riuscírvi, ³ disse: *mio Dio ajutátemi.* Fece indi uno sfórzo sì grande, che cadde dall' altra parte. Rialzándosi con dolóre, *mio Dio*, esclamò, *voi mi avéte strajutáto (ajutáto anche troppo).*

13.

Un certo malfattóre ⁴ era stato condannáto alla morte, ma perchè avéva per lo passáto ⁵ servíto bene al suo Príncipe nelle guérre, gli fu detto dal giúdice, che in considerazióne ⁶ de' suoi buóni servígi, la giustízia gli era stata favorévole, e l' avéva condannáto a pérder solo la testa. Allóra disse il miseréllo: quando mi sarà leváta la testa, darò il restante per un quattríno.

14.

Il Re Alfónso avéva un buffón ⁷ alla Corte. Questi tenéva un libro in cui scrívéva le follie ⁸, che si facévano dai cortigiáni coi loro nomi. Il Monárca ⁹ volle vedérlo per rídere, e vi trovò da capo il suo nome. *Come c' entro io? gli disse Alfónso. — Voi avéte dato diéci mila sciúdi per com-*

---

¹ Իսպանացի, ² անկիրթ, ³ յաջողել, ⁴ չարագործ հարդհը,
⁵ յառաջագոյն, ⁶ յիշելով, ⁷ ծաղրածո, ⁸ մեղքալիք,
⁹ իշխոյանիւն, ⁹ լազաւոր:

pràrvi cavàlli in Barberia ad un Moro ¹ che non ha nè legge, nè fede. Egli ve li mangerà, e nol vedréte mai più, — E s' egli torna? — Allóra vi ci porrò tutti e due.

15.

Andò una volta il Gonélla, buffóne del Duca ² Borso di Este, al Duomo ³ di Ferrara alla messa, ed incontráti vicíno a quéllo tre ciéchi, che stávano accattando ⁴ l' uno apprésso l' altro molto strétti, e fermatosi disse loro: Togliéte questo testóne ⁵ o ciéchi! e spartítelo ⁶ tra voi tre, e pregate Dio per me; ma il testóne non lo consegnò ⁷ a nessúno. I ciéchi ringraziandolo concordeménte e dicéndo: Iddio vel mériti, o cosa símile, pensarono, che lo avésse già lasciato ad uno di loro. Quando venúta l' ora del mangiare, e voléndosene eglíno andare alle loro case, o sivvéro alla tavérna, ⁸ dísse l' uno agli altri: Dividiamo il testóne di quel benefattóre, e chi lo ha, lo scambi ⁹ in monéta minúta. Al che dicéndo ciascúno: io non l' ho, l' avrai ben tu; dalle contése ¹⁰ si venne alle mani ¹¹, e si diédero delle bastonate da ciéchi ¹².

16.

Certo filósofo leggéva una sera al chiarór di candéla un libro di fisionomía ¹³. Ad un certo passaggio ¹⁴, dove dicéva, che colui che ha il mento ¹⁵ assai largo dava indízio di pazzía, ei tosto

---

¹ Իւտիշիկ, արապ, ² դուքս, ³ խաղի իւր գլխաւոր էկեղէցին, ⁴ խաբաւ, ⁵ սպիկ անուն ի' է, ⁶ բաժնել, ⁷ դաւ, ⁸ պանդոկ, մէհանէ, ⁹ սրախը աւրել, ¹⁰ խօսքով խօսի, ¹¹ յետքով խօսքով, ¹² խաբարէն ճիշդ ճիշտ ծեծ խաղել, ¹³ երկուէն մարդ իւր ճանչնալու գիտութիւն, ¹⁴ անց, ¹⁵ հոս րեղ իւր, ¹⁵ իւր:

per certificarsi, s' egli ancóra avéva un simil mén-
to, prése la candéla, corse allo spécchio, e v'ide
in fatti ¹, ch' ei l' avéa assai largo, e mentre con
qualche rincrescíménto ² andávalo riguardándo e
contemplándo, accostò un pò troppo la candéla
alla barba, e inavvedutaménte ³ le diéde fuóco,
avéndo la disgrázia di abbruciársela più della
metà. Il filósofo tutto tranquillo sen ritórna al
suo libro prénde la penna, e scríve nel márgine ⁴:
probatum est, ne fù fatta la próva.

17.

Si raccónta che a Nápoli i paggi ⁵ d' un Ba-
li ⁶ di Malta, uómo estremaménte aváro, avén-
dogli rappresentáto che non avévano più bianche-
ría ⁷ e che le loro últime camísce se ne andávano
a brani ⁸, fece chiamáre il suo maggiordómo ⁹, e in
loro presénza gli ordinò di scrívere alla sua Com-
ménda ¹⁰, che si dovésse semínar delle cánape ¹¹
per provvedér di bianchería que' Signoríni; su di
che i paggi méssisi a rídere; *i birbantelli*, ripi-
gliò il Balì, *gongólano di gioja* ¹² *or che hanno*
delle camísce.

18.

Andò un giòrno in Aténe alla commédia un
póvero vecchio di aspétto venerábile. Tutto il
teátro era già piéno, e questi in váno andáva da
un luogo all' altro cercándo un posto da sedérsi.
Niúno vi fù fra quella turba numerósa, che si fos-

¹ Սրտագիր, ² արհածալիւն, ³ անզգուշալեամբ, ⁴ գրող
լուսանցք, ⁵ Ռեմատիւնայ աղնու-ապահի ծառան, ⁶ ու-
րիւն, զապիթ, ⁷ ճէմիւղէն, ⁸ andar a brani,
բրէյ բրէյ բլալ, ⁹ հալարապետ արան, էլք քեահ-
եասը, ¹⁰ ծառանգած էրիւր, ¹¹ խնէփ, քէնէփըր,
¹² ուրախալեւնէն ցալիւրիւ :

se curáto di procuráre al vecchio un posto. Ma tosto ch' egli passò dinánzi ad alcúni Spartáni, che si trattenévano in Aténe in qualità ¹ d' Ambasciadóri tutti concordemente giusta il costúme della loro città, si levárono in piédi e col rispétto il più esempláre il pregárono d' accettár l' uno dei loro posti, il più cómodo ed il più eleváto. Osservò il pópolo un tal' atto, e ne dimostrò la sua approvazione con un battér di mano universále; il che diéde occasióne ad un d' essi di dire: gli Ateniési sanno, ma noi facciámo cos' è convenévole.

19.

Il Cardinále di R. passádo una volta incógnito per un villággio di Fráncia, osservò un' uómo d' incírca sessant' anni, che piangéva dirottamente innánzi alla sua porta. Il buon Porporáto ² sentì commóversi ³ a quella vista, e colla più soáve piacevolézza gli domandò, qual' era il mótivo delle sue lágrime; mio padre mi ha bastonáto, rispóse il vecchio con una voce interrótta da singhiózzi ⁴; e perchè vi ha bastonáto vostro padre? niénte per altro, che perchè passái dinánzi a mio nonno ⁵ senza salutárlo. Vostro nonno è egli là dentro? dimandò il Cardinále. Sì Signóre, e mio padre ancóra. Sua Eminénza ⁶ entrò, e vide assíso sovra d' uno scanno ⁷ un' uómo venerábile di novánt' anni, tenéndo in mano lo stroménto ⁸ con cui sapéva conserváre la subordina-

---

¹ Իբրեւ, պէս, ² ծիրանադէտայ, խորքինար, ³ sentir commóversi, ⁴ Դէկէկան, էգբիւր էօքիւր աղլայը, ⁵ հաւ, տէտէ, ⁶ խորքինարնէրուն պարտայ անունն է, ⁷ ալես, ⁸ գործիչ, հաս, գաւաղան :

zione della famiglia. Accanto a lui si vedeva in un letto uno spéttro ¹ decrepito ², l'oggetto della comune venerazione; egli non aveva che un sóffio di vita e si disse al Cardinale, ch' era in età di cento e vent' anni.

20.

Il sofista ³ *convinto*. Il filósofo Diodóro pretendeva prováre al médico Erofílo, che non vi era moto, con questo argoménto ⁴: *se alcun corpo si muove, o egli si muove nel luogo dov' è, o nel luogo ove non è. Non si muove dove è, perchè nel tempo che ivi è, ripósa; e ciò che ripósa non si muove: non si muove poi dove non è, perchè dove non esiste, non può esercitare nessun' azione: dunque niuna cosa è in moto.* Il nostro filósofo cadde di cavállo, e si slogò ⁵ un bráccio. Chiamò Erofílo perchè glielo rimettésse. *O il vostro osso, dissegli 'l médico allora, si è mosso nel luogo dov' era, o nel luogo ove non era. Nel luogo dov' era, non poteva muóversi, perchè ivi era in ripóso; nel luogo ove non era, non poteva muóversi, com' è chiaro; dunque il vostro osso non si è mosso nè poco, nè punto; per conseguénza nè meno slogáto.* Diodóro allora disse: *lasciamo i sofismi* ⁶, e *togliétemi questo dolore.*

21.

Il filósofo Biánte, costrétto a condannár a morte un malfattóre, versò delle lagrime sulla funésta sorte di questo sciaguráto. *Perchè piangete voi?* (gli disse qualchedúno). *Il condannár costui, o assólverlo, non dipénde dal vosro ar-*

¹ Հինգրս, հոս շինծոմի պէս հարստ իւր, ² շատ ծերացած,
³ սոփա կամ խաբէրաց ինքնագիտաց, ⁴ յեռանարկութիւն,
⁵ պէս իւր իւր, ⁶ սոփա ու խաբէրաց յեռանարկութիւն:

*bítrio?*¹ No, rispóse Biánte, *la giustizia e le leggi richiédono che io il condánni; ma la natúra altresì*² *vuóle che io mi commóva nelle disgrázie della débole umanità.*

22.

Un fanciúllo non voléndo imparáre, mai non volle dire, A: gli disse il suo maéstro: E si gran cosa a díre, A? Poscia alcúni suoi uguáli dicévano: perchè non vuò dire A, .ch' è così poca fatica? Ed egli rispóse: Crédi tu che io non sáppia dire A? Ma come avrò detto A, fará bisógno dire B, C, D, e tutto l' Alfabetto, e così la cosa andrà a lungo.

23.

Un fanciullíno alleváto³ nella póvera capánna⁴ d' un villággio, tornò alla ricca sua casa, e con meravíglia víde uno spécchio che riflettéva⁵ la sua immáGINE.

Capriccioso⁶, si mise⁷ ad insultarlo, facéndo brútto viso, e lo spécchio gli restituì⁸ l' insulto. Indispettíto⁹ lo mináccia col pugno strétto, e védesi ei pur minacciáto: lo batte, e próva acúto dolóre.

Furénte di cóllera¹⁰, e disperáto di non poterla sfogáre¹¹ contro quell' odiósa immáGINE, si dà¹² a gridáre, a piángere, a percuóter lo spécchio.

La madre, all' udíre tanto rumóre, sopraggiúnge, lo sgrída¹³, poscia il consóla, l' abbrac-

---

¹ Ամիս, ² հոյնակ, ³ անեալ, իրենալ, ⁴ խրճիլ, գօլի-
փա, ⁵ դիմացը դարնել, ցըրնել, ⁶ այլայլած (տղան),
⁷ սխառ, ⁸ փոխարենը հարստացանել, ⁹ բարկացած
(տղան), ¹⁰ բարկութենեմ խարստած, ¹¹ դուրս լա-
կել, ¹² իրախի ¹³ յանդերձանել:

cia, e tergéndone ¹ le lágrime, con dolciézza così l' amomonísce :

Non fosti tu il prímo a far brútto viso a quel cattívo fanciúлло, oggétto dell' ira tua? Or próvati a sorrídergli: anch' egli sorríde; sténdi ver ² esso le bráccia, egli t' imíta; e se cessata è la cól- lera in te, non ne rimáne in lui la più lieve trac- cia ³ .

24.

Un certo barbiére, chiamáto Mastro Márco, frequentáva ⁴ in casa di un signóre, il quále avé- va un pappagállo che avéva imparáto a pronun- ciáre con certa facilità »addio, Mastro Marco.« Ogni volta che il barbiére comparíva, si udívano replicáre ⁵ quelle paróle.

Un giòrno il gatto s' introdússe ⁶ nella stán- za del padróne, mentre non v' era alcúno ed im- possessátosi ⁷ del póvero pappagállo, se ne sta- va uscéndo quando il barbiére entráva. La póve- ra bestia riconóbbe il barbiére, e a tutta possa si diéde a gridáre »addio, Mastro Marco.« Qué- sti accórse con un bastóne; il gatto lasciò la pré- da, e l' uccéllo dovétte la vita alla sua loquéla ⁸.

25.

Il funámbolo ⁹. Un giòvane danzatóre di cor- da avéva acquistáta tanta abilità, che molti spet- tatóri ¹⁰ accorrévano ad ammirárllo.

Lo si vede avanzáre su la fune tesa col con- trappésó ¹¹ in mano a passo fráncó e leggiéro. Di-

¹ Սիրել, սրբել, ² դեպի, ³ հեղ, նշխարանք, ⁴ փեղ
 ինչ յաճանի երթալ, ⁵ իրնել, ⁶ խնել, ⁷ բռ-
 նել, ⁸ խօսողութիւն, ⁹ լարախաղաց, ճամպազ,
¹⁰ Հանդիսական, սեյրժի, ¹¹ հաստաբաշտա-
 հանաքը գործիչ:

ritto col corpo, ardito salta, si slancia ¹ nell' áere, e ricáde sull' elástica ² fune; risále quíndi a tempo marcáto, e a somigliánza degli uccellétti, che svolazzándo ³ rasente l' acque ne sfíórano ⁴ la superfície, il suo piéde tocca la appéna corda, che lo rimbálza ⁵ a nuovo volo.

Inorgoglító dai riscóssi ⁶ appláusi, il giòvane funámbolo pensò un giòrno fra sè: »A che mi carico io di codésto contrappéso, che mi stánca e m' imbarázza? ⁷ Se danzássi senza una tale defórme pértica ⁸ fra le mani, io acquisteréi per certo forza, grazia e leggerézza.

Detto fatto ⁹. Il danzatóre compárve il dì seguénte senza contrappéso, e otténne a ridóp-pio ¹⁰ le acclamazióni della moltitúdine. Sale ardító sulla corda, s' avánza, balla e salta, ma ohimè! máncagli ad un tratto ¹¹ l' equilíbrío ¹²; ei cade stramazzone ¹³, e troppo tardo si pente d' áver avúto a disprégio ¹⁴ il contrappéso che formáva la sua sicurézza.

26.

Una donna sággia avéva dato in custódia ad un suo Maríto pazzo i polli ¹⁵; il Nibbio ¹⁶ gliene prése uno, la Moglie accórtasi, che mancáva, batte il maríto, e gli commíse che in avveníre ne avésse maggiór cura. Egli dubitándo del Nibbio,

---

¹ Խոյանալ, յարթալիլ, ² առայգաման, ³ լուշաններուն լեւերը բանալով լուշիլ, ⁴ ծաղիլը լափել, հոս՝ խոտելով կամ դուշելով անցնիլ, ⁵ լարէն զեր ցարիլ, ⁶ riscuóttere, յետք երբեք, արանալ, ⁷ շեփել, ⁸ յող, սլորդ, ⁹ բաժնի բռն, ¹⁰ կրկնապատիկ, ¹¹ հեկէն 'ի հէկ, ¹² հաւասարակշռութեան, ¹³ գետնիլ զոռնած, ¹⁴ avér a disprégio, արհամարհել, ¹⁵ հաւա յագ, փիլիճ, ¹⁶ արքայ, չալադ:

li legò tutti con uno spágo ¹, e venéndo il Nibbio portolli tutti insieme. Del che disperáto l' uómo volle ammazzársi per non ésser battúto dalla Moglie, e prése un vaso di confétti ², il quale gli avéva detto la Moglie ésser piéno di veléno acciocchè non se lo mangiasse, per avvelenársi, e lo mangiò tutto. Tornáta la Moglie, ed accórtasi del tutto, cominciò a bátterlo ed ingiuriárlo. Il maríto disse: Lásciamfi stáre che son vicíno alla morte che per supplício del mio delítto io ho mangiato tutto quel veléno, ch' era in quel vaso, che tu m' hai più volte vietáto, che io non toccássi. Del che allóra la Moglie non potè contenérsi ³ dal rídere.

27.

Il Padre riscattáto ⁴. In Algeri fúrono ricomperáti alcúni schiávi cristiáni, tra' quali era un giòvane Svedése che stándosi co' suoi compágni aspettándo l' ora di salpare ⁵, e mirándo entráre in porto una nave Svedése, predáta da' corsáli ⁶, corse a vedér-la da vicíno; e súbito gli venne agli occhi il próprio padre, il quale a vicénda nello stesso tempo lui riconóbbe. Amendúe, senza potére profferír paróla, gittáronsi le bráccia in collo, bagnándosi l' un l' altro il volto di lágrime. Il giòvane quindi présentasi a' padróni di quella préda. »Io non ho danári, loro dice, per pagár- »vi il riscátto di questo vecchio; ma se voléte la- »sciárlo andár líbero, io entrerò in suo luógo: »egli non podrébbe duráre le fatiche nè i tra- »vagli della schiavitù: io ne ho già fatto prova »e tuttavia son robústo e giòvane, come vedé-

¹ Լ. առաւան, սիճիճ, ² խոսքաւանի, շէքերէմէ, ուշէլ.

³ Երբ զնոր բռնէլ, ⁴ որիւմ քրիւժած (գերի),

⁵ Երբ Էրբնէլ, ⁶ հէն, գուրաւան :

»te: egli è mio padre. . . « Que' ladróni niénte si commóssero; acconsentírono bensì volentieri di fare un tal cambio; ma alcúni di colóro che eran presénte, non indugiárono ¹ un istánte a rénderne inteso il Dey, il quále tosto ordinò che gratuitamente ² fosse restituíta la libertà a quel giovane, e che líbero pure si rimanésse il padre suo. Cotánto anche fra colóro che noi diciám bárbari, si onóra la pietà figliále.

28.

Un Giovanétto Ateniése frequentò lungo tempo la scuóla di Zenóne di Cittia, uno de' più célebri filósofi dell' antichità. Ritornáto finalménte a casa, il padre suo gli fece a prima giúnta questa dománda: »Dimmi in somma, e »che cosa hai tu imparáto da tanti tuoi studj? Vel mostrerò coi fatti« gli rispóse, e si tacque. Intendéva egli di significáre con sì breve detto che la filosofía da lui studiáta aveagli insegnáto a ben operáre, non a far pompa ³ di sapére. Ma il padre prendéndo per effétto d' ignoránza quella rispósta e quel súbito silénzio del fíglío: »Ah! sciauráto ⁴ disse dúnque consumásti il tuo »tempo? dunque fu vano tanto dispéndio ⁵ ch' io »feci per la tua educazióne?« E a questi pensieri sempre più accendendoglisi il fuóco in capo ⁶ e montándogli la bile ⁷, venne addósso al giovanétto e fieraménte il percutéva. Questi con fermáto volto ricevéva le battitúre, senza dare il mínimo segno nè di corrúccio ⁸, nè di affli-

---

¹ Ուշանալ, ² յրէ, պէտէհալա, ³ բան ծախել, թափրա
էթմէք, ⁴ լշուտաւան, ⁵ ծախք, ⁶ գլուխը պաշտալ,
⁷ բարկանալ, ⁸ բարկալիւն :

zione. Il padre attónito a tanta fermézza e sommessióne, s' avvede ¹ d' éssersi fuor del dovère lasciáto trasportár dalla cóllera. Il fíglío, che lui riconósce placáto, »Eccovi, padre mio, gli disse, quéllo che apprésì ², nella scuóla de Zenóne.«

29.

L' incéndio. Erasi una notte ad una casa di póveri abitánti apprésó violentíssimo fuóco. Da una stánza a pian ³ di terra, ov' era stato male spénto e mal ricopérto, cominciò quéstó ad appigliársi ad alcúne vicíne legna, quindi all' áride masserízie ⁴ ch' eran d' intórno, e giúnto all' uscio e abbruciátolo, si propagò ⁵ alla scala, ch' era di legno essa ancóra, e per questa saléndó portò la vampa ⁶ fino al tetto.

Gli abitatóri, ch' érano tutti nel prímo sonno, destáti dal fumo, e dal crépito delle fiamme córsero per salvársi alla scala, e trovándola incendiáta, incominciárono da ogni parte a mèttere altíssime strida. Atterríti i vicíni dallo schiamáz-zo si álzano, e accorréndo si véggono innánzi la scena più spaventévole che fosse mai: il pian terréno già tutto a fuóco, che comunicáto sì era alle contígue ⁷ stánze, e per le soffitte ⁸ già propagávasi a' piani superiori: il tetto sormontáto d' altíssima fiamma destáta dal fuóco, che ascéso éravi per la scala: e le finéstre tutte ripiéne di gente, che chiúsa tra due fuóchi, e príva dell' único scampo, che la scala avrébbe potuto somministráre, gridáva disperataménte, chiedéndo aiúto.

¹ Իմեռու, ² սորվել, ³ դասընթաց, ⁴ փայտ, ⁵ տարածվել, ⁶ բռն, ⁷ կից, ⁸ աստիճան, թափան:

Non fúron lenti a recáre subitáménte chi d' una, e chi d' altra parte più scale a mano, che applicáte alle finéstre diédéro campo a quegli infelíci d' uscirne e di salvársi. Alcúni de' più corraggiósi pur si calárono per le funi: que' che si trovaváno alle finéstre più basse, per esse d' un salto balzárono a terra: tutti in fine chi per un modo, e chi per un altro avventurataménte ¹ campárono.

Sol rimanévano due fanciúlli, che in una piccòla stánza trovávansi al più alto piano. Il loro padre, assénte ² allór col padróno a cui servíva, avéali per loro disavventúra lasciáti soli. Non poténdo essi per alcun modo aiutársi, col pianto e colle strída chiedévano l' altrui soccórso: ma benchè ognúno de' circostánti sentísse per compassióne strappársi il cuóre ³, niun sapéva come campárlí. Altra uscita non avéva la cámara dov' essi érano, che sopra una loggia ⁴ di legno, che tutta già era preda del fuóco; nè alla cámara per altra via potéasi penetráre, se non entrándo per la finéstra di una stanza vicína, che ad essa comunicáva. Ma oltre che quéstá era altíssima, già le fiamme vi si érano introdótte, e manifésto sembráva il perícolo di pérder se stéssó a chi avésse volúto per quéstá via cerçar la salvézza.

Sopravénne in quéstó punto Monsígnór d' Apochon, e al vedére in sì terribile frangénte ⁵ i due míseri fanciullíni, sì sentì tutto commóvere l' ánimo di pietà insiéme e d' orróre. Non gli paréndo dall' altro canto sì evidénte il perícolo di chi affrettáto sì fosse a liberárlí, incomin-

¹ Ելանք լեռան, ² հեռու, ³ սիրտը կտրոք կտրոք ըլլալ,
⁴ սենյակից ջրայ հասարակած սրահ, ⁵ խեղճ լեռան
ժլատագույն ժլատ:

ciò a propórre ad alta voce, per animáre qualcúno all' imprésa, il prémio di cento luigi ¹ d' oro. Non vedéndo niúno muóversi a tal proférta, dubitándo non si credésse proporzionáto al ríschio la ricompénsa, ne promíse tosto dugénto. Ma questo pure non valse, che troppo ognúno s' avéa cara la vita, nè a qualúnque costo sapéa indúrarsi con tanto perícolo ad avventurárla ².

Scorgéndo inútile ogni proméssa, il piússimo e valorosíssimo Prelato ³: A Dio però non piaccia, esclamò, che noi abbiámo quí tutti sì neghittósi ⁴ a miráre quelle due víttime ⁵ sventurate perir colà tra le fiamme. Ciò che altri non osa, saprò osárlo io stéssso, e fatte présto con corde unir due scale, che una sola fin colà giúgnere non potéva, applicolle alla finéstra della stanza ch' era contígua, e su ascésovi animosaménte, per essa in mezzo alle fiamme sen corse al luógo dov' essi érano, e un di loro recándosi sulle spálle, e l' altro in bráccio, giù per la scala medésima, fra lo stupóre, e le acclamazioni del pópolo attónito e inteneríto, amendue portossegli a salvaménto.

30.

La védova ⁶ *ammaláta*. Dolce in ogni tempo è il beneficio; ma vie più dolce quand' è accompagnáto dalla sorprésa.

Mentre un altíssimo personággio passáva una mattína per tempo ⁷ incógnito e tutto solo per un sobbórgo ⁸ di Vienna, vide accostársegli un giovinétto d' intorno a dódici anni, il quale con oc-

¹ Միլիոններ հազար, ² զգուշացիլ, ³ ամենաբարձր, ⁴ անհագ, ⁵ զուգ, ⁶ այդիկին, ⁷ անհայտ. ⁸ արտաքսն, Վարդ:

chi bassi e lagrimósi, e con voce tímida e smarrita ¹ si fece a domandargli qualche soccórso. L'aria ² gentíle del giovinétto, il portaménto compósto, il rossóre che il volto gli coloriva, il pianto che avéa sul ciglio, la voce incérta, sospésa, interróttá fécer nell' ánimo di questo Signore una viva impressióne. Voi non avéte sembiánza, gli disse, di ésser nato per chiédere la limósina. Ch' è ciò ch' a quésto vi move? — Ah io non son nato certaménte, rispóse il giovinétto con un sospíro accompagnáto da lágrime, in cosí mísera condizióne! Le sventúre di mio padre, e lo stato infelíce, in cui si trova mia madre presenteménte, a ciò mi costringono. ... E chi è vostro padre? ... Egli era un negoziánte, che avéa acquistáto già qualche crédito ³, e incominciáva a formáre la sua fortúna. Il falliménto ⁴ d' un suo corrispondénte ⁵ lo ha rovináto interaménte ad un tratto. Per nostro male maggióre ei non potè sopravvivére ⁶ alla sua disgrázia, e dopo un mese n' è morto di crepacuóre ⁷. Mia madre, un fratéllo minóre, ed io siámo restáti nell' estréma miséria. Io ho trováto ricóvero ⁸ préssó un amíco di mio padre. Mia madre s' è adoperáta finóra co' suoi lavóri a sostenér se medésima ed il fratéllo minóre. Ma quésta notte ella è stata sorprésa da un male violénto ⁹, che mi fa temére della sua vita. Io sono privo di tutto, sprovvedúto ¹⁰ af-

---

¹ Գլխով, շփով, ² օր, հոս՝ ինքնաբան, երեւ, ³ պարիւ, հա-
մարմ, ⁴ անանկութիւն, միւհլիւզլիւք, ⁵ ժամառանկց,
օրթագ, ⁶ ինքանի հաւ, ⁷ պարի հաշու, երկրէք
էզինթիսի, ⁸ trovár ricóvero, ապաստանութեան
պէշ գործէլ, ⁹ ստորի ճիւղանկութեան իւ բանը-
նէցաւ, ¹⁰ sprovvedúto di danáro, սրտի չունենալ:

fátto di danáro, e non so come soccórerla. Non assuefátto a mendicáre, io non ho pur corággio di presentármí a chi mi può riconóscere. Voi, Signóre, mi sembráte straniéro, dinánzi a voi per la prima volta io mi sono fatt' ánimo ¹ a vñcere il rossóre che sento. Deh! abbiáte pietà dell' infelíce mia madre: fate ch' io avér pòssa modo di sollevárla.

Così dicéndo egli uscì in dirótto piánto, da cui l' incógnito si sentì tutto commóssó. ... Sta assai lontáno di qui vostra madre?... Ella è al fine di questa contráda, nell' última casa a manca ², al terzo piáno. ... È stato ancóra niún médico a visitárla? ... Io andáva appúnto di lui cercándo; ma non so come ricompensárló, e come provvedére ciò che per esso verrà ordináto. Lo sconosciúto Signóre trásse dalla borsa alcúni fioríni, e a lui porgéndoli, andáte súbito, disse, a procurárle alcún médico e a sovvenírla. Il giovínétto colle più sémplici, ma insiéme più enérgiche ³ espressioni d' un cuóre riconoscénte rendútegli le grazie più vive, partì di volo ⁴. L' incógnito personággio frattánto, allorchè quégli per altra parte si fu allontanáto, prése determinázioné d' andáre egli stésso a visitáre la védova infelíce. Salíte le scale, entrò in una píccola camerétta, ove altro non vide che poche scanne di paglia, pochi attrézzi ⁵ da cucína, un tavolíno rozzo e mal comméssó, un vecchio armádio ⁶, un letto, ove giacéva l' inférma, e un altro pícciolo letticiuólo accanto. Ella era nel più profóndo abbattiménto, e il pícciolo figlio appiè del letto struggévasi in pianto ⁷. Cercáva la Madre di con-

¹ Սիրտ առնալու, համարյալիլ, ² յան դիմ, ³ արդու, ⁴ շուտով
⁵ խոհ, ⁶ պահարան, առջակ, ⁷ խնայ լուր:

fortárló, ma troppo ella medésima di confórto avéa mestiéri. Il personággio s' accosta inteneríto, e fáttóle cuóre ¹ incomíncia qual médico sovra il suo male ad interrogárla. Essa n' espòne succintamente ² i síntomi ³; indi con un sospíro e piangéndo: ah, Signore da troppo alta cagione deriva ⁴ il mio male, e l' arte médica non v' ha rimédio. Io sono madre, e madre infelíce di troppo míseri figli. Le mie sciagúre e quelle de' figli miei hanno feríto già questo cuore troppo profondamente. La sola morte può metter fine a' miei mali; ma quéstastéssa mi fa tremáre per la desolazione ⁵, in cui i póveri miei figli si rimarránno. Quì crebbe il pianto: ella espòse le sue sventúre, che il supposto ⁶ médico dissimulò di sapére già altrónde, e che gli trássero nuove lágrime. Alla fine: or via, diss' egli, non disperáte ancóra. Il Ciélo ⁷ non vorrà porvi in dimenticánza. Compiango le vostre calamità; ma il Ciélo é provvido; voi non saréte abandonáta. Pensáte intanto a conservare una vita, che troppo è preziosa pe' vostri figli. Avréste carta da scrívere? Essa ne staccò ⁸ un foglio da un librettíno, sopra del quale esercitávasi il bambolíno di circa a sette anni, ch' era appiè del letto. L' incógnito, dopo d' avére scritto: Quésto rimédio, disse, comincierà a confortarvi, ad altro migliore, ove bisogni, procederémo in appréso, e fra poco io spéro che voi saréte guaríta. Lasciò il vigliétto sul tavolíno, e partì.

Passáti pochi moménti, ritornò il figliuólo

---

¹ Սիրտ Կալ, ² Համառօտիւ, ³ Հիւանդութեան նշան, ⁴ յառաջ գալ, ⁵ սպաւիշտութեան, ⁶ Էնկադրված, խոր ծրված, ⁷ Երկինք, հոս՝ Աստուած, ⁸ Գրչենէլ:

maggiore. Cara madre, diss' egli, fatevi coraggio; il Cielo ha pietà di noi. Mirate il denaro, che un Signore mi ha dato generosamente ¹ questa mattina! esso ci basterà per più giorni. Son ito pel medico, e sarà quì a momenti. Chetate il vostro dolore, e consolatevi. Ah figlio, disse la madre; vieni ch' io t' abbracci: il Cielo assiste la tua innocenza, deh! possa egli proteggerla costantemente. Un medico, ch' io non conosco, è partito di quà pur ora; vedine la ricetta sul tavolino: va e recami ciò che prescrive.

Il figlio prende il biglietto, lo scorre, e fa un atto d' estremo stupire; il riguarda da capo, il rilegge, poi alza un grido: Ah madre! ch' è questo mai! La madre attonita e sospesa prende la carta, e la legge impaziente.... Oh cielo! L' Imperatore! ... In così dire le cade di mano il foglio, e riman senza voce e senza respiro. Il biglietto era un ordine ² dell' Augusto Giuseppe II. in cui le assegnava ³ del suo privato erario ⁴ un generoso sovvenimento. Il medico sopraggiunse opportuno per richiamare la madre dallo svenimento ⁵, in cui la sorpresa l' avea gettata. Gli apprestati rimedii presto pur la riebbero dalla malattia ⁶, che traeva dall' afflizione dell' animo la principale sorgente. Il generoso Monarca, ricolmo di lodi e di benedizioni, ebbe il piacere di renderle la sanità e la vita, e di formare la felicità di un' onesta famiglia dalla fortuna aspramente perseguitata.

---

¹ ինքնազորութեամբ, ² հրաման, ³ խորհուրդ (խոշոր) թայլըն էթմէք ⁴ privato erario, թագաւորին անշնայան գանձը, ⁵ richiamare dallo svenimento իջը խորհուրդն արթնցնել, ⁶ հիւանդութենէն առողջացնել:

L' eccidio ¹ d' Ercoláno e di Pompéja.

In sul principío adombróssi ² l' atmósfera ³, e oltremodo riuscì calda e soffocánte, nel qual tempo si fè sentír all' improvviso uno spaventévole terremóto, e tutto quel tratto ⁴ di paése apparì in un moménto copérto di fiamme, le quali uscivano a globi ⁵ dalla terra, che in cento luoghi s' apríva. Le piú alte collíne si védevan saltare siccome smósse da fondaménti. Dalle víscere ⁶ della terra uscíva un rimbómbó ⁷ come quello d' un ráuco ⁸ tuono; e l' aria pareggiáva co' síbili ⁹ l' ululár delle fiere. Il Cielo scoccáva ¹⁰ saette, ed il mare muggia ¹¹ tempestóso. In séguito cominciò il Vesúvio a vomitár fuoco e pietre con vasto gorgo ¹², il denso fumo coprì tutt' in un tratto il firmaménto, ed il giorno si convertì nella più cupa notte ¹³. Alcuni credéttero allora, che i gigánti ¹⁴ si avéssero mossa battáglia, mentre fra l' orror di quelle ténebre, apparían lor dinanzi dell' ombre collossáli ¹⁵, e credéan udíre fra quel confúso rimbómbó il suono delle lor trombe spaventose. Alcuni altri s' immaginávano, che il mondo era per dissólversi, e per ritornáre nel primiero suo Caos. Presi da quest' idee, molti si mettevano in fuga, e molti altri correvano dalle strade nelle lor case, e di bel nuovo dalle case nelle stráde, immaginándosi sempre, che il luogo in cui stavano, era il piú pericolóso. Agli sbocchi del Vesú-

¹ Կրթանոս-ի. ² իջնալ. ³ իջնալորդ, ⁴ իջնայ, ⁵ գոհեղ-
գոհեղ, ⁶ գորդալի, հոս գեպնի պալի, ⁷ բոբիլն,
կիւմպ կիւմպ սէս չըգմագ, ⁸ իբիլ-բիլ, պողուգ
սէս. ⁹ սոլո-ն, ըսլըգ, ¹⁰ ալիլ իմ նիւ յգել,
¹¹ իմնիլ, հոս ծովան յայն հանել, կիւմպիւրլէմէք,
¹² vasto gorgo, բերանը շաք բացած: ¹³ խոր իմ
հո-լ գելիլ, ¹⁴ հոյ, տիւ, ¹⁵ սխալ:

vio si associò un' esplosione ¹ di lava ² sì copiosa, che l' aria si trovò piena per molte e molte miglia all' intorno. Tutto il paese, e gran tratto del mare fúron con essa coperti, ove cadéva devastava ³ ogni cosa, uccidéva le persone e gli animali, e copérse in fine due Città Ercolano e Pompeja, (*Plinio il giovine*).

Descrizione di un Giardino.

Avea Gioachino allato a casa un vago suo giardino, dove v' avea d' alberi ben mille maniere, ed ancor più, i quali, esséndo carichi di belle frutta, porgéano agli occhj de' riguardanti singolare diletto. Vi si vedéano lunghi viali ⁴, ed altri ameni ricinti, ⁵ che, per éssere da fronzute ⁶ e folte pérgole ⁷ coronati, per entro non vi potea punto il Sole. I fioriti pratelli poi, le risonanti acque, e i delicati bagni, a' quali era quivi acconcio ed opportuno luogo, invitavano a prendere quel piacere, che uom suole appetire negli estivi ⁸ calóri.

Il naufragio d' una nave.

In sul tramontar del sole il mare tutto divenuto bianco, cominciò a gonfiare, e con mille altri segni a minacciar di gran fortuna; onde il padrone della nave, di ciò subito accorgendosi, voléva dare ordine con gran prestézza di fare alcun riparo; ma la pioggia, e 'l vento l' assaltarono in un tratto così rovinosamente, che non gli lasciavano far cosa, che si volésse: e in oltre l'aria era in un tratto divenuta sì buja ⁹ che non si

---

¹ Ղայկէան, ² հրաբուսիկն դուրս ելած նիւթ ³ ասեղէլ, ապախանէլ, ⁴ երկու խոյր ծառերով զարդարած ճակէայ, ⁵ ծառերէն շինած խմոր, ⁶ պերհաւելց, ⁷ յոյսաբայ, ⁸ ամառըդ, ⁹ ամառըդ, ⁹ ամառը:

scorgéva cosa del mondo, se non che talór bale-
nándó apparíva un certo baglióre, ¹ che lascián-
dogli poi in un trátto in maggióre scurità, facéva
parér la cosa vieppiù orribile, e più spaventósa.
Che pietà era a vedére que' pòveri passaggiéri
per volére anch' eglino riparáre a' minácci del
Cielo, far bene spesso il contráριο di quéllo, che
bisognáva! E se il padróne dicéva lor nulla, egli
era sí gránde il romor dell' acqua, che piovéva,
e dell' onde, che cozzávano ² l' una nell' altra, e
cosí stridévan le funi, fischiávan le vele, e i tuo-
ni, e le saette facévano un fracásso sì grande, che
niùno intendéva cosa, che si dicésse, e quanto
più crescéva il bisógno, tanto più mancáva l'áni-
mo e il consíglío a ciascúno. Che cuor credéte voi
che fosse quel de' poverétti veggéndo la nave, che
or paréva se ne volésse andáre in Cielo, e poco
poi fendéndo il mare sene volésse scéndere nell'
inferno? Che rizzar di capegli ³ pensáte voi che
fosse, il parér che il Cielo tutto convérso in ac-
qua si volésse pióvere nel mare, e allóra il mare
gonfiádo volésse salír su nel Cielo? Che ánimo
vi stimáte voi che fosse il loro a vedére altri get-
táre in mare le robe sue più care: o egli stésso
gittarvele per manco male? La sbattúta nave la-
sciáta a discrezióne de' venti, e or da quei sospín-
ta, e or dall' onde percóssa, tutta piéna d' acqua
se n' andáva cercádo d' un scoglio, che desse
fine alle fatíche degli sfortunáti marinári, i quá-
li non sappéndo omai altro che farsi, abbrac-
ciándosi l' un l' altro, si dávano a piágnere, e

---

¹ ժայռի, ² եղեւթաւոր ինքուհեաց գլուխ մէջ միմե
հրելը, հոս' ալեաց մեկմէկու հետ զարկւմբել, ³ խոզ-
րան գիւմբել:

gridáre misericórdia, quanto loro uscíva dalla gola. O quánti volévan confortáre altrui, che avéan mestíer di confórto, e finívan le paróle o in sospíri, o in lágrime! O quánti, póco fa, si facévan beffe ¹ del Ciélo, che or parévano Monacélle ² in Orazione! Chi chiamáva la Vérgine María, chi S. Nicolò di Bari, chĩ gridáva S. Ermò; chi vuol ire al sepólcro, chi farsi Fráte per l' amor di Dio: Quel mercatánte vuol restituíre, quell' altro non vuol fare più l' usúra: chi chiama il padre, chi la madre, chi si ricórda degli amíci, chi dei figliuóli: e il veder la miséria l' un dell' altro, e l' avérsi compassióne l' un all' altro, e l' udír lamentár l' un l' altro, facéva cosí fatta calamità mille volte maggióre. Stándo gli sfortunáti adunque in cosí fatto períglío, l' álbero sopraggiúnto da una gran rovína di venti si spezzò, e la nave sdrúcita ³ in mille parti ne mandò maggiór número di loro nello spaventóso mare ad ésser pasto de' pesci, e dell' altre bestie maríne; gli altri forse più prátiche o in minor disgrázia della fortuna procacciárono il loro scampo chi in su quésta távola, e chi in su quell' altra.

---

¹ Նստալ ընկել, ² մարտիրոս, ³ ճեղքւիմ:

**ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Դ
ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԻՏԵԼԸ ԿԸՆ
ՆԸՍԸ ԿԸ ԴՐՈՒԹԵԸ**

Diverse spécie di lèttre.

---

1. Lèttre di rispósta. Թուղթ պատասխանարան-ի-ան.

Mio caro Féderigo!

Assai mi è caro l'invíto che mi fai a tenére fra noi cartéggio ¹ di lèttre, poichè ben vedo ésser quéstó l'único mezzo per cui mi sia possíbile il cosí teco favelláre, come se tu mi fossi presén- te. Anche il mio Signor Maéstro vede di buon occhio un cosí fatto esercízio, per lo che volentié- ri mi ha data permissióne ch' io teco per lèttre corrispónda. Ben temo io che a paragón delle tue, difettóse assai ed imperfétte saranno per riescírle le mie lèttre, che ben so ésser tu a quest' ora espérto ² in quéstá matéria, e capáce assai più che io non sia di esprimerti con esattézza e concisa- ménte ³. Pure io non mi vò pérder d' ánimo ⁴ pèr questo, ed anzi col sovén- te esercitármí spéro di potérti un giorno agguagliáre. D' una sola cosa io ti prégo, ed è che da princípio tu sii me- co indulgénté ⁵ per quegli erróri che commette-

---

¹ Թուղթիցա-ի-ն, ² լարժ, ³ համառոտիւ ⁴ յուսահայել :
⁵ ներողամիտ :

rò, e spéro che andádo innanzi quéstó nostro cartéggio, gli erróri verránno senza dubbio minorádo.

Mantova, 13. Gennajo 1825.

Il tuo amico
Luigi.

Mio caro Carlo!

Avréi a quest' ora rispósto alla tua lèttera se non fossi stato maláto, e pressochè ¹ non dissi graveménte maláto. Il peggio sí è che io stéssó fui cagióné di tal malattía, perchè andáto a un banchétto ² fuor di casa mi venne comméssa certa intemperánza ³, che di lì a poco disestò ⁴ la mia salúte, e tacéndo io quéstó male per timor del médico e delle medicíne, fui causa che il male andásse tant' oltre da tenermi inchiodáto in letto per più giòrni tormentáto da acutíssimi dolóri. Io per vero dire pagai la pena ⁵ della mia intemperánza, ma quéllo che più mi dispiáce sí è d' avér cagionáto tanto dolore a' miei cari genitóri, e cagionáto anche a te assai inquietúdiní col mio silenzio. Per quéstá volta però io spéro che mi avrai per iscusáto, tanto più che ti prométto da amíco d' éssere per l' avveníre più diligénte nel rispóndere alle tue lèttere. Ama

Cassano 6. Marzo 1834.

Il tuo Amíco
Augusto.

¹ Գլխիկ, ² խոսք, գիտելի, ³ անթույլատրելի, անխորհուրդ, ⁴ ետ ինձու, դադարել, ⁵ պատժը տալի:

2. Léttere d' avvisó— խաղի ծանուցանի.

Stimatíssimo Signor Padre!

Jeri sera sono arriváto felicemente in Venézia, ed oggi è mia prima cura il darle di ciò notízia, perchè non ignóro ch' Ella sarà in pensiéro dell' attúale ¹ esser mio. Il viaggio mi riuscí assai meno grave di quello ch' io non mi fossi a bella prima immagináto, ed anche qualche píccolo diságio ² che in esso mi è convenúto soffríre, anzichè farmi danno, trovo che mi ha in certo modo ringagliardíto ³. Esegúendo i di Lei órdini, caríssimo Signor Padre, appéna giunto andái a casa del Sig. Pisani da cui ebbi amorosíssima accogliénza. Per quáto giudicár posso cosí a prima vista, sono d' avvisó ⁴ che mi troverò assái bene in questa casa. Il Sig. Pisani inspíra amóre, confidénza e rispétto al primo vederlo, ed anche da' suoi due figli io mi riprométto assai buona compaguía, giacchè mi sémbrano ambédue discrétí, ben costumáti e compiacénti. Io ho in ánimo di far tutto per andáre a grádo ⁵ a questo Sig. Pisani, e seguéndo di buona vóglia le sue istruzióni vedrò di acquistáre quella capacità e quelle cognizióni che far mi póssano quando che sia un ábile negoziánte. Tale è il proponiménto, caríssimo Sig. Padre, che ho fatto a me stésso all' entráre in questa nuóva carriéra ⁶; proponiménto che rinnoverò nel cuor mio ogni mattína, come ogni sera interrogherò me stésso per riconóscere se io l' abbia nella giornáta fedelménate esegúto. Così Dio mi

¹ շխմական, ² նեղութիւն, ³ ուժեղանել, ⁴ խորժէ՛մ որ, իր-
րեայ ⁵ համելի ըլլալ. ⁶ ընկալի, հոս պաշտօն, գործի:

conceda la grazia ch' io me ne discósti ¹ giammai, onde procacciár possa consolazióne a Lei, e ben éssere a me stésso.

Venézia, 13. Luglio 1820.

Suo ubbidientíssimo figlio
António.

Caríssimo Fratéllo!

Io credéva che le vacánze dovéssero éssere giorni d' allegría per me, e in vece sono diventati giorni d' amáro dolóre. Otto giorni fa giúnsi alla casa patérna, e trovái la nostra buóna Madre già da più giorni graveménte ammaláta. Parve che la mia venúta la facésse riavére alquánto; ma una febbre di malígna natúra tanto in pochi giorni la venne aggravádo, che il médico cominciò a temére della sua vita. E pur troppo i suoi timóri s' avverárono! ² La nostra buóna Madre è morta jeri sera alle otto dopo diciassétte giorni di malattía. Non mi regge l' ánimo, Fratéllo caríssimo, di descríverti la tristézza in cui tutta la nostra famíglia è immérta. Il nostro buon Padre è sopraffátto dal dolóre ³. Egli desidéra ardenteménte di vedérti e di favellár teco di più cose. Fa dunque di ottenére più presto che tu póssa un congédo ⁴ di otto giorni, e viéni fra noi, che la tua presénza potrà scemáre ⁵ alquánto la tristézza del nostro buon Padre, e racconsolárlò della pérdata fatta.

Veróna, 6 Maggio 1820.

Tuo affezionatíssimo fratéllo
Piétro Neri.

¹ անհրաժեշտ, ² սրտագին, ³ ցուրտ բանքով, ցուրտ,
⁴ երկու- եւ արգել-վան հրահան, ⁵ պակեցնել:

3. Léttere di preghiéra — խնդիր աղաչանոց :

Stimatíssimo Signore!

Tante fúrono le próve di bontà ch' Ella si degnò darmi in tutto quel trátto di tempo per cui ebbi l' onóre di servírla, che mi danno ánimo a farle di presénte una preghiéra. La láurea ¹ di mio figlio maggióre e la lunga malattía di mia Madre mi obbligárono a préndere in prestánza da un mio buon amíco cinquánta scudi. In oggi sta per iscádere ² il término al rimborso ³. I miei debítóri, sui quáli contáva ⁴, mi vanno ritardándo il pagaménto dei conti arretráti ⁵, ed il mio creditóre è in tale circostánza da non potére assoluta-
ménte far senza della somma che gli devo. Ella mi farébbe quindi un grandíssimo piacére, se potésse anticipármí ⁶ cinquánta scudi, che io sconterei ⁷ nelle próssime mesáte ⁸. Ove colla sólita di Lei bontà compiacer voglia a questa mia domanda, La prégo di fármelo sapére più présto che sia possíbile mediánte una riga di riscóntro ⁹, e l' assicúro che procurerò in ogni tempo di mostrarle gratitúdine d' un tale atto di amichévole sussidio. Sono con rispétto e stima

Di casa, il 7. Aprile.

Devotíssimo obligatíssimo servitóre
Piétro Nasi.

¹ Այսպիսով արդարեւ իմ անոր համար էլ զանա ծախս. ² Ելնալ
պարսպ լինելուն օրը գալ, ³ Ծախսոց իմ պարսպաց
լինալու, ⁴ Հաշուել, հոս՝ յոյսը գնել, ⁵ Դեպքով,
⁶ Իմելել. ⁷ Հարուցանել, հաշուել իմ զարկել,
⁸ Եթե, ⁹ Հանգիստան, հոս՝ Լեզբի պարսպանա-
պարսկերէնը :

Caríssima Signora Madre!

Siccome Ella m'impóse ho osserváto il mio vestiario¹, e ho trováto che molti capi² sono del tutto inservíbili, e molti altri, per quanto me ne dice il sarto, sono tanto malandáti³, che non méritano la pena di raggiustárli⁴. Mi veggo quindi obbligáto, a riccórrere alla di Lei bontà per avére un ábito nuóvo, un panciótto o gi-lè⁵, un pajo di calze⁶ e un pajo di stiváli⁷. Ab-biámo l'invéрно alla spállà, ed io debbo fermár-mi ancóra a lungo nella scuola normále. Ben veg-go, caríssima Sig. Madre, la molta spésa ch'io Le cagióno, e so che in quéstí tempi difficíli mag-gióre sarà il peso che Le appórto; ma Le pro-métto di tenér conto⁸ dei nuóvi ábiti che sarà per inviármí, e di non cessár mai dall'apportár-le consolazióne con una buóna condotta. Spero cosí di sempre piú convíncerla della gratitúdine che nutro pei tanti beneficj da Lei ricevúti, e di mostrarmele sempre

Milano, il 28. Ottobre 1820.

Affezionatíssimo e ubbidientíssimo figlio
Piétro Rizzi.

4. Léttere di raccomandazióne — Թուղթ յանձնարար- բան :

Caríssimo Amíco!

Il giováne Adamoli, che ti presenterà questa mia⁹, ha frequentáto finora la nostra scuóla, e

¹ Օգեւոր, զգեւոր պահելու արեւ, ² շարերը, ըստ հեծի հասին
³ անպէտքանցած, ⁴ խորհրդել, յարգարել, ⁵ բաճկոն,
⁶ զանկապան, ⁷ իշէկ. ⁸ աղէկ պահել, ⁹ զօրութեամբ
իմացիկ lettera, (Գրեալ էր. թիւ 184).

vien ora mandáto da' suoi genitóri a Venezia per imparárvi la mercatúra. Non occórre ch' io ti dica, mio caro Anselmo, ch' egli desidera ardentemente di trováre in cotésta città, dove egli non conósce ánima vivénte, e nella nuova sua carriéra almeno una persóna colla quale possa stríngere amicízia, e che a un bisógno giovár gli possa col consíglío e coll' ópera. A chi dunque raccomandare meglio che a te il mio buon Adamoli? Fa di ricéverlo con amóre, e non andrà molto che avrái tutta la sua confidénza. Dónagli la tua amicízia, ch' ei ben la mérita, e te ne sia próva la famigliarità che io stésso ho conserváta con lui per più anni. In una paróla accogli. o come accogliésti me stesso allorchè ebbi la fortúna di godére della tua compagnía costì, che sarà questo il maggiór piacére che tu possa farmi. Sono il

Bergamo, 7. Ottobre 1820.

Suo affezionatissimo amico
Pietro Gualtieri.

Illustríssimo Sig. Conte!

Quell' infelicíssimo uómo del Veglia chiéde a V. S. Illustríssima qualche sussídio per poter vívere. In verità che non si può avér mai di lui una compassióne che basti. A' suoi giòrni non ha avúto oncia di consolazióne, e pure ha cercáto d' affaticarsi, e l' ha fatto con tutte le forze sue. Ne' suoi primi anni credéndo che il padre suo gli avésse a lasciáre una pingue¹ eredità, si diede tutto agli studj. Morto il padre suo, fu per molti anni segretáριο del Conte Gini. Uscì questi di

¹ 'Իհր, հոս' շատ. հարուստ:

vita, egli s' infermò, e stette sì lungo tempo infermo, che perdette il filo ¹ delle faccende sue, e non ebbe più il modo di collocarsi. Ha procurato mille vie, e fatto infiniti tentativi ² per non aggravare chiechessia, ma nulla gli è riuscito. Finalmente gli è uscita del cuore ogni speranza, e si dà per disperato intieramente. Io fo per lui quanto posso, e credo che V. S. Illustrissima non mancherà del suo ajuto ad un onesto uomo di tal qualità, il quale è degno d'essere assistito da' suoi buoni amici. Procurerò frattanto di collocarlo, e lo stesso faccia Ella dalla sua parte. Se poi non ci riesco, ... penso di accettarlo in casa mia, e tenerlo appresso di me, come un amico al quale ho sempre voluto bene, e di cui ho avuto ed ho compassione per la sua bontà, e pe' suoi ottimi costumi. So che questo non è a Lei di disturbo, perchè ama di far del bene dove può; ed io mi apro l'adito ³ di significarle il mio rispetto, e quella perfetta stima con la quale ho l'onore di essere

Di V. S. Illustrissima
Di casa, il 6 Gennajo.

Devotissimo umilissimo servitore
Giovanni Delbuono.

5. Lettere d'invito — Թանգիր հրաւիրանայ :

Stimatissimo Sig. Zio!

Reputando mio dovere il farle conoscere quali progressi io abbia fatti nello studio, credo bene d'invitarla a voler assistere al solito esame

¹ Գլխաւոր, հաւ խորհրդ, Էղանայ, ² ճիշդ, ջանք, ³ խափք :

público che si terrà per noi giovedì próssimo. Piácciale, caríssimo Sig. Zio, di onoráre questa nostra scuóla colla sua presénza, che di grande incoraggiáménto sarà per me e pe' miei condiscépoli l'avére a testimóni dei nostri progréssi persóne del suo mérito. Io non ardirò già d'assicurárla che sarò per contraddistínguermi, ¹ ma pure mi lusíngo di avér modo a dimostrárle che procúro di far buon uso delle beneficénze e dei sussídj che mi procaccia. Mi protésto col mássimo rispétto

Di casa, il 20 Agosto.

Ubbidientissimo Nipote
Vincenzo Magni.

Caríssimo Amíco!

Doménica ventúra nel villággio di Carugo si farà la festa della vendémnia. Il prímo deputáto di quel villággio ha avúta la compiacénza d'invitármí a tal festa insiéme con alcúni altri miei conoscénti. Noi abbiám quindi próna una carrózza, la quále ci atténde per le cinque, onde colà trasportárci. Un buon pasto ² ci aspétta dal deputáto, dopo del quále prenderémo parte ³ alla gioja ⁴ di quélle buone genti di campagna che benedicono il Signóre per la fortunáta vendémnia loro concéssa. Se anche tu hai piacére di assístere a quéstá festa campestre, fa di trovárti da me doménica mattina all' ora indicáta, ch' io ne avrò sommo piacére. Spéro di vedérti senza dubbio, e mi ti dico

Di casa, il 28 Ottobre.

Affettuosissimo amíco
Angelo Riva.

---

¹ Քաղաքում, երեւել ըստ, ² իւրախութիւն, ³ Խանութիւն ըստ, ⁴ խաղաղութիւն:

6. Léttere di dono — խնայելի պարգևաբանական,

Caríssimo Amíco!

Allorchè ebbi la sorte ultimaménte di vedervi nel vostro giardíno in compagnía d' alcúni buóni amíci, provái piacére in cuor mio sentén-do che vi lagnaváte di una mancánza ch' io assai di leggiéri ¹ sono in grádo ² di fare scomparíre. E fin d' allóra volentiéri vi avréi fatta paróla della mia ricchézza in fatto di ciriege ³, ove non avéssi temúto di vedérmi per avventúra tolta la viva soddisfazióne che ora sono per procurármí. Il latóre ⁴ di quéstá mia vi recherà al tempo stésso un canestro ⁵ piéno di quelle ciriege che sono le mie predilétte ⁶. Voi non potrete farmi piacer mag-gióre, quanto quéllo di accettáre questo píccolo dono, e tanto più mi riprométto ciò dalla vostra gentilézza, in quanto che io pure ho parecchie volte godúto delle vostre saporitíssime albicoc-che ⁷. Sarà per me una vera gioja se udrò che le mie ciriege vi siano gradite, e resto con dirmi di tutto cuóre

Di casa, il 7. Giugno.

Vostro affettuosíssimo amíco
Piérin del Vaga.

Stimatíssimo Signóre!

Tante sono le prove dell' instancábile ⁹ cura che già da più anni Ella si è data a pro ¹⁰ del mio figlio minóre, ch' io veggo con dispacére di non

¹ խիւսաւ, ² éssere in grado ինչպէս, ³ ինչպէս, ⁴ բերան, ⁵ խնայելի, ⁶ շատ, ⁷ շատ, ⁸ պարգև, ⁹ զերտալի, ¹⁰ նպաստ:

avér modo a contraccambiare ¹ secondo il mèrito gl' importánti servigi da Lei resici. Non pertanto Ella mi perdonerà se procúro alméno in qualche modo di mostrárle il mio grato ánimo col piccolo dono dei libri che Le invio. So, per prova ch' Ella è grande amatóre di libri, e specialmén- te di quelli alla storia naturále pertinenti ². Vo- glio speráre che quelli contenúti nel pacchétto B. non saránnó indégni della sua attenzióne. La pre- go a consideráre questo dono perquello che è, cioè per un ténue ³ contrasségno della viva gratitúdi- ne ch' io Le profésso per le tante gra- zie ond' Ella ha ricolmáto ⁴ mio figlio. Nessuna cosa desidero tanto, quanto che egli sappia rèn- dersi degno di Lei, e sono colla mássima stima

Di Lei, pregiatissimo Signore

Di casa, il 7. Luglio.

Riconoscertissimo servitóre

Gio. Caranenti.

7. Léttere di consúlta — ժողովրդական հարցապարտականք :

Caríssimo Amíco!

Io mi trovo nel mássimo imbarázso ⁵. Sono al momento di dovère scégliere una professione ⁶, e non so a quále appigliármí. Mi piace lo stúdio dell' agrimensóre ⁷, e mi aggráda ⁸ istessamén- te quello del ragioniére ⁹. Mio padre lascia a me la

¹ ժողովրդական հարցապարտականք, ² վերաբերող ³ լինելու, հոս-
⁴ ինչ, ⁴ անհարցապարտականք, ⁵ շփոթանք, ⁶ անհարցապարտականք, ⁷ անհարցապարտականք, ⁸ անհարցապարտականք, ⁹ անհարցապարտականք :

scelta d' uno di questi due o di altro , se più mi va a grado, e da me atténde la risoluzióne. Caro Amico, voi che avéte miglior discerniménto di me consigliátemi a quello che più credéte a propósito ¹ alle mie circostánze e utile insiéme alla società. Levátemi di grazia da quéstó imbróglio ². Ricordátevì che vivo con impaziénza di ottenére da voi una rispósta soddisfacénte, che³ tranquilli il mio spírito, e mi detérmini a ciò che sia per éssermi più giovévole ³. Sono con tutto l' affétto
Di casa , 7. Aprile.

Vostro obbidientissimo amico
Piétro Bruni.

Stimatíssimo Signor Tutore ! ⁴

Seguéndo il prudénte suo consiglio, ¹ mi tróvo già da due anni in questa città di Verona al servizio del Sig. chirurgo Risi. In tutto questo tempo me la passai così bene che non ebbi motivo desiderár di meglio. Due giorni sono però il Sig. Conte Giusti mi fece richiédere s' io saréi conténto d' andár a viaggiáre con suo fratéllo in qualità di cameriére. Vantaggiósi mi sémbrano i patti offértimi, giacchè mi fúrono proferíte cento lire ⁵ il mese e le spése, coll' assicurazióne altresì d' ogni possibile riguárdo al ritórno. Per quanto útile però sembri la cosa, io non so risólvermi a far alcun passo senza il parére dell' óttimo mio tutóre, giacchè so di non avére mai avúto a pentirmi dell' aver seguito i suoi consigli. La prégo

¹ խորհուրդ , ² շփոթալից փախուց , փախուի , ³ օգտակար ,
⁴ որ էլ բուն խնամակալան , վաստ . ⁵ Արքայադուռ
սպիտակ և անուշ և :

**Affezionatissimo e ubbidientissimo pupillo
Giusto Fini.**

Caríssimo Amigo !

Voi mi chiedéte norma per potér léggere col maggiór possíbile profitto. Tutto ciò che fate di già a quésto propósito e che mi narráte nella léttera vostra, sta bene a parer mio; di due sole cose vi vorréi vedére corrétto, cioè del troppo léggere la sera, e del troppo avidamente ' leggere ogni sorta di libri. Mi pare che la mattína sia più atta alla lettúra di tutto il restánte del giorno. L' ingegno è più sciolto, più líbero e più purgáto pel dormíre da que' fumi che per l' ordinario sogliámo sentíre dopo di aver mangiáto. Non vorrei poi vantarmi di léggere molti volumi e con troppa avidità. Vorréi piuttosto meno léggere e con maggióre applicazione, e piuttosto vorréi badáre alla scelta de' libri che al número. Fate a modo mio, e vi troveréte conténto. Vi abbraccio di cuore e sono

Di casa, il 10 Luglio.

Vostro affettuosissimo amico
Ciorgio Deodati.

Ornatissimo Signore ed Amico!

Ella mi avvisa che ad altro non pensa che a viver bene, ed a réndersi uómo onésto. Quando uno vuol éssere tale e con tanta costánza, lo è già divenúto. Ella però mi richiede se sta bene la pompa, e se la consíglia a tenér-la cara. Sta bene ai padróni del mondo, ai príncipi, ai generáli d' esérciti ¹ ed anche ai governatóri delle provincie, perchè sarebbe una meschinità ² poco degna di tali persóne l' andáre con poco sfárzo quando debbono comparíre. Quanto ai priváti ³, la pompa ⁴ e lo sfarzo ad altro non sérvono che ad acquistarsi l' odio e l' invidia, ed a sturbáre le faccénde loro doméstiche. Un modo agiato e modesto li farà stimáre e rendérsi graditi. Io ho credúto sempre che per éssere uómo totalménte dabbene non si potésse aver mai onóre che fosse più del bisógno, nè men vanità del bisógno. Facciassi per vanità la più bella azióne del mondo, súbito non è più lodévole. Quelle stesse azióni che derivano da un principio di virtù non sono del tutto fortunáte, se póssono cadére in sospétto d' esser nate da vanità. Ma per tornáre ai priváti, io non ne conóbbi ancóra uno a cui riuscísse bene la magnificénza e la pompa. Questo è il mio pensiéro in tal particoláre, e sono tutto suo

Di casa, il 6. Aprile.

Devotissimo servitore e affezionatissimo amico
Giambattista Roberti.

---

¹ ճշգրտ, բանակ, ² անարգութիւն, միաբնիւր, ³ սոսկական, մանսրպարզ, ⁴ հանդէս, սալթանատ:

9. Léttere di rimpróvero — (Ինքնաշարժական լեւոն:

Caríssimo Amico!

Tre mesi fa ebbi il piaceré di prestárvi le ópere del Conte Gaspare Gozzi; ora siccome io non dúbito che voi non le abbiate lette, e siccome già da piú giorni il mio Amíco Alberti mi fa istánza ¹ per averle, cosi io vi prego a rimandar-mele col latóre del presénte. Che se qualche altra ópera di quello che io posséggo vi andásse a grado, sarà per me di grandissima soddisfazióne il compiacérvene ad ogni vostra richiésta ². Sono di cuore

Di casa, il 7. Maggio.

Vostro affezionatissimo amico
Alberto Gerli.

Caríssimo figlio!

È egli possíbile, signor mio caro, che non solaménte voi non siéte venúto da me confórme ³ io ve ne avéva pregáto; ma che di più vi siáte volúto nascóndere quando mi sono portáto in persóna per vedérvi? Che mai dirébbe vostro padre, cui prometteste nel punto stesso della sua morte di volér avére una total confidenza ⁴ ne' miei avvertiménti, che vi saréste fatto un dovére di coltiváre la mia amicizia? Diciámolo un'altra volta, che mai dirébbe egli? E non son io forse più quegli che vi ha vedúto créscere con tanto piaceré, che vi ha dato le prime istruzioni; ed a cui in mille e mille occasióni avéte dimostráto il maggior affetto?

¹ Լեւոն, ² ինքնաշարժական, ³ ինչպես որ, ⁴ ըստ հավելան:

Se non avéste un cuór nóbile, uno spírito penetránte, dispereréi del vostro cangiaménto e dei miei consigli: ma voi sortiste ¹ un ánimo troppo bello ed una sagacità non molto comúne. Vi pensáte voi forse ch' io abbia in pensiéro di volérvi sgridáre? Voi mi conoscéte da molto tempo, e sapéte pure che io non sono un uomo di bieca guardatúra ² nè d' un umor ³ sì cattívo da non saper compatíre le debolezze dell' umanità. Quanto più mi fuggiréte, tanto più vi crederò reo ⁴. Non date retta ⁵ ai compágni, lasciate parláre il vostro cuore, e son sicúro che súbito verrete da me; il mio mi stímola a non abbandonárvi mai; non vi lascerò mai in ripóso fino a tanto che non ci riunirémo insiéme.

L' ésser io vostro vero amíco si é la ragióne per cui vengo in traccia di voi in un tempo che quasi tutti i vostri parénti non vógliono più sentír parláre di voi. Io, che vi conósko da vent' anni in qua, dovréi naturalménte avére un maggiór ascendénte ⁶ sull' ánimo vostro di quello che abbiano tutti que' giòvani, che vi stanno attorno, non per altro che per mangiáre il vostro, e non son vostri amíci che per rovináre la vostra riputazione e la vostra salute.

Veníte dunque ad asciugáre le mie lágrime, e sarà questo il vero modo di farmi conóscere che tuttavia vi ricordáte di vostro padre, e che sapéte altresí éssere sensíbile alle mie premúre.

Di casa. 6 Giugno 1820.

Vostro vero amíco
Ganganelli.

---

¹ 1) Իմանալիս, նախքան օր մահ, ² ծուռ-իմ և խոշոր-նայուած
անէցող, ³ խառնուած, ⁴ յանցանք, ⁵ Կրէի ընել, ⁶
ապրել-ցող-իւն. իշխանութիւն:

10. Léttere di scúsa — խնայելի անխղճություններ :

Stimatíssimo Signore ed amico!

Meglio è tardi che mai. Mi trovái oppresso tanto dalle faccènde che mi convien partíresenza fare il mio dovère con V. S. Ella però mi ha sì spesso scusáto in tali incóntri ¹ che non posso anche in quéstó disperare del suo perdono. V. S. conósce il mio cuore incapáce di mancáre nell' essenziále. Quanto poi a certe irregolarità, queste pòssono far sospettáre dove la servitù è nuova, ma nel mio caso no; perchè io sono suo vero, antichíssimo e divóto sevitóre

Di casa,

Gaspere Gozzi.

Stimatíssimo Signore!

Coll' última sua Ella mi fece conóscere il próprio malconténto ² per non avér io pagáto a tempo il mio débito. Conosco che V. S. ha giusto motivo di ésser meco disgustáta, e appéna spéro che sia per condonármí questa tardánza. Pure io La prégo a volér rifléttere alla crítica ³ circostánza in cui mi pósero questa volta i miei corrispondénti col ritardármí i débíti pagaménti. Appéna tre mesi d' istánze e cure continúe mi pón-gono oggi in grado d' inviárle i mille scudi proméssi a saldo ⁴ del mio conto. Spéro che V. S. accoglierà benignaménte quéstá mia discólpa, perdonerà l' involontário ritárdo, e continuerà ad onorármí della pregiáta sua confidénza. La ringrázio sommaménte dell' indulgénza usátami

¹ խնայելի, ² արժեքահանքներ: ³ վրանդաւոր. վնաս-
խոր, ⁴ հաշուին վճարուել,

finora, ed assicurándola che mi troverà per l' avvenire puntual pagatore, ho l' onore di dirmi colla massima stima

Di Lei pregiatissimo Signore

Di casa, il 7 febbrajo.

Divotissimo obbligatissimo servitore
Andrea Giusto.

11 Léttere di ringraziaménto — *Գրքերի շնորհակա-
լություններ :*

Caríssimo Amíco !

Io vi sono obbligatissimo della premúra che vi siéte data per adempíre la mia commissióne. I cristalli che avéste la bontà di comperármi sono giunti jeri in buonissimo stato, ed io sono soddisfatto sia della qualità, sia del prézzo loro. Desidero di avére più frequénti occasióni di ricambiárví cosi fatti servigi, e v' assicuro che sarò sempre

Miláno, 6 Maggio 1820.

Vostro síncero amíco
Giuseppe Dellacqua.

Caríssimo Amíco !

Già tempo avéste la bontà di prestármi cento scudi, e quel che é più sulla sola paróla e senza óbligo d'interesse. Mi affréto in oggi a restituirvi una tal somma, e nel tempo stesso vi rendo le grazie maggiori della bontà e cortesía ¹ con cui m' avéte soccorso in quella critica circostánza. Più

¹ *Սնորհակալություններ :*

che colle paróle (piochè non so trovárne di abbastánza adeguáte) vi ringrázio con l' animo, e v'assicúro che questo é e sarò sempre pieno di riconoscénza e d' affetuósa stima per voi.

Di casa, 7 Luglio.

Vostro riconoscentíssimo amíco
Salvatóre Lermes.

12. Léttere di congratulazióne, e di buon augúrio;

Թանգէ՛ր իմարացոյն իման ի բարեհաղըն իման:

Caríssimo amíco!

Mi é stato di sommo conténto il sentíre che avéte ottenúto costà un impiégó assai onorévole ². Si vede che altri conóscono il vostro mérito e vi sanno far giustizia. Jo me ne consolo con voi. Voglia pure il Signor Iddio continuáre sopra di voi le sue beneficénze, ch' io intanto coi sentiménti della più viva amicízia mi professo.

Codogno, 6. Aprile 1820.

Vostro sincéro amíco
Carlo Crespi.

Stimatíssimo Signor Zio!

La mia gioja nel sentírla feliceménte ristabilita in salúte fú grandíssima, come grandíssimo fu il dolóre ch' io provái in tempo della sua malattia. Non finiró mai di ringraziáre la Provvidénza che ha ridonáto a' miei voti ² uno Zio, a cui tanto debbo, e che amo tanto di cuóre. Nulla più desidero oggidì, se non che la presénte sua con-

¹ Եւհաննէս, ֆայաստալը, քեարը, ² Բաղ խնդ, իմարացոյն:

valescénza dia presto luógo ad un flórido e duré-
vole stato di salúte. E dal canto mio l' assicuro che
farò di tutto per rénderle più dolce una vita che
tanto mi sta a cuore. Sono col mássimo rispetto

Bellaggio. 17 Marzo 1820.

Affettuosissimo e ubbidientissimo nipóte
Gio. Nerli.

Ornatissimo Signore!

Non saprei incominciár meglio l' anno presén-
te, se non coll' augurárló felice alla degnissima
sua Persona, e coll' accertárla nello stesso tempo
del mio profondo rispétto. Questi sono i primi e
i piú sacri doveri ch' io debbo compiere verso di
Lei; nè alla mia felicità puó mancáre cosa alcúna
se Ella li gradisce. Nel vero Ella ha avúto tanto
bontà per me in ogni tempo, che io non so come
rendergliene il guiderdóne ¹ conveniente. La sup-
plico á volérmi continuár sempre la preziosa sua
grazia, e di vero cuore mi protesto

Di Lei, ornatissimo Signore,
Di casa, il 31 Dicembre.

Umilissimo obbligatissimo servitóre
Paolo Novelli.

Carissimo Signor Padre!

É per me giorno di festa e di gioja quello in cui
Ella ebbe i natali, giacchè diede a me un Padre
sì buono, sì giusto, sì amábile. Non passa giorno
in cui io non pensi a beneficj onde Le son debi-
tore; non passa giorno in cui io non Le ne renda

grazie in cuor mio; ma oggi in particulare cosí viva é la rimembranza ¹ di quanto io Le debbo, che non so trovár paróle adeguáte per esprimergliela. Dio, che mi vede in cuore, sa gli augurj ch' io faccio per la di Lei prosperità, e spéro che vorrà compirli facendole per molti e molti anni rivedere in piena prosperità questo dì, e concedendomi la grazia di convincerla non colle sole paróle, ma anche coi fatti dell' amore, del rispetto e della riconoscenza che Le professo. Sono

Vimercate, 6 Aprile 1820.

Affettuosissimo e ubbidientissimo figlio
Geremia Sarpi.

13, Léttere di condogliánza e di consolazione.

Սիրողի ցումնացումն եւ խիղճարարութիւնն :

Carissimo amico !

La morte inaspettáta del vostro caro Zio mi ha penetráta l' ánima, e la vostra afflizióne ha accresciuta la mia. Avete tutta la ragione se vi trováte inconsolábile, ma più ancora ne avréste se la di lui lodévole continuáta condóttá ² di vita non lasciásse un giusto motivo di conforto. Il tributo ³ della vitá non è in nostro arbitrio, bensí le azioni virtuose che lásciano al defunto il dovúto onóre, ai vivi una ragionevole compiacénza. Consolátevi dunque con quéstó riflesso ⁴ tanto più che l' affligervi fuor di modo è inútile agli altri, e nocevole a voi. Spéro che saréte del mio sentiménto, il quále vi offro a moderáre alcun poco il vostro dolóre, e come un sincero attestá-

¹ Յիշատակութիւն, ² ինչպիսիք ընկալցիւք, ³ հարկի, ⁴ հարաշար-
ութիւնն :

to ¹ di quella inalterabile ² affezione che vi professo. Continuáte ad amarmi, e credétemi
Udine, 5 Marzo 1820.

Vostro vero amico
Angelo Nurra.

Pregiatissimo Signore ed amico !

Ricévo in questo punto la disgraziáta notizia della vostra cadúta di calésso nel ritornár da Verona a questa volta ³, e sento del male che visiéte fatto alla gamba. Buon per noi che il chirúr-go ⁴ chiamáto a medicárvì è uno dei più espérti di quella città, e tale che per ópera sua possiámo con ragione ésser certi di présto riabbracciarvi sano e salvo. E non fu piccola fortúna altresì nel mezzo della sciagúra stéssa di ésservi quéstá accadúta a poca distánza di Verona donde potéste avére pronto ed opportúno soccorso. Non potéte crédere quánto dolóre io abbia risentito di questa vostra disgrazia, della quále però spero che presto vi riavréte, ove osserviáte esattaménte le prescrizioni del chirúrgo e del médico, e v' abbiáte quella cura che si dove. Fate che io sia di continuo informáto ⁵ della vostra salúte, e togliétemi presto da quello státo d' inquietézza in cui per tal cagióne mi ritrovo.

Desenzano 7. Aprile 1820.

Vostro sincerissimo amico
Antonio Persici.

¹ Սխալմունք, համարձակ, ² անսխալ, համարձակ, ³ անհաշիվ, ⁴ վիրաբույժ, ճեղհահար, ծանօթություն, անհաշիվ, արեղծական.

Լուսնն ինն օրինակք սկզբնաւորութեան զանազան տեսակաց նամակագրութեան, մանաւանդ՝ նամակաց բարեմաղթութեան:

Avvicinándose il principio *del nuovo anno*, desidero che riesca a V. S. Illustriss. totalmente felice. Piaccia a S. D. M. che sia tale il compiacimento del suo giubilo, quale è l' affetto del mio augurio, etc.

La legge indispensábile, che io mi sono imposta d' avvalérmi¹ d' ogni incontro per conservármí la sua amicizia da me in sommo prégio tenuta, mi obbliga a rassegnárle il mio ossequio all' appressársi *dell' anno nuovo*. L' ordinária politica di questa sorta non ha luogo appo di me. Essi véngono dal miglior cuore del mondo i mille felici augurj che io ho l' onóre di farle, etc.

Sarébbe troppo manchévole l' affetto della mia osservánza verso V. S. Illustriss. se in questo principio *del nuovo anno* non venissi con queste righe a pregárle dal Cielo ogni próspero avveniménto. Siano tali le sue contentézze, che non resti a Lei più che desideráre, nè a me che augurarle, acciocchè non senta penuria² di grázie, chi gode abbondánza di mérito. Viva felice, e se ha saputo più volte largaménte favorirmi, sappia anche talvolta liberaménte comandármí, etc.

Ravviva nell' ossequioso riverénte mio ánimo i più cándidi sentiménti di devozióne verso V. Ecc. in vegnente *anno nuovo*, in occasióne del quále indirzzo per distinta maniera i miei férvidi voti all' Altissimo, onde implorargielo³ ripiéno

¹ Լինի իմ գրասիրտդէս գործածել, ² պակասութիւն, ³ խնդրել, հայցել:

di giorni di salute, e ricolmo d' ogni consolazione. Súpplíco umilissimaménte V. Ecc. degnársi di aggradírne il fausto ¹ augurio, come un giusto tribúto del mio dovére, ed una non equivoca testimoniánza della profónda venerazióne, che mi costituisce quale mi glorio di professarmi con perfétta sommissióne e profóndo rispetto di V. Ecc. Umiliss. Devotissimo, etc.

Non trascúro l' opportúna occasióne di rinnovellarmi alla memória di V. S. Illma. e di ricordarle il mio sempre costante pienissimo ossequio all' approssimarsi ² dell' imminente ³ *capo d' anno* coll' augurarle cordialmente ogni sorta di prosperità e contentezza. Nell' espressióne di questi genúini ⁴ miei voti accolga un' atto doveróso ⁵ di quella viva riconoscenza che mi fa essere quale ho l' ambizióne ⁶ di segnarmi di V. S. Illma. Divotiss., etc.

La viva impazienza che ho di testimoniarle in qual si sia incontro la mia venerazióne, e il tenero affetto, che nutre per Lei il mio cuore, fanno che abbraccio con estremo giubilo l' opportunità di contestargliene i miei sentiménti cogliendo l' occasione di felicitarla sul di Lei *giorno natalizio* ⁷, e pregando l' Altissimo a volermi concedere, che ancor per lunga serie d' anni possa seco Lei esercitare questo cordialissimo uffizio. Un simile atto che non fosse animato dall' amóre e dalla gratitúdiine potrebbe risguardarsi qual' affetto indifferente della consuetúdiine; ma procedendo dal cuóre il più sincero e riconoscente, ed es-

---

¹ Լըբնիկ, ² Եօրէնալ, ³ լէրահա, ⁴ անկէջ, հարազատ,
⁵ արդարացի, ⁶ Բազման, ⁷ ծննդէան օր:

sendo diretto ad un benefattore che ha il più giusto titolo a tutta la mia stima e gratitudine, sono certissimo, ch' Ella riceverà di buon grado la sincera e verace testimonianza di questi miei ingenui sentimenti, etc.

Mostrerei di far poca stima di quella inclinazione, che mi moue a servire V. S. Illma. se trascurassi l' opportuna occasione che mi si presenta del suo *giorno nomastico*,¹ il quale avvicinandosi m' invita ad augurarle il colmo d' ogni maggior contentezza. Si compiaccia la Divina bontà, che le mie preghiere non restino senza frutto, e che il suo merito non rimanga senza premio. Non mi cancelli dalla sua memoria, e Le sovvenga, che mi ha spesso obbligato col favorirmi, ma non giammai favorito col comandarmi, etc.

Il vegnente *capo d' anno* mi porge la graditissima occasione di testimoniarle i sentimenti veraci della mia affezione, augurandoglielo di tutto cuore felicissimo. Prego l' eterna providenza, che V. S. trapassi il corso di questo, e d' altri moltissimi anni con tale quiete d' animo, che ne resti pienamente pago² il suo desiderio, etc.

Dimani è il Santo di cui voi portate il nome. Ebbene; me ne rallegro, me ne congratulo, ve ne felicito; e tutto il bene che a me stesso bramo, a voi pure lo desidero. Ho detto tutto, qualora vi aggiungo che mi amiate, e siate certo d' esserne pienamente corrisposto dal vostro amico, etc.

Se quella guerra perpetua, ch' è fra la natura e la morte, si potesse riconciliare col pianto, prometto a V. S. che nell' pianger seco lei la perdita che ha fatta del Sigr. suo Padre, non saréi

---

¹ *Il giorno nomastico*, ² restar pago, *ተከተሉ*.

punto inferiore a Lei stessa. Ma se Le sovverrà, che il segreto volere del Monarca eterno deve per ogni ragione prevalere al desiderio nostro, si assicuri, che domerà ¹ arditamente il senso, e renderà totalmente liberata la ragione, col lume della quale conoscerà la necessità insuperabile di questa condizione di natura. Si conformi dunque col volere di chi ci regge, etc.

Sono restato immobile e senza parole all' intendere la funesta nuova della perdita che V. S. ha fatta, ciocchè avea di più caro su questa terra. Questa disgrazia, che mi è riuscita ben improvvisa, mi ha commosso sì vivamente, che dubbio chi ne pruovi maggior dolore, etc.

Giacchè Ella si è esibita sì graziosamente a favorirmi in quanto mi occorresse, e va cercando di addossarsi ² degl' incomodi e de' disturbi per me, mi piglio la libertà d' incaricarla d' una commissione, ed é, etc.

Giacchè V. S. mi ha accordata la permissione di avvalermi ne' miei bisogni delle sue graziose offerte; io il fo stavolta con tanto maggior fiducia, quanto sono più certo, che Le parran giuste le mie suppliche, etc.

La commissione che V. S. è degnata di darmi, mi ha arrecato un contento ben singolare, perchè mi porge occasione di esercitar verso Lei un atto di servitù, etc.

Io era sempre persuaso assaissimo della sua gentilezza; ma il favore che in questa congiuntura ³ mi ha prestato, finisce di convincermi, ch' Ella è la persona la più graziosa e la più obbligante del mondo, etc.

---

¹ 'Եւանջէլ, ² զամբողջութեամբ, ³ պարտականութեամբ, շնորհակալութեամբ:

Mi confondete coi vostri ringraziamenti per simili bagatelle ¹. Ciocchè ho fatto è un nulla in paragone di quello, che bramo di operare a vostro vantaggio. etc.

Sono più che persuaso della vostra generosità verso di me, e quando l'occasione mi si presenterà mi avvarrò di buon grado delle graziose vostre offerte, etc.

Ho ricevúto il gentilissimo (pregiatissimo, graditissimo) foglio, che Ella m' ha fatto l' onore di scrivere. L' assicuro, che io non provo maggior piacere, che allor quando Ella m' onora de' suoi comandi, etc.

Նոր եղանակ աւարտելոյ զնամակս ըստ իւրաքանչիւր
աստիճանի անձանց :

1) Այս էրեւելէ անցին :

Perdoni V. S. Illma. il lungo tedio ², e mi creda quale pieno di rispetto mi do l' onore di protestarmi (o quale profondamente inchinandomi, mi do l' onore di protestarmi).

Di V. S. Illma,

Umilissimo e devotissimo servitore
Antonio Stecchi.

E desideroso di dare in ogni tempo vivissime pruove della memoria, ch' io conservo dei tanti benefizj, che V. Ecc. si è compiaciúta dispensarmi e della stima, colla quale io riguardo il suo altissimo merito, resto inchinandomi con umilissimo ossequio.

---

¹ ժամանակ, ² արագութեամբ :

E qui per non tediare più V. Ecc. Le fo umilissima riverenza supplicandola della continuazione de' suoi favori e protezione.

Quí rimettendo in tutte le cose con la dovúta riverenza ogni mio interesse nelle mani di V. A. umilmente prostrato in terra ¹, m' inchino e prego ogni vera felicità.

Il tutto espongo all' A. V. S. con la dovúta umilissima riverenza ed ossequio, mentre profondamente inchinandomi resto.

Prego all' A. V. il colmo delle grazie dal Cielo, facendole umilissima riverenza.

E pieno di vera stima e di profondo rispetto mi do l' onore di ratificarmi ², ~~mi~~ mi raffermo — mi dichiaro — mi rassegno — mi protesto — mi professo — mi costituisco riverentemente.

Il Sigr. N. mi ha imposto ³ che io Le faccia un cordialissimo salúto in suo nome, ed io supplicandola a rassegnare il mio ossequio al Sig. N. resto di vero cuore.

V. S. si degni tenermi per suo, come sono, e alla sua buona grazia e della sua degna Signora consorte con tutto il cuore raccomandandomi mi rassegno.

E raccomandandomi con ogni caldezza alla validissima di Lei protezione continuo a professarmi.

Frattanto raccomandandomi alla continuazione della sua preziosa grazia ed efficace benevolenza ho l' onore di baciarle la mano e di protestarmi per sempre.

La supplico a somministrarmi ⁴ occasioni di

---

¹ Սեպիւն ինձ, ² հաստատել, ³ պարտաւիճել, ⁴ հարկաւ
բարել, պալ :

corrispondere a tanti obblighi, ch' io Le professo, ed a considerarmi quale con tutta la stima ed ossequio mi do l' onóre di protestarmi.

Attenderò i suoi graditi riscontri, mentre pieno di vera stima possa con tutto l' ossequio a protestarmi.

Disposto per fine ai di Lei comandi mi do l' onóre di rassegnarmi.

E augurandole ogni conténto resto col più úmile ossequio.

Accertandola ch' Ella non ha chi più di me si glorj di éssere.

Mi consérvi Ella il suo affétto e mi creda qual sono e sarò eternaménte.

E pregandola a tenermi in sua buóna grazia sono con tutto l' ossequio.

Intanto mi continui il suo affétto, e mi creda al solito con tutta la stima ed ossequio.

E in attenzione dell' onóre de' suoi stimatissimi comandi con umilissimo ossequio mi professo.

Se V. S. mi onorerà di qualche suo comando, conoscerà dalla mia prontezza in obbedirla quanto io mi faccia gloria d' éssere.

Desidero occasioni di poterle dar prova della costante devozione con cui mi rassegno.

Mi conservi la sua pregiatissima grazia ch' io sono pieno di stima.

2) *L' onóre di rassegnarmi*

In tanto vi prego a fare i miei umilissimi rispetti, i miei salúti, i miei baciamani alla Signora zia e sempre pronto ai vostri comandi con tutta la stima mi rassegno.

Degnatevi di onorarmi della continuazione del vostro affétto, che infinitaménte stimo, e gradite che io cordialmente v' abbracci, e mi dica di vero cuore.

Vi supplico per fine di mantenérmi nella vostra grazia, e di onorarmi con tutta la confidénza de' vostri comandi, sicúro di ritrovare in me un vero amico, che si reca ad onóre di professarsi con tutta la stima.

Pregandovi per fine di volervi avvalére della mia servitù in tutto ciò, che mi giudicate capace, caramente vi saluto, e sono.

E per fine pregandovi de' miei compliménti alla vostra degna consórtte mi dichiaro colla più perfétta stima ed amicizia.

Mentre di cuore ossequiandovi per parte anche della mia famiglia, sono al solito.

Resto con augurarvi con tutto l' animo perfétta salute, ed ogni più desiderabile felicità.

Continuatemi la vostra amicizia; che per me sono e sarò sempre al solito.

State sano, salutatemi gli amici, ed amate-mi come fate, addio.

E intanto mi profésso immutabilmente.

E salutandovi sono.

Vi abbraccio e sono al solito.

3) Լւս արդիւնդդ:

Altro per ora non occorréndomi, aspetto con impaziénza da voi una pronta rispósta sovra l' affare commesso, e sono.

E per fine raccomandandovi di bel nuovo quanto vi ho imposto di fare, sono affettuosissimo per servirvi.

Intanto vi mando la mia patérna benedizióne ed augurandovi ogni bene, resto di cuore.

Ed assicurandovi di ésser sempre dispósto a compiacervi, vi salúto e sono.

Servitemi in quest' incontro colla vostra solita attenzióne che ve ne sarò grato. Addio.

Սեկունդին համառոտագրութեանց :
(Abbreviature)

A. C. anno corrente.	Illre, Illustre.
A. P. anno passato.	I. R. A. Imperiale Regia
P. P. prossimo passato.	Apostolica.
P. V. prossimo venturo.	Illmo, Illustrissimo.
A. A. L. L. Altezze Loro.	L. L. M. M. Loro Maestà,
A. I. Altezza Imperiale.	Monsig. Monsignore.
A. R. Altezza Reale.	N. S. Nostro Signore.
A. S. Altezza Serenissi-	Obbligmo, obbligatissi-
ma.	mo.
A. V. Altezza Vostra.	Osseqmo, Ossequiosissi-
Affmo, Affezionatissimo.	mo.
Ann. Annotazione.	P. V. Paternità Vostra.
Aple, Aprile.	Pron. Padrone.
b. m. buona memoria.	Rev'do, Reverendo.
Car'mo, carissimo.	S. S. Santissimo.
Col'mo, colendissimo.	S. D. M. Sua Divina
C. M. Cesarea Maestà.	Maestà.
D. Don, Donna.	S. E. Sua Eccellenza.
Dre, Dottore.	S. Em. Sua Eminenza.
Ecc. Eccellenza.	Sereniss. Serenissimo.
E. E. L. L. Eminenze	Sigr. Signore.
Loro.	S. S. P. P. Santi Padri,
Em'za, Eminenza.	T. C. Tenente Colonello.
E. S. Eminenza Sua.	V. S. Vossignoría.
Fr. Fra. Frate.	V. E. Vostra Eccellenza.
G. C. Gesù Cristo.	Ven'do, Venerando.
Gio. Giovanni.	Umil'mo, } Umilissimo.
Gian. Batta. Giovanni	Umiliss. }
Battista.	V. B. L. M. vi bacio le
	mani.

Սկզբնապես կամ անուանք պատուով Համեմատեալ իւրաքանչիւր աստիճանի անձանց և Հասցէք :

1) A Persóne Ecclesiástiche — Եւ Եկեղեցական անձինս :

Al Papa — Եւ Սրբազան Պապ :

Nel titolo, Սկզբնապէս. Santo իմ Santissimo իմ Beatissimo Padre!

Nel corpo, Սբջ Վոստրա Սանտիտա իմ Beatitudine.

Nella chiusa, Եւարտ. E con ogni umiltà Le bacio i santissimi piedi.

Nella sottoscrizione, Ստորագրութիւն. Di Vostra Սանտիտա.

Umilissimo, divotissimo ossequiosissimo *)

Servitóre N. իմ Ubbidientissimo figlio N.

Nell' indirizzo, Հասցէ. A Sua Սանտիտա Pio VII. Sommo Pontéfica della Santa Chiesa Romána. իմ Alla Սանտիտա di nostro Signóre Papa Pio VII.

Ad un Cardinale principe — Եւ Էլեմենտալ Վարդէպետ :

Nel titolo. Altézza Eminentissima! իմ Serenissimo ed Eminentissimo Principe!

Nel corpo. Vostra Altezza Eminentissima.

Nella chiusa. E per fine Le bacio con ogni riverenza la Sacra Pórpura. իմ il lembo della Sacra Pórpura.

---

*) Սրբազան Վահանայապետին ու ուրիշ Եկեղեցական խաւրոված նամակներուն ստորագրութեան խանարհական օճախանները իրճապել չըլլար, հասցա՝ պէտք է ըստ ու անհոջ գրել :

Nella sottosc. Devotissimo ossequiosissimo servitóre, իմ Umilissimo devotissimo ed obbligatissimo servitóre N.

Nell' indir. A Sua Altézza Eminentissima il Signór Cardinale N. իմ Al Sereníssimo ed Eminentissimo Principe il Signor Cardinale.

Ad un Sémplíce Cardinale — Մեծ աստի իմրդեմար .

Nel tit. Eminentissimo Signóre! իմ Eminénza Reverendissima! իմ Eminentissimo Principe!

Nel corpo. Eminénza, իմ Vostra Eminénza.

Nella chiusa. E per fine bacio a Vostra Eminénza la Sacra Pórpura.

Nell' indir. A Sua Eminénza Reverendissima il Signor Cardinale N. Arcivescovo di N. իմ All' Eminentissimo, e Reverendissimo, Signóre Signore Padróne Colendissimo il Signor Cardinale N.

Ad un Principe Arcivéscovo o Vescovo — Մեծ
իշխանապետ Մեծպետական իմ Լուսնական :

Nel tit. Reverendissimo Principe! — Altézza իմ Eccellénza Reverendissima!

Nel corpo. Altézza *) իմ Reverendissima Eccéllenza.

Nella sot. Devotissimo ossequiosissimo N.

Nell' indir. A Sua Altezza Reverendissima, Monsignore N. Principe Arcivescovo di . . .

---

*) Գլխավոր իշխանապետ անկանց Altézza պրոմոտոր-պրոմոտոր անունը իբրբեք, իմ Լուսնական, Eccellenza.

Ad un sémplíce Arcivescovo o Véscovo — Առ Եպիսկոպոս Կամ Արքեպիսկոպոս .

Nel tit. Illustrissimo e Reverendissimo Monsig-
nóre!

Nel. corpo. Vossignoria Illustrissima e Reveren-
dissima.

Nell' indir. All' Illustrissimo e Reverendissimo
Signor Signor Padrone Colendissimo
N. ԽԱ Monsignore N. N. Arcivesco-
vo o Vescovo, di N.

Ad un Abáte — Առ Աբեղայր :

Nel tit. Reverendissimo Padre e Sigr. Pnè Co-
lendissimo!

Nel corpo. Vostra Paternità Reverendissima.

Nella chiusa. Le bacio divotaménte le mani.

Nell' indir. Al Reverendissimo Padre e Signore
Padrone Colendissimo il Padre Abáte
del monastéro di ԽԱ Al Reverendis-
simo Padre Padróne Colendissimo il
Padre Generále dei P. P.

Ad un Sacerdóte Claustrale — Առ Իրիւնաւոր Քա-
հանայ :

Nel tit. Molto Reveréndo Padre!

Nel corpo. V. P. Vostra Paternità.

Nella chiusa. E per finè Le bacio affettuosaménte
le mani e mi raccomándo alle sue
orazióni.

Nell' indir. Al Molto Reveréndo Padre Padróne
osservandissimo il Padre N. dell' ór-
dine di.

Ad un Canónico o Párroco — Առ Կանոնիկոս ԽԱ
Սպիւնեցաւոր :

Nel. tit. Illustrissimo e Reverendissimo Signóre!
Molto Illustre e Reveréndo Signore!

Nell' indir. All' Illmo e Revmo Sigr. N. Canóni-

oo della Chiésa N. Al molto Reverén-
do Sigr. e Pron. Colendiss. il Sigr.
N. Párroco della Chiesa parrocchiá-
le di.

Agli Ecclesiástichi secolari — Լ. աշխարհական
Եկեղեցական :

Nel tit. Molto Reveréndo Signore! Molto Illust-
re e Reveréndo Sigr!

Nel corpo. Vossignoria Molto Reverénda.

Nell' indir. Al Molto Illústre e Reveréndo Signo-
re — Al molto Illustre e molto Reve-
réndo Sigr. Pné Colmo il Sigr. Don N.

2) A Persóne Secolári — Լ. աշխարհական անյին :
All' Imperatóre — Լ. Կայսր :

Nel tit. Sacra Imperiále Maestà! Maestà! Sire!

Nel corpo. Vostra Maestà Imperiále.

Nella sottosc. Della Vostra Imperiál e Regia Apo-
stólica Maestà Umilissimo e fedelissimo
servo e suddito N.

Nell' indir. A Sua Imperiale e Regia Maestà N.
Imperatóre d' Austria R. d' Ungheria
etc. etc. etc.

Ad un Re — Լ. թագաւոր :

Nel tit. Sacra Real Maestà! Maestà! Sire!

Nel corpo. Vostra Real Maestà.

Nell' , indir. A Sua Maestà N. Re di Sardegna.

Ad un Arcidúca d' Austria — Լ. Արքիդուքս Լ. —
Կրկն :

Nel tit. Altézza Imperiále!

Nel corpo. Vostra Altézza Imperiale.

Nell' indir. A Sua Altezza Imperiále il Serenissimo

Principe N. Arciduca d' Austria. A
Sua Altézza Imperiale il Serenissimo
Arciduca N.

Ad un Consigliere Intimo di Státo — *Ան ինքնին
խորհրդարանի Տէրութեան :*

Nel tit. Eccellénza!

Nel corpo. Vostra Eccellénza.

Nell' indir. Sua Eccellénza il Sigr. N. Consigliere
Intimo attuále di Státo di Sua Mae-
stà etc. etc.

Ad un Conte, Marchése o Baróne *Ան իմն առ Սար-
սէղ իմն առ Պարոն :*

Nel tit. Illustrissimo Sigr. Conte. (Marchése Ba-
róne)!

Nel corpo. V. S. Illustrissima.

Nell' indir. All' Illustrissimo Signore Padróne
Colendissimo il Sigr. Conte etc.

Ad un Gentiluomo — *Ան բազապահ իմն Սէպուհ :*

Nel tit. Illustrissimo Sigr! Pron. Colmo! V. S.
Illma!

Nell' indir. All' Illmo Sigr. Pron. Colmo il Sigr.
N. Cavaliere nell' ordine di.

Ad una Persóna di rango — *Ան էրեւելի անին ,*

Nel tit. Molto Illustre Sigr. Sigr, Pne. Colmo!
Vossignoria!

Nel corpo. V. S.

Nell' indir. Al Molto Illústre Sigr. Sig, Pne Colmo
il Sigr. N.

Nelle littere famigliári — *{ ընդամենին նամակ :*

Nel tit. Signóre! — Signór Riveritissimo — Sti-

matissimo — Osservatissimo! Amico
carissimo, pregiatissimo! Dilettissimo
Sig. Padre!

Nel corpo. Ella — Lei — V. S. Sigr — Signor
mio caro.

Nell' indir. Al Pregiatissimo — Stimatissimo —
Rispettabile Sigr. il Sigr. N — All' Il-
lustre Sigr. Sigr. Pne Colmo, il Sigr. N.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ՎՐԻՊԼԿԻՔ ՏՊԵՂՐՈՒԹԵԼՆԵ

Էջ.	ՏՈՂ.	ՎՐԻՊԼԿԻՔ.	ՈՒՂԻՂԻՔ.
62	25	egli ,	essi.
199	30	in tempa ,	in tempo.
» .	»	կըճանչանք ,	կըճանչանք.
215	7	Biposi ,	Riposi.
235	30	ճէխիւղէն ,	ճէրկիւղէն.
137	31	vosro ,	vostro.
272	29	ֆայտալը ,	ֆայտալը.
289	15	*** ,	*** :

Buchbinderat
H. Pa
8812 Rie
Telefon

